

T.C.

HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ARKEOLOJİ ANA BİLİM DALI

YENİYURT A-B KİLİSELERİ VE MOZAİKLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Ali ÇELİKAY

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Hatice PAMİR

Hatay - 2018

T.C.

HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ARKEOLOJİ ANA BİLİM DALI

YENİYURT A-B KİLİSELERİ VE MOZAİKLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Ali ÇELİKAY

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Hatice PAMİR

Hatay-2018

ONAY

Ali ÇELİKAY tarafından hazırlanan “**YENİYURT A-B KİLİSELERİ ve MOZAİKLERİ**” adlı bu çalışma jüri tarafından lisansüstü öğretim yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği/oyçokluğu ile **ARKEOLOJİ ANA BİLİM DALINDA YÜKSES LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

.../.../2018

Jüri Üyeleri	İmza
Prof. Dr. Hatice PAMİR (Tez Danışmanı- Başkan)	
Dr.Öğr.Üyesi Işıl IŞIKLIKAYA (Üye)	
Dr.Öğr.Üyesi Makbule EKİCİ (Üye)	

Ali ÇELİKAY tarafından hazırlanan “**YENİYURT A-B KİLİSELERİ ve MOZAİKLERİ**” adlı tez çalışmasının yukarıda imzaları bulunan jüri üyelerince kabul edildiğini **onaylarım**.

Prof. Dr. Ali ACARAVCI

Enstitü Müdürü

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezde dönem projesinde yer alan bilgilerin tamamının akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Söz konusu kural ve ilkelerin gereği olarak tezde yararlandığım eserlerin tamamına uygun bir şekilde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.11.07.2018

Ali ÇELİKAY

ÖNSÖZ

Yeniyurt A-B Kiliseleri ve Mozaikleri adlı tez çalışmamda öncelikle kiliselerin mimarisi tanıtılmış, mozaikleri ve diğer arkeolojik buluntuları bir katalog halinde düzenlenerek sistematik olarak incelenmiş ve Hatay içerisindeki ve yakın bölgelerdeki benzerlerinin yanı sıra, Doğu Akdeniz, Suriye ve Batı Akdeniz'deki benzer örneklerle karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Kısıtlı imkanlar ve karşılaştığım problemler dahilinde sürdürdüğüm çalışmamda, bu problemlerin çözümünde ve yönlendirmeleriyle sürekli desteğini gördüğüm, mozaik ve arkeolojik buluntular konusunda bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Hatice PAMİR'e teşekkürlerimi sunarım. Yoğun temposunda bana değerli zamanlarını ayırarak mozaik konusunda bilgi ve tecrübelerini aktaran ve tezin son okumasını yaparak değerli katkıda bulunan Sayın Dr. Öğretim Üyesi Işıl Rabia IŞIKLIKAYA-LAUBSCHER'e, mimari değerlendirmelerde katkı sağlayan Öğr. Gör. Dr. Ayşe BELGİN HENRY'e ve ayrıca değerli yardımlarından dolayı Arş. Gör. Metin DORA'ya teşekkür etmeyi borç bilirim. Mozaik yazıtlarını okuyan ve yorumlayan Paris VIII Üniversitesi Eskiçağ Tarihi Bölümünden Prof.Dr. Catherine SALIOU ayrıca teşekkür ederim.

Tezimin konusunu oluşturan Yeniyurt A-B Kiliseleri'nde 2012-2015 yılları arasında gerçekleştirilen kurtarma kazılarında desteğini gördüğüm, dönemin Hatay Müze Müdürü Sayın Nilüfer SEZGİN'e, şimdiki Müze Müdürümüz Sayın M. Nalan YASTI'ya ve Müze Müdür Yardımcısı Demet KARA'ya teşekkür ederim. B Kilisesi'nde 2013 yılındaki kurtarma kazısını gerçekleştiren ve kaynak bulmakta desteğini gördüğüm meslektaşım Müze Müdür Yardımcısı Mahmut AYDIN'a; kazılarda ele geçen sikkeleri okuyan Sayın Arkeolog Aslı TUNÇER'e; sevgili arkeolog meslektaşlarım Funda S. DEVRİM, Volkan GÜL, Bahar TEKİN TURHAN, Büşra KOCAMAN SAKİN, Hatice ESİRGEMEZ, Ali SUBHİ, Ömer ÇELİK, Sevim BOSTANCI, Mesrûre BAKLACI, Abdulgaffar GEÇGİN ve Erdal ACAR'a; Şanlıurfa Müzesi'nde görevli Sanat Tarihçi Yusuf KOYUNCU'ya; buluntuların çizimlerini yapan Arkeolog Pelin KAYAŞ, Arkeolog Kamuran ÖNCÜ, Arkeolog Onur AKSEVEN'e; mimari çizimleri yapan Mimar Sedat BİÇER'e;

fotoğraf çekimlerini yapan Arkeolog Umut DURAK'a ve Restörator Şenol AKDAŞ'a içten teşekkürlerimi sunarım.

YENİYURT A - B KİLİSELERİ VE MOZAİKLERİ

Ali ÇELİKAY

Arkeoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2018

Danışman: Prof. Dr. Hatice PAMİR

ÖZET

Yeniyurt A ve B Kiliseleri, Hatay İli, Dört Yol İlçesi, Yeniyurt Mahallesi sınırları içinde, Akdeniz ile Amanos Dağları arasındaki ovada yer almaktadır. Kaçak kazılarla alanda ortaya çıkarılan mozaiklerin tahrip olmasını engellemek amacıyla Hatay Müzesi Müdürlüğü tarafından ilk olarak A Kilisesi'nde 2012 yılında, B Kilisesi'nde ise 2013 ve 2015 yıllarında kurtarma kazıları gerçekleştirilmiştir. Tez konusunu kurtarma kazıları yürütülen Yeniyurt A ve B Kiliseleri ve Mozaikleri oluşturmaktadır.

Birinci bölümde, Yeniyurt Kiliselerinin bulunduğu bölgenin tarihi coğrafyası anlatılmıştır. Stratejik bir bölgede konumlanan kiliselerin bulunduğu bölge M.Ö. 2. Bin ortalarından itibaren birçok uygarlığın hakimiyet kurmak istediği bir coğrafyadadır. Geç antik çağda ise Batılı Hristiyanların hac yolculuğu güzergahı olarak kullanılmış yolun üzerinde bir uğrak alan olarak kullanılmış olması, bölgenin önemini erken dönemlerde olduğu gibi devam ettirdiğini göstermektedir. Bu bağlamda Yeniyurt Kiliselerinin, hem kendi bölgesinde yaşayan insanlara hem de hacı adaylarına hizmet etmesi açısından önemi vurgulanmıştır. Tezin ikinci bölümünde, Yeniyurt A ve B Kiliselerinin mimarisi anlatılmıştır. Öncelikle kiliselerin planlarının çizimleri yapılarak, kilise bölümleri tek tek ele alınmış, her bölüm ayrı ayrı incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise kiliselerin taban mozaikleri ve bazı küçük buluntular ele alınmış ve katalog yapılmıştır. Mozaik kataloğunda mozaik panolar, bordür ve orta pano olarak her biri ayrı ayrı karşılaştırmaları yapılarak ortak yanlar bulunmaya çalışılmıştır. Kiliselerde bulunan buluntuların bir kısmı ele alınarak karşılaştırmalı olarak tanımlanmış ve değerlendirilmiştir. Mimari özellikleri ve mozaik panolar bu kiliseler için M.S. 5. ve 6. yüzyıl tarihine işaret etmekte olup

bu tarihleme küçük buluntular ve mimariye bağı plastik eserler ile de desteklenmektedir.

ANAHTAR KELİMELER

Kilise, Mozaik, Opus Tesellatum, Opus Vermiculatum, Opus Sectile

THE MOSAICS OF CHURCHES A AND B IN YENİYURT

Master's Thesis, Ali ÇELİKAY

Archaeology Department, 2018

Supervisor: Prof. Dr. Hatice PAMİR

ABSTRACT

The churches A and B of Yeniyurt are situated in the Yeniyurt district, Dörttyol county of Hatay province, on the plain between the Mediterranean Sea and the Amanus Mountains. Following illicit digs in the area, rescue excavations have been carried out by the Directorate of Hatay Museum in 2012 in Church A, and between 2013-2015 in Church B. The Churches A and B as well as their mosaics which have been revealed during these excavations constitute the topic of this thesis.

In Chapter 1, the historical geography of the area where Yeniyurt Churches are situated, is presented. Due to its strategic importance, the area has attracted and has been controlled by different cultures since the 2nd millenium B.C. During the Late Antiquity, it was situated on the pilgrimage route and thus served as a pilgrims' rest by Western Christians, a fact that shows that the area maintained its importance. In this regard, it is important to note that the Yeniyurt Churches have not only served people of the region but also pilgrims. Chapter 2 deals with the architecture of Churches A and B in Yeniyurt. This includes the architectural plan of the churches as well as the description and identification of each architectural unit. In Chapter 3, the catalogue of the mosaics decorating the churches as well as their small finds is presented. For mosaics, each panel has been given a catalogue number and described individually, and comparisons have been listed. The second part of the catalogue consists of a selection of the small finds and their analogy. Based on the architectural character and mosaic style, Yeniyurt A and B Churches can be dated to 5th and 6th centuries A.D. and this dating is confirmed by the analysis of small finds and architectural decoration.

KEY WORDS

Church, Mosaics, Opus Tesellatum, Opus Vermiculatum, Opus Sectile.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZİMLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ	1
Amaç.....	1
Kapsam	2
Yöntem	2
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
1. DÖRTYOL’UN COĞRAFI KONUMU VE TARİHÇESİ.....	4
1.1. Dört Yol Coğrafi Konumu	4
1.2. Dört Yol Tarihçesi.....	4
İKİNCİ BÖLÜM	8
2. A VE B KİLİSELERİ MİMARİSİ.....	8
2.1. A Kilisesi Mimarisi.....	8
2.1.1.Narteks	9
2.1.2.Orta Nef.....	10
2.1.3.Kuzey Nef.....	12
2.1.4.Güney Nef	13
2.1.5.Bema	13
2.1.6.Yan Odalar	14
2.1.6.1.Kuzey Yan Oda	14
2.1.6.2.Güney Yan Oda	14

2.1.7.Narteks Mezarları	15
2.1.7.1.Mezar 1.....	15
2.1.7.2.Mezar 2.....	15
2.2. B Kilisesi Mimarisi	16
2.2.1.Narteks	17
2.2.2.Orta Nef.....	19
2.2.3.Kuzey Nef	20
2.2.4.Güney Nef	21
2.2.5.Bema	23
2.2.6.Yan Odalar	24
2.2.6.1.Kuzey Yan Oda	24
2.2.6.2.Güney Yan Oda	25
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	27
3.MOZAİK VE BULUNTULAR KATALOĞU.....	27
3.1. MOZAİK KATALOĞU	27
3.1.1. A Kilisesi Mozaikleri.....	27
3.1.1.1.Kuzey Nef.....	28
3.1.1.2.Güney Nef	44
3.1.1.3.Kuzey Yan Oda	55
3.1.1.4.Güney Yan Oda	58
3.1.1.5.Orta Nef:	61
3.1.2. B Kilisesi Mozaikleri	62
3.1.2.1.Narteks Mozaïği	62
3.1.2.2. Orta Nef Mozaïği.....	77
3.1.2.3. Kuzey Nef Mozaïği	83
3.1.2.4. Güney Nef Mozaïği.....	104
3.1.2.5 Bema Opus Sectile.....	118

3.1.2.6. Kuzey Yan Oda Mozaikleri.....	121
3.1.2.6.1. Kuzey Yan oda 1	121
3.1.2.6.2.Kuzey Yan Oda 2	126
3.1.2.7. Güney Yan Oda Mozaigi	129
3.2.BULUNTULAR KATALOĞU	132
3.2.1.A Kilisesi Buluntuları	132
3.2.1.1.Mimari Parçalar.....	132
3.2.1.2.Metal Objeler.....	139
3.2.1.3. Pişmiş Toprak Kaplar	139
3.2.2. B Kilisesi Buluntuları.....	141
3.2.2.1 Mimari Parçalar.....	141
3.2.2.2. Pişmiş Toprak Kaplar	148
DEĞERLENDİRME ve SONUÇ.....	150
A-B Kiliseleri Mimarisi.....	150
A Kilisesi Mimarisi.....	150
B Kilisesi Mimarisi.....	153
A-B Kiliseleri Mozaikleri.....	154
A Kilisesi Mozaikleri.....	155
B Kilisesi Mozaikleri	156
SONUÇ.....	160
KAYNAKÇA	162
EK 1. HARİTA KUZEYDOĞU AKDENİZ, A-B KİLİSELERİNİN KONUMU.....	170
EK 2. 1/5000 ÖLÇEKLİ HARİTA, A-B KİLİSELERİ KONUMU	171
EK 3. YENİYURT MOZAİKLERİNDEKİ GEOMETRİK MOTİFLER İÇİN TÜRKÇE TERMİNOLOJİ TEKLİFİ*	172
RESİMLER	188

ÇİZİMLER LİSTESİ

Çizim 1: A Kilisesi Planı

Çizim 2: B Kilisesi Planı

Çizim 3: A Kilisesi Kuzey Yan Oda Mozaïği

Çizim 4: Narteks Mozaïği

Çizim 5: B Kilisesi Narteks 1. Pano Mozaïği

Çizim 6: B Kilisesi Narteks 2. Pano Mozaïği

Çizim 7: B Kilisesi Narteks 3. Pano Mozaïği

Çizim 8: B Kilisesi Orta Nef Mozaïği

Çizim 9: B Kilisesi Orta Nef Yazıtlı Pano

Çizim 10: B Kilisesi Kuzey Nef 1. Pano, 1. Bölüm Mozaïği

Çizim 11: B Kilisesi Kuzey Nef 1. Pano, 2. Bölüm Mozaïği

Çizim 12: B Kilisesi Kuzey Nef 2. Pano Mozaïği

Çizim 13: B Kilisesi Kuzey Nef Kuzey Girişi Panosu

Çizim 14: B Kilisesi Kuzey Nef 3. Pano Mozaïği

Çizim 15: B Kilisesi Güney Nef 1. Pano

Çizim 16: B Kilisesi Güney Nef 2. Pano

Çizim 17: B Kilisesi Güney Nef 3. Pano

Çizim 18: B Kilisesi Kuzey Yan oda 1. Pano

Çizim 19: B Kilisesi Kuzey Yan oda 2. Pano

Çizim 20: B Kilisesi Güney Yan Oda Mozaïği

KISALTMALAR LİSTESİ

Bkz.	:	Bakınız
Ed.		Editör
Gen.	:	Genişlik
M.Ö.	:	Millattan Önce
M.S.	:	Milattan Sonra
Kal.	:	Kalınlık
Kat.	:	Katalog
km.		Kilometre
m.		Metre
Res.	:	Resim
s.		Sayfa
No.	:	Numara
Uz.	:	Uzunluk
Yük.	:	Yükseklik

GİRİŞ

Tez konusu olarak çalışılan Yeniyurt A ve B Kiliseleri mozaiklerinin incelenmesindeki amaç söz konusu döşemeleri sistematik olarak tasnif etmek, değerlendirmek ve tarihlendirmektir. Değerlendirme yapılırken, mozaik panolar gerek kendi içinde gerekse Roma ve Bizans dönemlerine ait benzer örnekler ile karşılaştırılmıştır. Malzeme olarak mozaik panolar dışında diğer arkeolojik buluntular da ele alınmıştır.

Amaç

Geç Antik ağda, Hristiyanlığın yayılması ile birlikte kiliseler kent dokusu içinde önemli bir yer edinmiştir. Sadece metropollerde değil kırsal yerleşimlerde de gelişimini sürdüren kilise mimarisi ve mozaiklerinin bir kısmına antik kaynaklarda değinilmektedir. Kentlerde Erken Hristiyanlık dönemi kiliselerinin bazı örneklerinin antik kaynaklarda yer aldığı, ancak bunlardan çok azının günümüze ulaştığı bilinmektedir. Tezin konusu olan Yeniyurt A ve B Kiliseleri ve Mozaiklerinin, arkeolojik buluntuları ile birlikte mozaik sanatı açısından çağdaşı örneklerle karşılaştırmalı olarak incelenmesi ve değerlendirilmesi sırasında, özellikle mozaik sanatındaki ikonografik ve stilistik gelişimin irdelenmesi ve Roma İmparatorluğu dönemindeki klasik mozaik sanatı anlayışının Bizans sanatına olan etkilerinin ortaya çıkarılması hedeflenmiştir. Ayrıca, Yeniyurt A ve B Kiliseleri mozaikleri, Antiokheia kenti mozaikleri ile karşılaştırılarak, kırsal alanlarda üretilen mozaiklerle, kentlerde üretilen mozaikler ve mozaik atölyeleri arasındaki benzerliklerin araştırılması hedeflenmiştir. Özellikle Antakya yakınlarında 1934-1935 yıllarında Jean Lassus tarafından açığa çıkarılan ve mozaik üzerindeki yazıt doğrultusunda inşaasının M.S. 387 yılında tamamlandığı anlaşılan Kavaslı Kilisesi mozaikleri (Lassus J, L'eglise Cruciforme de Kaoussie, Antioch On The Orontes II, 5-45) ile yapılan karşılaştırma Yeniyurt Kilisesi mozaiklerinin tarihlenmesinde önemli bir veri olmuştur.

Kapsam

Tez çalışmamda Dörtyol İlçesi Yeniyurt Mahallesi sınırları içerisindeki A ve B Kiliseleri, mozaikleri ve buluntuları ele alınmıştır. A Kilisesi, 4 mozaik pano ve 23 adet arkeolojik buluntu; B Kilisesi ise 18 mozaik pano ve 27 arkeolojik buluntudan oluşmaktadır. Tezin ana konusunu mozaik döşemeler oluşturmakla birlikte, mozaiklerin bulunduğu ortam yani mimarisi ile kazıda ortaya çıkan buluntuların bir kısmı tez kapsamında ele alınmış böylece mozaiklerin daha sağlıklı bir şekilde tarihlenmesi mümkün olmuştur. Mozaikler teknik, ikonografik ve üslup açısından incelenirken başta Antakya olmak üzere Türkiye, Suriye, Filistin, İsrail, Ürdün, Kıbrıs, Yunanistan, Makedonya, İspanya ve Ege Adalarında tespit edilen benzer örnekler kapsam dahilinde incelenmiştir. Mozaiklerin benzer örnekleri incelenirken sadece kilise mozaikleri ile sınırlı kalınmamış bunun yanında konutlara ait mozaiklerle de karşılaştırma yapılmıştır. Kiliselerin bulunduğu alanda günümüze kadar herhangi bir bilimsel kazı ve yüzey araştırması yapılmadığından tez sonucunda ulaşılan tespitlerin Yeniyurt'taki antik dönem yerleşimi ile ilişkilendirilmesi mümkün olmamıştır.

Yöntem

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün izinleriyle Hatay Müze Müdürlüğü'nce A Kilisesi'nde 2012 yılında, B Kilisesi'nde 2013 ve 2015 yıllarında üç dönem halinde kurtarma kazıları yapılmıştır. Kurtarma kazıları 10 x 10 m² lik plan kare sistemi içinde yürütülmüştür. Kazıda ele geçen buluntular arkeolojik kazı metodolojisine uygun olarak toplanmış; günlük olarak etiketlenerek fotoğrafları çekilerek belgelenmiştir.

A ve B Kiliseleri mozaikleri incelenirken özellikle Hatay ilinde geçmişte ortaya çıkarılan mozaikler incelenmiştir. Benzer döşemelerin tespit edilmesinde Doro Levi'nin *Antioch Mosaic Pavements I-II* adlı eseri, geometrik desenli mozaiklerin tanımlanmasında ve motiflerin adlandırılmasında Catherine Balmelle v.d.'nin *Le Décor Géométrique de la Mosaïque Romaine I-II* en sık başvuru kaynağı olmuştur. Türkçe mozaik terminolojisi için ise Işıl R. Işıklıkaya tarafından doktora tezi olarak hazırlanan *Perge Mozaikleri* başlıklı çalışma (Işıklıkaya, 2010) temel alınmıştır. Bunun dışında, Türkiye'nin değişik bölgeleri ve Doğu Akdeniz kıyıları

başta olmak üzere ile Akdeniz havzasındaki benzer mozaikler tespit edilerek karşılaştırmaları yapılmıştır.

Mozaikteki yazıtlar Paris VIII Üniversitesi Eskiçağ Tarihi Bölümünde Antakya' nın eskiçağ tarihi üzerine yaptığı çalışmaları ile bölgenin eskiçağ tarihi ve antik kaynakları üzerine uzman olan Prof. Dr. Catherine SALIOU tarafından okunmuştur. Tezimde kullanılan fotoğrafların çekimleri, Arkeolog Umut DURAK tarafından gerçekleştirilmiş, Canon 70D (18-135 MM Lens) ve Canon 5D MarkII (16-35 MM Lens) marka fotoğraf makineleri kullanılmıştır. Mimari çizimler Mimar Sedat BİÇER tarafından, Totalstation ölçüm aletiyle alınarak Autocad programında ve Adobe Illustrator programında yapılmıştır. Mozaiklerin çizimleri Adobe Illustrator CS6 programıyla tarafımda yapılmıştır. Tezimde kullanılan bazı fotoğraflar, Hatay Müze Müdürlüğü arşivi ile yerel halktan temin edilmiştir. Mimari ve mozaik döşemelere ait çizim ve fotoğraflar metnin sonunda numaralandırılarak sunulmuş, katalog içinde kullanılan anahtar nitelikli fotoğraf ve çizimlere ise ayrıca bir numara verilmemiştir. Mimari ve mozaikte ölçü birimi olarak metre, buluntularda ise santimetre kullanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. DÖRTYOL'UN COĞRAFI KONUMU VE TARİHÇESİ

Yeniyurt A-B Kiliseleri Hatay ilinin, Dört Yol ilçesindedir. Antik kaynaklarda Ovalık Kilikya olarak adlandırılan bölge içerisinde yer alan yerleşim, Akdeniz ile Amanos Dağları arasındaki Dört Yol ovasındadır.

1.1. Dört Yol Coğrafi Konumu

Akdeniz kıyılarının doğu ucunda yer alan Hatay, batıda Akdeniz, kuzeyde Adana, kuzeybatıda Osmaniye, kuzeydoğuda Gaziantep illeri, doğu ve güneyde Suriye ile çevrilmiştir. Hatay ilinin kuzeyinde bulunan Dört Yol ilçesi Amanos Dağları'nın batısında yer almaktadır.

1.2. Dört Yol Tarihçesi

Yeniyurt A-B Kiliseleri, Dört Yol ilçesinin 10 km kuzeybatısında ve Yeniyurt Mahallesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Kiliselerin bulunduğu alan, yöre insanı tarafından Atatürk Çiftliği olarak bilinmektedir. Kiliselerin bulunduğu alanın 10 km kuzeybatısında Epiphaneia antik kenti, 6 km güneydoğusunda ise Kinet Höyük bulunmaktadır. Antik kaynaklarda Dağlık Kilikya ve Ovalık Kilikya olmak üzere iki bölüme ayrılan bölgede (Şahin, 2007:129) Dört Yol ilçesi Ovalık Kilikya Bölgesi içerisinde yer almaktadır.

M.Ö. II. binyılın ikinci yarısının başlarından itibaren bölgenin Hitit etkisi altına girdiği, Kinet Höyük'teki kazı çalışmalarında ele geçen buluntulardan anlaşılmaktadır (Konyar, 2007: 90).

Kaynaklarda Hume olarak anılan bölgeye, Yeni Babil Kralları, seferler düzenlemiştir. Nabukhadnezzar'ın Hume ile Pirindu'yu zapt ettiği belirtilmektedir. (Kurt, 2009: 186-188). Yeni Assur kaynaklarında Que olarak adlandırılan bölgede Assur Kralları M.Ö. 9. yüzyıldan itibaren faaliyetler başlatmışlardır (Kurt, 2008: 118).

Stratejik konumu Mezopotamya kavimlerinin Kilikya'yı uzun bir süre elinde tutmalarına neden olmuştur. Kilikya'yı elinde bulunduran gücün, Orta Anadolu'yu, oradan Ege dünyası ve Avrupa'yı etkisi altına alma imkanına sahip olması, dikkatlerin bu bölgeye yoğunlaşmasına neden olmuştur. Bu nedenle Ovalık Kilikya M.Ö. 4. yüzyıla kadar genel olarak Doğu kültürleri etkisinde kalmıştır (Girginer ve Ünal, 2007:62).

Hatay'da Hellenistik dönem öncesinde İskenderun Körfezi'nde Rhosos (Arsuz), Myriandros (İskenderun), Kinet Höyük (Dört Yol), İssos/Epiphaneia (Erzin) antik yerleşimleri yer almaktadır. Büyük İskender'in M.Ö. 333 yılında Persleri yenmesiyle bölgede Hellenistik dönem başlamıştır. (Pamir, 2009: 268). Mısır Kraliçesi Arsinoe, M.Ö. 3. yüzyılda Seleukoslar'a karşı yürüttüğü savaşlarda Fenike'nin tümünü ve Göksu Deltası'na kadar olan Kilikya sahillerini fethetmiştir (Girginer ve Ünal, 2007: 224). Kilikya Bölgesi, Ptolemaios ve Seleukoslar arasında Suriye savaşları boyunca el değiştirmiştir. III. Suriye savaşı sonunda ise Kilikya Ptolemaioslar'ın hakimiyetine girmiştir. III. Antiokhos, V. Suriye savaşı sonunda Kilikya topraklarını yeniden Seleukoslar'ın egemenliğine katmıştır (Şahin, 2007: 132).

Roma'nın Kilikya bölgesine doğrudan ilk müdahalesi M.Ö. II. yüzyılın sonlarına doğru korsan sorununun artmasıyla başlamıştır. Roma Senatosu M. Antonius komutasındaki bir orduyu korsanlarla mücadele etmesi için görevlendirmiş; fakat sorun tam olarak çözülememiştir. Roma senatosu korsan sorununu kökten çözmek için General Pompeius Magnus'u *Imperium proconsulare maius* yetkisiyle donatarak sorunu çözmüştür (Şahin, 2007: 134). Korsanlar, Pompeius'un zaferi sonucu Kilikya şehirlerine yerleştirilmiştir (Sayar, 2006: 254). M.S. I. yüzyılda bölgenin yeniden düzenlenmesi ile Romalılar'ın imar faaliyetleri artmış ve bu durum M.S. III. yüzyıla kadar devam etmiştir (Şahin, 2007: 135). Cicero'nun Amanoslar'da yaptığı askeri operasyonlar sırasında Epiphaneia antik kenti yakınlarında karargah kurması, bu bölgenin Romalılar için güvenilir olduğunu kanıtlar niteliktedir (Yıldız, 2007: 36). M.S. III. yüzyılda Sasani Kralı I. Şapur, Kilikya kentlerini yağmalamış ve tüm Kilikya kentleri zarar görmüştür (Şahin, 2007: 135). M.S. III. yüzyılda Palmyra Kraliçesi Zenobia'nın kuvvetleri ve Gotlar Kilikya'ya saldırmıştır (Girginer ve Ünal, 2007: 261).

Geç Roma ve Erken Bizans dönemlerinde Ovalık Kilikya iki ayrı eyalete bölünmüş olup batıdaki eyalete Cilicia Prima, doğudaki eyalete ise Cilicia Secunda denmiştir. Roma döneminde mevcut olduğu bilinen 17'ye yakın Kilikya kenti Erken Bizans döneminde de varlığını sürdürmüştür (Girginer ve Ünal, 2007: 271). M.S. IV. yüzyılda Epiphaneia da Antakya Patrikliği'ne bağlı bir piskoposluk merkezi olup burada yardımcı piskopos bulunmaktadır (Hellenkemper ve Hild, 1990: 251). M.S. 7. yüzyılın ortalarından itibaren Sasaniler'in (Pers) Antakya, Adana ve Tarsus'a girmeleriyle başlayan ve sonra da Arap saldırılarıyla devam eden savaş ve yağmalamalar sonucu Kilikya'nın nüfusu neredeyse boşalmış, ekonomisi çökmüş, buradaki kentler harap olmuştur (Girginer ve Ünal, 2007: 280). Harun-ar Rasid M.S. VIII. yüzyılda Roma - Bizans egemenliğini çökertmiştir.

Yeniyurt Kiliseleri'nin bulunduğu bölgedeki en önemli yerleşim yeri hiç kuşkusuz 10 km uzaklıktaki Epiphaneia antik kentidir. Antik kent çevresinde; Burnaz sahil kalıntıları, Muttalip Höyük, Kara Höyük, Deli Halil Höyük ve Kinet Höyük bulunmaktadır. Arrianus'ta Amanos Kapıları'ndan geçerek İssos kentine gelindiği anlatılır. Arrianus'ta bahsi geçen bu ordunun kullandığı yolun Arslanlı Bel üstünden Çukurova'ya ve Kısık Boğazı'ndan geçerek Issos Ovası'na gelindiği, Kısık Boğazı'nın kuzeyinde Toprakkale ve güneyinde Epiphaneia'nın yer aldığı belirtilmektedir (Tülek,2012: 176, 177).

Bölgede birçok defa yüzey araştırmaları yapılmıştır. Yapılan yüzey araştırmalarında Yeniyurt Kiliseleri'nin bulunduğu alana hiç değinilmemiştir. Yapılan bu yüzey araştırmalarından Yeniyurt Kiliseleri bakımından en ilginç Tobin tarafından yapılan 1994-1995 yüzey araştırmalarıdır. Tobin, Yeniyurt Kiliseleri'nin yaklaşık 9 km. kuzeybatısında yer alan Burnaz antik kalıntılarındaki keramik buluntulara dayanarak, Burnaz kalıntılarını M.Ö.1. yy.'dan M.S. 7.'ın yy. başına tarihlemekte olup *Itinerarium Antoni Augusti*'de kayıtlı *Catabolos* isimli hac yolu üstünde *mansiosu* da olan bir liman yerleşimine ait olduğunu belirtmektedir (Tülek,2012: 181).

Roma döneminde *cursus publicus* adı verilen bu yol ağı ve bunların üzerinde bulunan konaklamanın yapıldığı *mansioların*, Hristiyanlığın yayılması ile birlikte hac yolculuklarının başlamasıyla, Constantinus dönemi ve sonrasında yükü artmıştır. Yolculuk yapan herkese hizmet veren bu kurumlarda, din işleri yapanlarla diğer

insanların aynı alanda konaklamaları, din adamlarının tepkisine neden olmuştur. Bu nedenle; Kaesareia'lı Başpiskopos Basileios tarafından ilk defa hacı adaylarının kalabileceği ayrı bir konaklama yeri düzenlemesi yapılır ve buna Piskoposun isminden yola çıkılarak “Basileias” denir. Bu kurumların vergiden muaf tutulması ve hacılar için *katagogia* denilen konaklama yerlerinin yaygınlaşması sağlanır (Tülek,2012:183).

Tülek, Hristiyan hacı adaylarının hac yolu güzergahının ana yol ağı ile değil de, kutsal yerlerin konumlandıkları yer ile belirlenmesi gerektiğini belirtmektedir. Hac yolunun Galatia'da Ankyra'lı Aziz Platon, Paphlagonia'da Gangra'lı Aziz Kallinikos, Eukhatia'lı Aziz Theodoros, Sebasteia'da 40 şehit aziz, Kappadokia'da Kaisareia'lı Aziz Mamas ve Aziz Merkurios'a ait yerleşim yerlerinden geçmekte olduğunu ifade eder. Ayrıca, Antakya'da Aziz Simeon Stylites Manastırı'na gelen ziyaretçilerin konaklaması için ev yaptırıldığı da belirtilmektedir.

Yeniyurt A ve B Kiliseleri hac yolu üzerinde ve ona yakın konumları ile bölgenin tarihi coğrafyasına ışık tutmaktadır. Sadece bölgede yaşayanlara değil aynı zamanda hac yolu üzerinde, hacılara da hizmet verdiği düşünülmelidir. MS 638 de bölgenin araplar tarafından ele geçirilmesi kilise ve buna bağlı kurumların parlak dönemlerini yitirdiği, islami dönem başlamıştır. Ardından bölgede 969 yılında tekrar Bizans hakimiyeti başlamıştır. 1084-1098 yılları arasında Selçukluların elinde olan bölgede, 1098-1268 yılları arasında Haçlılar Dönemi yaşanmış Antakya Prensligi kurulmuştur. 1268 yılında Memlüklerin hüküm sürdüğü bölgede, 1516 yılında Osmanlı İmparatorluğu hakimiyeti başlamıştır. 1918 yılında Fransızlar tarafından işgal edilen Hatay'da 1938 yılında Hatay Devleti kurulmuş ardından 1939 yılında da Türkiye Cumhuriyetine bağlanmıştır.(Demir,2016:72-149)

İKİNCİ BÖLÜM

2. A VE B KİLİSELERİ MİMARİSİ

2.1. A Kilisesi Mimarisi

A Kilisesi'nin bulunduğu yerleşim yerinde 2009 yılında yapılan kaçak kazılar sonrası, Hatay Müzesi Müdürlüğü'ne gelen ihbarla yerinde yapılan incelemelerde mozaik taban döşemesi tespit edilmiştir. Alanda, 2012 yılında kurtarma kazısı gerçekleştirilmiştir.

Kazı öncesi yapılan incelemelerde, kilisenin bulunduğu alanın birçok noktasında yapılan kaçak kazılar ve tarımsal faaliyetlerin büyük bir tahribata yol açtığı tespit edilmiştir. Kazı çalışmaları sırasında, kaçak kazıların yapıya ve yapının tabanını süsleyen mozaik verildiği zararın boyutları daha iyi görülmüş, mozaik ve yapıya ait duvarların büyük ölçüde yok edildiği tespit edilmiştir. Kaçak kazılar dışında, tarıma dayalı toprağın sürülmesi de yapıya ve mozaik büyük ölçüde zarar vermiştir. Mozaik tabanın yüzeye çok yakın kotta olması, mozaikteki tahribatın yüksek olmasına neden olmuştur. Mozaik üzerindeki köten izleri, toprak sürümünün duvarlara ve mozaik verildiği zararın boyutu hakkında önemli gösterge olmuştur. Ayrıca toprağın sürülmesi nedeniyle stratigrafinin tamamen yok edildiği, buluntuların kilisenin bulunduğu alanın dışına, geniş bir alanı kapsayacak şekilde yayıldığı görülmüştür.

Kazı çalışmasında ilk etapta, mozaikğin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Plan özellikleri doğrultusunda yapının bir kilise olduğunun tespit edilmesiyle, kazının amacı kilisenin ana mekanlarının ortaya çıkarılmasına yönelik olmuştur. 2013 yılında bu yapının 285 m batısında yer alan alanda yapılan kazıda ortaya çıkarılan yapının da kilise (B Kilisesi) olduğunun anlaşılması üzerine, bu yapıya A Kilisesi adı verilmiştir (Resim 1-2), (Çizim1).

A Kilisesi mevcut haliyle 27.30 x 15.65 m ölçülerinde, deniz seviyesinden yaklaşık 1.37 m seviyesindedir. Kilise, doğu-batı eksenli, üç nefli bir bazilikadır

(Resim 3, Çizim 1). Kilise, batısında; kuzey-güney ekseninde uzanan dikdörtgen planlı narteks, narteksin doğusunda nartekse dik uzanan doğu-batı eksenli dikdörtgen planlı orta ve yan neflerden oluşmaktadır. Yan nefler, ana neften, her iki yanda kare forma yakın sütun kaidesi dizileri ile ayrılmaktadır. Neflerin toplam genişliği narteks uzunluğundadır. Orta nefin doğusunda apsisli bema bulunmaktadır. Kuzey nef ile güney nefin doğusunda bemanın dışına uzatılmış apsisli yan odalar mevcuttur.

A Kilisesi'nin narteksinde herhangi bir taban döşemesine rastlanmamış, alt kotta iki adet mezar tespit edilmiştir. Orta nef zemininde kısmen korunmuş mermer plaka kaplama bulunmaktadır. Bema tabanı tümüyle tahrip olmuştur. Kuzey nef ile güney nefi *opus vermiculatum* ve *opus tesellatum* tekniğinde yapılmış mozaik taban döşemesine sahiptir. Kuzey yan oda kısmen korunmuş *opus tesellatum* tekniğinde yapılmış mozaik tabana, güney yan oda ise *opus sectile* taban döşemesine sahiptir.

İlk evrede bir bütün olarak bazilika planını veren kilise, orta nefte ve nartekste inşa edilen duvarlarla daha küçük mekanlara dönüştürülerek ne amaçla kullanıldığı anlaşılmayan ikinci evreye sahiptir. İkinci evrede yapılan eklemelerin yapının tamamına uygulanmadığı görülür. Küçük¹ ebattaki bazalt taşlarla inşa edilen bu duvarlarda bağlayıcı olarak zayıf harç kullanıldığından duvarların az bir kısmı korunabilmiştir.

2.1.1.Narteks

Narteks, kilisenin batısında, nefleri kuzey-güney doğrultusunda sınırlayan dikdörtgen planlı bir alandır (Resim 4). Narteksin tamamında aynı seviyeye kadar bir kazı çalışması yapılmamış olup olması gereken ölçüleri 15.65 x 4.43 m dir. Kazı çalışması narteksin kuzey bölümünün 6 m² lik kısmında yoğunlaştırılmış, burada 0,81 m koduna inilmiştir.

Narteksi, neflerden doğu duvarı ayırmaktadır (Resim 5). Bu duvar, orta nefte 0.67 m genişliğinde iken kuzey nefte 0.75 m dir. Güney nefinde ise tamamen yok

¹ A ve B Kiliselerinde, büyük ölçekteki taşlar 0.105x0.75x0.23 m, orta ölçekteki taşlar 0.52x0.39x0.39 m, küçük ölçekteki taşlar 0.22x0.13 m.dir. Duvarlarda kullanılan taşlarda standart bir ölçü bulunmamaktadır.

olduğundan genişliği bilinmemektedir. Duvarda büyük ve orta boyutlu kare ve dikdörtgen formda bazalt kesme taşlar kullanılmıştır. Dış yüzeyi düz olan bu taşların arasına, küçük boyutlarda çakıl, bazalt parçaları ve harç ile doldurularak basit dolgu tekniğinde inşa edilmiştir. Bu duvar orta nef giriş kapısına göre narteks içinde 1 m derine oturmaktadır.

Narteks doğu duvarında, orta nefe ve kuzey nefe açılan girişler mevcuttur. Güney tarafının 3.52 m'lik kısmı mevcut olmayan duvarda, güney nefe açılan bir kapı olması gerekirdi.

Kuzey duvarı 0.68 m genişlikte olup bu duvar kuzey nefin kuzey tarafını çevirmektedir. Batıya doğru uzanan narteks kuzey duvarı 4.43 m sonra köşe yapıp güneye uzanarak narteksin batısını çevrelemektedir. Büyük ve orta boyutta dikdörtgen ve kare formu bazalt taşlarla inşa edilen bu duvarın sadece 1 m uzunluğundaki kısmı ortaya çıkarılmıştır. (Resim 6)

Güney bölümünde 1.23 m. koduna kadar çalışılmıştır. Bu kısımda narteksin orta kısmında yer alan ve narteksle bağlantısı olmayan 0.57 m genişliğinde 6,52 m uzunluğunda bir duvar bulunur. Dikdörtgen ve kare formda bazalt taşların kullanıldığı duvarda küçük boyutlarda çakıl, bazalt ve harçla kullanılarak basit dolgu tekniği ile inşa edilmiştir. İlk evrede inşa edilen duvarla aynı teknikte yapılmasına karşın bağlayıcı olarak kullanılan harç zayıftır. Bu duvarın, orta nefte inşa edilen 2. evre duvarıyla bağlantısı olmalıdır.

Nartekste, herhangi bir taban döşemesine rastlanılmamış 2 adet mezar ortaya çıkarılmıştır.

2.1.2.Orta Nef

Orta nef, batıdaki kapı eşiğinden templona kadar 20,50 m uzunluğunda, yan neflerle ayrılan sütun kaideleri arası 7,30 m genişliğindedir. Orta nefi batıda narteksten girişin bulunduğu duvar, doğuda templon, yanlarda neflerle ayrılan sütun kaideleri sınırlamaktadır (Resim 7).

Kilisenin batısındaki narteksten orta nefe, 2,94 m genişliğinde kapı aralığından girilmektedir (Resim 8). Kapı aralığı tabanında kullanılan söveli blok

kalker taş nef içine 0.14 m taşmıştır. Orta nef batı duvarı yaklaşık 0.20 m. yüksekliğinde korunmuştur. 0.67 m genişliğinde olan duvarlarda bazalt taş, kapı aralığında kalker taş kullanılmış, bağlayıcı olarak horasan harcı kullanılmıştır.

Orta nefin batı duvarında simetrik inşa edilmiş iki adet paye bulunmaktadır. 7.30 m. aralıkta inşa edilen payeler, yan nef duvarlarına 3.52 m mesafededir. 1.63 m uzunluğunda küçük ebattaki bazalt taşlarla inşa edilmiş bu payeler ekseninde sütun kaideleri dizilmiştir. 0.70x0.50 m boyutlarındaki sütun kaideleri orta nefi yan neflerden ayırmaktadır. Kaideler, derine oturtulduğundan yüksekliği 0.03 m olarak ölçülebilmektedir. Orta nefi kuzey neften ayıran kaideler 5 adet olup, kaideler arasındaki mesafe 1.60 m ile 1.94 m arasında değişmektedir. Doğudaki son kaide templan stylobatının kuzey ucunu sınırlandırmaktadır.

Orta nefi güney neften ayıran kaideler kuzeydeki ile simetrik inşa edilmiştir. Güneydeki kaideler arasında 155 m ile 190 m arasında değişen aralıklarla dizilmiş, kuzeyde olduğu gibi son kaide templan stylobatının güney ucunu sınırlandırmıştır. Kaideler üzerinde taşıyıcı olarak kullanılan sütunlara ait bir örnek ele geçmemiştir. Ancak, kaidelerin dizilişine bakıldığında orta nef yan neflerden, 5 kemerli bir düzenlemeyle ayrıldığı söylenebilir.

Orta nefin batı duvarında ve templanın orta nefe bakan yüzeyinde kısmen korunagelen mermer kaplamalar mevcuttur (Resim 9). 0.025 m genişliğindeki bu kaplamalar duvara 0.07 m genişliğinde harçla bağlanmıştır. Bu, orta nef duvarlarının bir bölümünün mermer plakalarla kaplı olduğunu göstermektedir. Ancak; bu mermer kaplamaların boyutları hakkında fikir verebilecek bir bütün örnek ele geçmemiştir. Ayrıca kazılarda ele geçen çok sayıda değişik renkte cam ve altın yaldızlı cam tesseraların, yapının duvarlarının üst kısmının bir bölümünün mozaikle süslü olduğunu göstermektedir.

Orta nef ile güneybatı nefi ayıran sütun kaidelerinin kuzey bitişiğinde sütun kaidelerinin dizilişine paralel 2. evrede duvar inşa edilmiştir. Güneydeki paye ile 1. sütun kaidesinin kuzey kenarına inşa edilen kuzey-güney yönlü 1 nolu duvar 0.62 m genişliğinde olup 0.80 m uzunluğunda korunmuştur. Bu duvarla birleştiği düşünülen 5 nolu duvar, orta nef kapı eşiği doğusunda, doğu-batı yönünde 0.58 m genişliğinde 2.05 m uzunluğunda korunmuştur (Resim10-11). Yine, güneydeki 2. sütun kaidesi

kuzey kenarında doğu-batı yönlü 180 m korunmuş 2 nolu duvarla bunun devamında 0.68 m uzunluğunda bir boşluk ve sonrasında 1 m. uzunluğunda korunmuş 3 nolu duvar, devamında 0.64 m'lik bir boşluk ve 0.62 m uzunluğu korunmuş 4 nolu duvar daha bulunmaktadır. Orta boy bazalt ile kalker taşların kullanıldığı bu duvarlar, kötü işçilikli olup kilise 1. evre yapısıyla bağlantısı bulunmamaktadır. Çoğunluğu tahrip olmuş bu duvarlar bir plan vermemekte ve kilise yapısıyla da bir bağlantısı da bulunmamaktadır. Ancak, bu duvarların ölçülerine bakılırsa yapının sonraki süreçte küçük mekanlara dönüştürülerek başka amaçla kullanıldığı söylenebilir (Resim 10-11).

2.1.3.Kuzey Nef

Kuzey nef, doğu-batı ekseninde dikdörtgen planlı bir alandır. Denizden yüksekliği yaklaşık 1.67 m kotundadır. Nef, batı duvarı ile yan oda arası 17.10 m uzunlukta, 3.50 m genişliktedir (Resim 12).

Kuzey duvarı, bazalt taşlar arasına, bazalt, çakıl ve harç ile doldurularak basit dolgu tekniğinde inşa edilmiştir (Resim13). Büyük ve orta boyutlu dikdörtgen ve kare formlu dış yüzeyi düz bazalt kesme taşların kullanıldığı duvarların genişliği 0.68 m dir.

Batı duvarı, kuzey duvarıyla aynı teknikte inşa edilmiştir. Narteksin doğusunu çevreleyen bu duvar 0.75 m genişliğinde olup orta nef batı duvarından daha geniştir. Duvar üzerine bir kısmı mevcut olan söveli blok kalker taş oturtulmuştur. 0.50 m genişliğinde olan eşik taşı giriş için kullanılmış, taşın batı kenarındaki yükseltiden bunun üzerinde nef içine açılan bir kapı olduğu anlaşılmaktadır. Eşiğin 0.50 m genişliğinde olması, bu kısımda taban mozaığının 0.25 m batıya (eşiğe) doğru uzamasına yol açmıştır (Resim 14). Orta nefteki kuzey paye ile batı girişi eşiğin arasında yapılan kaçak kazının verdiği tahribat, giriş genişliğinin ne kadar olduğu hakkında bilgi edinmemizi engellemektedir.

Nefin kuzey girişinde, taban mozaığındaki KTHCIC yazıtlı figürün bakış aksında sundurma inşa edilmiştir (Resim 15). Giriş, dışa doğru 2 m uzatılmış ucuna 0.53x0.52x0.20 m ölçülerinde kalker taş konulmuştur. Sundurma kısmı genişliği 1,85

m, kapı eşiği genişliği 1.55 m.dir. Eşikte, batı girişinde olduğu gibi 0.50 m genişlikte kalker blok taş kullanılmıştır.

2.1.4.Güney Nef

Güney nef dikdörtgen planlı olup batı duvarı ile yan oda arası 16.15 m uzunluğunda, genişliği 3.60 m ile 3.75 m arasında değişmektedir (Resim16). Denizden yüksekliği yaklaşık 1.64 m dir. Büyük ve orta boyutta kesme bazalt taşların kullanıldığı duvarlar 0.67 m genişliktedir. Diğer duvarlarla aynı teknikte inşa edilen güney nefi batı duvarının tamamı ile güney duvarının batı köşesinden doğuya doğru ilk 14 m lik kısmı korunamamıştır.

Girişlerin olması gereken kısımlarda tahribatlardan dolayı kapı genişliği hakkında bir fikir edinilememiştir. Kuzey nefle simetrik olduğu düşünülürse, nefe batı kenar ile güney kenardan birer giriş kapısı olması gerekirdi.

2.1.5.Bema

İç uzunluğu, templondan apsise kadar 7.30 m olan bema, orta nefin içine doğru 3.25 m uzanmaktadır (Resim 17). Apsisi batıdan çevreleyen templona ait stylobatın (taşıyıcı zemin) bir kısmı korunmuştur. Stylobat 0.50 m genişliğinde 8.30 m uzunluktadır. Denizden yüksekliği yaklaşık 1.59 m dir. Yüksek kotta olması nedeniyle tahribatın yoğun olduğu bölümlerden biridir. Templonda söveli taban taşlarının olmayışı üst kısmının nasıl bir düzenlemeye sahip olduğu hakkında fikir edinmemizi güçleştirmektedir. Ancak; nartekste bulunan *ex-situ* iki adet mermer ayak, templonda kullanılan ayaklar olmalıdır. Templon üst kısmının olmaması payelerin buraya uygunluğu konusunda kesin veri sunmamaktadır.

Apsis yarım daire planlı, 3.05 m çapında ve 1.20 m. genişliğinde duvarlarla çevrelenmiştir. Duvarlar, dış yüzeyi düzgün, orta ebatlarda kesme bazalt taşlarla, basit dolgu tekniğinde inşa edilmiştir (Resim18). Apsisin kuzey ucu ile güney ucu arası 6.10 m genişlikte, templon ile apsis arası 7.30 m derinliktedir. Zemini kaçak kazılar ve tarımsal faaliyetlerle tamamen tahrip olmuş bemada, zeminde sadece *statumen* kaldığı görülür. Bu durum bemanın tabanının, mozaik veya *opus sectile* ile

döşenmiş olduğunu akla getirmektedir. Bemada altar ile ilgili bir bulguya rastlanmamıştır.

2.1.6.Yan Odalar

2.1.6.1.Kuzey Yan Oda

Kuzey neften daha geniş durumda olan oda, batı-doğu eksenli, batı duvarı ile apsis arası 10.50 m uzunlukta, genişliği batıda 5.30 m iken apsis içinde 5 m dir. Orta ve küçük boyutlarda bazalt kesme taş kullanıldığı 0.67 m genişlikteki duvarlar, yapının geneliyle aynı teknikte inşa edilmiştir. Odanın güneybatı köşesini orta nef apsisi çevrelediğinden odanın güneybatı köşesi oval bir görünüm almıştır (Resim19).

Apsis 2.70 m. yarıçapında, yarım daire planlıdır. Apsisin güney ucu, güney duvarından 0.40 m oda içine uzatılan duvara ve kuzey ucu odanın içine kuzey duvarından oda içine 1.20 m uzatılan duvara oturtulmuştur. Duvar uzunluklarındaki orantısızlık apsisin yarım daire olmasını engellemiş, apsisin güney duvarının daha uzun ve doğu dış tarafından basık olmasına neden olmuştur. Apsis önü tek sıra taşlarla özensiz bir şekilde kapatılmıştır. Tek başına bir şapel planı veren kuzey yan oda yapıya sonradan eklenmiş olmalıdır.

2.1.6.2.Güney Yan Oda

Güney yan oda rölik odası olarak kullanılmış olmalıdır. Oda, güney nefi güney duvarının uzatılması ile orta nef apsis duvarına bindirilen duvarla oluşturulmuştur. Doğu-batı eksenli oda, batı duvarı ile apsis arası 8 m uzunlukta. Genişliği batıda 3.75 m. iken apsis içi genişlik 4 m. dir. Apsis yarım daire planlı, 2.50 m yarıçapta olup 4 m genişliktedir. 0.70 m genişlikte duvarlara sahiptir. Apsiste ve duvarlarda orta ve küçük boyutlarda bazalt kesme taş kullanılmıştır. Dış yüzeyi düzgün olan bazalt kesme taşların arasına, çakıl, bazalt parçaları ve harç ile doldurularak basit dolgu tekniğinde inşa edilmiştir (Resim 20).

2.1.7.Narteks Mezarları

2.1.7.1.Mezar 1

Mezar narteksin doğu köşesine, güneydoğu-kuzeybatı ekseninde inşa edilmiştir. Dış ölçüleri 2,5 x1,3 m dir. İç kısmının ölçüleri 2x0,75 m ölçülerinde 0.55 m yüksekliktedir. Mezarın teknesi kesme taşlarla inşa edilmiştir. Üst örtüsü 0.265x0.255x0,03 m ölçülerinde harçla birleştirilmiş tuğlalarla beşik tonoz çatı yapılarak örülmüştür. İç duvarları harçla sıvalı olan mezarın batı ucunda 0.75x0.48 m ölçülerinde giriş bırakılmıştır. Mezarın çatısında 0.40 m. çapında bir tahribat söz konusudur. İçerisinde herhangi bir iskelet bulunamamıştır (Resim 21).

2.1.7.2.Mezar 2

1 no.lu mezarın 3,40 m güneyinde orta nef duvarına bitişik olarak doğu-batı ekseninde inşa edilmiştir. Dış ölçüleri 2,5 x1,3 m dir. İç kısmının ölçüleri 2x0,75 ölçülerinde 0.55 m yüksekliktedir. Mezarın teknesi kesme taşlarla inşa edilmiştir. Üst örtüsü 0.265x0.255x0.03 m ölçülerinde tuğlalarla beşik tonoz çatı yapılarak örülmüştür. 1 nolu mezarla aynı mimari teknikte ve ölçülerde olan 2 nolu mezar daha iyi korunmuştur. 1 nolu mezarda mezar girişi tamamiyle yok olduğundan nasıl bir düzenlemeye sahip olduğu bilinmemekteydi. 2 nolu mezarın giriş kısmı kısmen korunmuştur. 1 nolu mezarla aynı ölçülerdeki girişin yassı taş ve harçla tonoz çatı yapılarak kapatıldığı görülmüştür. 1 nolu mezarda herhangi bir iskelet olmamasına karşın 2 no.lu mezarda 2 adet yetişkin bireye ait iskelet tespit edilmiştir. 1 iskelet mezarın giriş kısmında toplu halde dururken diğer iskelet mezarın uzanış yönünde değil de mezarın enine doğru hokere yakın bir duruşla gömüldüğü görülmüştür. Deniz kotundan 0.80 m. yüksekte olan mezarların içerisi su ile dolu olduğundan detaylı bir çalışma imkanı olmamıştır (Resim 22).

A Kilisesi'nde Bizans İmparatorları, I. Justinianus (M.S.552), II. Justinus (M.S. 568) ve Heraclius'a ait (M.S. 611) birer sikke ile okunamayan 2 adet Bizans 2 adet İslami dönemlere ait sikke ele geçmiştir. Alanda mozaik seviyesine kadar stratigrafinin tamamen yok edilmesinden dolayı, İslami Döneme ait bir yerleşimin olup olmadığı yönünde bir tespit yapılamamıştır.

2.2. B Kilisesi Mimarisi

B Kilisesi, A Kilisesi'nin 285 m doğusunda, sahilin 580 m kuzeyinde, 180x100 m genişliğindeki yerleşimin merkezindedir. B kilisesinde ilk çalışmalar, 2012 yılında alanda yapılan yüzey incelemesi ile olmuştur. A kilisesinde 2012 yılında yapılan kazı çalışmaları sırasında B kilisesinin bulunduğu yerleşim yerinde de sondaj kazısı yapılmıştır. Sondaj kazısı sonucunda mozaik taban tespit edilmesi üzerine alanda kurtarma kazısı yapma kararı alınmış, 2013 ile 2015 yıllarında kazı çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Kazılar sonucu ortaya çıkarılan yapının kilise olduğu anlaşılmış ve B Kilisesi olarak adlandırılmıştır. 29x17.50 m² ölçülerindeki kilise doğu-batı eksenli üç nefli bir bazilikadır (Resim 23) (Çizim 2) . Denizden yüksekliği 1.61 m kotundadır.

B Kilisesi'nin batısı, kuzey-güney ekseninde uzanan dikdörtgen planlı narteks, narteksin doğusunda nartekse dik uzanan doğu-batı eksenli dikdörtgen planlı orta ve yan neflerden oluşmaktadır. Yan nefler, ana neften, her iki yanda kare forma yakın sütun kaidesi dizileri ile ayrılmaktadır. Neflerin toplam genişliği narteks uzunluğundadır. Orta nefin doğusunda apsisli bema bulunmaktadır. Kuzey nef ile güney nefin doğusunda apsisli yan odalar mevcuttur.

B Kilisesi'nin narteksi, nefleri ve kuzey yan odası *opus tesellatum* tekniğinde yapılmış mozaik tabanlıdır. Bema tabanının bir kısmı korunmuş olup *opus sectile* döşemelidir. Kuzey yan oda apsisinde vaftiz havuzu yer alır. Güney yan oda birinci bölümü *opus tesellatum* tekniğinde yapılmış mozaik, ikinci bölümü (apsis tabanı) tabandaki harç izlerinden *opus sectile* döşeme sahip olduğu görülmektedir.

Yapının özgün kullanım alanlarında sonraki süreçte farklı amaçla kullanılmak üzere uygulanan daraltma çalışmaları dışında, kiliseye sonradan yapılan eklemelerle yapıya yeni işlev katmak için büyütme çalışmalarının olduğu da görülmektedir. Bu çalışmalar güney ve kuzey nefte belirgin olarak görülmektedir. İlk kullanım evresinde bir bütün olarak bazilika planını veren kilise, sonraki dönemlerde özellikle güney nefte inşa edilen duvarlarla daha küçük mekanlara dönüştürüldüğü, kilisenin küçültülerek kullanılmaya devam edildiğini göstermektedir. Sonraki dönemde kuzey nefe eklendiği tahmin edilen vaftiz odası yapının asimetric olmasına neden olmuştur.

Yapının kuzey nef, narteks ve batı duvarlarına paralel olarak inşa edilen geniş duvarlar mevcuttur.

2.2.1.Narteks

Kilisenin batısında, nefleri kuzey-güney doğrultusunda sınırlayan dikdörtgen planlı bir alandır (Resim 24). İç mekan ölçüleri 16,70 x 4,27 m olup deniz seviyesinden 1.45 m kotundadır.

Narteks batı duvarı, büyük ve orta boyutlarda çok kenarlı poligonal bazalt taşlar arasına küçük ebatlardaki çakıl, bazalt parçaları ve harç ile doldurularak, basit dolgu tekniğinde inşa edilmiştir. 0.120 m yüksekliğinde korunmuş duvarların köşelerinde, kesme bazalt blok taşlar kullanılmıştır (Resim 25).

Narteks batı duvarının orta kısmında, orta nefi ortalayacak şekilde 8,40 m genişliğinde bir kapı ile girilmektedir. Giriş aralığında, derine gömülü mevcut yüksekliği 0.20 m olan, 1.25x0.53 m ölçülerinde söveleri olmayan mermer blok tabanlar kullanılmıştır. Eşikte ki bu mermer blok tabanlar üzerinde 3 adet attik-ion tipi sütun kaidesi in-situ durumdadır. Sütun kaideleri, narteks batı duvarındaki payelerden kuzeydekine 1,70 m, güneydekine 1,75 m mesafede olup 1,80 m aralıklarla dizilmiştir. Girişin hemen dışında birbirini tamamlayan üç parça halinde bir sütun bulunmaktadır (Resim 26,32). Alt çapı 0.36 m olan sütunun yüksekliği 2.65 m. dir. Sütunun alt çapı, kapı eşiğindeki in-situ durumda 0.37m çapındaki attik-ion sütun kaidesi ile ölçü bakımından örtüşmektedir. . Bu narteks girişinin üç sütunlu anıtsal bir görünüme sahip olduğunu göstermektedir. Sütun kaidelerinin üst kenarında yer alan kurşun kaplamalar, sütunların birleşme noktalarındaki aralığın kurşunla kapatıldığını göstermektedir.

Narteksi neflerden doğu duvarı ayırmaktadır (Resim27). Batı duvarıyla aynı teknikte inşa edilen 0.58 m genişliğindeki duvarın, giriş kenarında ve köşelerinde dikdörtgen formda 0.52x0.39x0.39 m ölçülerinde blok bazalt taşlar, blok taşlar arasında ise büyük ve orta boyutlarda çok kenarlı poligonal bazalt taşlar kullanılmıştır. Kenarda kullanılan büyük ve orta boyutlardaki taşların arası küçük ebatlardaki çakıl, bazalt parçaları ve harç ile doldurularak, basit dolgu tekniğinde

inşa edilmiştir. Duvarda 0.22x0.22mölçülerinde tuğla kullanıldığı harç izlerinden anlaşılmaktadır. Doğu duvarında, orta ve yan neflere açılan girişler mevcuttur.

Narteks güney kenarı tabanında tek parça halinde 0.55x1.08 m genişliğinde mermer blok bulunmaktadır (Resim 28). Sövesi bulunmayan mermer blok, narteks batı kenarındaki sütunlu giriş tabanında kullanılan mermer blokları andırmaktadır. Güney kenarındaki bu düzenleme burada bir giriş olabileceğini göstermektedir.

Narteks kuzey kenarı, bazalt blok taşlarla narteks içine 2 sıra, dışına 1 sıra basamak bırakılarak inşa edilmiştir (Resim29). Bu bloklar narteks mozaığının kuzey bordürünü 0.30 m genişliğinde 2.13 m ölçülerinde tahrip olmasına neden olmuştur. Blokların üzerinde ki harç izlerinden 0.58 m genişliğinde bir duvarın yükseldiği söylenebilir.

Narteks batı duvarında ve orta nefle ayrılan doğu duvarında ikişer adet paye bulunmaktadır (Resim30,31). 0.58 ile 0.60 m genişliğinde, 0.60 ile 0.80 m uzunluğunda olan bu payelerin tabanında blok bazalt taş, üst kısmının kenarlarında poligonal taşların kullanıldığı aralarının ise doğu ve batı duvarında olduğu gibi çakıl, bazalt parçaları ve harç ile doldurularak inşa edildiği görülmektedir. Bu payeler, narteks üst örtüsünün 3 kemerle taşındığını ve narteksin üç bölüme ayrıldığını göstermektedir. Payeler mozaik tahrip edilerek inşa edilmiştir. Bununla ilgili iki görüş ileri sürülebilir. Narteks ya kiliseye sonradan eklenmiş, ya da tadilat geçirmiş olabilir.

İkinci evrede, narteks batı girişi, dikdörtgen formlu blok bazalt ile poligonal bazalt taşların kullanıldığı devşirme malzeme ile inşa edilen duvarla kısmen kapatılmıştır. Burada kullanılan, mermer tabana ters yüz yerleştirilmiş 0.56x0.54x0.70 m ölçülerinde mermer blok dikkati çekmektedir. Mermer bloğun üst yüzeyinde, 0.05 m derinlikteki çukurlukta üç adet zıvana deliği, blok taşın üzerine altar yerleştirilmiş olabileceğini düşündürmektedir (Resim 32). Narteks batı girişinin dış kısmında zeminde 1.80 m genişlikte bazalttan döşeme yer almaktadır. Yüzeyi düz olan bu bazalt taşlar muhtemelen narteksin önünden uzanan yola ait olmalıdır.

Girişin güney kısmında, bir kaçak kazı söz konusudur. Güneydeki paye ile giriş arasında yapılan kaçak kazıda eğer girişte bir tahribatta bulunulmadıysa, ikinci evrede giriş aralığının daraltılarak 2 m genişliğe düşürüldüğü söylenebilir.

2.2.2.Orta Nef

Orta nef, batı girişinden templona kadar 15 m uzunluğunda, yan neflerle ayrılan sütun kaideleri arasındaki genişlik batıda 8.38 m iken doğuda 8.28 m olup dikdörtgen planlıdır. Orta nefi batıda narteksten girişin bulunduğu duvar, doğuda templon, yanlarda sütun kaideleri sınırlamaktadır.

Detayları, narteks doğu duvarında anlatılan orta nef batı duvarında, templon giriş aralığı aksında 2.10 m genişliğindeki kapı eşiğinden girilmektedir. Kapı kenarında 0.52x0.39x0.39 m ölçülerinde bazalt blok taşlar kullanılmıştır (Resim 33).

Orta nef batı duvarına simetrik yerleştirilmiş iki adet paye bulunmaktadır. Payeler, orta nef girişine ve yan neflerin dış duvarına eşit mesafede narteksteki payeler aksındadır. Kuzeydeki payenin taban taşı korunmuş, derine gömülü olduğundan yüksekliği 0.05 m olarak ölçülmüştür. Paye 0.79 m, uzunluğundadır (Resim34). Güneydeki paye, zeminden daha derine inmekte olup mevcut yüksekliği 0.60 m, genişliği 0.55 m den oluşan kesme bazalt blok taşı ile orta boyutlardaki poligonal bazalt taşlarla inşa edilmiştir. Payenin korunagelen uzunluğu 0.76 m dir (Resim35).

Batı duvarındaki payeler ekseninde sütun kaideleri dizilmiştir. Kuzeyde sütun kaideleri arasına inşa edilen ikinci evre duvarından dolayı dört adet sütun kaidesi olduğu görülür (Resim 36). Mevcuttaki sütun kaideleri 1.81 m ile 1.85 m aralıklarla dizilmiştir. Kuzeydeki paye ile mevcuttaki 1 nolu sütun kaidesi arasında ikinci evre duvarından dolayı 4.30 m uzunluğunda bir mesafe bulunmaktadır. Sütun kaideleri arasındaki mesafeye bakılırsa, kuzeydeki paye ile 1 nolu sütun kaidesi arasında 1 adet sütun kaidesinin daha olması gerektiği fikri ortaya çıkar. Zeminden, gömülü sütun kaidelerinin ölçülebilen yüksekliği 0.20 m dir. Güneydeki sütun kaideleri arasına ve üzerine ikinci evrede duvar inşa edildiğinden kaideler görünmemektedir. Yapının simetrik oluşu dikkate alındığında, orta nefin güney nefle ayrılan mevcutta görünmeyen sütun kaideleri, kuzeydeki ile aynı düzenlemeye sahip olduğu görüşünü

ortaya çıkarmaktadır. Bu durumda, nefleri payeler ile templon arasında beşer adet sütunun taşıdığı beş kemerin ayırdığı söylenebilir.

Orta nef batı duvarında *in-situ* durumda mermer duvar kaplaması bulunur (Resim37). Az bir kısmı korunmuş kaplama 0.03 m genişliktedir. Bu, orta nef duvarlarının bir bölümünün mermer veya taş plakalarla kaplı olduğunu göstermektedir. Ancak; bu mermer kaplamaların boyutları hakkında fikir verebilecek bir bütün örnek ele geçmemiştir.

Yapının genelinde olduğu gibi, orta nefte de ikinci evrenin meydana getirdiği değişiklik belirgin olarak görülür. Batı kenardaki kapı eşiği yapının ikinci evresinde 0.20 m ekleme yapılarak daraltılmıştır.

Yapının ilk kullanım evresine ait olan sütun kaidelerinin arası ikinci evrede duvar inşa edilerek kapatılmıştır. Güneyde, (güney nefte detaylıca anlatılan) sadece bir kapı eşiği dışında sütun kaideleri arası tamamıyla duvarla kapatılmışken (Resim38), kuzeyde sütun kaideleri araları kısmen duvarla kapatılmıştır. Sütun kaideleri arasındaki taban döşemesine ait sadece harç günümüze gelebilmiştir. Harç üzerinde herhangi bir döşeme ait izin bulunmaması ve harcın düz olması bu kısımların dikdörtgen mermer plakalarla döşenmiş olabileceğini akla getirmektedir.

2.2.3.Kuzey Nef

Kuzey nef, doğu-batı ekseninde dikdörtgen planlı bir alan olup, denizden yüksekliği 1.70 m dir. Nef, batı duvarı ile yan oda arası 18.31 m uzunlukta, 3.65 m ile 3.69 arasında değişen genişliktedir. Poligonal bazalt taşlarla inşa edilmiş duvarların genişliği 0.60 m olup büyük ve orta boyutlu taş kullanılmıştır. Dış yüzeyi düz poligonal bazalt taşların arası çakıl, bazalt taş parçaları ve harç ile doldurularak basit dolgu tekniğinde inşa edilmiştir. Duvarlar 0.50 m yüksekliğinde korunmuş olup sıvalıdır (Resim40). Kuzey nefine, batıdaki narteksten 1.25 m genişliğinde, kuzey kenardan ise 1,45 m genişliğindeki eşiklerden girilmektedir.

Kuzey nef 2. evresindeki uygulamalar güney nefe göre daha düşük yoğunluktadır. Nefin batı kenarındaki girişi, bir duvarla kapatılmıştır (Resim39). Bu

duvar devşirme malzemelerden bazalt sütun parçası, poligonal taş ve tuğla kullanılarak özensiz bir şekilde inşa edilmiştir.

Orta nefi ayıran sütun kaidelerinin araları kısmen kapatılmıştır. Orta nefteki kuzey payeden itibaren inşa edilen duvar 2. sütun kaidesine kadar devam eder. Paye ve sütun kaidelerinden daha geniş inşa edilen bu duvar 4.30 m uzunluğunda 0.83 m genişliğinde olup korunamamıştır. Bu duvarın inşasında orta nef mozaığının kuzey bordürünün 2.45 m uzunluğunda, 0.30 m genişliğinde tahrip olmasına neden olmuştur. Bu duvarın devamında, inşa edilen duvar, 1. ile 2. sütun kaidelerinin arasında 0.60 m genişliğinde olup mozaik tahrip edilmemiştir. 2. evrede kuzey kapısından (Resim42) ve 4. sütun kaidesinden nef içine 1'er metre uzunluğunda duvarlar inşa edilerek bir giriş aralığı bırakılmıştır (Resim41). Bu duvarlar mozaik üzerine, mozaik tahrip edilmeden poligonal bazalt taşlarla özensiz bir şekilde inşa edilmiştir. Bu durumda ikinci evrede kuzey nefin batı bölümü 10 x 3.65 m ölçülerinde bir oda olacak şekilde düzenlenmiştir. Girişi, orta neften olan bu odada, kuzey nefin devamına geçiş için bir aralık bırakılmıştır. 2. evrede nefin batısında inşa edilen oda kiliseyle bağlantılı olarak kullanılmış olmalıdır.

2.2.4.Güney Nef

Güney nef, batıdaki narteks girişinden yan odaya kadar 19.55 m uzunlukta dikdörtgen planlı bir alandır. Genişliği batıda 3.69 m ile 3.66 m. arasında değişmektedir. Deniz seviyesinden 1.44 m kotunda olan güney nefi orta nefe göre daha düşük kottadır.

Kuzey nefle, apsisin konumu ve nefin uzunluğu bakımından farklı olup hemen hemen aynı planda inşa edilmiştir. Büyük ve orta boyutta poligonal bazalt taşların kullanıldığı duvarlar 0.60 m genişliktedir (Resim43). Duvar yapım tekniği, kilisenin diğer duvarlarıyla aynıdır. Duvar, dış yüzeyi düz olan poligonal bazalt taşların arasına, çakıl, küçük boyutlarda bazalt taş ve harç ile doldurularak basit dolgu tekniğinde inşa edilmiştir.

Nefe, batıdaki narteksten 1,45 m ve güney kenardan kuzey nef kuzey girişi aksında 1,79 m genişliğindeki kapı aralığından girilmektedir. Batıdaki girişin kenarlarında bazalt blok taş kullanılmıştır.

İkinci evrede yapıya uygulanan eklemeler güney nefte daha çok göze çarpmaktadır. Bir bütün olarak kullanılması gereken nef, yapılan eklemelerle 4 mekana bölünmüştür. Nefin batı girişi sonradan özensiz bir şekilde inşa edilen duvarla kapatılmıştır (Resim44). Bu evrede inşa edilen duvarlarda büyük ve orta boyutlarda poligonal bazalt taşların yanı sıra, küçük boyutlarda çakıl ve bazalt taşlarda kullanılmıştır. Ancak, duvarlar basit dolgu tekniğinde inşa edilmemiş, küçük boyutlardaki taşlar, diğer taşlar arasındaki boşluğu doldurmak için kullanılmıştır. Duvarların dış yüzeyi yapının ilk evresinden oldukça farklı olup çıkıntılıdır.

Güney nefin orta nefle ayrılan sütun kaidelerinin aralarına ve nefin doğu kısmına duvar inşa edilerek, güney nefin batı bölümü, $7.70 \times 3.69 \text{ m}^2$ lik bir mekana dönüştürülmüştür (Resim45). 1 nolu mekan olarak adlandırılan bu mekanın doğu duvarı, mozaik üzerine mozaik tahrip edilmeden inşa edilmiş, 0.60 m genişlikte olup nefin güney duvarıyla aynı genişliktedir. 1 nolu mekanın narteksle bağlantısı kesilerek, kuzeydeki orta neften 1.22 m genişliğinde bir giriş aralığı bırakılmıştır.

2 no.lu mekan $2.22 \times 3.55 \text{ m}$ ölçülerinde olup, 1 nolu mekanda olduğu gibi, sütun aralarına ve 1 nolu mekanın doğusuna inşa edilen duvarla oluşturulmuştur. Doğudaki duvar, mozaik taban üzerine, mozaik tahrip edilmeden inşa edilmiştir. 2 no.lu mekana, kilisenin ilk kullanım evresinde kullanılan güneydeki kapıdan girilmektedir. 2 no.lu mekanda, mozaik tabanın bir bölümü pişmiş toprak plakalarla kaplandığı görülür. Bir yüzeyinde tek sıra çapraz çizgili, $0.45 \times 0.27 \times 0.03,5 \text{ m}$ ölçülerinde olan bu plakalar mekanın kuzey bölümünü kapsamaktadır (Resim46).

3 no.lu mekan $7.70 \times 3.66 \text{ m}$ ölçülerindedir. 1 ve 2 no.lu mekanlarda olduğu gibi, sütun kaideleri araları ve 2 no.lu mekanın doğusuna inşa edilen duvarla oluşturulmuştur. Giriş aralığı genişliği duvardaki tahribattan dolayı ölçülememiştir. Ancak; girişin güneyine mozaik üzerine $1.65 \times 0.22 \text{ m}$ ölçülerinde bir basamak yapılmıştır. Bu basamak, templondan 3 nolu mekana bir giriş için yapılmış olmalıdır (Resim47).

4 no.lu mekan, orta nef apsisinden dolayı yamuk plandadır. $3.70 \times 4.05 \times 5.45 \text{ m}$ ölçülerindedir. Bu mekanın bir girişi bulunmamaktadır. Apsis bölümü, 0.60 m genişliğinde duvarlar ile çevrelenmiş yarım daire planlı olup, 2.02 m yarıçapında, 2.66 derinliktedir (Resim48).

Kilisenin güney nefinde ikinci evrede yapılan yeni uygulamalar kilisenin küçültülerek kullanıma devam ettiğini göstermektedir.

2.2.5.Bema

Templondan apsis kadar 6.80 m olan bema, orta nefin içine doğru 3.30 m. uzanmaktadır (Resim49). Apsisi, batıdan templona ait stylobat ayırmaktadır (Resim50).

Stylobat 0.54 m genişliğinde 8.35 m uzunlukta olup kuzey ucu kaçak kazıyla tahrip edilmiştir. Denizden yüksekliği 1.93 m olan apsisin mermerden yapılmış stylobatında dikme/sütunçe ve parapet yuvaları bulunmaktadır. Tabanında templonun ortasından bemaya bir açıklık olduğu görülür. Bu açıklığın iki tarafında sütunçe yuvaları ile parapet yuvaları bulunmaktadır. Dikme yuvaları 0.27x0.36 m ile 0.24x0.40 m ölçülerindedir. Bu aralığın kuzeyinde iki adet dikme yuvası daha bulunur. Bunlardan en kuzeydeki 0.20 x 0.25 m ölçülerinde olup aralığın güneyindeki 0.22x0.25 m ölçülerindeki tek dikme yuvasına yakın ölçüdedir. Açıklığın kuzeyindeki ikinci dikme yuvası 0.29x0.25 m ölçülerinde olup yüzeyseldir. Bu durumda, templonda 4 adet dikmenin kullanıldığı söylenebilir. Stylobat üzerindeki parapet yuvaları, kuzeyde 0.10 m genişliğinde 2.73 m uzunluğunda, güneyde 0.10 m genişliğinde 3.31 m uzunluğunda olup ortadaki açıklığa kadar devam etmektedir.

Apsis duvarı yarım daire planlı olup 0.95 m genişlikte, yan neflerden orta nef apsisine uzayan duvarların hafif doğusuna uzatılmıştır. Duvarda, devşirme malzeme dışında, dikdörtgen formda ve daha küçük ebatlarda ki poligonal bazalt taşların yanı sıra üç tip tuğla kullanılmıştır. 1. tip tuğla, bir yüzeyi çapraz tek çizgili 0.24x0.24x0.03 m ölçülerinde, 2. tip, bir yüzeyi çapraz iki çizgili 0.241x0.241x 0.03 m ölçülerinde ve 3. tip, bir yüzeyi üçlü çapraz çizgili 0.24x0.24x0.03 m ölçülerindedir. Tuğlaların arka yüzeyi düz bırakılmıştır. Düzgün dış yüzeyli olan bazalt poligonal taşların arası çakıl, bazalt ve harçla doldurularak basit dolgu tekniğinde inşa edilmiştir. Apsis duvarında, genişliği 0.14 m ile 0.19 m arasında değişen ve 0.88 m ile 1.60 m arasında aralıklarla bırakılmış 8 adet yuva bulunmaktadır. Bu yuvalara muhtemelen ahşap hatıl konulmuştur. Apsisin uç kısmında, orta kısmı üç basamak olan iki basamaklı *synthronon*, bulunmaktadır. *Synthronon* küçük ebatlardaki bazalt taşlarla inşa

edilmiştir. Bemada altar ile ilgili bir bulguya rastlanılmamış, zemini *opus sectile* ile döşelidir.

2.2.6.Yan Odalar

2.2.6.1.Kuzey Yan Oda

Vaftiz odası olarak da adlandırılan oda, orta nef apsisinden dolayı yamuk planda olup, 3,70x4,05x5,45 m ölçülerindedir (Resim51). Apsis yarım daire formlu, yarıçapı tahribattan dolayı alınamamış, genişliği ise 2.75 m. dir. Köşelerde dikdörtgen formda blok bazalt taş, yan duvarlarda büyük ve orta boyutlarda poligonal bazalt taş kullanılmıştır (Resim52).

Apsisin, inşa tekniği yapının geneline uygulanan teknikten farklı bir özelliktedir. Kare ve dikdörtgen formlu kesme bazalt taş ile 0.27x0.27x0.03 m ölçülerinde tuğla kullanılmış *opus mixtum* tekniğinde inşa edilmiştir (Resim53).

Apsiste kullanılan tuğlalar, orta nef apsisinde ki tuğlalardan farklı olup 4. tip olarak karşımıza çıkmaktadır. Duvarda, taşların arasına uygulanan yalancı derz duvarların üzerinin sıvanmadığını göstermektedir (Resim53).

Apsis zemininde iç kısmı oval 1,70 m genişliğinde dıştan üç kanatlı görünümünde vaftiz havuzu bulunmaktadır (Resim54). Tuğla ile inşa edilen havuzun zemininde dağınık durumda mermer parçaları ve duvarların iç yüzeyinde mermer kaplamalar bulunmaktadır. Havuzun doğu kanadı dış duvarı ile aynı akstaki apsisin iç duvarında oyuklar bırakılmıştır. Bu oyuklar su sistemiyle alakalı olmalıdır.

Odaya giriş güney duvarında 1.23 m genişliğinde ki aralıktan sağlanmaktadır (Resim55). Bu giriş, kiliseye gelen insanların vaftiz olunduktan sonra ana mekana girmesi için bırakılmış olmalıdır.

Sövesiz kenar taşlarına sahip giriş kenar taşlarının dip kısmı, apsiste kullanılan 4. tip tuğla ile kaplanmıştır. Bu tuğlayı, güney nefte ikinci evrede inşa edilen 2 nolu odanın mozaik tabanın üzerine yapılan tabanda görmekteyiz. Kuzey yan oda, yapım tekniği ve kullanılan malzemeler yapının ilk yapım evresinden farklı olup yapıya sonradan eklendiğini göstermektedir. Güney nef ikinci evresinde 2 nolu

odanın tabanında kullanılan tuğlalara bakılırsa, kilisenin ikinci evrede küçültülmesi aşamasında vaftiz odasının eklendiği söylenebilir. Vaftiz odasının kaçak kazılarla büyük bir tahribata uğradığı görülür.

2.2.6.2.Güney Yan Oda

Güney yan oda rölik odası olarak kullanılmış olmalıdır (Resim56). İkinci evrede 4 nolu mekan olarak aynı ölçülerde kullanılmıştır. Orta nef apsisinden dolayı yamuk planda olan oda 3,70x4,05x5,45 m. ölçülerindedir. Apsis bölümü, 0.60 m genişliğinde duvarlara sahiptir. Yarım daire planlı apsis, 2,02 m yarıçapında, 2,66 m genişliktedir.

Duvarlar, dış yüzeyi düz olan poligonal bazalt taşların arasına, çakıl, küçük boyutlarda bazalt taş ve harç ile doldurularak basit dolgu tekniğinde inşa edilmiştir. Köşelerde dikdörtgen formda blok bazalt taş, apsiste ve duvarlarda büyük ve orta boyutlarda poligonal bazalt taş kullanılmıştır (Resim57).

Orta nef apsisinin güney duvarı, odanın kuzeyini çevrelemektedir. Bu nedenle, odanın kuzeyi oval görünüm almıştır. Apsis, yan duvarlardan oda içine uzatılan duvarlara bağlanmıştır. Bu duvarlardan, apsisin güneyindeki 1.60 m uzunluğunda iken, kuzeydeki 1.16 m dir. Bu duvarlara bağlanan apsis, duvarların uzunluğundaki orantısızlık nedeniyle oda merkezini ortalamamasına neden olmuş, asimetriktir (Resim58).

Poligonal taşlar kullanılarak inşa edilen apsisin yapım tekniği yapının geneline uygulanan teknikle örtüşmektedir. Ancak, apsisin nefi ortalamaması bir soru olarak durmaktadır. Apsis önü tek sıra taş duvarla kapatılmış olup tabanında opus sectile döşeme ait izler bulunmaktadır.

B Kilisesi batı ve kuzey tarafında kilisenin çevresini kapatacak şekilde duvarlar örülmüştür. Poligonal taşların kullanıldığı duvarlar basit dolgu tekniğinde inşa edilmiştir. Tamamı açığa çıkarılmayan bu duvarlardan batıdaki narteksin 1 m batısında nartekse paralel olarak inşa edilmiş, 1.63 m genişlikte mevcutta 23.5 m uzunluktadır. Duvar, kuzeydeki duvarla birleşerek doğu, batı ve kuzey yönde ve güney yönde devam etmektedir. Kuzeydeki duvar kuzey nef duvarına paralel olup

0.50 m mesafededir. Genişliği 1.78 m olan duvarın mevcutta 31.20 uzunluğunda olup kuzey yönde devam etmektedir. Narteks batısındaki duvarla aynı ölçülerde ve teknikte inşa edilmiş bir duvarda narteksin güneybatı köşesinde bulunmaktadır. Bu duvar 1.69 m genişlikte mevcutta 2.50 m uzunlukta olup güney yönde narteks batısındaki duvara paralel uzanmaktadır.

Güney yan odanın güneyinde, yan odaya sonradan kapatılmış girişi bulunan bir mekan bulunmaktadır. Tamamı ortaya çıkarılmamış olan mekan 3.70 m genişliktedir. Zeminini harçla düzleştirilmiştir. Duvar yapım tekniği kilisenin ilk evre duvarlarına benzediği görülmektedir.

B Kilisesinde, Bizans İmparatoru Maurice Tiberius sikkesi (M.S.601) ile tarihleri okunamayan 2 adet Bizans sikkesi ve 6 adet İşlami sikke ele geçmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.MOZAİK VE BULUNTULAR KATALOĞU

3.1. MOZAİK KATALOĞU

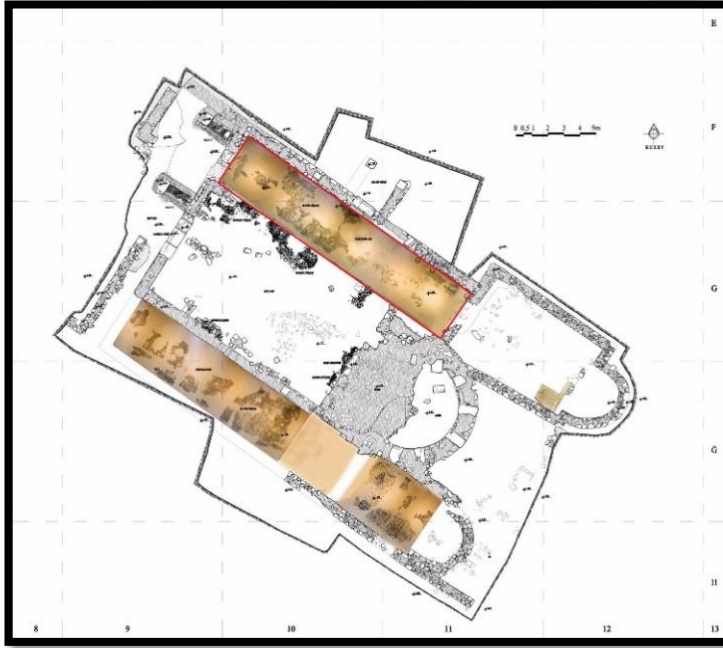
3.1.1. A Kilisesi Mozaikleri

Yeniyurt A Kilisesi'nin kuzey ve güney nefi mozaikle ve güney yan odası *opus sectile* ile döşelidir. Neflerin tabanını süsleyen mozaikler tek panodan oluşmaktadır. Mozaik kompozisyonunda önce bordürler ele alınmış, sonrasında pano kuzeybatı kenardan başlanarak figürler tek tek incelenmiştir.

3.1.1.1.Kuzey Nef

Zemini dikdörtgen formda kaplayan mozaik tek panodan oluşmaktadır (Resim59).

Kat. No.1

Resim: 59-109

Buluntu Yeri :A Kilisesi, Kuzey nefi.

Mimari Kontekst :Doğusunda kuzey yan oda, batısında narteks, güneyinde orta nef ve kuzeyinde kilisenin kuzey girişi ve duvar yer almaktadır.

Buluntu Durumu ve Arkeolojik Veriler : Büyük bir kısmı korunamamıştır.

Teknik Özellikler

Ölçüler :Mozaik pano kuzey nefi dikdörtgen planda kaplamaktadır. Panonun olması gereken ölçüleri 17.10 x 3.50 m dir.

Döşeme Tekniği : *Opus vermiculatum-opus tesellatum*

Tessera Renkleri : Siyah, beyaz, bordo, açık yeşil, koyu yeşil, sarı, lacivert, gri, oksit sarısı, açık mavi ve koyu mavi. Cam tesseralar özellikle KTHCIC figürünün giysisinde, takılarında ve bitkilerde kullanılmıştır.

Tessera Yoğunluğu: Bordürde 101 T/dm², orta pano 110 T/dm², panoda, 0,09 m ile 0,08 m ölçülerinde tesseralar kullanılmıştır.

Tanım

Bordür dışı alan: Batı kenarında duvarla ilk bordür arasında sade düzenlenmiş, 0.45 m genişliğinde kiremit rengi bordür dışı alan bulunur.

Bordür:

Dış bordür : Bordür genişlikleri kenarlarda farklılık göstermekte olup olması gereken ölçüleri; batı girişinde 1,21 m, diğer kenarlarda 0.65 m dir. Bordür, batı kenarda kapı eşiğinden dolayı daha geniş yapılmış; batı, kuzey ve güney kenarda kısmen korunmuş, doğu kenarda hiç korunamamıştır.

1.bordür 0.45 m genişliğindedir. Yan yana yerleştirilmiş sekizgenler dizisinden oluşmaktadır (Décor I, Pl. 28b). Sekizgenler, beyaz renk zemine, ana hattı dörder adet siyah renk tesseraanın diyagonal yerleştirilmesi ile oluşmaktadır.

Sekizgenlerin merkezleri ile kenar boşlukları kare motifleri ile sekizgenler arasındaki kenar boşluklar ise üçgen motifleri ile süslenmiştir. Bordür, tek sıra siyah renk tessera ile sınırlandırılmıştır. Bu bordür kuzey nefin diğer kenarlarında bulunmamaktadır (Resim60).

2.bordür; dıştan 5 sıra tessera dizisinden oluşan 0.05 m genişliğinde beyaz renk bantla çevrilmiştir. Bunu içte tek sıra siyah renk tessera dizisinin sınırlandırdığı, 0.24 m genişliğindeki polykrom olarak işlenmiş ikili, gözlü giyoş motif takip etmektedir. (Décor I. Pl.75b) (Resim61)

İç Bordür

:İç bordür; beyaz renk zemine bordo renkle işlenmiş 0.20 m. genişliğindeki dalga motifinden oluşmaktadır. (Décor I. Pl.101b) (Resim61)

Orta Pano

:Dikdörtgen planlı panonun merkezinde KTHCIC figürü, çevresinde aralarında içbükey kare motifi bulunan yatay yönde 4 sıra ve dikey yönde 24 sıra dizilmiş merkezlerinde figür ve eşya motiflerinin bulunduğu ilmiklerle bağlı daireler deseni betimlenmiştir (Décor I. Pl. 235a). Daire motifleri KTHCIC figürü hariç panonun tüm yüzeyini kaplamaktadır. Daire motifleri, 7 sıralı şeritten oluşmaktadır. Panonun geneline bakıldığında daire motiflerindeki şeritlerin renk sıralamasında iki türlü ve düzensiz bir sıralamanın olduğu gözlemlenmektedir. Birincisi; iki sıra gri, 1 sıra siyah, 1 sıra beyaz, 1 sıra gri ve iki sıra siyah tesseralı şerit, ikincisi, ; iki sıra gri, 1 sıra siyah, 1 sıra beyaz, 1 sıra krem, 1 sıra kahverengi ve 1 sıra siyah tesseralı şeritlerden oluşmaktadır. Daire motifleri, nefin batı girişinden yatay yönde A-B-C-D dikey yönde 1,2,3 ... şeklinde sıralanmış sadece korunmuş olanlar ele alınmıştır.

Kuzey nef pano: Kuzey nefi 15.65 x 2.42 m ölçülerindeki merkez panosunun, ortasına merkezinde daire (madalyon) motifinin bulunduğu kare motif (Décor II. Pl.292a) işlenmiştir. Kuzey kenardaki sundurma

girişin önünde bulunan madalyonda, nefin kuzey kenardaki giriş kapısına bakar halde resmedilen ve bugün sadece başın üst bölümü mevcut olan KTHCIC figürü bulunmaktadır (Resim62).Figürün bulunduğu pano dört daire alanı kadar yer kaplamakta kuzeyinde ve güneyinde birer sıra daire alanı bulunmaktadır.

KTHCIC: Alından yukarısı korunmuş figür, Hatay Arkeoloji Müzesi arşivi ile Yeniyurt mahallesi sakinlerinden elde edilen görüntüler vasıtasıyla incelenebilmiştir. Daire motiflerinin sınırını oluşturan siyah, beyaz, sarı, bordo ve siyah renkli 0.05 m genişliğindeki şeritler, KTHCIC'in bulunduğu panonun en dışındaki kare çerçevenin dış sınırlarını oluşturur. Buna iç kısımda 2 sıra halinde 0.02 m genişliğinde beyaz renk bant eklenmiştir. Daha sonra, içte ve dışta birer sıra siyah renk tessera dizisinin sınırlandığı 0.10 m genişliğindeki siyah, beyaz, gri, ve oksit sarısı renkli daire şeklinde düzenlenen giyoş motifi (Décor I. Pl.70d) gelir. Karenin köşe boşlukları zik zak motifleri ile doldurulmuştur. KTHCIC, bu daire merkezine bir büst şeklinde cepheden işlenmiştir. Figürün çevresinde yaklaşık 0.01 m² tessera kullanılmışken, figürün yüz, göğüs ve ellerinde daha küçük *tesseralar* kullanılmıştır. Figürün doğu tarafı zemini beyaz renk batı tarafı zemini sarı renktedir. Siyah, gri ve bordo renk uzun örgülü saçları alında ikiye ayrılarak, kulak arkasından omuza kadar uzanmaktadır. Alın kısmında saçın dış hattı bir kenarda bordo renk iken diğer kenarda siyah renkte olup kulak arkasından siyaha dönüşerek aşağı sarmıştır. Elimizdeki görüntülerde sol gözü korunmamış olan figürün yüz hatları, beyaz, sarı ve bordo renk *tessera* ile detaylandırılmıştır. Göz siyah renk olup, burun ve dudak hatları bordo renkle işlenmiştir. Elmacık kemikleri sarı renkle belirtilmiştir. Geniş boynu gri renkle işlenmiş, boynunda ise yeşil ve mavi cam *tesseralardan* oluşan bir kolye bulunmaktadır. Üzerinde, omuz arası mavi ve yeşil boncuklu, bol kıvrımlı, siyah, beyaz, sarı, oksit sarısı, bordo, açık mavi, koyu

mavi ve yeşil renk cam ve taş tesseralardan yapılmış bir elbise bulunur. Bol kıvrımlı elbisesinde, kıvrımlar siyah renk ile verilmiştir. Uzun ince parmaklı sağ eliyle cetvele benzer bir cisim tutmaktadır. Figürün sağında, aşağı doğru siyah renkle K T H solunda C I C yazılıdır.

Figürler

C-1: Ördek Figürü:Açık gri renk zemine işlenmiştir. Orta bölümü korunamayan figürün gözleri siyah renktedir. Yuvarlak formda başı olan figürün kahverengi gagası hafif açık işlenmiştir. Dış konturu siyah renk verilen figürün gövdesi gri renkte işlenmiştir (Resim63).

C-2: Dağ Keçisi:Açık gri renk zemin dağ keçisi ile süslenmiştir. Siyah, koyu gri ve açık gri renkler kullanılmıştır. Figür öne doğru koşar pozisyonundadır. Figürün öne doğru uzatılan başı kısa olup arkasına doğru uzayan oldukça uzun boynuzları bulunmaktadır. Sırtı hafif kavisli dolgun gövdelidir. Kuyruk kısa olup aşağı sarkmıştır. Ayaklar ince olup eklem yerlerinden kıvrılmıştır. Ayaklar altındaki gölgesi ayağın devamı gibi görünmektedir. Siyah renk konturlu figürün, gövdesi açık ve koyu gri renklidir. Gövdesinin üst kısmından alt kısma doğru renklerdeki yumuşak geçiş, ışık gölge etkisini göstermektedir(Resim64).

B-2: Figür: $\frac{3}{4}$ ü korunamamıştır. Açık gri zemine işlenmiştir. Siyah, koyu gri ve açık gri renkler kullanılmıştır. Figürün sadece kuyruk kısmı korunmuştur. Kuyruk geriye doğru kıvrılarak incelmektedir. Siyah renk konturlu kuyruk açık ve koyu gri renk ile düzenlenmiştir (Resim65).

C-3: Kuş Figürü: $\frac{2}{4}$ 'ü korunmuştur. Siyah, kahverengi, açık yeşil ve koyu yeşil renkler kullanılmıştır. Açık gri zemine işlenen kuş figürünün sadece göğüs ve ayakları korunmuştur. Siyah renk konturlu gövdesinde açık ve koyu yeşil renk cam tessera kullanılmıştır. Üç

tırnaklı ayakları kahverengi tek sıra tessera ile çizgisel işlenmiştir(Resim66).

A-4: Keklik Figürü ve Ot : 3/4'ü korunmuştur. Bej renk zemine keklik figürü ve ot motifi işlenmiştir. Siyah, beyaz, mavi, yeşil, kahverengi renkler kullanılmıştır. Keklik önündeki bitkiye yönelmiş pozisyonundadır. Başı öne hafifçe eğilmiştir. Göz küçük olup, üçgen formundaki gagası açıktır. Gövdesi dolgun olup siyah, beyaz ve mavi benekler gövdeyi kaplamaktadır. Kanatlar kapalıdır. Siyah konturlu figürün gövdesinde, siyah ve kahverengi renk kullanılmıştır. Bir ayağı korunmuş parmaklar ince uzun ve tırnaklar sivridir. Keklik öne doğru eğilerek, önünde duran mavi ve yeşil renkle düzenlenmiş bitkiden beslenmektedir. Ot motifi iki adettir. Tek gövdeli otun yanlara uzayan yaprakları bulunmaktadır. Ot motifinde yeşil ve mavi renkler kullanılmıştır (Resim67).

B-4: Ağaç Motifi: 3/4 oranında korunamamıştır. Gri renk zemine, gri konturlu merkezinde yeşil renk tessera'nın kullanıldığı stilize ağaç motifi işlenmiştir. Sadece üst kısmı korunan ağacın daire şeklinde meyvesi bulunmaktadır. (Resim68).

A-5:Balık Figürü:Bej ve kahverengi zemine balık figürü işlenmiştir. Siyah, beyaz, kahverengi ve gri renkler kullanılmıştır. Balık figürü sola doğru hareket halindedir. Başı yuvarlak formda, gövde iri ve geniştir. Göz yuvarlak formda; ağız, çizgisel siyah konturlu işlenmiş ve kapalıdır. Yüzgeçleri siyah ve kahverengi ile çizgisel işlenmiştir. Kuyruk mekan darlığından dolayı yukarı kıvrılmıştır. Figür siyah renk konturlu; kahverengi ve gri renk ile ışık gölge uyumu içinde verilmiştir (Resim69).

B-5: Yunus Balığı: Açık gri renk zemine işlenmiştir. Siyah, koyu gri ve açık gri renk kullanılmıştır. Yunus balığı sağa doğru hareket halindedir. Başı iri işlenmiş yunus balığı aşağı eğik olup suya dalmak üzeredir. Burnu uca doğru incelmektedir. Kuyruk gövdeden uca doğru incelmekte uca düz bir çizgiye dönüşmüştür. Yunus figürü mekan

darlığından dolayı kıvrık işlenmiştir. Kuyruk mekan darlığından dolayı yukarı doğru kıvrılarak 'S' şeklini almıştır. Siyah renk konturlu balığın, koyu gri ve açık gri renkle işlenen gövdesinde ışık gölge uyumu etkisi sağlanmıştır (Resim70).

D-5 Balık: 3/4'ü korunamamıştır. Açık gri renk zemine siyah konturlu işlenen figürün sadece baş kısmı korunmuştur. Figür sağ tarafa bakar vaziyettedir. Siyah konturlu figürün daire formda başı ve gözleri vardır baş ve gözler bej renk *tessera* ile işlenmiştir (Resim71).

A-6 Boğa Figürü:Bej renk zemine işlenmiştir. Boğa, sola doğru koşar pozisyonundadır. Siyah, bordo, kahverengi, koyu gri ve açık gri renkler kullanılmıştır. Boğa arka ayakları üzerinde sola doğru koşmakta ön ayaklar ileriye uzatılmış yere temas edecek haldedir. Baş hafif öne eğilmiştir. Kulaklar yukarı hafif içe doğru açılmıştır. Göz, burun ağız açık tonla verilmiş ancak belirsizdir. Boyun kısa ve geniştir. Sırtında yarım daire formunda bir çıkıntı vardır. Gövde iridir. Kuyruk uzun ince olup öne doğru kıvrılmıştır. Ayaklar eklem yerlerinden hafif bükülmüş, arka ayaklar yere basmaktadır. Ön ayaklar yere basmak üzeredir. Boğa figürü, karın kısmı ve arka tarafı siyah tonla üst kısmı bordo ve kahverengi tesseralarla sınırlandırılmıştır. Vücut hatları koyu renkle çizgisel olarak işlenmiştir. Boğa ışığı, üst ve ön taraftan almaktadır. Gövdesi, kenarlardan içe doğru yumuşak renk geçişiyle ışık gölge uyumu sağlanmıştır. Boğanın gölgesi alt tarafta dalgalı olarak verilmiş koyu griden açık griye yumuşak geçmektedir (Resim72).

B-6: Geyik Figürü:Açık gri renk zemine işlenmiştir. Siyah, koyu gri, açık gri ve kahverengi renkler kullanılmıştır. Sağ tarafa dönmüş olan geyik bir şeyden ürkmüş gibi geriye doğru kaçacak gibi durmaktadır. Başın üst bölümü açık tonda alt bölümü siyah renkte işlenmiş karşıya bakmaktadır. Göz açık gri renkle belirtilmiştir. Kulaklar hafif yanlara doğru açılmış kulaklar arasında iki kısa sivri boynuzu bulunmaktadır. Boyun kalın ve uzun işlenmiş, gövde dolgun

verilmiştir. Ön ayaklar eklem yerinden bükülmüş havada durmaktadır. Arka ayaklar ön ayaklara doğru uzatılmış gergin durmaktadır. Kuyruk uzun ve ince olup aşağı sarkmıştır. Figürün arka, üst ve ön tarafı siyah konturlu olup gövdesi kahverengidir. Işık alt taraftan verilerek, açık griden koyu gri ve kahverengiye bir geçiş söz konusudur. Ayak genişliğindeki gölgesi kısa verilmiştir(Resim73).

C-6: Figür: Açık gri renk zemine kedigiller familyasından bir figür işlenmiştir. Siyah, beyaz, koyu gri, açık gri ve kahverengi renkler kullanılmıştır. Figür sol taraf yukarı doğru tırmanır pozisyonundadır. Yüzü cepheden, gövdesi profilden işlenmiştir. Yuvarlak formda başı, daire formda kahverengi ve siyah gözleri bulunmaktadır. Burun beyaz nokta şeklindedir. Kısa boyunlu dolgun gövdelidir. Arka ayaklar kısa olup geriye doğru uzatılmış yere basmaktadır. Ön sol ayak eklem yerinden bükülmüş yere basmakta, sağ ayak öne doğru uzatılmış havada durmaktadır. Figürün ön ve üst tarafı siyah renk konturlu olup arka tarafı açık gridir. Işık arka taraftan verilerek arka taraftan ön tarafa açık tondan koyu tona bir geçiş söz konusudur. Figürün bastığı zemin iki sıra kahverengi *tessera*yla dalgalı olarak işlenmiştir (Resim74).

D-6 Domuz Figürü:Açık gri renk zemine işlenmiştir. Siyah, koyu gri, açık gri ve kahverengi renkler kullanılmıştır. Figür sola doğru koşar pozisyonundadır. Başı iri olan figürün yüz hatları belirgin değildir. Dişleri siyah renkte olup yukarı doğru uzamaktadır. Kulaklar üçgen şeklinde yukarı doğru uzamıştır. Sirtında siyah renk ince sivri tüyler kabarık verilmiştir. Kuyruk üçgen formda geriye doğru uzamış ve gergindir. Figür, arka ayaklarıyla zeminden güç alarak hızla öne doğru atılmaktadır. Arka ayakları geriye doğru uzamış ve gergindir. Ön ayaklar eklem yerlerinden hafif bükülerek öne doğru uzamış yere basacak pozisyonundadır. Figürün dış hatları siyah konturla sınırlandırılmıştır. Figürün vücut hatları siyah renk ile

gövdesi koyu gri renkle işlenmiştir. Ön tarafta koyu ve açık gri renk gölgesi bulunmaktadır (Resim75).

A-7: Figür :Bej renk zemine işlenmiştir. Siyah, koyu gri, açık gri, yeşil ve mavi renkler kullanılmıştır. Doğuya doğru hareket halinde olan figür çok belirgin değildir. Basık daire formundaki gövdesi kahverengi ile işlenmiştir. Figürün arkasında yeşil ve mavi renklerle kısa işlenmiş otlar bulunur (Resim76).

B-7: Figür: Gri renk zemine işlenen figür tahribattan dolayı anlaşılamamaktadır. Figürde yeşil ve siyah renk kullanılmıştır (Resim77).

C-7: Ağaç Motifi:3/4'ü korunmuştur. Gri renk zemine stilize ağaç figürü işlenmiştir. Siyah, koyu gri, açık gri ve yeşil renkler kullanılmıştır. Üçgen saplı geniş gövdeli sivri uçludur. Gövdesi yeşil renkle işlenmiştir. Ağacın gövdesi eğik olarak siyah renk şeritlerle bölümlere ayrılmıştır. Bölümlere daire formunda meyveler yerleştirilmiştir (Resim 78).

D-7:Figür Gri renk zemine işlenmiştir. Ne olduğu anlaşılmayan bir figür yer almaktadır. yeşil renk kullanılmıştır (Resim79).

A-8:Kuş Bej renk zemine kuş figürü betimlenmiştir. 3/4'ü korunamayan figürün sadece kahverengi işlenen tırnağı mevcuttur (Resim80).

C-8: Kuş Gri renk zemine kuş figürü betimlenmiştir. Siyah ve kahverengi konturlu figürün baş kısmı korunamamıştır (Resim81).

D-8:Figür :Gri renk zemine işlenen figür belirsizdir. Siyah konturlu figür gri renkte işlenmiştir (Resim82).

C-9:Balık :Gri renk zemine balık figürü betimlenmiştir. Siyah renk konturlu figür gri renkle işlenmiştir Figürün yuvarlak başı ve gözleri bulunmaktadır. Kuyruk mekan darlığından yukarı kıvrık şekilde verilmiştir. (Resim83).

D-9:Ahtapot :Gri renk zemine ahtapot figürü betimlenmiştir. Siyah konturlu figür gri renkte işlenmiştir Hatları çok belirgin olmayan figürün siyah renkte sınırlandırılmış iri başı bulunmaktadır. Başın tam ortasında ise gözü yer almaktadır. (Resim84).

C-10 Sepet Motifi: Gri renk zemine işlenmiştir. Siyah, koyu gri, açık gri, kahverengi ve yeşil renkler kullanılmıştır. Kuzey kenarı korunamamıştır. Geniş ağızlı dikdörtgen formdadır. Gövdesinde kahverengi tesseralarla diyagonal yerleştirilmiş eşkenar dörtgenlerden oluşan motifle süslenmiştir. Ağız kenarı yan yana sıralanmış kahverengi dikdörtgen motifleri ile donatılmıştır. Ağız kenarı altında siyah renkli kulpu vardır. Dip kısmında yeşil ve kahverengi, kenarda mavi renk tesseralarla püsküller sarkmaktadır. İçinde siyah renk konturlu ve yeşil renkle süslü meyveler bulunmaktadır. Sepetin dış konturu, gövdesindeki eşkenar dörtgenlerle aynı renktedir (Resim85).

D-10 Kuş Figürü: Gri renk zemine işlenmiştir. Siyah, yeşil ve kahverengi renkler kullanılmıştır. Figürün, sadece ayakları ve kuyruğu korunmuştur. Sol tarafa bakar durumda olan figürün kuyruğu geniş uzun ve uca doğru çatallanarak sivri şekilde sonlanmıştır. Ayaklar arka arkaya durmakta, parmaklar ince uzun ve sivri olarak bitirilmiştir. Figürün kanatları siyah renkle sınırlandırılmış arada yeşil renk kullanılmıştır. Ayaklar kahverengi ile belirtilmiştir (Resim86)

A-11 ve B 11: Dairenin dış kenarının bir kısmı korunmuştur (Resim 87,88)

C-11 Bildircin Figürü:Açık gri renk zemine işlenmiştir. Koyu gri, açık gri ve kahverengi ve oksit sarısı renkler kullanılmıştır. Figür sola yönelmiş durumdadır. Gaga kısmı korunamamıştır. Baş oval formda olup başını yukarı kaldırmış pozisyonundadır. Göz kehverengi renk tek tesseraıyla yuvarlak işlenmiştir. Gövde oval olup kanat kehverengi renk tesseraıyla gövdeden ayrılmaktadır. Geniş oval kuyruğu bulunmaktadır. Ayaklar ince uzun olup parmaklar sivri şekilde tamamlanmıştır. Figürün önünde, siyah renk tek gövdeli

oksit sarısı tomurcuklu bitki bulunmaktadır. Figür dış konturu ve vücut hatları kehverengi, gövde koyu gri ve açık gri renklerle işlenmiş, ışık gölge etkileşimine yer verilmemiştir. Ayaklarda kahverengi *tesseralar* kullanılmıştır (Resim89).

D-11 Kuş Figürü:Gri renk zemine işlenmiştir. Siyah, yeşil ve kahverengi renkler kullanılmıştır. Figür sola doğru yönelmiş pozisyonundadır. Baş oval formdadır. Gagası kapalı ve sivridir. Göz siyah renk tek *tessera*yla yuvarlak formda verilmiştir. Uzun ve ince boynu yukarı doğru uzamıştır. Oval iri gövdesi bulunmakta, kanat siyah renk ile gövdeden ayrılmaktadır. Oval küt kuyruğu hafif yukarı kalkmış durumdadır. Ayaklar eklem yerinden bükülmüş ön ayak hafif ileri uzatılmıştır. Parmaklar ince uzun olup sivri tırnakları vardır. Figür dış konturu siyah renkte işlenmiştir. Vücut hatları siyah, gövde yeşil renkle işlenmiştir. Işık önden verilerek ışık gölge etkisi yaratılmaya çalışılmıştır. Ayaklarda kahverengi *tesseralar* kullanılmıştır (Resim90).

A-12 Figür: Bir kısmı korunmuş olan figür belirsizdir (Resim91).

D-12 Sekiz İlmikli Düğüm Motifi:Gri renk zemine işlenmiştir. Siyah, koyu gri, açık gri ve kahverengi renkler kullanılmıştır. Sekiz kollu düğüm motifi (Décor II. s.43) $\frac{3}{4}$ ü korunmuştur. Dıştan içe doğru, siyah, kahverengi koyu gri ve açık gri renkleri ile işlenmiştir. Düğüm motifinin dört kenarı gonca gül motifleri ile süslenmiştir. Gonca gül motiflerinin dal ve çanakları siyah, tomurcuğu kahverengidir. (Resim92).

D-13 :Dairenin dış kenarının bir kısmı korunmuştur (Resim93).

D-14: Kuş Figürü:Gri renk zemine işlenmiştir. $\frac{3}{4}$ ü korunmuştur. Siyah, gri ve kahverengi renkler kullanılmıştır. Figür sola doğru yönelmiş pozisyonundadır. Baş kısmı kalkerden dolayı görünmemektedir. Oval iri gövdesi bulunmakta, kanat siyah renk ile gövdeden ayrılmaktadır. Oval küt kuyruğu hafif aşağı inmiş durumdadır.

Ayaklar ince ve kısa olup yere düz basmaktadır. Parmaklar ince uzun olup sivri tırnakları vardır. Figür dış konturu ve vücut hatları siyah renkle verilmiştir. Gövde gri renkle işlenmiştir. Işık önden verilerek ışık gölge etkisi yaratılmaya çalışılmıştır (Resim94).

B-15 Figür: 3/4'ü korunamamıştır. Gri renk zemine siyah ve kahverengi renklerle işlenen figür belirlenememiştir (Resim95).

C-15 Kuş Figürü:Gri renk zemine siyah renkte işlenmiştir. Figürün dış hatları ile boynun ve ayakların bir kısmı korunmuştur. Sola yönelmiş durumda olan figürün uzun ince boynu yukarı geriye çekilmiş durumdadır. Kısa küt kuyruklu ve ince ayakları bulunmaktadır. (Resim96).

D-15 Balık Figürü: Gri zemine balık figürü işlenmiştir. Siyah, gri ve kahverengi renkler kullanılmıştır. Balık figürü sola doğru hareket halindedir. Gövdenin üst sağ köşesi ile kuyruğu korunamamıştır. Baş yuvarlak formda, gövde iri ve geniştir. Göz ve ağız kısa siyah çizgi ile işlenmiştir. Yüzgeçleri siyah ve kahverengi ile çizgisel işlenmiştir (Resim97).

C-16: 3/4'ü korunamamıştır. Gri renk zemin işlenen figür anlaşılamamıştır (Resim 98).

C-17: 3/4'ü korunamamıştır. Gri renk zemin işlenen figür anlaşılamamıştır (Resim99).

D-17: 3/4'ü korunamamıştır. Gri renk zemin işlenen figür anlaşılamamıştır (Resim100).

C-18 Kuş Figürü:Gri renk zemine işlenmiştir. Siyah, koyu gri, açık gri renkler kullanılmıştır. Figür baş ve ayakların büyük bir kısmı korunmamıştır. Uzun ince boyunlu olup boyun sırta doğru çekilmiştir. İri geniş gövdesi oval formdadır. Kanatlar siyah renk konturla gövdeden ayrılmaktadır. Kuyruk üçgen formunda

gövdenin devamı şeklinde işlenmiş sivridir. Ayak kahverengi olup bir kısmı korunmuştur (Resim101).

D-18 Hindi Figürü:Gri renk zemine işlenmiştir. Siyah, beyaz, gri ve kahverengi renkler kullanılmıştır. Gaga büyük, uzun, kapalı olup aşağı doğru uzamaktadır. Gagasının uç kısmı korunamamıştır. Baş oval ve küçüktür. Boyun ince ve uzun olup yukarı uzamaktadır. Göz beyaz renkte daire formundadır. Oval ve iri gövdelidir. Kanat beyaz ve gri renkte olup siyah konturla gövdeden ayrılmaktadır. Kuyruk üçgen formunda yere paraleldir. Ayaklar kalın olup parmaklara doğru incelmektedir. Arka arkaya duran ayaklar eklem yerlerinden bükülmüş, parmaklar ince ve sivridir. Figür dış konturu siyah renk ile sınırlandırılmıştır. Işık üstten verilerek alt kısma doğru açık tondan koyu tona yumuşak geçilerek ışık gölge etkisi verilmeye çalışılmıştır (Resim 102).

D-19, A-20 :Dairenin dış kenarının bir kısmı korunmuştur. (Resim,103,104)

B-20 Kaplan Figürü: Gri renk zemine işlenmiştir. Siyah, gri kahverengi renkler kullanılmıştır. Figürün; çene kısmı, arka gövdenin alt kısmı, arkası ve arka ayakları korunamamıştır. Sola doğru koşar pozisyonundadır. Baş yuvarlak formdadır. Ağız hafif açık olup göz yuvarlak formdadır. Kulaklar oval olup yukarı uzamaktadır. Gövde zayıftır. Ön ayakları eklem yerlerinden bükülerek ileriye doğru hızla koşmaktadır. Figür, dış konturu siyah renkle sınırlandırılmıştır. Gövdesinde siyah renk çizgiler bulunmaktadır (Resim105).

A-21 Kafes Motifi: Gri renk zemine işlenmiştir. $\frac{3}{4}$ 'ü korunamamıştır. Siyah ve gri renkler kullanılmıştır. Siyah renk ile zik zak motifleri ile donatılan kafesin dış konturunu siyah renk sınırlandırmaktadır (Resim106).

D-21 Balık Figürü: Gri renk zemine işlenmiştir. Siyah, gri kahverengi renkler kullanılmıştır. $\frac{2}{4}$ 'ü korunmuştur. Figür sola doğru yönelmiş durumdadır. Üçgenimsi başı kısmen korunmuştur. Sırtında siyah renk tessera ile çizgisel dizilmiş yüzgeci bulunmaktadır. Figür dış

konturu ve vücut hatları siyah renkle verilmiştir. Gövde gri renkle işlenmiştir (Resim107).

A-22 Sepet Motifi: Gri renk zemine işlenmiştir. Alt kısmı korunmuştur. Siyah, koyu gri, açık gri ve kahverengi renkler kullanılmıştır. Gövdesinde kahverengi tesseralarla diyagonal yerleştirilmiş eşkenar dörtgenlerden oluşan motifle süslenmiştir. Sepetin dış konturu, gövdesindeki eşkenar dörtgenlerle aynı renktedir (Resim. 108)

A-23 Balık Figürü:Gri renk zemine işlenmiştir. Siyah, gri, kahverengi renkler kullanılmıştır. Balık figürü aşağı doğru dalar pozisyonudur. Üçgen formda başı vardır. Göz beyaz renk tek tessera ile daire formunda işlenmiştir. Çene altında siyah renk bıyığı bulunmaktadır. Bıyık tek sıra siyah tessera ile çizgisel olarak işlenmiş hafif aşağı sarkmaktadır. Sırtında iki adet üçgen formda sırt yüzgeci bulunmaktadır. Göğüs yüzgeci tek sıra siyah tessera dizisinin oluşturduğu çatal biçiminde verilmiştir. Karın yüzgeci siyah renk tessera ile kısa ve çizgisel işlenmiş hafif geriye uzamaktadır. Gövdeden kuyruğa doğru incelmektedir. Kuyruk yüzgeçleri korunamamıştır. Figür dış konturları siyah renkle sınırlandırılmıştır. Gövdesi kahverengi ve gri renklerle işlenmiş ışık gölge etkisine dikkat edilmemiştir (Resim109).

Daire aralarında ki konkav karelerde dolgu olarak; şevron (Décor II. Pl. 39), dişli kare (Décor II. Pl. 39), dörtlü gül motifi, daire, merkezinde “+” motifinin bulunduğu daire ve gümüş tepsi (Décor II. Pl.43) motifleri kullanılmıştır. Bordürle birleşen kısımlardaki boşluklarda ise, daire aralarında kullanılan motiflerin yarım hali ile yarım daire, yarım kare ve üçlü gül motifleri kullanılmıştır.

Yorum : Pano genel dekorasyonu hem bordürü hemde orta panosu bakımından kendi içinde uyumlu ve düzenli bir görünüme sahiptir. İlmikli dairelerin dizilişinde ve iç kısmının değişik figür ve eşya motifleri ile süslendirilmesi, kullanılan tesseraların boyutu ve renkleri panoyu görsel açıdan zenginleştirmiştir. Pano orta

noktasına denk gelecek şekilde KTHCIC figürünün yerleştirilmesi genel şema açısından simetri anlayışına uyulduğunu bununda panoyu ayrıca zenginleştirdiği söylenebilir. Özellikle farklı renkteki cam tesseraların KTHCIC ile bazı figürlerde ve bitkilerde kullanılması, panonun çok renkli ve canlı bir görünüm almasını sağlamıştır.

A Kilisesindeki Benzerleri: Döşemede kullanılan desenlerin A Kilisesi'nde benzerleri bulunmamaktadır.

Benzerleri

Bordür motifleri: Sıkı örülmüş çift şeritli giyoş motifli bordür; Antakya'da, Yakto Kompleksi (Yakto Complex), Megalopsychia mozaiği bordüründe, M.S. 450 (Levi, 1947: 323-345, Fig.136), Perinthos Herakleia Bazilikası dış narteks bordüründe, M.S. 5. yy. sonu 6. yy başı, (Yeşil Erdek, 2014: 61-75, Res.7), Yunanistan, Apollonia Batı Kilisesi avlusu apsisli oda mozağinde, (Alföldi- Rosenbaum, Ward-Perkins, 1980: Pl. 73, Res. 4), İtalya'da Desenzano Roma Villası mozaiği bordüründe, M.S. 5. yy. (Roberti, 1994: 113-115, Pl. LIII), Ürdün, Khirbet el Mourasas Manastırı Şapeli mozağinde M.S. 6.7. yy. (Donceel-Voute, 1990: fig.2) tespit edilmiştir.

Merkez pano : Pano şema olarak, birbirine ilmiklerle bağlanmış dairelerden oluşmaktadır. Dairelerdeki farklı dolgu örnekleri ile benzerleri Türkiye, Ürdün, İsrail, Kıbrıs ve Yunanistan'da tespit edilmiştir. Antakya'da Phoneix Evi mozağinde, (House of the Phoenix) M.S. 500, (Levi, 1947: Pl. LXXXIIIb), İncil yazıtlı mozağin güneyindeki mozaikte, M.S.5. yy. (Levi, 1947: Pl. CXXXd), Perge'de Konut Alanı mozağinde M.S. 4. yy. (C Atölyesi), (Işıklıkaya, 2016: 169-227, Res. 21) Hadrianapolis'te Erken Bizans B Kilisesi kuzey nef mozağinde M.S. 6. yy ilk yarısı 7. yy başları (Patacı-Altun, 2014: 183-208, Fig.3) Ürdün'de Bishop Leontios Kilisesi güney nef mozağinde M.S. 5. yy. sonu 6. yy. başı (Nassar-Turshan, 2011: 41-62, Fig.23), İsrail'de Caesarea Maritima Kilise

mozaiginde, M.S. 6-7. yy. (Ovadia, 1987: 48-49, Pl.XXXVIII), Galilee' de Bazilika mozaiginde, M.S. 4. yy. (Fradkin, 1999: 233-239, Res. sy. 236) Yunanistan Nikopolis A Bazilikası narteks mozaiginde, M.S. 6. yy. (Sodini, 1970: 724-726, BCH,94, Fig.5), Kıbrıs Nea Paphos'ta Khryssopolitissa Bazilikası mozaiginde, M.S. 6. yy. (Michalides, 1989: 193-196), Asinus Nica Evi Frigidarium mozaiginde, (Dauphin, 1987: sf. 211, Fig.12), Ürdün, Quweismeh-Amman Kilisesi mozaiginde, M.S. 717 (Piccirillo, Fig. 1989: 10) tespit edilmiştir.

KTHCIC

:Antakya'da Constantin Villası 1 nolu oda mozaigi (Constantinian Villa Room 1) bordüründe M.S. 325, (Levi 1947: pl. LXIc), Ge ve Mevsimler Evi üst tabakası (House of the Ge and the Seasons, upper level) mozaiginde M.S. 450 (Levi 1947: 255, LXXXIIb), Ktisis Evi 1 nolu oda (House of the Ktisis, Room 1) mozaiginde, M.S. 500 (Levi 1947: LXXXVa), Urfa'da M.S. 6. yy.'a tarihlenen Amazonlar Villası Mozaiginde (Önal,2017; 83-86, Res.108) ve Kıbrıs Kourion'da Eustolius Kompleksi mozaiginde, M.S. 5.yy. (Michalides, 1989: 193-196) kullanılmıştır.

3.1.1.2.Güney Nef

Yeniyurt A Kilisesinin kuzey nefi, güney nefi ve kuzey yan oda tabanları mozaikle, güney yan odası opus sectile ile döşenmiştir. Neflerin tabanını süsleyen bu mozaikler tek panodan oluşmaktadır. Güney nef mozaïği zeminini dikdörtgen formda kaplayan mozaik tek panodan oluşmakta doğa tasviri anlatılmaktadır (Resim110).

Kat. no. 2

Resim :110-132

Buluntu Yeri :A Kilisesi, güney nefi.

Mimari Kontekst:Doğusunda güney yan oda, batısında narteks, kuzeyinde orta nef ve bema, güneyinde duvar yer almaktadır.

Buluntu Durumu ve Arkeolojik Veriler: Panonun büyük bir kısmı korunamamıştır.

Teknik Özellikler

Ölçüler :Mozaik pano güney nefini dikdörtgen planda kaplamaktadır. Panonun olması gereken ölçüleri 17.10 x 3.50 m. dir.

Döşeme Tekniği :*Opus vermiculatum-opus tesellatum*

Tessera Renkleri:Siyah, beyaz, bordo, yeşil, sarı ve kiremit.

Tessera Yoğunluğu:Bordürde 105 T/dm², orta pano 110 T/dm² Panoda, 0,09 m ile 0,08 m ölçülerinde tesseralar kullanılmıştır.

Tanım

Bordür dışı alan:Duvar bordür arası beyaz bant geçişlidir.

Bordür :Güney nef mozaığının bordürü güney ve batı kenarda kısmen korunmuş, kuzey ve doğu kenarda korunamamıştır. Bordür dışında genişliği tahribattan dolayı belli olmayan beyaz bordür dışı alan bulunmaktadır. Bordür dışı alanı, siyah zemin üzerine dört şeritli giyoş motifi takip etmektedir (Décor I, Pl. 73b). Bordür iç kısımda iki sıra bordo renk tessera dizilimli dış motifi ile çevrilmiştir. (yakın benzeri Décor I, Pl. 2k) (Resim111).

Pano şeklinde düzenlenmiş bir bordürde, bemanın güneyinde mücadele eden aslan figürlerinin kuzeyinde yer almaktadır (Resim133). Bütün kenarlar korunamadığından panoyla bağlantısı anlaşılamamıştır. Güney nefi orta nefle ayıran sütun kaidelerinden 4. ile templon stylobatın güney ucundaki 5. kaide arasında yer almaktadır. Mozaik 1.60 x40 m ölçülerinde korunmuştur. Siyah, beyaz, kahverengi, koyu gri, açık gri ve sarı renkler kullanılmıştır. Döşemde bağımsız bitki ve geometrik motifleriyle süslenmiştir. Beyaz renk zemine; kesintisiz devam eden sarmaşık yapraklarının

çevrelediği Süleyman düğümü motifi (Décor II, Pl. 42), iç içe daire motifi, üç yapraklı lotus çiçeğinin oluşturduğu dörtlü rozet motifi (yakın benzeri Décor II, Pl. 260a), kare haç (yakın benzeri Décor II, Pl. 40) motifleri ile süslenmiştir. Motifler siyah renk konturlu olup koyu tondan açık tona bir geçiş söz konusudur. Dörtlü rozet motifinde farklı olarak sarı ve kahverengi renkler kullanılmıştır. Motiflerin çevresini süsleyen sarmaşık yaprakları ise siyah ve koyu gri renklerle işlenmiştir.

Orta Pano :Merkez pano dikdörtgen planda olup, insanlar hayvanlar ve bitkilerden oluşmuştur. Pano; at sürücüsü, fil sürücüsü, mücadele halindeki hayvanlar ile bağımsız hayvan figürleri ile donatılmıştır. Figürler arasına ağaç, gonca gül ve ot motifleri serpiştirilerek doğa tasviri yapılmıştır. Panoda figür ve motifler dört yönlü işlenmiştir. Panoda yer alan figürler batı kenardan doğu kenara doğru numaralandırılarak sırasıyla ele alınmıştır. (Resim110)

İnsan ve Hayvan Figürleri:

1-Ayı figürü: Sadece ön ayakları korunmuş olan figürün karşısında sadece ayak kısmı korunmuş keçi figürü bulunmaktadır. Ayı sağa doğru hamle yapar pozisyonundadır. Ayakları yere basar halde olan figürün bastığı zemin ayağa göre şekil alarak dalgalı bir görünüm almıştır. Beyaz zemine işlenen figürün dış konturu siyah renktedir. Aralarda siyah renk tek sıra tessera dizisinin yatay dizildiği ayakta, koyu ve açık renk tesseralar kullanılarak ışık gölge etkisi verilmeye çalışılmıştır (Resim112).

2-Keçi Figürü :Ayı figürünün önünde ve ondan geriye doğru kaçır gibi işlenmiştir. Sadece ön ayaklardan bir adedinin kısmen korunduğu figürün ayağı yere basarken işlenmiştir. Beyaz zemine işlenen figürün dış konturları siyah renkte, aralar koyu ve açık renkte işlenmiştir (Resim113).

3-Devekuşu Figürü:Baş, boyun ve gövdenin bir kısmı korunmuş, sola doğru hareket halindedir. Arkasında yırtıcı bir hayvanın sadece arka ve ön ayakları korunmuş bir figür yer almakta ancak devekuşu ile arasında bir bağlantı olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Devekuşu figürü siyah, beyaz, gri renklerle işlenmiştir. Profilden işlenen figürün başı oval olup yere bakar haldedir. Göz çevresi siyah çizgili göz bebeği beyaz nokta şeklindedir. Boyun ince uzun silindir formundadır. Dolgun gövdeli figür siyah konturlu olup tüyleri çizgisel işlenmiştir (Resim114).

4-Figür :Devekuşunun arkasında, bastığı zemine bakılırsa farklı yönde durduğu anlaşılan figür ileri atak yapar pozisyonundadır. Ön, arka ayakları ve gövdenin bir kısmı korunmuş figürün dört parmaklı ayakları bulunmaktadır. Beyaz zemine işlenen figür siyah konturlu olup, gri ve beyaz renklerle ışık gölge etkisi verilmeye çalışılmıştır (Resim115).

5-Figür : Devekuşunun önünde olup sadece arka kısmı korunmuştur. Otçul bir hayvan olan figür dolgun gövdeli, ince ayaklı ve kısa kuyrukludur. Arka ayakları eklem yerinden bükülmüştür. Durağan pozisyonda olan figür siyah konturlu olup vücut hatları siyah renkle verilmiştir (Resim116).

6-Figür : 5 nolu figürün önünde olup arkasında ağaç motifi yer almaktadır. Sadece arka kısmı korunmuş figür iri bir gövdeye sahiptir. Beyaz renk zemine işlenen figürün konturları siyah renktedir (Resim117).

7-Zebra Figürü : 5 nolu figürün arkasındaki ağacın önüne işlenmiştir. Arka ayakları ile boynun alt kısmından aşağısı korunamamıştır. Figür; siyah, beyaz, bordo, sarı ve gri renklerle işlenmiştir. Başını arkaya doğru çekmiş olan zebra arka ayaklarını hafif bükmüş, ürkmüş bir pozisyonda kaçacak gibi durmaktadır. Baş geriye çekilmiş, kulaklar yukarı dik durmaktadır. Göz ve burun deliği siyah renkte işlenmiştir. Boyun kalın olup başın üstünde başlayan yelesi boynun üzerinden gövdeye doğru yatay şekilde devam etmektedir. Geniş

gövdeli figürün sırtı hafif kavislidir. Kuyruk uzun olup aşağı sarkmıştır. Üzeri çok sayıda siyah çizgilerle donatılmıştır. Zebra beyaz renk zemine işlenmiştir. Dış konturu, siyah ve bordo renkle sınırlandırılmış, dış hattan içe doğru koyu ve açık tonla ışık gölge etkisi yaratılmaya çalışılmıştır. Gövdenin üst sınırı bordo renkle sınırlandırılarak ışık üstten verilmiştir. Profilden verilen zebra figürünün mekan çizgisi bulunmamakta olup anatomisi iyi işlenmiştir (Resim118).

8-Figür

: Zebranın ön tarafında bulunan figürün, arka toynakları ile gövdesinin arkasının üst bölümü korunmuştur. Otçul bir hayvan olan figürün, iki tırnaklı ayakları bulunmakta ve ileri koşar vaziyettedir. Koşar haldeki figürün ayaklarının zeminle teması kesilmiş durumdadır. Üst bölümü çok tüylüdür. Siyah renk konturlu figürün iç kısmı açık tonla işlenerek ışık gölge etkisi verilmeye çalışılmıştır. Figürde mekan sınırlaması bulunmamakta olup perspektif figürün altında yer alan ot motifiyle verilmiştir (Resim119).

9-Kobra ve Tavşan: Kobranın baş kısmı, tavşanın gövdesi korunmuştur. Baş dörtgen formunda olan kobra tavşanı avlar pozisyonunda işlenmiştir. Siyah, beyaz ve gri renklerle işlenmiştir. Boğaz yelpaze gibi açılmıştır. Tavşan figürü baş ve gövdenin üst bölümü korunamamıştır. Siyah, beyaz ve gri renklerle işlenmiştir. Dolgun gövdeli tavşan kobraya karşı dirençsiz durmaktadır. Tavşanın ayakları eklem yerinden kıvrılmış yere düz basmaktadır. İki figürde beyaz renk zemine işlenmiştir. Figürlerin dış konturu siyah renkle sınırlandırılmış, tesseralar vücut hatlarına göre yerleştirilmiştir (Resim120).

10-Figür

: Kobra ve tavşanın kuzeyinde yer almaktadır. Figürün arka ayakları ve kuyruğu korunmuştur. Siyah, beyaz, gri ve kahverengi renklerle işlenmiştir. Muhtemelen bir köpek olan figür arka ayaklarının yerden aldığı destekle öne doğru hızla koşar

pozisyonundadır. Kuyruk yukarı doğru kıvrılmış ve gergin bir şekildedir. Figür, beyaz renk zemine işlenmiştir. Dış konturu siyah renkle sınırlandırılmış figürde yoğunlukla kahverengi renk kullanılmıştır. Kuyruğun üst kenarının işlenişi, dış motifini andırmaktadır (Resim 121).

11-Yılan : 10 nolu figürün doğusunda filin batısında yer almaktadır. Siyah, beyaz, gri ve kahverengi renklerle işlenmiştir. Başı korunmamış yılan figürü çok kıvrımlı olarak işlenmiştir. Anatomisi iyi işlenmiş yılan figüründe tesseralar farklı renklerle anatomiye uygun yerleştirilerek hem derinlik sağlanmış hem ışık gölge etkisi verilmiştir. Dış konturu siyah renkle sınırlandırılmış yılan figüründe aralarda yoğunlukla kahverengi kullanılmıştır. Siyah renk benekler gövdenin tümünü kaplamaktadır (Resim122).

12-Mongo :Yılanın kuyruğunu ısırır pozisyonda işlenmiştir. Siyah ve gri renkler kullanılmıştır. Mongo figürü; uzun ince başlı, uzun geniş gövdeli ve uzun kuyrukludur. Ayaklar eklem yerlerinden kıvrılarak öne doğru hafif uzatarak yere basmıştır. Ayak tırnakları siyah renkte işlenerek gösterilmiştir. Kuyruk kenarları siyah renkte kesik çizgilerle, iç kısım gri renkle işlenmiştir (Resim123).

13-Fil Sürücüsü :Yılan figürünün güneyinde, atlı süvarinin batısında fil üstünde yer almaktadır. Sürücü; siyah, beyaz, gri renklerle işlenmiştir. Profilden verilen figür, sağ elindeki sopayla öne doğru uzanarak fili yönlendirmeye çalışırken sol eliyle kontrol iplerini tutmaktadır. Sopa siyah renkle işlenmiştir. Sürücünün saçları kısa olup başında bandajı bulunmaktadır. Sol ayağı dizden bükülerek ayak kalçaya doğru çekilmiş durumdadır. Figür beyaz zemine işlenmiştir. Dış konturu, siyah renk olan figürün ön tarafı koyu, arka tarafı açık renkte işlenerek ışık arkadan verilmiştir (Resim124).

14-Fil :Üzerinde sürücüsü oturan fil sola doğru yürür pozisyonundadır. Siyah, beyaz, gri kahverengi renklerle işlenmiştir. İri başı öne doğru hafif eğik olan filin hortumu kıvrılarak alına doğru

çekilmiştir. İri kulakları aşağı doğru sarkmış durumdadır. İri gövdeli filin siyah renkteki kuyruğu aşağı kıvrılarak sarkmış, ucu püskül şeklindedir. Bacaklar kalın ve hareket halinde olduğundan hafif bükülmüş durumdadır. Ön ayaklar kalın olup, arka ayaklar öndeki kayadan dolayı görünmemektedir. Beyaz zemine işlenen figür siyah konturludur. Işık arka taraftan verildiğinden, gövdenin ön kısmından geriye doğru koyu tondan açık tona geçiş yapılarak ışık gölge etkisi yaratılmaya çalışılmıştır. Profilden verilen filin vücut hatları siyah tesseralarla çizgisel olarak verilmiştir (Resim124).

15-At Sürücüsü: Filin doğusunda bulunan figür atın üzerine oturur vaziyettedir. Siyah, beyaz, gri, kahverengi renklerle işlenmiştir. Gövdesi ve yüzü cepheden verilmiş figür, soluna dönerek geriye doğru bakar durumda işlenmiştir. Figürün gövdesi koyu ve açık tonlarla işlenerek ışık gölge etkisi yaratılmıştır. Atletik bir vücuda sahip figürün gövdesindeki kaslar belirgindir. Göğüslerin alt tarafı siyah tonda işlenmiş, göğüs uçlarına doğru açık tonla kademeli geçilerek kaslar ışık gölge uyumu içinde belirgin olarak işlenmiştir. Başında taç bulunan figürün yüzü $\frac{3}{4}$ oranında cepheden verilmiştir. Geriye bakar durumda olan figürün yüzü üçgen formdadır. Göz gölgeli işlenmiştir. Burun siyah konturlu olup açık tonla işlenmiştir. Ağız koyu renkte çizgisel verilmiştir. Figür, sağ eliyle kontrol ipini tutarken sol elini atın beline dayamıştır. Sol bacağı dizden hafif bükülerek ayak geriye doğru çekilmiştir. Dizden aşağısı çıplak olan figürün dizi yuvarlak formda işlenmiştir. Siyah konturlu bacakta ara renkler açık tondadır. Bacağın diz üstü ile diz altı ölçülerindeki orantısızlık anatomiye bozmaktadır (Resim 125).

16-At :Üstünde sürücüsü bulunan at figürü sola doğru yürü pozisyonundadır. Siyah, beyaz, gri, kahverengi renklerin kullanıldığı figürde genelde koyu tonda işlenmiştir. Uzun geniş boyunlu olmasına karşın kısa küçük kafası bulunan figür kısa gövdeli uzun ince bacaklıdır. Anatomisi iyi işlenmemiş olan figür mekan

darlığından dolayı ön ayak, figürün batısında bulunan fil sürücüsünün başının arkasına denk gelmiştir. Bu açıdan perspektif yakalanmıştır. Figürün kasları siyah tonda verilerek belirgin işlenmiştir. Tessera vücut anatomisine göre dizilmiştir. Figür beyaz zemine işlenmiştir. Siyah renk konturlu figürde koyu gri renk ağırlıkta kullanılmıştır. Siyah renk benekler figürün her yerini kaplamaktadır (Resim125).

17-Mücadele Eden Aslanlar: At sürücüsünün kuzeyinde bulunmaktadır. Siyah, beyaz, gri, kahverengi renklerle işlenmiştir. Mücadele halinde olan iki aslanın yüzleri birbirine dönük üst üste durmaktadır. Alttaki aslan; sırtı yerle temas halinde, ön sağ ayağı yukarı dikmiş durumda, arka sağ ayağı üstteki aslanın gövdesine, sol ayağı kuyruğuna dayamış vaziyettedir. Yelesiyle birlikte büyük bir başı olan aslan, ağzı hafif açık olup üstteki aslanı yüzünden ısırır pozisyonundadır. Üçgen formundaki gözler koyu renktedir. Burun siyah renkte çizgisel işlenmiştir. Kuyruk ince uzun olup yay şeklinde kıvrık işlenmiştir. Üstteki aslan; ön sağ ayağı alttaki aslanın ağzına dayamış ondan kurtulmanın mücadelesi içindedir. Arka ayaklarını diğer aslanın gövdesine dayayarak kendini geriye çekme gayreti içindedir. Yüzü cepheden işlenmiş olan aslanın gözleri küçük siyah renkte burun iri verilmiştir. Kuyruk ince ve uzun olup yukarı doğru kıvrık şekildedir. Her iki aslanda beyaz zemine işlenmiştir. Siyah renk konturlu figürlerde vücut hatları siyah renkte işlenmiştir (Resim126).

18- Figür : Atın doğusunda yer almaktadır. Sadece iki ayağı korunmuş olan figürde siyah ve gri renkler kullanılmıştır. Tek tırnaklı olan figür muhtemelen at olmalıdır. Dış konturu siyah renkle sınırlandırılmış, aralarda gri renk kullanılmıştır. Beyaz renk zemine işlenmiştir. Zemin, ayağın yere uyguladığı basınca göre şekil alarak çukur gibi işlenmiştir (Resim127).

Bitki Motifleri : Güney nefi panosunda ağaç ve ot figürleri işlenmiştir.

1 ve 2 No.lu Ağaç: Sadece tepe kısımlarının bir bölümü korunmuştur. 1 nolu ağaç ayı ile keçi arasında, 2 nolu ağaç keçi figürünün doğusunda yer almakta olup aynı tiptedir. Ağaç siyah, yeşil, gri ve sarı renklerle işlenmiştir. Siyah konturlu yeşil renk cam tesseralarla işlenmiş yaprakları ince uzun verilmiştir. Üzerinde daire formda olan, siyah konturlu sarı renk meyveler bulunmaktadır. Ağaçlar beyaz renk zemine işlenmiştir (Resim128).

3 No.lu Ağaç : 6 no.lu figürün arkasında yer almakta olup sadece gövdesi korunmuştur. Hafif sola yatmış durumda olan ağaç dip kısımdan yukarı doğru daralarak üç dala ayrılmaktadır. Gövdenin üst kısmında budak yer almaktadır. Ağacın güney kenarı siyah konturludur. Işığı kuzeyden alan ağacın gövdesinde açık ton kullanılarak ışık gölge etkisi verilmiştir (Resim129).

1, 2, 3 ve 4 No.lu Ot: 1 ve 2 no.lu ot 8 no.lu figürün altında 3 ve 4 no.lu ot 1 no.lu figürün üst kısmında yer almaktadır. 1 no.lu ot, tek gövdeli ve köke yakın yerden başlayan yanlara doğru uzayan yaprakları vardır. Yapraklar yeşil renk ile işlenmiştir (Resim130). 2 no.lu ot; kısa gövdelidir. Yapraklar yeşil renkte olup üst tarafta toplanmıştır (Resim131). 3 ve 4 no.lu otlar tek gövdeli olup yanlara uzayan seyrek yeşil renk yaprakları bulunmaktadır. Gövde dış konturu siyah renkle işlenmiştir (Resim132).

Yorum : Pano genel dekorasyonu başarılı olup renklerin ve tesseraların uygulandığında titiz bir çalışma söz konusudur. Kullanılan figürler; ağaç, bitki ve tepeliklerin bulunduğu doğal ortam içinde dağınık ve birbirinden bağımsız olarak işlenmiştir. Doğal ortam ile uyumlu halde olan figürlerin anatomik yapılarının oldukça başarılı olduğu gözlenmektedir. Figürlerin, dört yönden izlenebilecek şekilde işlenmesi, kullanılan renklerin ışık gölge uyumu içinde verilmesindeki başarının dışında, özel efektte kullanılan renkli cam tesseralarla yapılan bitki motifleri panoyu ayrıca zenginleştirmiştir.

A Kilisesindeki benzerleri: Döşemede kullanılan desenlerin A Kilisesi'nde benzerleri bulunmamaktadır.

Benzerleri

Bordür Motifleri :Bordürün benzerine, Antakya'da Mosaic of Comus bordüründe M.S. 2. yy. (Levi I, 1947: 50-54, Fig.16), Aphrodisias Rahip Evi mozağında, M.S. 5. yy. (Campbell,1991: 192-195, Fig. 13), Ksanthos Kilisesi ilk yapım evresi güney nef mozağı bordüründe, M.S.5. yy. (Raynaud, 2009: 80, Res. 83), Perge'de Güney Hamamı mozağı bordüründe, M.S. 4. yy. (Işıklıkaya, 2016: 169-227, Res. 15), Halikarnassos'ta Kharidemos Evi C Odası mozağı bordüründe, M.S. 5. yy. (Poulsen, 2012: 129-145, özellikle 138, Fig. 6), Sardis'te Sinagog avlusu mozağı 11 nolu bölümünde, Geç Roma- Erken Bizans Dönemi (Tok, 2001: 136-159, Şek.7) Ürdün, Gerasa'da St. George Kilisesi kuzey nefi mozağı bordüründe, M.S. 529-530, (Biebel, 1938: 329-331, Pl. LXXII b) Hırvatistan' da Solin Marusinac, Aziz Anastasius Bazilikası mozağında, M.S. 5. yy. (Buzov, 1998: 186, Fig. 6), İspanya'da Eros Psykhe Mozağı bordüründe, M.S. 4. ve 5. yy. (Dimas-Fernandes, 1980: 411-429, Res.3), İngiltere'de Chi-Rio Hinton St Mary Kilisesi mozağı bordüründe, M.S. 4. yy. (Tebby,1994:286, Fig.10) tespit edilmiştir.

Merkez Pano :Panoda doğa tasviri ve av halinde hayvan figürleri işlenmiştir. Benzer konulu mozaikler; Antakya' da Philia Salonu (Hall of Philia) mozağında, M.S. 5. yy. (Levi,I 1947: 317-319, Fig.133), Martyrion Mozağında M.S. 6. yy. (Campbell, III, 1941: 35-54, Fig.56) Makedonya Heracleia Lynkestis'te Episkopal Bazilikası M.S. 5. yy (Tomasevic, 1971: Pl. CXCI, Res.2), Suriye'de, Photios Bazilikası orta nef mozağında, M.S. 483-485, (Canivet, 2003, 191-194, Fig.3), Michaelion Mozağında, M.S. 487 (Canivet, 2003: 194-196, Fig. 5), Eski Bazilika ve Vaftizhane mozağında, M.S. 4.

yy.'ın sonu 5. yy.'ın başı, (Canivet, 2003, 189-191, Fig. 1) tepit edilmiştir.

3.1.1.3.Kuzey Yan Oda

Kat. No. 3

Resim: 134, Çizim 3

Buluntu Yeri :Kuzey nefin doğu ucundadır.

Mimari Kontekst: Doğusunda apsis, batısında kuzey nef panosu, güney ve kuzeyinde duvarlar yer almaktadır.

Buluntu durumu ve arkeolojik veriler: Pano 1,67x1,30 m ölçülerinde korunmuştur.

Teknik Özellikler

Ölçüler :Olması gereken ölçüleri 10.50x5.30 m dir.

Döşeme Tekniği: Opus tesellatum.

Tessera Renkleri: Siyah, beyaz, sarı, bordo ve gri.

Tanım:

Bordür Dışı Alan: Duvardan bordüre beyaz renk tesseralarla düzenlenmiş 0.24 m genişliğinde bordür dışı alan bulunur (Resim134).

Bordür

Dış Bordür :0.10 m genişliğinde beyaz renk zemine siyah renkle testere dişi (Décor I, Pl. 10g) motifi işlenmiştir (Resim134).

İç Bordür :0.22 m genişliğindeki bordür; aralarında mekik motifleri oluşturacak şekilde düzenlenmiş kesişen daireler desenlidir. Desen iki renkli olarak düzenlenmiş olup mekik motiflerinin hatları iki sıra tessera ile belirlenmiştir (Yakın benzeri Decor I, 237 b). Bordür, iki taraftan tek sıra bordo renk tessera şerit ile sınırlandırılmıştır. Dairelerin iç kısmı dişli kare, kenarlar dişli üçgen motifleri ile dolgulandırılmıştır (Resim134).

Merkez Pano : Merkez pano, bir sıra beyaz iki sıra bordo, beş sıra beyaz ve iki sıra siyah tessera dizisinden oluşan 0.13 m genişliğinde ki çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Ortogonal olarak düzenlenen pano, gonca gül motifleriyle süslenmiştir (yakın benzeri Décor I, Pl. 219c). Gonca gül motifleri, siyah, sarı ve bordo renkle beyaz zemine işlenmiştir (Resim134).

Yorum : İç bordürde motiflerin uygulanışında titiz bir çalışmanın olmadığı görülür. Özellikle mekiklerin boyutlarındaki dengesizlik ve mekiklerin aynı dakiklikte standart bir şekilde birleşmemesi, mekiklerin tam bir daire oluşturmamasına neden olmuştur.

A Kilisesinde benzerleri:Bordürde kullanılan dört mekikli daire motifinin farklı çeşitlemesi B Kilisesi narteksi 2. panosunda görülmektedir. B Kilisesinde kullanılan mekik motifleri beyaz bir çizgi ile ortadan ikiye ayrılmaktadır.

Karşılaştırma

Bordür Motifleri: Antakya’ da Traian Evi (House of the Trajan) M.S. 98-115, (Campbell,1991: 83-83, Kat.IVa 40a), Aphrodisias’ta Rahip Evi (Priest’s House) Mozağında, M.S. 5. yy. (Campbell,1991: Pl. 91), İasos’ta Agora Bazilikası mozağında, M.S. 5-6. yy. (Berti,1987:

155-162, Tav.XXc), Milas Ahmet Paşa Mahallesi mozaiklerinde
M.S. 5-6 yy. (Kızıl, A.-Özcan, H.Ö, s. 17-20, Res.10)
gör÷lmektedir.

Merkez Pano: Gül goncası için bkz. B Kilisesi orta nefi (Kat. no. 9).

3.1.1.4.Güney Yan Oda

Opus Sectile

Kat No. 4

Güney Yan Oda : Güney nefin doğu ucunda yer almaktadır. Doğusunda apsis, batısında kuzey nef, kuzeyinde bema, güneyinde güney nefin devamı olan duvar bulunan bir alandır (Resim135). Dikdörtgen planda olan alanın zeminini dört panodan oluşan opus sectile döşeme kaplamaktadır. Döşemde; siyah, beyaz sarının üç tonu, turuncu ve gri renk mermer kullanılmıştır. Dikdörtgen planda olan döşeme beyaz renk şeritlerle dikdörtgen planda dört panoya ayrılmıştır. Panoyu, duvarla arasında 0.20 m genişliğinde dikdörtgen formda mermer plakalardan oluşan şerit sınırlandırmaktadır. İç kısımda ise panoları 0.10 m genişliğindeki beyaz renk mermer şeritler birbirinden ayırmaktadır. Opus sectile panolar batı kenardan başlanarak ele alınmıştır.

1.Bölüm : Güney yan odasının batı kenarı kuzey bölümündedir. Döşemede altıgen ve üçgen formlu mermer kullanılmıştır. Panoda tüm alanı kaplayan yıldız motifleri ile süslenmiştir. Yıldız motifleri; altıgenlerin kenarlarına yerleştirilen üçgenlerle oluşturulmuştur. Panonun merkezinde ise baklava dilimi motif

bulunmaktadır. Yıldız motiflerini oluşturan altıgenler pano kenarlarında sarı, turuncu ve gri renkte, kenarlara yerleştirilen üçgenler siyah renktedir. Merkezde yer alan baklava dilimi motifte ise; altıgenlerde siyah, üçgenlerde sarı, turuncu ve gri renk kullanılmıştır (Resim136).

2.Bölüm : Güney yan odasının batı kenarı güney bölümündedir. Tüm alanı kaplayan; sekizgen, düzensiz altıgen ve kare formu mermerlerle kesişen sekizgen desenleri ile süslenmiştir. Sekizgenler; merkezdeki sekizgen kenarlarına yerleştirilen düzensiz altıgen ve karelerden oluşturulmuştur. Panonun merkezinde; sekizgen, düzensiz altıgenler ve karelerin bir kısmının siyah renklerle işlenmesiyle büyük kare oluşturulmuştur (Resim137).

3.Bölüm : Birinci bölüm ile benzeşmektedir. Burada da birinci panoda olduğu gibi altıgenlerin kenarlarına yerleştirilen üçgenlerle yıldız motifleri oluşturulmuştur. Birinci panodan farklı olarak panoda, siyah renk altıgenlerin kesişen şerit oluşturduğu görülür (Resim138).

4.Bölüm : Dördüncü pano diyagonal düzenli olup tüm yüzeyi kaplamaktadır. Pano, kesişen daire motiflerinden oluşmaktadır. Farklı ölçülerde; altıgen, eşkenar dörtgen, üçgen ve kare mermerler kullanılmıştır. Dairelerin merkezinde altıgen ve üçgenlerle önce yıldız motifi oluşturulmuştur. Yıldız motifi kenarlarına yerleştirilen eşkenar dörtgenlerle tekrar altıgen motifi, altıgenlerin kenarlarına yerleştirilen kareler ile kareler arasındaki alanlara yerleştirilen üçgenlerle daire motifi oluşturulmuştur (Resim139).

Yorum : Pano genel olarak, dört bölümde kullanılan farklı motifler açısından kendi içinde düzensiz bir görünüme sahiptir. Değişik şekillerdeki mermerlerin uygulandığında ise titiz bir çalışmanın ortaya koyulduğu görülmektedir. Ancak renklerin uygulandığında bir standart görülmemektedir. Bu da motiflerde girift bir etki

yaratılmasına neden olmaktadır. Bunu iki ve dört numaralı bölümlerde görmekteyiz. Bir ve üç numaralı bölümlerde daha sade bir görüntü varken iki ve dört numaralı bölümlerde girift bir görüntü söz konudur. Farklı ölçekte ve renklerdeki mermerler değişik kombinasyonlarla farklı motifler oluşturmakta buda panonun geneli açısından zengin bir görünüm almasını sağlamaktadır. Bir ve üç numaralı bölümlerin merkezine işlenen siyah renkteki motifler dikkatleri merkeze yönlendirmekte, panodaki sadeliği dengede tutmaktadır.

Karşılaştırma : Opus sectile döşemede birinci bölümde kullanılan yıldız motifi en çok karşılan desen türüdür. Bu desenin benzerlerine, Antakya’da Martyrion opus sectile döşemesinde M.S. 6. yy. (Campbell, 1941:35-54, Fig.63), Hierapolis’te, M.S. 5-6. yy. (Cottica, 2004: Tav. XXXVIX, H 7), Yunanistan Filippi’de Basilica del Museo’da, M.S. 5-6 yy. (Guibaldi, 1993: Fig.2), İtalya, Milano’ da bir binada M.S. 4-5. yy. (Guibaldi 2009: fig 3) görülmektedir.

İkinci bölümde kullanılan desen B Kilisesi beması opus sectile döşemesinin sekizinci bölümünde kullanılan desene yakın benzerlikler göstermektedir. Benzerleri; Herakleia Perinthos Şapelinde, M.S. 5-6 yy. (Yeşil-Erdek, 2014: Res.8), Hierapolis’te M.S. 5-6. yy. (Cottica, 2004: Tav, XXXVIII, H 6), Ksanthos’ta Doğu Bazilikası Orta Bizans yapısı döşemelerinde M.S. 11 yy. (Raynoud, 2009: fig. 141), İstanbul Kalender Cami Kuzey Kilisesi’nin opus sectilesi, M.S. 6. yy. (Guidobaldi,2009: 413-436, Fig 16-17), 10. pano, Hierapolis’te M.S. 5-6. yy. (Cottica, 2004: Tav, XXXIX, H 9, 11, 12), Kıbrıs’ta Kourion Bazilikasında M.S. 6. yy. (Guidobaldi, 414-436, fig.19) görülmektedir.

Dördüncü bölümde kullanılan kesişen daire motiflerinin benzerleri; Kuzey İtalya’ da S. Maria Kilisesinde, M.S. 6. yy.’ın ilk yarısı, (Guibaldi 2009: 382-383, fig 18) tespit edilmiştir.

3.1.1.5.Orta Nef:

Orta nefin zemini düz harçla kaplıdır. Kuzeydoğu nef kenarında ve apsis önünde kısmen korunmuş dikdörtgen formlu 0.82x1.75, 0.90x1.75, 0.65x0.36 m ölçülerinde değişen mermer plakalar bulunmaktadır (Resim140). Zeminin düz harçla kaplı olması bu mermer plakaların orta nefin tamamına döşenmiş olabileceğini düşündürmektedir.

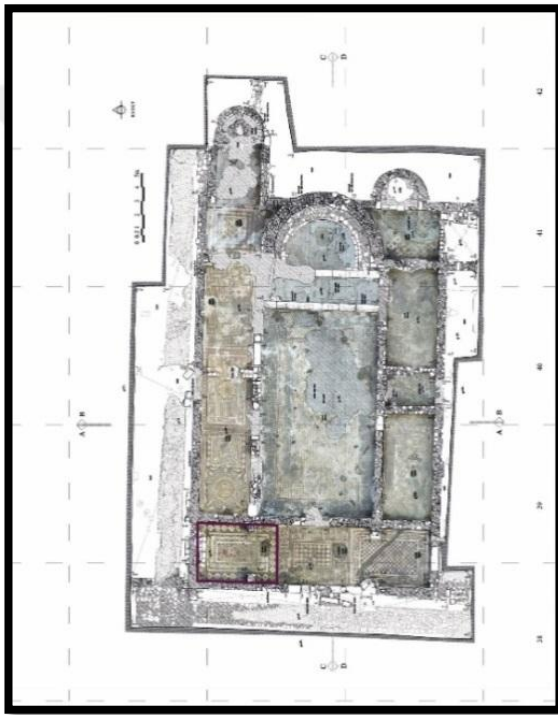

3.1.2. B Kilisesi Mozaikleri

3.1.2.1. Narteks Mozaiği

Narteks mozaiği, 16,70 x 4,27 m ölçülerinde olup narteksi kuzey-güney yönünde dikdörtgen formda kaplamaktadır. 3 panodan oluşan narteks mozaiği kuzeyden başlamak üzere ele alınmıştır (Resim141), (Çizim4).

Kat. No. 5

Resim: 142-146, Çizim 4

Buluntu Yeri :B Kilisesi, Narteks kuzey ucu.

Mimari Kontekst: Narteksin kuzey ucunda, kuzey nefe, yapının ikinci evresinde devşirme sütun ve taşlarla kapatıldığı düşünülen bir giriş aralığı yer almaktadır. Kuzey kenarına sonradan bazalt blok taşlarla narteks içine 2, dışına 1 sıra basamak bırakılarak duvar inşa edilmiştir. Narteksin doğu ve batı duvarından içeri doğru payeler uzamaktadır.

Buluntu Durumu ve Arkeolojik Veriler: Güneydoğu köşesinde 0.50x0.30 m ölçülerinde lacunae yer almakta olup büyük bir kısmı günümüze korunagelmıştır.

Teknik Özellikler

Ölçüler : Kuzey kenara sonradan eklenen basamaklı duvardan dolayı dış bordür 2.13x0.25 m² ölçülerinde lacuna yer almaktadır Pano 5.70 x 4.26 m ölçülerindedir.

Döşeme Tekniği :Opus tesellatum.

Tessera Renkleri: Siyah, beyaz, bordo, sarı, gri, pembe ve turuncu.

Tessera Yoğunluğu: Bordürde 42 T/dm², orta pano 43T/dm²

Tanım

Bordür Dışı Alan: Duvardan dış bordüre doğrudan geçişlidir.

Bordür:

Dış Bordür : Bordürü dışta 0.9 m genişliğinde içte 5 sıra siyah renk şeridin çevrelediği 0.61 m genişliğinde, aralarında kum saati oluşturacak şekilde tek sıra halinde dizilmiş kenarları tırtıklı kare dizisi desenlidir (Décor I.pl. 15c). Tırtıklı kare motifleri bir beyaz bir pembe renk alarak bordo renk zeminde dönüşümlü devam etmektedir. Karelerin merkezleri de siyah ve beyaz renklerle dönüşümlü olarak devam eden rozet motifleri ile dolgulandırılmıştır.

İç Bordür : İkinci bordür, 0.47 m genişlikte olup dıştan 0.12 m genişliğinde 7 sıra beyaz renk bant çevrelemektedir. Bordürde, yatay yönde ters ve düz yerleştirilmiş üç yapraklı siyah renk dalgalı bir şeritle birbirinden ayrılmış polikrom ikili kalyks motifleri betimlenmiştir. (Décor I.pl. 62a) Yaprakları pano dışına bakan kalyks motiflerinin çanakları bordo, gövdeleri gri, yaprakları beyaz renktir. Pano merkezine dönük olanlar ise, çanaklar sarı, gövde ve

yapraklar beyaz renktedir. Gövdede tessera boyutları küçülmektedir.

Orta Pano : Merkez panoyu, 9 tessera sıralı 0.15 m genişliğinde içte tek sıra siyah tessera dizisinin sınırlandırdığı beyaz renk bant çerçeve içine almaktadır. Merkez pano; diyagonal olarak yerleştirilmiş ve dik açılı olarak kesişen şeritlerden oluşan merkezi desenlidir (Décor II.pl. 379b). Desen yan yana yerleştirilmiş üç modülden oluşmaktadır. Dış hattını bir sıra siyah, üç sıra beyaz tessera dizisinin sınırlandırdığı şeritlerin içerisine beyaz, siyah, bordo renklerle şevron motifleri işlenmiştir Şeritlerin kesişim alanlarında, bordo renk zeminde beyaz renk şevron motiflerinin bulunduğu tek sıra siyah tessera ile sınırlandırılmış eşkenar dörtgen yer almaktadır. Kesişen şeritlerin aralarındaki alanlarda ise; içinde beyaz ve bordo renk dişli kareler ile sırt sırta beyaz renk pelta motifleri ile dolgu yapıldığı eşkenar dörtgenler yer almaktadır. Pelta motifleri arasına ise iki adet sarmaşık yaprağı motifi ile dolgu yapılmıştır. Pano kenarlarında oluşan bordo renk zeminli üçgenlerin içerisi ise üç yaprak ve yarım gümüş tepsi motifleri ile süslenmiştir.

Yorum : Merkez panoda ve iç bordürde kullanılan geometrik ve bitkisel motiflerdeki simetri dış bordürde kısmen uygulanmıştır. Merkez pano genel şeması ve şema içerisine uygulanan değişik dolgu motifleri girift bir etki yaratmakta, görsel açıdan zengin bir izlenim vermektedir. Orta panoda renk çeşitlemesi dış bordüre göre daha zengindir. Dış bordürde renk daha sade ve taş boyutları daha iridir. Kareler, kendi aralarında ve kendi içinde farklı boyutlarda işlenmiştir. Örneğin bir karenin paralel kenarlarının eşit olması gerekirken bir kenarı uzun bir kenarı kısa işlenmiş olduğu görülmektedir. Bunu birçok karede görmek mümkündür.

B Kilisesindeki Benzerleri: Dış bordürdeki dişli kare motifi, kuzey nef 1. pano ikinci bölümünün bordüründe, yarım gümüş tepsi motifleri kuzey nef 1.pano ikinci bölümünde ise tüm ve yarım halde kullanılmıştır.

Karşılaştırma

Bordür Motifleri:

Tırtıklı Kare Motifi: Motifin yakın benzerleri Antakya'da Baraka Evi (Barrack House) mozağinde M.S 450 (Levi 1947: 316), Yakto Kompleksi 21 nolu salon ve 16 nolu avlu mozaiklerinde (Daphne-Yakto Une Villa De Plaisance), M.S. 5. yy, (Lassus, 1938: 95-147, fig. 22, 61,62) ve Adana Baka Mozağinde (Tülek, 2005: 397-400, Res.7) görülmektedir.

İkili Kalyks : Double kalyks olarak da adlandırılan bu motif (Campbell, 1988: 88, fig. 62a) Antakya'da Büfe Evi Mozaği üst tabakası 5 nolu oda mozağinde (House Of The Buffet Supper Upper Level), M.S. 425, (Levi, 1947: 311-312, Pl CXXVa-b,), Baraka Evi portikosunda (Barrack House), M.S.450, (Levi, Pl, CXXIXd), Tekirdağ Perinthos-Herakleia'da M.S. 5. yy.'sonu 6. yy başı. (Yeşil Erdek, 2014: 61-75, Res.5), Anemurium Kutsal Havariler Kilisesi (Holy Apostles Church) mozağinde M.S 5. yy. (Russell, 1989: 1632, fig. 9), Filistin'de Ma'On Nirin Sinagog mozağinde M.S. 6. yy ilk yarısı, (Dunbabin, 1999: 193, Fig.205), İsrail'de Kursi Kilisesi kuzey nef mozaği bordüründe M.S. 5. yy. Ürdün'de Qusayr Amra Sarayı batı odası mozağinde (Nassar, 2015: 414-430, Fig.7-8), İsrail'de Et- Tabgha Bazilika' sınır kuzey nefi mozaği bordüründe, M.S. 5. yy. ortaları, (Henderson, 35, Res.28), Herodium Church 2 orta nefi mozaği bordüründe M.S. 6. yy. (Henderson, 42, Res.35) görülmektedir.

Merkez Pano : Genel şemasına yakın benzerleri az rastlansa da, dolguda kullanılan motiflere sıklıkla rastlanmaktadır. Dekorasyonun benzerlerine; Antakya'da Yakto Kompleksi (Yakto Complex) 46

nolu odada M.S. 350, (Levi,1947: CXIIc), Maske Evi (House Of The Masks) Mozağinde, M.S. 400, (Levi,2,1947: Pl. CXXIIa), Apolausis (Bath Of Apolausis - Apolausis Mosaic) 10 nolu oda mozağinde, M.S. 400, (Levi, 1947: LXVIIId), Kıbrıs'ta, Soli Bazilikası apsisindeki 1 nolu pano mozağinde M.S 4-6 yy. (Sabır, 2004: 64, Bkz. Çizim 18), Anemurium Kutsal Havariler Kilisesi (Holy Apostles Church) narteks mozağinde (hem kalyks motifli bordürü hem de merkez pano dekorasyonu açısından) M.S. 5. yy. (Campbell, 1998: 23-26, Pl.12) tespit edilmiştir.

Dolgu Motifleri:

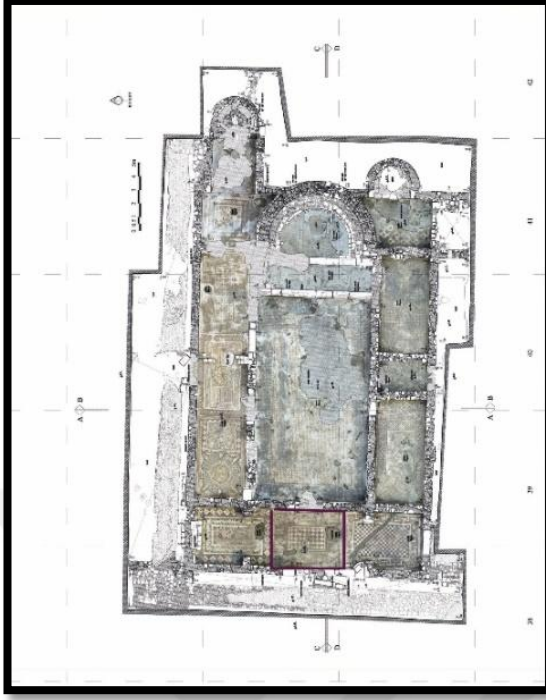
Gümüş Tepsi : Panoda dolgu motifi olarak ön plana çıkan B Kilisesi kuzey nef 1. panoda ki kanatlı sekizgen deseninde de kullanılan gümüş tepsi motifidir. Çapraz motiflerin etkisi ile pano kenarlarında oluşan üçgenlerin zemininde yarım olarak kullanılan gümüş tepsi motifleri, kuzey nef 1. panoda tüm olarak karşımıza çıkmaktadır. Birçok varyasyonu bulunan bu motif, kanatlı sekizgen motifli panolarda sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Motifin farklı çeşitleri ile benzerlerine; Anadolu, Suriye, Ürdün ve İsrail'de rastlanmaktadır. Anadolu'da Antakya'da; Ge ve Mevsimler Evi (House of the Ge and Seasons) mozağinde dolgu motifi olarak, M.S 475, (Levi, 1947: LXXXIIa), Yakto Kompleksi (Yakto Complex) 21 nolu oda mozağinde M.S. 350, (Levi, 1947:CXIa), Deniz Tanrıçası Evi (House of the Sea Goddess) 2 nolu oda mozağinde, M.S 475, (Levi, 1947: CXXXIIa), Büfe Evi üst tabakası (House Of The Buffet Supper, Upper Level) 5 nolu oda mozağinde, M.S 425, (Levi,1947: 311), (Levi: Pl. CXXV a), Perge'de Palaistra Batı Portiği mozağinde 4. yy. (Işıklıkaya, 2016: 169-227, Res. 16) İsrail'de Beth Guvrin Kilisesi güney nef mozağinde M.S. 6. yy, (Ovadiah;1987: 20, Pl.XI), Hazor-Ashdod Kilisesi kuzey nef mozağinde, M.S 512, (Ovadiah :1987: 162, PL. LXXVIII), Suriye Apameia'da Sinagog mozağinde M.S 4. yy.

Sonu 5. yy başı, (Balty: 1984: 437-468, Pl IV, Fig 1) görülmektedir.

Pelta Motifi : Sırt sırta verilen pelta motifinin benzerine; Antakya'da Mevsimler Mozaïği Evi (House of the Red Pavement) 2 nolu oda mozaïğinde, (Levi,1947: Pl.XCVIc) Perge'de Güney Basilika portiğinde 4. yy. (Işıklıkaya, 2016: Res. 13), Kıbrıs'ta, Aziz Trias Basilikası kuzey nef mozaïğinde, 5. yy. (Sabır, 2004, 91-102, Çiz. 31) rastlanmaktadır.

Kat. No. 6

Resim: 147-154, Çizim 6

Buluntu Yeri :B Kilisesi, narteks batı girişi.

Mimari Kontekst: Narteksin orta bölümündedir. Batısında Kilisenin ana girişi, doğusunda orta nef giriş aralığı yer almaktadır.

Buluntu Durumu ve Arkeolojik Veriler:Kuzeybatı köşesinden güneye doğru dört noktada 0.20 ile 0.30 m ölçüleri arasında değişen ölçülerde lacunae yer almaktadır. Büyük oranda günümüze korunarak gelmiştir.

Teknik Özellikler Ölçüler: 5.20 x4.30 m² ölçülerindedir.

Döşeme Tekniği :Opus tessellatum.

Tessera Renkleri:Siyah, beyaz, bordo, sarı, turuncu, gri ve kahverengi

Tessera Yoğunluğu:Bordürde 33 T/dm², merkezde 32 T/dm²

Tanım

Bordür Dışı Alan:Duvarla bordür arasında, genişlikleri farklı bordo renk şerit yer almaktadır.

Bordür:

Bordür : Bordür dışı alandan sonra, 1.10 m genişliğinde bordür gelmektedir. Bordür; kenarlarda dikdörtgen, köşelerde karelerle aralıklı ikili kilit meander motif desenlidir (Décor I, Pl 40e). Meander motifleri, beyaz zemin üzerine bordo ve siyah şeritler halinde işlenmiş, köşelerinde ise svastika motifleri yer almaktadır. İkili kilit meander motifleri arasında oluşan alanlar bordo şerit ile çerçeve içine alınmış ve çeşitli dolgu motifleriyle bezenmiştir. Uzun kenarlarda mekik motifleri oluşturacak şekilde düzenlenmiş kesişen daireler dizisi yer almaktadır. Kısa kenarların ortasında dama tahtası, köşelerdeki kare panolarda ise zikzak biçimli gökkkuşağı deseni, basamak ve bir karede ise dikdörtgen, düz çizgi, zikzak ve basamak motiflerinden oluşan birden fazla motif işlenmiştir.

Orta Pano : En dıştan içe doğru 2 sıra siyah, 2 sıra beyaz, 5 sıra bordo ve 5 sıra beyaz renk şerit çevrelemektedir. Merkezinde, siyah, beyaz, turuncu ve bordo renklerle diyagonal olarak düzenlenmiş çok renkli dama tahtası deseni işlenmiştir (Décor I, Pl 114a)

Yorum : Pano kendi içinde düzenli bir görünüme sahiptir. Merkez panoya oranla bordürü ve bordürde kullanılan dolgu motiflerinin daha zengin süslemeye sahip olduğu görülür. Farklı dolgu motifleri merkez panodaki sadeliği dengede tutmaktadır. Tesseraların ve renklerin uygulandığında titiz bir çalışma söz konusudur. Merkez panodaki sadeliği renklerdeki çeşitlilik zenginleştirmiştir. Bordür motifinde görülen simetri anlayışı ve desen tekrarındaki titizlik, güneybatı köşe hariç bir bütünlük oluşturmaktadır.

B Kilisesindeki Benzerleri: İkili kilit meander motifi güney nef ikinci pano (Kat. No.16) bordüründe, dama tahtası motifi güney nef ikinci pano (Kat.

No. 16) bordürü dikdörtgen panoda, narteks üçüncü pano (Kat. No. 8) merkezinde ve kuzey yan oda birinci panoda (Kat. No. 20) güneydoğu köşe karesinde, zikzak motifi kuzey nef birinci pano (Kat. No.10) karesinde kullanılmıştır.

Karşılaştırma:

İkili Kilit Meander: İkinci panonun dış bordürü ikili kilit meander motifi özellikle Anadolu'da olmak üzere yaygın olarak kullanılmıştır. Desen, benzerlerinde olduğu gibi B Kilisesi mozağinde de bordür olarak kullanılmıştır. Farklı renk ve kombinasyonlarıyla birçok mozaikte işlenen bu motife, Anadolu'da, Antakya'da Constantin Villası 2 nolu oda (Constantinian Villa Room 2) mozağı bordüründe, M.S 325, (Levi:1947, 226-257, LIIIa), Perge M.S. 4. yy. (Işıklıkaya, 2016: Res.44) Milas Ahmet Paşa Mahallesi mozaiklerinde M.S. 5.-6. yy. (Kızıl, Özyurt-Özcan, 17-20, Res.3-4), Efes'te Alytarkhes Stoası mozaiklerinde, M.S. 5. yy. başı, (Quatember, Scheibelreiter, Sokolicek, 2009: 111-153, Abb.24,27,28,43), Aphrodisias'ta Tetrapylon Evi mozağında, M.S. 5. yy. (Campbell, Aphrodisias, fig.15), Kıbrıs'ta, Aziz Trias Bazilikası mozağında M.S. 5. yy. (Sabır, 2004: Çiz.28), İasos'ta Doğu Kapısı Bazilikası mozağı bordüründe, M.S. 5. yy. (Berti, 1987: 155-162, Çiz.12.), Efes Johannes Kilisesi mozağında, M.S. 4-5. yy. (Scheibelreiter, 2008:71-102, Abb. 15b) rastlanmaktadır.

Dolgu Motifleri:

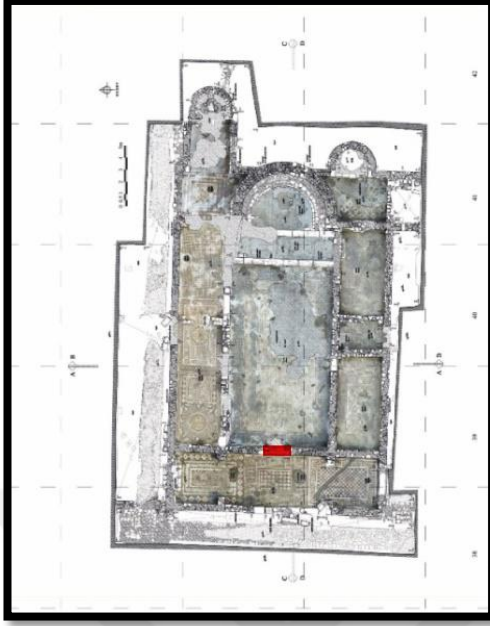
Dört Yaprak Motifi :Birebir benzeri tespit edilemeyen motif farklı varyasyonları ve renk düzenlemesiyle güney nef 1. ve 3. panoda da görülmektedir. Yakın benzeri; İasos'ta Agora Bazilikası mozağında, M.S. 5-6. yy. (Berti,1987: 155-162, Tav.XXc) Milas Ahmet Paşa Mahallesi mozaiklerinde M.S. 5-6. yy. (Kızıl, A.-Özcan, H.Ö, s. 17-20, Res.10), Aziz Trias Bazilikası mozağında (S. Sibel, 2004-İzmir, Çiz.22,33) görülmektedir. B Kilisesi mozağındeki dört yaprak motifi yaprağın ortadan beyaz düz bir çizgi ile ikiye bölünmesi

benzer örneklerinden farklı bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Basamak Motifi : Antakya’da Ananeosis Mozağında M.S. 450, (Levi,1947:320, CXXXId), Maskeler Evi (House of the Masks) mozağında, M.S. 400, (Levi,1947: Pl.CXXIIb), Ürdün’de Yasileh Kilisesi II mozağında, M.S. 528, (Nassar-Muheisen, 2012: 661-683, Fig.7) mozaiklerinde de görülmektedir.

Merkez Pano : Merkez panoda polikrom olarak işlenmiş dama tahtası motifi yer alır. Narteks üçüncü panosuyla birlikte, B Kilisesi mozaikleri içinde en sade dekorasyona sahip ikinci pano olarak karşımıza çıkmaktadır. Her iki pano merkezinde dekorasyonun devamlı tekrar eden aynı motiflerden oluşması, desenin sade olmasına, pano merkezinin bordürlerdeki zenginliğe oranla daha zayıf bir görünüme sahip olmasına neden olmaktadır. Çok sık kullanılmayan dama tahtası motifinin benzerleri; Antakya’da C Hamamı (Bath C) 41 Nolu oda mozağında, M.S. 350, (Levi, 1947: Pl, CXVIII,I), Antakya’da Constantinian Villası 2 nolu oda (Constantinian Villa Room 2) mozağı bordürü ve orta panosunda, M.S 325, (Levi:1947, 226-257, LIIIa), Muğla Idyma Antik Kenti’ndeki Çatalçam Bazilikası Mozağında Erken 6. yy. (Özyurt Özcan : 2013, 458-472, Fig.9, 7 Nolu pano) tespit edilmiştir.

Kat. No. 7

Resim: 155

Buluntu Yeri : Narteks doğu kenarı, orta nefe giriş eşiğindedir.

Mimari Kontekst:Kuzeyindeki ve güneyindeki duvarlar arasındadır.

Buluntu Durumu ve Arkeolojik Veriler:Panonun 10.5x0.30 ile 0.50x0.30 m ölçülerinde lacunae yer almaktadır.

Teknik Özellikler Ölçüler: Olması gereken ölçüleri 2.10x0.65 m dir.

Döşeme Tekniği :Opus tesellatum.

Tessera Renkleri: Siyah, beyaz ve bordo.

Tessera Yoğunluğu: 70 T/dm²

Tanım:

Orta Pano : Yan yana sıralanmış daire desenlerinden oluşmaktadır. Yakın benzeri (Décor I. Pl.43b). Daire motifleri siyah renk şeridin

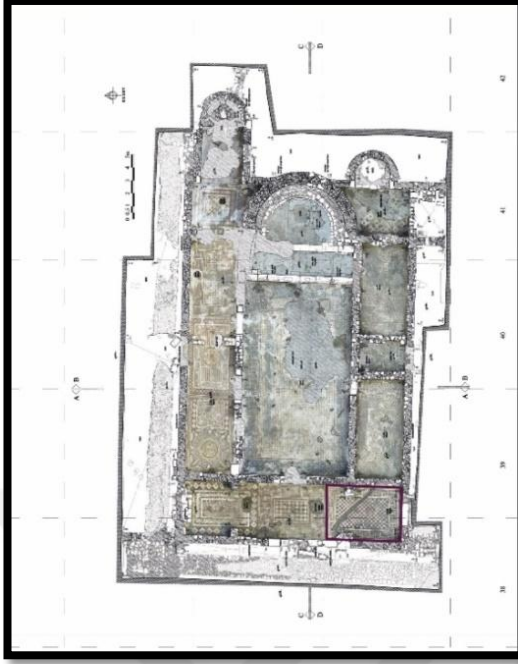
sınırlandırdığı dikdörtgen içerisine beyaz renk zemine bordo renkle işlenmiştir.

Yorum : Eşik tabanını süsleyen pano kısıtlı renk ve 1.5 m ölçülerinde tessera kullanımı ile sade bir düzenlemeye sahiptir.

B Kilisesindeki Benzerleri: Kuzey nefi kuzey yan oda giriş eşiğinde (Kat. No. 14) kullanılmıştır.

Karşılaştırma :Bkz. Kuzey nef kuzey giriş eşiği. (Kat. No.14)

Resim :156-159, Çizim 7

Buluntu Yeri :B Kilisesi, güney ucu.

Mimari Kontekst:Doğu ve batı duvarından bu alana doğru payeler uzamaktadır.

Buluntu Durumu ve Arkeolojik Veriler:Panonun güney kenarında 0.47 m ile 0.27 m çaplarında ve doğu kenardan başlayıp kuzeybatı köşesine devam eden 5.46 x0.17 m. uzunluğunda lacunae yer almaktadır. Ayrıca, batı kenardaki payenin kuzey bitişiğinde 0.50 m çapında kaçak kazıdan kaynaklanan bir lacunae bulunmaktadır. Kuzeybatı köşesinden güneye doğru dört noktada 0.20 ile 0.30 m ölçüleri arasında değişen lacunae söz konusudur. Günümüze büyük oranda korunarak gelmiştir.

Teknik Özellikler Ölçüler:5.90 x4.17 m ölçülerindedir.

Döşeme Tekniği :Opus tessellatum.

Tessera Renkleri:Siyah, beyaz, bordo, sarı ve turuncu.

Tessera Yoğunluğu: Bordürde 40 T/dm², merkezde 37 T/dm²

Tanım:

Bordür Dışı Alan: Duvarla bordür arasında genişlikleri farklı bordo renk şerit yer almaktadır.

Bordür : Dönüşümlü olarak içe ve dışa bakacak şekilde yerleştirilmiş ‘T’ biçimli meander deseninden oluşmaktadır (Décor I. Pl. 34b). Toplam genişliği 0.53 m olan bordürü, 7 tessera sıralı 0.13 m genişliğinde beyaz şerit çevrelemektedir. Bordürü sınırlayan bu beyaz şeritten bordür içine uzayan 3 tessera sıralı şeritlerle ters ve düz şekilde “T” motifi oluşturulmuştur. Dıştan içe doğru uzayan “T” motifleri bir sıra siyah iki sıra bordo renk şeritle sınırlandırılmış iken içten dışa uzayan “T” motiflerinde bir sıra siyah bir sıra bordo renk şerit ile çevrelenmiştir. “T” motifleri, köşelerde konumdan dolayı ok motifi şeklini almıştır. “T” motiflerini, sarı ve turuncu renk tesseraların karışık kullanıldığı 3 sıradan oluşan şerit kesintisiz takip etmektedir.

Orta Pano : 2 sıra siyah ve 1 sıra bordo renk şerit ile çerçeve içine alınmış, içerisine 25x15 adet sıralı çok renkli dama tahtası deseni (Décor I, 114f) işlenmiştir. Deseni oluşturan kareler, siyah, beyaz, bordo ve turuncu renklidir.

Yorum : Pano genel dekorasyonu narteks ikinci panosuyla (Kat. no. 2) benzerdir. Pano kendi içinde düzenli bir görünüme sahiptir. Tesseraların ve renklerin uygulandığında titiz bir çalışma söz konusudur. Merkez panodaki sadeliği renklerdeki çeşitlilik zenginleştirmiştir. İkinci panodaki dama tahtası motifinden farkı diyagonal düzenli işlenmiş olmasıdır.

B Kilisesindeki Benzerleri: Dama tahtası motifi güney nef ikinci pano (Kat. No.16) bordüründeki dikdörtgen panoda, kuzey yan oda birinci panoda (Kat No.10) kullanılmıştır.

Benzerleri

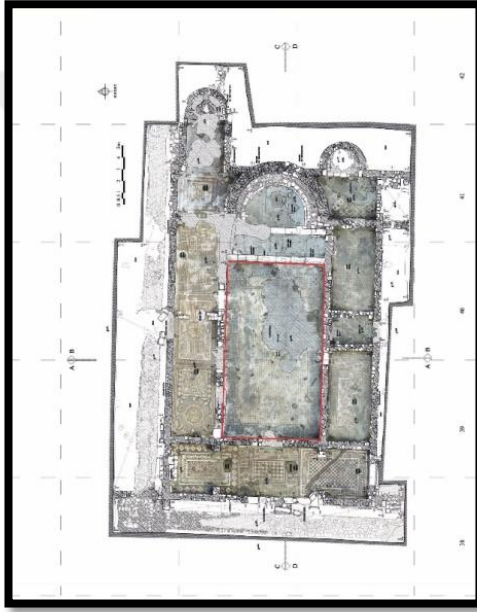
“T” Biçimli Meander Motifi: Literatürde, T biçimli meander motifi olarak adlandırılmaktadır. Desenin benzeri, Adana Koyunevi Mozağında (Tülek: 398, Res.5), Kıbrıs'ta Basilica di Aghia Triada ad Aigialoussa mozağında, M.S. 5. yy. (Assimakopoulou-Atzaka,1984:Tav.11b) görülmektedir.

Dama Tahtası Motifi: Benzerleri; Adıyaman Samosata Mithridates Sarayı damalı koridor mozağında, Geç Helenistik (Salman, 2007: 229-230, Şek. 168), Kıbrıs'ta, Aziz Trias Bazilikası Narteks Mozağında dolgu motifi olarak, M.S. 5. yy. (Sabır, 2004, 91-102, 126, Çiz. 31), Makedonya' da Stobi Central Bazilikası Narteks mozağında M.S 5. yy. (Kolarik R. Petrovski. 75. Fig. 7), Yunanistan, Attika'da (Aexoni) bir yapı mozağında dolgu motifi olarak, M.S. 5. yy.'ın ilk yarısı, (Assimakopoulou-Atzaka,1984:Tav.6a) görülmektedir.

3.1.2.2. Orta Nef Mozaïği

Zemini dikdörtgen formda kaplayan mozaik tek panodan oluşmaktadır.

Kat. No. 9

Resim: 160-165, Çizim 8,9

Buluntu Yeri :B Kilisesi, orta bölümü.

Mimari Kontekst: Orta nef mozaik panosu, doğusunda bema, kuzey ve güneyinde yan nefler, batısında narteks bulunmaktadır. Panonun batı kenarında mozaik zeminli narteksten orta nef giriş aralığı yer almaktadır. Orta nefi yan neflerden sütun kaideleri ile yapının ikinci evresinde eklenen duvarlar ayırmaktadır.

Buluntu Durumu ve Arkeolojik Veriler:Panonun; doğu kenarından başlayıp güney bordürün bir kısmını içine alan kısmı ve güney batı köşesine doğru 7x5 m ölçülerinde, kuzeydoğu köşesinde 1.5x1 m ile doğu kenarında 3.30x0.70 m, batı kenarı giriş bölümü 1x1 m ölçülerinde lacunae yer almaktadır. Panonun kuzeybatı köşe kenarında bordür, doğu-batı doğrultusunda ikinci evre duvarından dolayı 4.25x0.25 m ölçülerinde tahrip olmuştur.

Teknik Özellikler

Ölçüler : 15x8.38 m² ölçülerindedir.

Döşeme Tekniği :Opus tesellatum.

Tessera Renkleri: Siyah, beyaz, bordo, gri, pembe ve sarı.

Tessera Yoğunluğu: Bordürde 68 T/dm², orta pano 78 T/dm² Panoda, 0,01 m ile 0,09 m ölçülerinde tesseralar kullanılmıştır.

Tanım

Bordür Dışı Alan: Duvardan dış bordüre bordo renk bant geçişlidir.

Bordür:

Dış Bordür:

1.Bordür : Testere dişi motifinden oluşmakta ve panonun tümünü çevrelemektedir (Décor I, Pl. 10g). Bordo renk zemin üzerine beyaz renk ile işlenen testere dişi motifi 0.10 m genişliktedir.

2. Bordür : Testere dişi motifinden dalga motifine kadar 1.02 m genişlikte olup mozaik zemini baştan başa çevrelemektedir. Ortogonal olarak düzenlenmiş kesişen şeritler deseninden oluşan bordür, diyagonal olarak yerleştirilmiş dolgu motifleri dolayısıyla, ortogonal desenin üzerine diyagonal olarak düzenlenmiş ikinci bir kesişen şeritler deseninin yerleştirildiği izlenimini vermektedir (Décor I, 145g) Merkezinde farklı motiflerin kullanıldığı iki sıra halinde olan

desendeki daire motifleri panoyu çerçeve içine almakta ve toplamda 196 adetten oluşmaktadır. Daire merkezlerinde değişik motifler işlenmiştir. Bunlar; değişik varyasyonlarda işlenmiş 36 adet haç motifi, 12 adet bölünmüş daire motifi, 4 adet hedera yaprağı, 1 adet lotus çiçeği motifi, 7 adet dişli kare motifi, 30 adet püsküllü rozet motifi, 29 adet farklı tiplerde dama tahtası motifi, 1 adet basamak motifi, 6 adet farklı varyasyonlarda işlenmiş kare motifi, 4 adet şevron motifi, 4 adet svastika motifi, 2 adet testere dişi motifi, 4 adet hedef tahtası motifi, 1 adet güneş ışını motifi, 4 adet dört yapraklı rozet motifi, 2 adet spiral motifi, 1 adet sürahi motifi, 2 adet meyve motifi, 1 adet vazo motifi, 1 adet dalga motifi, 3 adet balta motifi, 3 adet Süleyman düğümü motifi, 1 adet stilize yaprak motifi, 1 adet yonca motifi, 1 adet “A” (Alpha) ve 1 adet “W” (Omega) ile süslendirilmiştir.

İç Bordür : Dalga motifli (Décor I, Pl.101b) olup ikinci bordürle iki sıra siyah bant ayırmaktadır. Bordo zemine beyaz renkle işlenen dalga motifi panodan önceki son bordürdür. 0.13 m genişliğindeki bordür, bir kenarını beyaz bir kenarını bordo renk tek tessera sıralı şerit sınırlandırmaktadır.

Orta Pano : 11.42x5.99 m ölçülerinde dikdörtgen formlu olup ortogonal olarak düzenlenmiş, doğu kenardaki yazıt dışında panonun tüm yüzeyini kaplamaktadır. Panoda, yan yana ve üst üste yerleştirilmiş tek renkli balık pulu deseni ve balık pullarının birleşim noktalarında gonca gül motifleri ile zenginleştirilmiştir. Yakın benzeri (Décor I, Pl. 219c). Gonca güllerin yana sarkan dalları balık pulu görünümü vermektedir. Bu dalların arasında daha küçük gonca gül motifleri ile dolgu yapılmıştır. Gonca güller siyah konturlu, bordo ve pembe renkte, yaprakları ve dalları siyah renktedir.

Yazıtlı Pano : 5.95x1.01 m ölçülerinde, merkez panonun doğu kenarında tabula ansata içindedir. Kulpların işlendiği siyah zemin üç sıra

tessera halinde uzayarak dikdörtgen çerçeveyi en dışta siyah bantla sınırlandırmaktadır. Üçgen kulp, siyah zeminde en dıştan iç kısma doğru, ikişer sıra; beyaz, turuncu ve siyah renk tessera dizilimi ile daraltılmıştır. Üçgenin merkezinde beyaz zemin üzeri dalları yanlara açılan siyah renk heder yaprağı (Décor II; Pl 50) motifi ile süslenmiştir. Köşelerdeki boşluklarda dolgu motifi olarak, siyah zemin üzeri beyaz renkte, yanlara doğru uzayan iki dallı yaprak kullanılmıştır. Dallardan biri aşağı doğru volüt oluştururken, diğeri köşeye doğru uzamaktadır. Dikdörtgen çerçeve içinde beş satır halinde 0.12 m yüksekliğinde siyah renk Grekçe harflerle yazılmış yazıt bulunmaktadır. Satır aralarını ikişer sıra beyaz *tesserae* dizisi ayırmaktadır.

.....ΥΑΦΙΩΤΑΤΟΥΚΕΘΕΟΕΒΕCΤΑΤ.....ΥΣΚΤΟΥΘΕΟΦΙ
 ΛΕCΤΑΤΟΥΕΠΙCΚΟΠΟΥ.....ΚΟΝΟΜΟΥ
 ΚΕΧΩΡΕΠΙCΚΟΠΟΥΚΥ.....ΩΝΟC
 ΚΑΙΑΡΧΙΔΙΑ.....ΠΡΕ
 ΠΙΑΓΙΑCΜ.....ΩΝ

Yazıtın transkripsiyonu “En kutsal ve en dindar başpiskopos zamanında ve Tanrıyı en çok seven piskopos, yönetici ve o kentin piskoposu, KU.....(Şehrin piskoposunun isminin başlangıç harfleri).....RIONOS (5. Memurun (Rahibin) isminin sonu olmalıdır) yazılmaktadır. Yazıtta 5 tane sıfat bulunmaktadır. Bunlar: 1- En Kutsal en dindar başpiskopos, 2- Tanrıyı en çok seven piskopos, 3- Şehrin piskoposu ve yöneticisinin isminin başlangıç harfleri; KU, 4-RIONOS adıyla biten bir kentin rahibinin isminin son harfleri, 5- Başdiyakon (Arkhidiacon) dur. Son kısımda, “Tanrım eviniz sonsuz günler için” yazılmaktadır.²

Yorum : Orta nef bordürü keşişen şeritler motifi, merkezdeki daire içine yerleştirilen motifler açısından zengin bir görünüm kazanmıştır.

² Mozaikteki yazıtların çevirisi Prof.Dr. Catherine SALIOU tarafından yapılmıştır.

Merkezlerinde farklı motiflerin kullanıldığı ancak motiflerin sayısında orantısızlık olduğu görülmektedir. Motiflerin işlenmesinde bir planlamanın olmadığı, mozaik ustasının motifleri anlık karar ile seçerek mozaığe uyguladığını düşündürmektedir. Orta panoda uygulanan desenin sade ve tekdüze oluşuna karşın zengin bir bordürle çerçeve içine alınmış olması görsel açıdan bir denge sağlamış, panonun bemaya yakın kenarına panoyu ortalayarak simetriği bozmadan yerleştirilen yazıtlı tabula ansata ise bu dengeyi pekiştirmiştir.

B Kilisesindeki Benzerleri:

Karşılaştırma

Bordür Motifleri :

Kesişen Şeritler : Benzerleri, Antakya Harbiye’de Yakto Kopleksi 9 nolu oda (Yakto Kompleks Room 9) mozağında, M.S. 350 (Levi, 1947: Pl.CXIIId), Nikopolis’te Aziz Demetrius Şapeli narteks mozağında, (Kitzinger, Res.32), Antalya Kaleiçi mozağında Roma Dönemi, (Toprak,2017: 280-289, fig.4), Perge’de, Macellum, batı ve güney köşesi portüğinde M.S. 5. yy. ilk yarısı, (Işıklıkaya, 2010: Kat. 5/1, Res. 26) tespit edilmiştir.

Merkez Pano : Antakya’da Büfe Evi üst tabakası 5 nolu oda mozağında, (House of the Buffet Supper, Room 5) M.S. 5. yy. (Levi, 1947: 311, Pl.CXXVIa), Kurdeleli Aslan Evi (Mosaic of the Beribboned Lion) mozağında M.S. 5. yy. (Levi, 1947: CXXVII a,b,c), Phoenix evi mozağında, (House of the Phoenix) M.S. 500 (Levi, 1947: CXXXIV a,b,c), Haraparası Mahallesi’nde iki mozaikte (Two Mosaic With Floret Pattern-Arab Darası) M.S. 500 (Levi, 1947: CXXXVIII d,e), 14-R Sektörü mozağında (Mosaic With Petals 14-R), M.S. 500 (Levi, 1947: CXXXVIII f), F Hamamı (Bath F) mozağında, M.S. 500 (Levi, 1947: CXLd), Maşuklu Kilisesi (Church in Machouka) mozağında, M.S. 500 (Levi, 1947: CXLe),

Aion Evi üst tabaka (House of Aion, Upper Level) mozağında, M.S. 500 (Levi, 1947: LXXXIVc), Ürdün Gerasa'da Cosmas ve Damianus kuzey nef mozağında, M.S. 533 (Biebel, 1938: 331,Pl.LXXIV) Suriye'de Apamee Geyik Evi mozağında, M.S. 5. yy (Balty, 1984: Pl. IX, Fig.2), Dıbsi Faraj' da Citadel Bazilikası güney nefi mozağında, M.S. 4. yy. (P. Harper- Wilkinson, 1972-1974: 319-338, Res.10-b) tespit edilmiştir.

3.1.2.3. Kuzey Nef Mozaïği

Kuzey nef; 18.31 m uzunluğunda, genişliği batı kenarda 3.69 iken doğu kenarda 3.66 m dir. Nefin batıdan doğuya doğru kademeli olarak daraltılması mozaïğin aynı orantıda daraltılmasına neden olmuştur. Dikdörtgen biçimli alan, her biri kendi içerisinde bordürle çevrelenmiş 3 panodan oluşmaktadır(Resim166).

Kat. No. 10

Resim: 167-184, Çizim 10,11

Buluntu Yeri :B Kilisesi, kuzey nef batı ucu.

Mimari Kontekst: Batısında narteks girişi, kuzeyinde duvar ve güneyinde ise ilk evrede sütun kaideleri, ikinci evrede ise bunların arasına inşa edilen duvar yer almaktadır.

Buluntu Durumu ve Arkeolojik Veriler: Döşemenin büyük bir kısmı günümüze korunagelmıştır. Ancak doğu ve batı kenarlarında yaklaşık 0.30 m çapında iki lacunae yer almaktadır.

Teknik Özellikler

Ölçüler : 6.14 x 3.69 m ölçülerindedir ve iki bölümden oluşmaktadır.

Döşeme Tekniği :Opus tessellatum.

Tessera Renkleri : Siyah, beyaz, bordo, sarı, oksit sarısı, gri, yeşil, kahverengi ve krem.

Tessera Yoğunluğu : Bordürde 71 T/dm², orta panoda 77 T/dm².

Tanım

Bordür Dışı Alan : Duvarpanonun dış bordürüne kadar olan alan yaklaşık 0.11 m genişliğinde bordo bant / şerit ile doldurulmuştur. Bunun hemen içerisinde üç sıra *tesserae*dan oluşan, 0.04 m genişliğinde beyaz bir şerit / bant yer alır.

Bordür:

Dış Bordür : 0.18 m genişliğinde dalga motifi (Décor I, Pl 101b) panoyu çevrelemektedir. Dalga motifi bordo zemin üzerine beyaz olarak işlenmiştir.

İç Bordür : Dış bordürün içindeki alan 2 sıra siyah *tesserae*dan oluşan bir şerit ile sınırlandırılmış ve iki bölüm halinde düzenlenmiştir. Bunlardan batıdaki birinci bölüm, doğudaki ise ikinci bölüm olarak tanımlanmıştır. Birinci bölümde herhangi bir iç bordür motifi kullanılmamıştır.

Doğuda yer alan ikinci bölümün iç bordürü bordo zemin üzerine beyaz *tesserae* ile işlenmiştir. Burada kuzey ve güney kenarlarda kullanılan bordür motifi, doğu ve batı kenarlarda yarım

olarak karşımıza çıkmaktadır. Kuzey ve güney kenarlarda bordo renk zemin üzerine aralarında kum saati oluşturacak şekilde, tek sıra halinde dizilmiş, kenarları tırtıklı kare dizisi deseni işlenmiştir. (D cor I, Pl.15c). Karelerin merkezi siyah renk, kenardaki boşluklar ise beyaz renk püsküllü rozetlerle (yakın benzeri D cor II, Pl. 255d) süslenmiştir. Kuzey kenarda, batıdan 6. karenin tamamı ile 4. karenin 1/3 bölümünün sarı *tesserae* ile işlenmiş olması dikkat çekicidir. Batı ve doğu kenarda ise bordo renk zemin üzerine yana yana yerleştirilmiş, kenarları tırtıklı üçgen dizisi deseni işlenmiştir.

Orta Pano:

Birinci Bölüm: Batıda yer alan birinci bölüm 3x2.97 m ölçülerindedir. Siyah, beyaz, bordo, sarı, oksit sarısı, gri, yeşil, kahverengi ve krem renkler kullanılmıştır. Pano, her bir kenarına bitişik olarak bir kare motifinin yerleştirildiği kanatlı sekizgen desenlidir (D cor II, Pl 373a). Desende, uç noktası üzerine yerleştirilmiş bir sekizgen ve bunun her kenarına bitişik olarak karelerden oluşan merkezi motiften oluşur. Karelerin arasında kenarlarda üçgen, köşelerde ise baklava dilimi biçimli alanlar oluşur. Desenin ana hattını oluşturan bu motiflerin içerisi farklı ve zengin dolgu motifleriyle süslenmiştir. Sekizgenin dış hatları bir sıra siyah tessera ile belirlenmiş, merkezinde ise iki sıra tessera ile işlenmiş bir madalyon yer alır. Aradaki sarı zeminli boşluk köşelere yerleştirilen 8 adet nokta motifi ile bezenmiştir; bunlardan 6'sı oksit sarısı, 2'si ise bordo renktedir. Madalyonun içinde bordo ve beyaz renklerle işlenmiş testere dişi motifi yer alır (D cor I, Pl. 10g). Panonun merkezinde; konturları oksit sarısı ile belirlenmiş, yivli kantharos motifi kullanılmıştır. Kısa boyunlu, geniş gövdeli, üçgen kaideli kantharosun çevresi, ağzından kaideye doğru uzanan, siyahın farklı tonlarında işlenmiş üzüm salkımı motifleri ile donatılmıştır. Kantharosun yan taraflarındaki dalların arasında iki

adet ördek figürü bulunmaktadır. Bu ördek figürleri, B Kilisesi mozaiklerindeki tek figürlü bezeme örnekleridir.

Sekizgenin kenarlarına yerleştirilen kareler, içten ve dıştan birer sıra siyah tesseraanın sınırlandırdığı üç sıra beyaz şeritten oluşmaktadır. Karelerde dolgu motifi olarak şevron, zikzak, ve gökkuşağı deseninin çeşitlemeleri kullanılmıştır. Kareler arasındaki tek sıra siyah tesseraların sınırlandırdığı üçgen ve baklava dilimi biçimindeki panolarda dolgu motifi olarak, daire ve kalp motifleriyle zenginleştirilmiş gümüş tepsi motifi görülmektedir (Décor II, sf. 43). Bu motifler, panonun köşelerinde baklava dilimi içinde bir bütün olarak verilmişken, panonun kenarlarındaki üçgen alanlarda yarım halde kullanılmıştır.

İkinci Bölüm : Pano 2.16 x2.16 ölçülerinde olup, siyah, beyaz, gri, sarı ve bordo renkler kullanılmıştır. İkili giyoş ve halatlardan oluşan, birbirine ve merkezdeki kareye ilmiklerle bağlanmış daire ve mekik motiflerinden oluşmaktadır (Décor II; Pl.405a). Merkezdeki karenin içi, daha küçük bir kare içerisine yerleştirilmiş zikzak motifi ile bezenmiştir.

Yorum : Pano, genel dekorasyonu ve kullanılan dolgu motifleri itibariyle kendi içinde uyumlu, düzenli bir görünüme sahiptir. İki bölümden oluşan panoda farklı desenler kullanılmış, bununla birlikte renk ve tessera büyüklüklerindeki benzerlik panoya görsel açıdan bütünlük kazandırmıştır. Birinci bölümde panonun genel şeması ve dolgu motifleri arasında uyumlu ve dengeli, zengin bir görüntü söz konusudur. Sekizgen kenarlarındaki karelerde sade dolgu motifleri kullanılsa da renklerdeki çeşitlilik zengin görünmesini sağlamaktadır. Bununla birlikte özellikle panonun merkezindeki madalyonda kullanılan bitkisel bezeme pano genelindeki dengeli bezeme unsurlarından farklı olarak girift bir etki yaratır. Öyle ki, bu alanda yer alan iki adet ördek figürü oldukça gizli durmaktadır. Karelerin aralarında zeminle zıt renkte

işlenmiş olan gümüş tepsi motifleri panonun daha da zengin görünmesini sağlamaktadır. Bu motiflerde kullanılan dolgu motifleri bunu daha da pekiştirmektedir.

İkinci bölümde desenlerin ana unsuru olan ikili giyoş ve halatların oldukça kalın olması, bunları birbirine bağlayan ilmiklerin iri olmasına sebep olmuştur. İlmiklerin neredeyse daire ve mekik desenleri ölçüsünde olması, bu motiflerin içinde çok dar bir alan kalmasına neden olmuş, bu nedenle bu alanlarda herhangi bir dolgu motifi kullanılamamıştır. Sarı renkle sade bırakılan bu alanlar girift desenin ayırt edilmesini sağlamaktadır.

B Kilisesindeki Benzerleri: Birinci bölümde kullanılan gümüş tepsi motifi ile ikinci bölüm iç bordüründe kullanılan kenarları tırtıklı kare motifleri, narteks birinci panoda (Kat. No.5), dolgu olarak kullanılan zikzak motifi, narteks 2. pano (Kat. No. 6) bordüründe, güney nef 2. pano (Kat No. 16) merkezinde ve güney yan oda ikinci bölümünde (Kat. No.22) kullanılmıştır. Nokta motifleri; kuzey nef 2. pano (Kat No.11), kuzey yan oda birinci bölümde (Kat No.20) güney nef 1. panoda (Kat. No. 15) kullanılmıştır.

Karşılaştırma

Bordür Motifleri: Tırtıklı kare motifi için bkz. narteks 1. pano bordürü.

Merkez Pano :

1. Bölüm : Desenin benzerleri; Türkiye, Suriye, Makedonya ve İsrail’de tespit edilmiştir. Motife başta Antakya olmak üzere Türkiye’de sıkça rastlanmaktadır. Antakya’da; Mektuplar Evi alt tabakası 2 no’lu oda (House Of The Man Of Letters- Lower Level, Room 2) mozağında, MS. 235-312, (Levi:1947, 117, fig. 47, Pl CVIIf), Yakto Kompleksi 21 nolu oda (Yakto Complex Room 21) mozağında, M.S. 350 (Lassus: 1938, 95, fig.22), Ge ve Mevsimler Evi üst tabakası, 3 nolu oda (House Of The Ge and

Seasons, Upper Level Room 3) mozağinde, M.S 475 (Levi: 1947, 346, Pl. LXXXIIa), Deniz Tanrıçası Evi (House of the Sea-Goddess) mozağinde M.S. 475 (Levi:1947: 349-350, Pl. CXXXIIa), Büfe Evi Üst tabakası 5 nolu oda (House Of The Buffet Supper, Upper Level, Room 5) mozağinde, M.S 425 (Levi,1947: 311, Pl. CXXVa) görülmektedir. Motifin Anadolu'daki diğer benzerleri; Perge'de M.S. 4. yy. (Işıklıkaya, 2016: 183-227, Res. 16,17), Bursa'da Yer Kapı mozağinde, 5-6. yy (Çıtakoğlu, 2016: 1-32, Res.3), Erzincan Altıntepe'de Mozaikli Kilise'nin kuzeybatı panosunda, M.S 6. yy (Can, 2009: 1-9, Fig. 17), İzmir Cennettepe'de (Akalin, 2009: 149, Res. 5), Aphrodisias Bazilikası mozağinde M.S. 365-380, (Campbell, 1991: Pl. 101,103) tespit edilmiştir. İsrail'de Hazor-Ashdod Kilisesi mozağinde, M.S 512 (Ruth, Ovadiah :1988, 162, Pl. LXXVIII), Magen'de Erken Hristiyanlık Dönemi Kilisesinde (Tsaferis: 1985, 18, Fig.3), Makedonya'da, Stobi Central Bazilikası Narteks mozağinde M.S 5. yy. (Kolarik R.E. 1987: 295-306, Fig. 6), Suriye Apameia' da Sinagog mozağinde M.S 4. yy. Sonu 5. yy başı (Balty: 1984: 437-468, Pl IV, Fig 1) ve Deir Chargi kilise yapısı mozağinde M.S. 4. yy sonları (Balty: 1984: Pl IV, Fig. 2) görülmektedir.

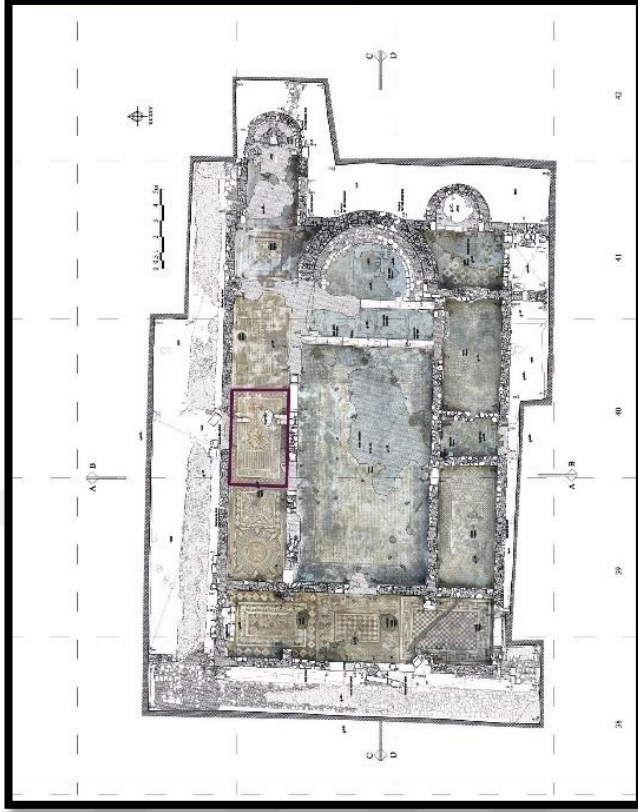
2. Bölüm

: Panonun bu bölümünde, ilmiklerle birbirine bağlanan daire ve mekik motiflerinden oluşan, görsel açıdan zengin ve karmaşık bir etki yaratan bir desen yer alır. Desende mekik ve daire motiflerini oluşturan polikrom giyoş ve halatların bir arada kullanılması Geç Antik Çağ mozaiklerinde sık görülen bir özelliktir. Ancak, ilmiklerin oldukça iri olması daire ve mekik motiflerinin küçülmesine, iri işlenen ilmiklerin daire ve mekik motifi gibi algılanmasına neden olmaktadır. Desen bu yönüyle yakın örneklerinden farklı varyasyonuyla zengin bir dekorasyona sahip olmaktadır. Farklı dolgu motifleriyle desenin en yakın benzeri, Antakya Daphne'de 27-H açmasında (Two geometric pavemets in Sector DH 27-H) iki mozaikte, M.S. 450, (Levi, 1947: Pl. CXXXa), Aion Evi Üst tabakası (House of the Aion, Upper Level)

mozaiginde M.S. 6. yy. (CXXXVIa,b,c) Anemurium Kutsal Havariler Kilisesi (Holy Apostles Church) orta nefi mozaiginde M.S 5. yy. (Campbell, 1998: 23-26, Pl.112), Misis'te Bazilika yapısı mozaiginde Perge'de, M.S. 5. yy.' ın ilk üç çeyreği, (Işıklıkaya, 2016: 183-227, Res.39) ve Kos'ta 5-6. yy'a tarihlenen mozaikte (Campbell, 1979: 287-289, fig.11), karşımıza çıkmaktadır.

Kat. No. 11

Resim: 185-196, Çizim 12

Buluntu Yeri :Kuzey nefinin ortasında yer alır.

Mimari Kontekst: Kuzeyinde; kilisenin kuzey girişi, güneyinde; ilk evrede sütun kaideleri, ikinci evrede ise bunların arasına inşa edilen duvar yer almaktadır.

Buluntu Durumu ve Arkeolojik Veriler :Üçüncü bölümde kaçak kazılardan dolayı 1.09 x0.69 m ölçülerinde lacunae yer almaktadır.

Teknik Özellikler Ölçüler: 5.90x3.67 m ölçülerinde dikdörtgen formdadır. Dikdörtgen pano iki bordürle çevrelenmiş üç bölümden oluşmaktadır.

Döşeme Tekniği :Opus tesellatum.

Tessera Renkleri: Bordo, beyaz, siyah, sarı, gri, turuncu ve krem.

Tessera Yoğunluğu: Bordürde 67 T/dm², merkezde 79 T/dm² Tesseralar bordürde 0.01 m ile 0.012 m, merkezde 0.06 m ile 0.012 m ölçülerindedir.

Tanım

Bordür Dışı Alan: Duvardan bordüre doğrudan geçişlidir.

Bordür:

Dış Bordür : En dışta tek sıra halinde düzenlenmiş kesişen sekizgenler dizisi desenlidir (Décor I, Pl. 28b). Kesişim alanlarında uzun altıgenler ve bunların arasında küçük kareler oluşur. Tek sıra siyah tessera dizisinin sınırlandığı bordür 0.40 m genişliğindedir. Sekizgenler, bordo renk zemine ana hattını dörder adet tessera'nın diyagonal yerleştirilmesi ile oluşturulmuştur. Sekizgen merkezlerindeki kareler, iç içe beyaz, siyah ve sarı renktedir.

İç Bordür : İkinci bordür dışta 0.09 m, içte 0.06 m genişliğinde beyaz renk şerit arasında, aralarında kare dikdörtgen alanların bulunduğu svastika motifli meander desenlidir (Décor I, Pl. 40a). En içteki beyaz renk şerit üç panoyu birbirinden ayırmaktadır. Bordür beyaz renk zemine siyah ve bordo renkle işlenmiştir. Meander aralarındaki kare ve dikdörtgen panolar ikişer sıra; bordo, beyaz ve siyah renklerle merkeze doğru daraltılarak, merkezine dama tahtası motifleri işlenmiştir.

Orta Pano:

Birinci bölüm : 1.58 x 1.11 m ölçülerindedir. Siyah, beyaz, gri, krem, bordo ve sarı renk tesseraların kullanıldığı panoda yan yana yerleştirilmiş çizgiler ve şevronlardan oluşan gökkuşağı motifi (Décor I, 112e) kullanılmıştır. Gri ve krem rengi şeritler tek sıra olarak dizilirken, beyaz, bordo ve sarı renk şeritler çift sıra olarak dizilmiştir.

İkinci Bölüm : İki sıra siyah tessera diziliimli 1.58 x1.58 m ölçülerindeki karede, daire içerisine yerleştirilmiş sekiz kollu yıldız motifi

işlenmiştir. Daire ile yıldız motifin kolları arasında kalan alanlar küçük kare ve üçgen motifleri ile doldurulmuştur (Décor II, pl. 289e). Daire, iki sıra siyah, üç sıra beyaz ve bir sıra siyah tessera diziliminden oluşur. Sekizli yıldız motifinin her bir kanadını baklava dilimi motifler oluşturmaktadır. Siyah renk konturlu baklava dilimleri merkeze doğru farklı renk geçişleri ile kademeli olarak küçülmektedir. Baklava dilimi motifleri arasındaki alanlarda kareler ve üçgenler yer almaktadır. Kareler beyaz renk zeminli olup içerisi sarı ve gri renkli bir kenarı dişli üçgenler işlenmiştir. Üçgenler ise bordo renk olup merkezinde, beyaz renk nokta motifleri bulunmaktadır. Kare panonun köşelerinde iç bükey üçgen içinde (Décor II, pl.35), beyaz renk zemine dalları ve yaprakları siyah, çiçeği bordo ve sarı renkli bitkisel motiflerle bezenmiştir.

Üçüncü Bölüm : 1.59 x 1.11 m ölçülerindedir. Siyah, beyaz, gri, krem, bordo ve sarı renk tesseraların kullanıldığı pano, birinci bölümle aynı dekorasyona sahip olup sadece şevronların bakış yönü farklıdır.

Yorum : Pano genel dekorasyonu simetrik olup düzenli bir görünüme sahiptir. Tesseraların ve renklerin kullanımda titiz bir çalışmanın ortaya konulduğu görülmektedir. Merkez pano ile iç bordür arasındaki renk uyumu dış bordürde hakim olan bordo rengin merkez panoda seyreltilerek kullanılması görsel açıdan zengin görüntü oluşmasını sağlamıştır. Üç bölüm halindeki merkez pano, aynı desenin kullanıldığı yan bölümler dikkatleri orta bölüme yönlendirerek, yıldız desenini ön plana çıkarmaktadır.

B Kilisesindeki Benzerleri:

Svastika motifleri. Kuzey nef 3. pano (Kat. No. 13) köşe karesinde, güney nef birinci panoda (Kat. No.15), güney nef 2. pano (Kat. No. 16) bordüründe, orta nef bordüründe (Kat. No.9) kullanılmıştır.

Dama tahtası: Güney nef 1. ve 2. panoda (Kat. No. 15-16), kuzey yan oda 2. panoda (Kat. No.21), orta nef bordüründe (Kat. No.9) kullanılmıştır.

Nokta motifi: Kuzey nef 1. pano (Kat No.10), kuzey yan oda birinci bölümde (Kat No.20) güney nef 1. panoda (Kat. No. 15) kullanılmıştır.

Karşılaştırma

Bordür

Dış Bordür:

Kesişen Sekizgenler: Yakın benzerleri; Antakya’ da 10-Q Sektörü (Mosaics in Sector 10-Q) İncilden Alıntı Evi (Mosaic of the Biblical Quotation) mozağinde ve İncil yazıtlı mozaikte (Mosaic of the Biblical Inscription), M.S 450, (Levi, I 1947: 320, 626, II, Pl. LXX1b, CXXXIb), Antakya’da Büfe Evi üst tabakası 1 ve 5 nolu oda mozaiklerin bordüründe (House Of The Buffet Supper, Upper Level, Room 1-5) M.S. 425, (Levi,1947: 311), (Levi: Pl. CXXIVb, CXXVa-b) Antakya’da; Kavashlı Kilisesi kuzey nef (Kaoussie Church, North Aisle) mozağinde M.S. 387, (Levi,1947: I, 283, II, Pl. CXVa), Maskeler Evi (House of the Masks) mozağinde M.S 400 (Levi, 1947: I 307, II, Pl. CXXIIa-b), 14-R Sektörü (Mosaic in Sector 14-R) mozağinde M.S. 500 (Levi,1947: I, 626), II, CXXXVIII f), Erzincan Altıntepe’de Mozaikli Kilise’nin kuzey nefi mozağinde, M.S 6. yy. (Can, 2009: 1-9, Fig. 8), Ürdün’de St. Theodore Kilisesi mozağinde 5. yy. sonu (Biebel, 1938: 313-314, Pl. LXb) tespit edilmiştir.

İç Bordür:

Svastika Motifli Meander: Antakya’da; Kurdelalı Aslan Evi (Mosaic of the Beribboned Lion) mozaği bordüründe M.S. 425 (Levi,1947:I 313, II, CXXVIIa-b), Erzin (Epiphaneia) Roma Dönemi Hamamı 3.

Pano mozaïği bordüründe, M.S. 4-5. yy. (Çelik, 2012:87-90, Res.150, Çiz.139) Ksanthos, Doğu Bazilikası ilk yapım evresi atriumu mozaïğinde M.S. 5. yy. (Raynoud, 2009: 35-48, bordür, 2-8) Ürdün, Khirbet es-Samra Saint-Georges Kilisesi mozaïğinde, M.S. 605-606 (Donceel-Voute, 1990: 207-219, fig.11), Ürdün'de Khirbet Es-Samra Kilisesi mozaïğinde, M.S. 5.yy. sonu 6. yy. başı (Piccirillo, 1980-1984: 219-220, Pl.CXXXVII) Ürdün'de Santa Stefano Kilisesi mozaïğinde M.S. 6-8. yy. (Piccirillo, 1986-1991: Foto.1), Ürdün' de Church of Bishop Leontios Kilisesi mozaïğinde 5. yy. sonu 6. yy. başı (Nassar-Turshan, 2011: 41-62, Fig.19) görülmektedir.

Merkez Pano : Üç bölüm halinde işlenen merkez pano, 1. ve 3. bölümleri aynı motifle işlenmişken, orta bölümde literatürde, sekiz kollu yıldız olarak adlandırılan desen kullanılmıştır. Desenin benzerlerine, Anadolu, Kıbrıs ve Suriye'de rastlanmaktadır. Anadolu'daki benzerleri, Antakya'da özellikle; Kavaslı Kilisesi kuzey nefi (Kaoussie Church North Aisle) mozaïğinde M.S. 387 (Levi,1947: 1, 283, II, Pl. CXIIIb), yine Antakya'da desenin çoklu olarak işlenmiş örnekleri İçki Yarışması Evi (House of Drinking Contest) mozaïğinde, Severuslar Dönemi (M.S. 193-235) (Levi. 1947: Pl. XXXa), Dionysos ve Ariadne Evi (House of Dionysos and Ariadne) mozaïğinde, Severuslar Dönemi (M.S. 193-235) (Levi.1947. Pl. CIa), Psyche Teknesi Evi (House of the Boat of Psyches) mozaïğinde M.S. 235-312 (Levi.1947. CIIIe), Perge'de, 5. yy.'ın ilk yarısı, (Işıklılkaya. 2010: 363, Kat. No 8/18), Ksanthos'ta Doğu Bazilikası ikinci yapım evresine ait orta nef mozaïğinde 6. yy. (Raynaud,2009: 94, Res.10-2), Kıbrıs'ta, Aziz Trias Bazilikası Narteks Mozaïğinde, 5. yy. (Sabır, 2004, 95-96, 126, Çiz. 25), Suriye Apamea'da, Pilaster Evi A-1 salonu mozaïğinde M.S. 4. yy sonu (Balty: 1984, 441, Pl. 1, Fig,2) tespit edilmiştir.

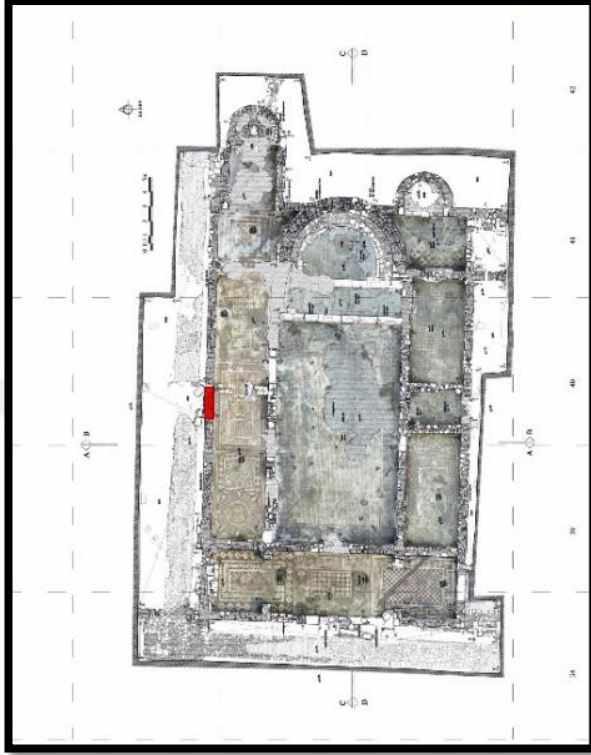
Diğer bölümlerde işlenen gökkuşağı deseni, Antakya'da Büfe Evi üst tabaka 5 nolu oda (House Of The Buffet Supper, Upper

Level, Room 5) mozaïgi sekiz kanatlı desenin karelerinde dolgu olarak M.S 425 (Levi: Pl. CXXV a), Rhodiapolis Piskoposluk Kilisesi, 1.tabaka mozaïğinde M.S. 5. yy (Tiryaki, 2016: 5006-523, Fig.20) tespit edilmiştir.

Kuzey Giriş Eşiği Mozaïği

Kat. No. 12

Resim: 197, Çizim 13

Buluntu Yeri :Kuzey nef 2. panonun kuzey kenarında, kilisenin kuzey giriş eşiğindedir.

Mimari Kontekst: Pano kuzey nef kuzey duvarı giriş aralığındadır.

Buluntu Durumu ve Arkeolojik Veriler:

Teknik Özellikler Ölçüler: Olması gereken ölçüleri 1.58x0.57 m dir. 1.15x0.34 m ölçülerinde korunmuştur.

Döşeme Tekniği :Opus tesellatum.

Tessera Renkleri:Siyah, beyaz, bordo ve gri.

Tessera Yoğunluğu:74 T/dm²

Tanım

Bordür Dışı Alan: Siyah renk zeminlidir.

Bordür:

Dış Bordür : Dış bordür yapılmamıştır.

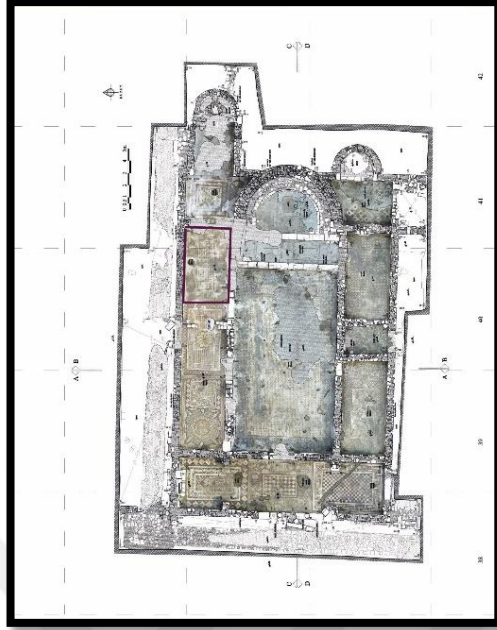
Orta Pano : Kapı eşiğini dikdörtgen planda kaplamaktadır. Bordo renk şeritle sınırlandırılmış pano; beyaz zemine siyah ve gri renkle işlenmiş sarmaşık sarmalı desenlidir (Décor I, pl.64d).

Yorum : Pano genel görünümü ve tessera ve renklerin uygulaması düzenlidir. Yapraklarda kullanılan siyah ve gri renkle ışık gölge etkisi verilmiştir.

B Kilisesindeki Benzerleri: Yaprak motifi orta nef tabula ansata kulpları içinde (Kat. No.9) kullanılmıştır.

Karşılaştırma

Merkez Pano : Antakya’da “Two Pavements in Feleet Village” mozaïği bordüründe, M.S. 475 (Levi,1947: CLXXXc), Perge’ de Macellum, Batı (A) girişi 4.yy.’ın 2. yarısı, 5. yy.’ın ortaları (Işıklıkaya, 2016: 183-227, Res. 30), Arykanda’da Büyük Bazilika mozaïği bordüründe (Bayburtluoğlu, 2006: Res. 4), Ksanthos’ta Doğu Bazilikası’nın 1. yapım evresine ait güney nefi mozaïği bordüründe, M.S. 5. yy. (Raynaud, 2009: 55, fig.91), Bodrum’da Büyük Bazilika kuzey ve güney nef mozaikleri bordüründe, M.S. 5. – 6. yy (Özet,2009:71-82, Fig.14,21,23), Bodrum Nekropolü 8 nolu mezar odası mozaïği dış bordüründe, (Parrish-Poulsen, 2009: Fig.12,13,14), Efes’te Alytarkhes Stoası 2 nolu alan mozaïğinde, M.S. 5. yy. başı, (Quatember, Scheibelreiter, Sokolicek, 2009: 111-153, Abb.22) tespit edilmiştir.

Resim: 198-206, Çizim 14

Buluntu Yeri :Kuzey nef doğu ucu.

Mimari Kontekst: Doğusunda kuzey yan oda, güneyinde bema ve orta nef kuzeyinde kuzey dış duvarı bulunmaktadır.

Buluntu Durumu ve Arkeolojik Veriler: Üçüncü bölümün kuzeydoğu köşesinde 1.39 x 1.32 m, ile güneydoğu köşesinde 1.95 x 1.55 m ölçülerinde iki lacunae yer almaktadır. Orta nef apsisinden ve kuzey nef duvarından kuzey nef içine kısa duvarlar uzanmaktadır. Bu noktada nefi ortlayan bir giriş aralığı bırakılmış bu nedenle 3. pano ile 4. pano birbirinden giriş aralığındaki bordo renk arka plana işlenen beyaz renk daire motif ile ayrılmıştır.

Teknik Özellikler Ölçüler: 6.27 x 3.66 m ölçülerindedir.

Döşeme Tekniği :Opus tessellatum.

Tessera Renkleri : Bordo, beyaz, turuncu, siyah, sarı, gri, krem ve hardal sarısı.

Tessera Yoğunluğu: Bordürde 73 T/dm², merkezde 73 T/dm²

Tanım

Bordür Dışı Alan: Üç sıra bantla çevrilmiştir. En dıştan içe doğru; batı ve kuzey kenarda 1 sıra bordo güney kenarda 5 sıra bordo, 7 sıra beyaz ve 5 sıra bordo renk şeritlerle çerçevelendirilmiştir. Şeritlerin genişliği; kuzey ve batı kenarda 0.17 m iken güney kenarda 0.21 m. dir.

Bordür : 0.90 m genişliğindedir. Bordür; kare ve dikdörtgenlerle dönüşümlü olarak yerleştirilmiş tek dönüşlü svastika meander dizisi desenlidir (Décor I, pl.39b). Svastika motifleri, beyaz zemin üzerine bordo, siyah ve asimetrik gölgeli dişli şeritler halinde işlenmiştir. Svastika motifleri arasında oluşan alanlar, bordo şerit ile çerçeve içine alınmış ve çeşitli dolgu motifleriyle bezenmiştir. Uzun ve kısa kenarların ortasında yer alan dikdörtgen panolarda; kenarları ve merkezleri rozet motifli dişli kare (Décor I, pl. 15f), palmiye motifi (Décor II. Pl.50), şevron ve dikdörtgen, karelerde ise; svastika, kenarları yarım rozet motifli dişli çapraz, ortası rozet motifli dişli eşkenar dörtgen motifleri ile süslenmiştir.

Orta Pano : Merkez pano, köşe noktaları uç uca gelecek şekilde yan yana ve alt alta yerleştirilmiş “mekik yıldızları” desenlidir. Yıldızların arasında içbükey kenarlı eşkenar dörtgen alanlar oluşmaktadır (Décor I. Pl.186b). Desen diyagonal düzenlemeye sahiptir. Dıştan içe doğru, 0.07 m genişliğinde 5 sıra bordo, 0.055 m genişliğinde 4 sıra beyaz ve 0.025 m genişliğinde 1 sıra gri ve bir sıra siyah şeritlerle çevrelenmiştir. Panoda, karelerin kenarlarına yerleştirilen oval üçgenlerle oluşan mekik yıldızları motifleri (Décor II.pl.40) ve bu motiflerin tekrarlanmasıyla oluşan kesişen daireler sıralanmıştır. Mekik yıldızları; bordo renk zeminde merkezi gri renk dolgulu beyaz renk başlıklardan ve merkezi siyah, bordo, gri, beyaz ve pembe renk çizgisel motifli siyah konturlu karelerden oluşur. Daire

motiflerinin merkezinde, mekik motiflerinin başlıklarının oluşturduğu dörtlü üçgen motifleri bulunmaktadır.

Yorum : Merkez pano genel dekorasyonu düzenlidir. Bordür ile merkez pano neredeyse eşit genişliktedir. Tesseraların dizilişinde ve renklerin uygulanışındaki titizlik panonun genelinde görülmektedir. Merkez pano girift motiflerle bezenmiştir. Panoda birden çok motifin farklı kombinasyonu söz konusudur. Kullanılan motifler tek başına bir şekil olduğu gibi ve diğer motiflerle birleştğinde başka şekillerde oluşturmaktadır. Bordürün ana teması svastika motiflerini oluşturan dişli şerit, benzer örneklerinden farklı bir tercih ile B Kilisesi mozağında karşımıza çıkmaktadır. Polikrom renkteki şeritler gölgelendirilerek işlenmesi desene farklı bir görüntü sağlamıştır.

B Kilisesindeki benzerleri: Bordürde kullanılan svastika motifi; kuzey nef 2. pano (Kat. No. 11) bordüründe, güney nef 1. panoda (Kat. No.15), güney nef 2. pano (Kat. No. 16) bordüründe, orta nef bordüründe (Kat. No. 9) kullanılmıştır.

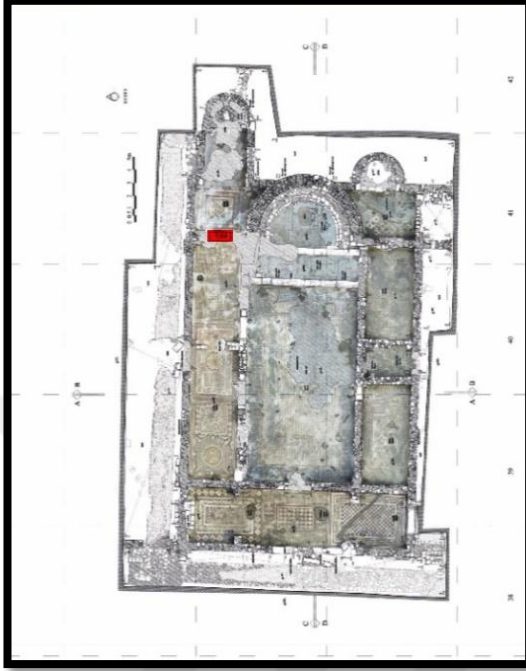
Karşılaştırma

Bordür : Bordür benzerlerine, Phoenix Evi yakınındaki mozaikte (Mosaic near the House of the Phoenix), M.S. 5. yy. (Levi,1947: LXXa), E Hamamı (Bath E) mozağında M.S. 325 (Levi,1947: CXc), D Hamamı (Bath D) mozağında M.S. 350 (Bath D) mozağında (Levi,1947: CXVIe) tespit edilmiştir. Bordürün en yakın benzeri ise Adıyaman'da Pirun (Perre) mozağında M.S. 3-6 yy. (Salman, 2007: 15-17,Şek.11) ve Besni mozağında Bizans Dönemi, (Salman, 2007: 22 özellikle 233, Şek. 30) tespit edilmiştir. Burada her iki mozaikte de, siyah tessera ile sınırlandırılan şeritten tek sıra siyah tessera dizisinin dört yandan svatika üzerine uzatılarak ortada düğümlenmesi ortak bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Merkez Pano : Desenin benzeri Antakya'da Kemgöz Evi alt tabaka (House of the Evil Eye Lover Level) mozağında, M.S. 115 (Levi,1947: XCIIIb), Ksanthos, ta Doğu Bazilikası ilk yapım evresi güney nef mozağında, M.S. 5. yy. (Raynoud, 2009: 80, bordür, 8-2) ve Perge'de M.S. 4. yy.' sonu, 5. yy.'ın başı, (Işıklıkaya, 2010: 338, Kat. No, 5/12), Anemurium' da Anemurium Odeon Tüneli mozağında M.S 2. yy. son çeyreğine (Campbell, 1998: Pl.42), tespit edilmiştir. Genel şema açısından birbirine benzese de, Antakya, Ksanthos ve Perge mozaiklerinde sekizli baklava dilimi kullanıldığı görülür. Desenin farklı dolgu motifleri ile en yakın benzerleri ise Tekirdağ Perinthos-Herakleia'da Perinthos Bazilikası dış narteks mozağı M.S. 5. yy. sonu 6. yy başı, (Yeşil Erdek, 2014: 61-75, Res.7) ile İspanya'da Cuevas de Soria Villası Mozağında, (Blazquez,1980-1984: Pl.CXCVI, Fig.4) görülmektedir. Her iki mozaikte de B Kilisesinde olduğu gibi dörtlü baklava dilimlerinin kullanıldığı görülmektedir.

Kuzey Yan Oda Giriş Eşiği Mozaïği

Kat No 14

Resim: 207

Buluntu Yeri :Kuzey nefi 3 pano doğu ucu, kuzey yan oda giriş eşiğindedir.

Mimari Kontekst: Doğusunda kuzey yan oda, batısında kuzey nef 3. pano mozaïği, kuzey ve güneyinde duvarlar bulunmaktadır.

Buluntu Durumu ve Arkeolojik Veriler:Panonun 2/3 ü tessera kaybına uğramıştır.

Teknik Özellikler Ölçüler:Olması gereken ölçüleri 1.20x0.65 m. dir.

Döşeme Tekniği :Opus tesellatum.

Tessera Renkleri: Beyaz ve bordo.

Tessera Yoğunluğu:31 T/dm²

Tanım :

Bordür Dışı Alan: Bordür dışı bulunmamaktadır.

Bordür,

Dış Bordür : Dış bordürü bulunmamaktadır.

Orta Pano : Yan yana sıralanmış daire desenlerinden oluşmaktadır. Yakın benzeri (Décor I. Pl.43b). Daire motifleri bordo renk zemine beyaz renkle işlenmiştir.

Yorum : Eşik tabanını süsleyen pano kısıtlı renk ve 0.015 m ölçülerinde tessera kullanımı ile sade bir düzenlemeye sahiptir.

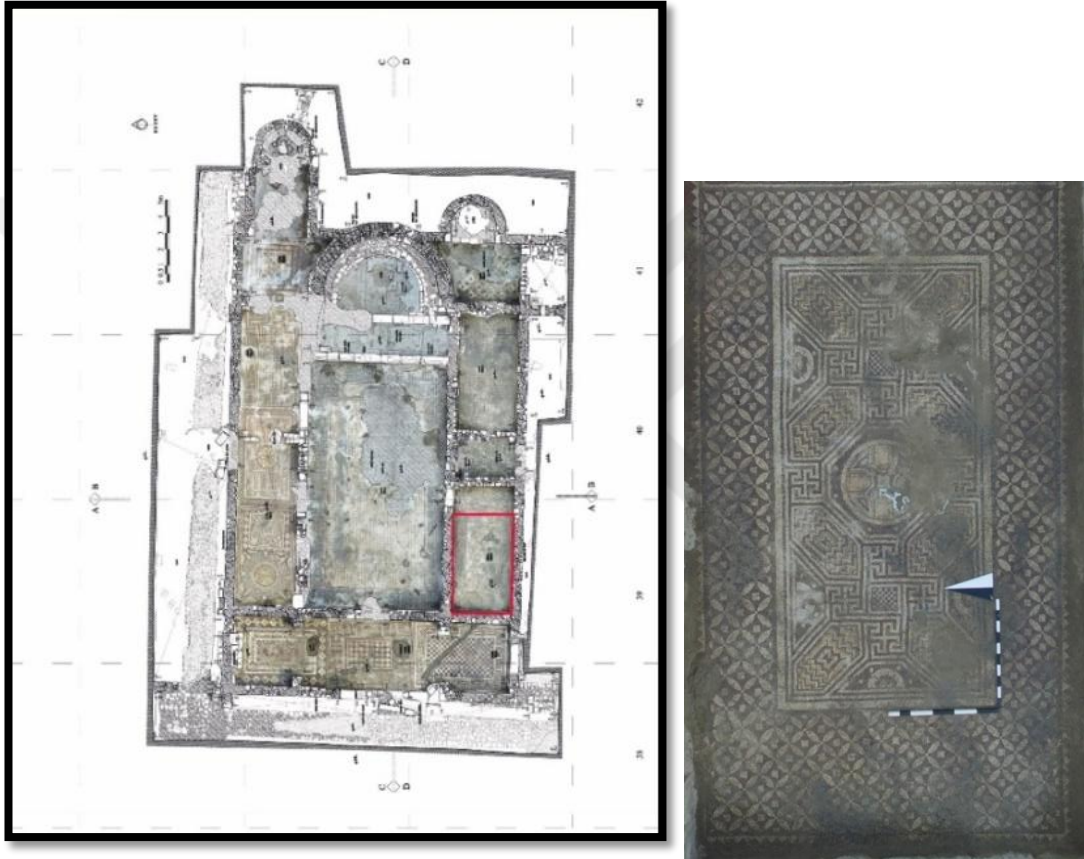
B Kilisesindeki benzerleri: Orta nef giriş eşiğinde (Kat. No. 7) farklı renkle kullanılmıştır.

Karşılaştırma : Antakya'da Baraka Evi ve 4 nolu oda mozaïği bordüründe ve Baraka Evi portikosu mozaïği orta panosu (Barrack House), M.S.450, (Levi, Pl, CXXIXc,d), Adana Çardak Mozaïğinde (Tülek, 2005: 397-400, Res.9) tespit edilmiştir

3.1.2.4. Güney Nef Mozaïği

Kuzey nef; 18.16 m uzunluğunda, genişliği 3.67 ile 3.69 m arasında değişmektedir. Zemini dikdörtgen formda kaplayan mozaik 3 panodan oluşmaktadır (Resim 208).

Kat. No. 15

Resim: 209-212, Çizim 15

Buluntu Yeri :B Kilisesi, güney nef batı ucu.

Mimari Kontekst: Batısında sonradan kapatılmış narteks girişi, kuzeyinde orta nef duvarı ve güneyinde dış duvar yer almaktadır.

Buluntu Durumu ve Arkeolojik Veriler: Orta panonun güneybatı köşesinde 0.50x0.30 m, güney kenarında 1x0.30 m ile güneydoğu köşesinde

0.30x0.20 m çaplarında lacunae bulunmaktadır. Büyük oranda günümüze korunarak gelmiştir.

Teknik Özellikler

Ölçüler :6.10 x 3.69 m ölçülerindedir.

Döşeme Tekniği :Opus tesellatum.

Tessera Renkleri: Siyah, beyaz, bordo, gri, sarı, turuncu ve pembe.

Tessera Yoğunluğu: Bordürde 68 T/dm², orta pano 78 T/dm² Tessera ölçüleri bordürde 0.011 m iken merkezde 0.01 m dir.

Tanım

Bordür Dışı Alan: Duvardan dış bordüre bordo renk bant geçişlidir.

Bordür:

Dış Bordür : Dış bordür, bordür dışı alan ile birlikte 2 ve 3 nolu panoları da çevrelemektedir. Bordür dışı alan ile birlikte kuzey ve batı kenarda 0.23 m, güney kenarda 0.26 m genişliğindeki bordür literatürde testere dişi motif olarak adlandırılmaktadır. (Décor I, Pl. 10g). Motif, bordo renk zeminde beyaz renk ile işlenmiştir.

İç Bordür : Testere dişi motiftten sonra, iki sıra siyah tessera dizisinin sınırlandığı 0.60 m genişliğinde ki iç bordür gelmektedir. Bordür, aralarında mekik motifleri oluşturacak şekilde düzenlenmiş daireler motifinden oluşmaktadır (Décor II, Pl. 238b). Batı kenarda 4, diğer kenarlarda iki sıra halindeki daire motiflerini oluşturan mekik motifleri bordo renk zemine beyaz renkte işlenmiştir. Daire merkezleri, içinde dişli karelerin bulunduğu iç büyük kareler ile dolgulandırılmıştır.

Orta Pano : Orta panoyu, 0.02 m genişliğinde iki sıra siyah tessera dizisinin sınırlandığı 0.065 m genişliğindeki beyaz bant çerçeve içine almaktadır. Pano, 3.29 x 1.77 m ölçülerindedir. Beyaz renk

zemine işlenmiştir. Pano, kare içerisine yerleştirilmiş ve bir sekizgen etrafında düzenlenmiş, kolları svastika biçimli haç motifleri ve bunların arasında oluşan alanlara yatay olarak yerleştirilmiş uzun altıgenlerden oluşan merkezi desenlidir. (D cor II. Pl 386a). Pano yan yana yerleştirilmiş birden fazla modülden oluşmaktadır. Ortada, merkezindeki sekizgen etrafında altıgen ve svastika motifleri betimlenmiştir. Altıgen motifler, dıştan içe doğru; iki sıra bordo iki sıra beyaz ve bir sıra siyah renk tessera dizisi ile sınırlandırılmıştır. Altıgenlerin zemini, siyah, beyaz, sarı ve turuncu renklerle zik zak motifi ile s slendirilerek merkeze doğru, kare oluşturulmuştur. Bu karelerin iki kenarı zik zak, iki kenarı tırtıklı olup merkezinde fiyonk motifi bulunmaktadır. Yamuklar dıştan içe doğru, iki sıra siyah, iki sıra beyaz ve tek sıra siyah renk tessera dizisi ile sınırlandırılmıştır. Yamuklar bordo renk zeminli olup içerisi merkezindeki daireden dört yana çapraz uzatılmış dörtlü kalyks motifi ile süslenmiştir (D cor II. Pl.259 d). Beyaz renk yarım daire kenarları ise dörder adet beyaz renk nokta ile süslendirilmiştir. Yanlarda ise merkezinde ha  motifi bulunmaktadır. Haç motifinin merkezinde, iki sıra beyaz bir sıra siyah tessera ile çevrili kare, içerisi ise gri ve bordo renklerle dama tahtası motifi işlenmiştir. Haçın her bir kolunda ise svastika motifleri bulunmaktadır. Panonun merkezinde ise dolgu motifi olarak birbirine düğümlenmiş dört kemer ile ortada eğrisel kare motifi yer alan desen ile süslenmiştir. Yakın benzeri (D cor II. Pl 387 b) de bulunmaktadır.

Yorum

: Bordür panonun batı kenarında diğer kenarlara göre daha geniş tutulmuştur. Bu nedenle merkez pano, panoyu ortalamamaktadır. Buna karşın, panonun genel dekorasyonu ile kullanılan dolgu motiflerinin uygulanışındaki başarı, renk ve tesseraların dizilişindeki titizlik panonun görsel zenginliğini dengede tutmaktadır.

B Kilisesindeki Benzerleri: İç bordürde kullanılan kesişen daire motifleri güney nef üçüncü panoda (Kat. No. 18) kullanılmıştır. Orta panoda kullanılan svastika motifleri, kuzey nef 2. pano (Kat. no. 11) bordürü ile 3. pano (Kat. No. 13) bordüründe, nokta motifleri; kuzey nef 1. ve 2. panolarda (Kat No.10-11), kuzey yan oda birinci bölümde (Kat No.20) kullanılmıştır.

Karşılaştırma:

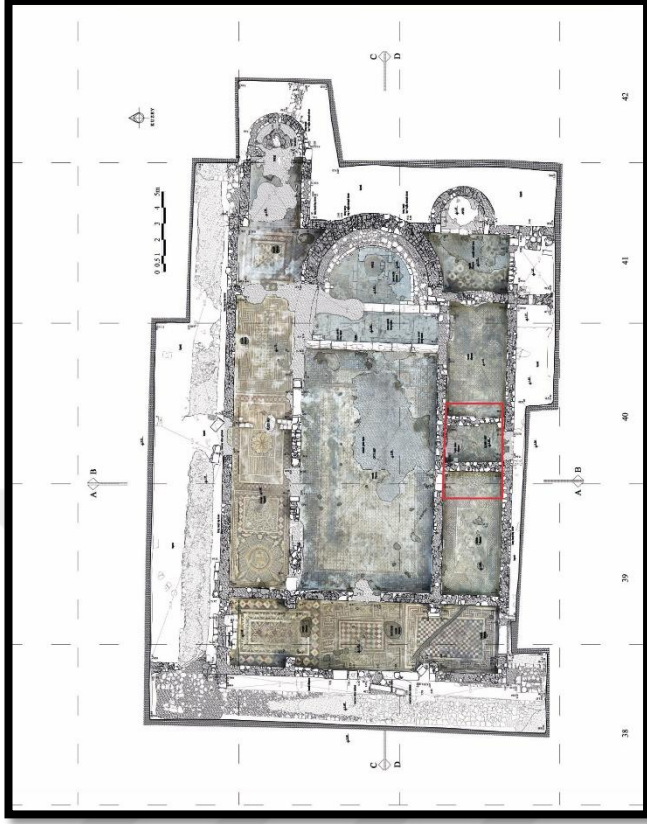
Bordür Motifleri:

Kesişen Daireler: Desenin benzerlerine; Antakya'da Portik Evi (House of the Porticoes) mozağında, Severuslar, M.S. 193-235 (Pl. XCIXa), Achilles Portiğinde (Portico of Achilles) mozağında Severuslar, M.S. 193-235 (Pl. XCIXd), 16 O Sektöründe (Fragment in Sector 16-O) mozağında M.S. 4. yy. (Levi,2,1947: Pl. CXXc), Apolausis Hamamı Frigidarium (Bath of the Apolausis) mozağında, M.S. 4. yy. 2. yarısı (Levi,2,1947: Pl. CXXIc), Kavash Kilisesi 9 nolu oda (Cousie Church Room 9) mozağında, M.S. 387, (Levi,2,1947: Pl.CXXXIXa), Çekmece Hamamı mozağında M.S. 4. yy. (Pamir, 2008: 955 Res.13), Rodos mozağında, M.S. 4-5. yy. (De Matteis, 1900-1945: Res. XLVIII, Fig 1,2) Perge Macelleum doğu portiği mozağı orta panosunda, M.S. 5. yy ilk yarısı (Işıklıkaya, 2010: kat no 5/15, Res. 39), Macelleum güney portiği mozağı B panosunda M.S. 5. yy. (Işıklıkaya, 2010: kat.5/18, res. 41,42,), Sardis Sinagog avlusu 9 nolu pano ile 14 nolu pano mozaiklerinde, Geç Roma-Erken Bizans Dönemi (Tok, 2001: 136-159, Şek.9,14) tespit edilmiştir.

Merkez Pano : Dekorasyonun yakın benzerleri, Antakya Phoenix Evi yakınındaki (Mosaic Near the House of the Phoenix) mozaikte, M.S. 4. yy sonu 5. yy başı (Levi,2,1947: 308, Pl. CXXIIIb), Constantin Villası 3. Oda (Constantinian Villa Room 3) mozağında, M.S. 425 (Levi,2,1947: Pl. CXXIIIc) Ksanthos'ta Doğu Bazilikası 1. yapım evresine ait narteks mozağında M.S. 5.

yy. (Raynoud, 2009: 55, fig. 47) görülmektedir. Motif B Kilisesinde dolgu olarak, Ksanthos'ta pano olarak kullanılmıştır. Ayrıca desenin benzerleri; Sagalassos'ta Kent Köşk Yapısı 56 nolu bekleme odası mozağinde, (Urban Mansion Of Sagalassos Waiting Room LVI) M.S. 4. yy. sonu 5. yy başları (Uytterhoeven –Kökten –Corremans –Poblome –Waelkens, 2013: 373-407, Res.8), İsrail'de Beth Guvrin Kilisesi kuzey nefi mozağinde M.S. 6. yy (Ovadiah, 1987: 19-20, Pl VIII) görülmektedir. Beth Guvrin Kilisesinde dolgu olarak figüratif öğelere yer verilmiştir.

Resim: 213-222, Çizim 16

Buluntu Yeri :Güney nefin ortasında yer alır.

Mimari Kontekst: Nefin bu bölümünde güneyden 1.58 m genişliğinde bir giriş aralığı bırakılmıştır. Güney nef mozaığının 2. panosu üzerine kuzey-güney ekseninde ikinci evrede iki adet duvar inşa edilmiştir. Bu duvarlar mozaik zemin üzerine mozaik tahrip edilmeden inşa edilmiştir. Mozaik pano üzeri ise pişmiş toprak plaklarla kaplanmıştır.

Buluntu Durumu ve Arkeolojik Veriler:Panonun kuzey kenarında pişmiş toprak plakalarla kaplı alanda 0.50x0.50 m ölçülerinde lacunae söz konusudur.

Teknik Özellikler Ölçüler:5.96 x 3.67 m ölçülerindedir.

Döşeme Tekniği :Opus tesellatum.

Tessera Renkleri:Siyah, beyaz, bordo, gri ve turuncu.

Tessera Yoğunluğu:Bordürde 68 T/dm², merkezde 72 T/dm² Tessera ölçüleri bordürde 0.011 m iken merkezde 0.009 m dir.

Tanım

Bordür Dışı Alan: Duvardan dış bordüre bordo renk bant geçişlidir.

Bordür,

Dış Bordür :Bkz. Kat. No. 8, bordür.

İç Bordür : Orta panoyu çevreleyen iç bordür 0.57 m genişliktedir. Bordür, kenarlarda dikdörtgen, köşelerde karelerle aralıklı yan yana iki adet ikili kilit meander motif desenlidir (yakın benzeri Décor I, Pl 40e). Meander motifleri, beyaz renk zemine ikişer sıra siyah ve bordo renk şeritler halinde işlenmiş, köşelerinde ise svastika motifleri yer almaktadır. İkili kilit meander motifleri arasında oluşan alanlar, bordo renk ile çerçeve içine alınmış ve çeşitli dolgu motifleri ile bezenmiştir. İkili kilit meander motifleri arasındaki alanların; kısa kenarlarında birer dikdörtgen, uzun kenarlarda üçer dikdörtgen, köşelerde ise kare bulunmaktadır. Dikdörtgen panolarda; dama tahtası, diyagonal eşkenar dörtgen, gökkuşağı motifi, altıgen motifi, hedef tahtası motifleri ile bezenmiştir. Karelerde; dört yaprak, üst üste bindirilmiş şevron, eşkenar dörtgen ve kesişen mekik motifleri ile bezenmiştir.

Orta Pano : Bordürü çevreleyen en içte iki sıra siyah banttıan sonra başlamaktadır. 4.85 x 2.17 m ölçülerinde dikdörtgen formdadır. Kesişim noktalarına ve aralarında oluşan boş alanlara uç uca degecek şekilde, düz ve diyagonal olarak yerleştirilmiş farklı büyüklükte karelerle zenginleştirilmiş olan şeritler desenişlenmiştir. (Décor I. Pl 147a). Pano bordo renk zemine; beyaz renk ile süslenmiştir. Büyük kareler; 0.35 x 0.35 m, küçük kareler; 0.26 x 0.25 ile 0.13 x 0.12 m ölçülerindedir. Büyük

karelerde, dört mekikli daire, zik zak, Süleyman düğümü, gökkuşağı, dört yaprak ve testere dişi, haç ve kenarları zik zaklı kare ve basamak motifleri dolgu olarak kullanılmıştır. Küçük karelerde; dama tahtası, dört yaprak, hedef tahtası, kare, eşkenar dörtgen motifler kullanılmıştır.

Yorum : Pano genel dekorasyonu, dolgu motifleri ve bordürü açısından kendi içinde uyumlu ve düzenli bir görünüme sahiptir. Renklerin ve tesseraların dizilişindeki titiz çalışma ve dolgu motiflerindeki çeşitlilik panoyu zenginleştirmiştir.

B Kilisesindeki Benzerleri: Bordürün yakın benzeri narteks ikinci panoda (Kat No. 2) kullanılmıştır.

Benzerleri :

Bordür :

İkili Kilit Meander: Bkz. Narteks 2. pano bordürü(Kat. no.2)

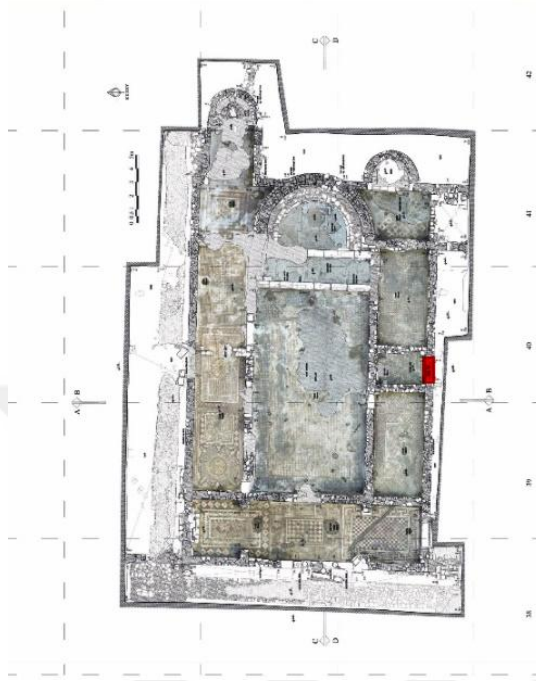
Merkez Pano : Antakya'da; Kavaslı Kilisesi (Kaoussie Church) vaftizhane bölümü mozağinde M.S. 387 yılı (Levi,1, 1947: 283) (Levi,2,1947: Pl. CXVc) D Hamamı, 3 nolu oda (Bath D, Room 3) mozağinde, M.S. 350, (Levi,1, 1947: 285) (Levi,2,1947: Pl. CXVI b-c), Kuş Sarmallı Evi üst tabakası 2. Oda (House of the Bird Rinceau Room 2) mozağinde, M.S. 500, (Levi,1, 1947: 366, Pl. XCII b), Maskeler Evi (House of the Masks) Mozağinde M.S. 400 (Levi,2,1947: Pl. CXXII), 25-L Sektörü (Fragment in Sector 25-L) mozağinde M.S. 4. yy. (Levi,2,1947: Pl. CXXb), E Hamamı (Bath E) mozağinde M.S. 325 (Levi,2,1947: Pl. CIXa-b), Ananeosis mozağinde (Ananeosis Mosaic) M.S. 450 (Levi,2,1947: Pl. CXXXIc-d), Ürdün'de Sinagog mozağinde 5. yy. (Biebel, 1938:LXVIa), Ürdün'de Gerasa Üç Apsisli Kilise mozağinde M.S. 559, (Duval, 2003: 35-114, Fig.36) Ürdün'de Church of İsaiah Kilisesi orta nef mozağinde M.S. 559, (Piccirillo, 1980-1984, 220,

Pl CXXXVIII) Suriye Apameia' da Sinagog mozaiğinde M.S 4. yy. sonu 5. yy başı, ve (Balty: 1984: 437-468, Pl III) Apameia Katedral Mozaiğinde M.S. 4. yy. sonu 5. yy. başı (Balty: 1984:437-468, Pl 2), Suriye'de Eski Bazilika ve Vaftizhane mozaiğinde, M.S. 4. yy sonu 5. yy başı, (Canivet, 2003: 189-191, Fig. 1), tespit edilmiştir.

Güney Nef Giriş Eşiği Mozaïği

Kat No 17

Resim: 223

Buluntu Yeri :Güney nef 2. panonun güney kenarında, kilisenin güney giriş eşiğindedir.

Mimari Kontekst:Pano güney nef güney duvarı giriş aralığındadır.

Buluntu Durumu ve Arkeolojik Veriler:

Teknik Özellikler Ölçüler:Olması gereken ölçüleri 1.76x0.57 m dir. 0.90x0.35 m ölçülerinde korunmuştur.

Döşeme Tekniği :Opus tesellatum.

Tessera Renkleri:Siyah, beyaz, bordo ve gri.

Tessera Yoğunluğu:63 T/dm²

Tanım

Bordür dışı alan: Siyah renk zeminlidir.

Bordür,

Dış Bordür : Bordürü yoktur.

Orta Pano : Kapı eşiğini dikdörtgen planda kaplamaktadır. Bordo renk şeritle sınırlandırılmış pano; bordo zemine beyaz ve siyah renkle işlenmiş kenarlarında iç içe üçgen oluşturacak şekilde diyagonal dizilimli iç içe dişli eşkenar dörtgen sırası desenlidir.(D  cor I,pl.15g).

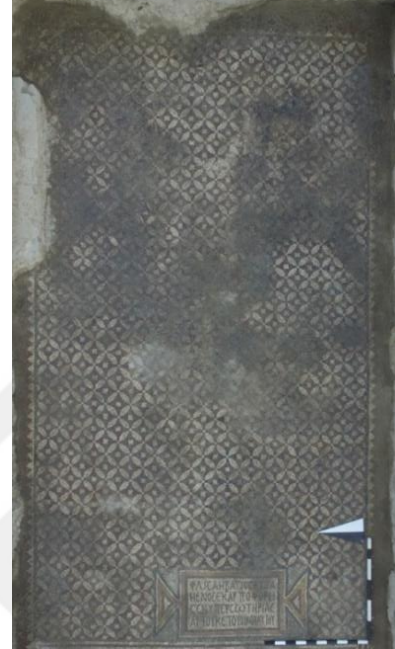
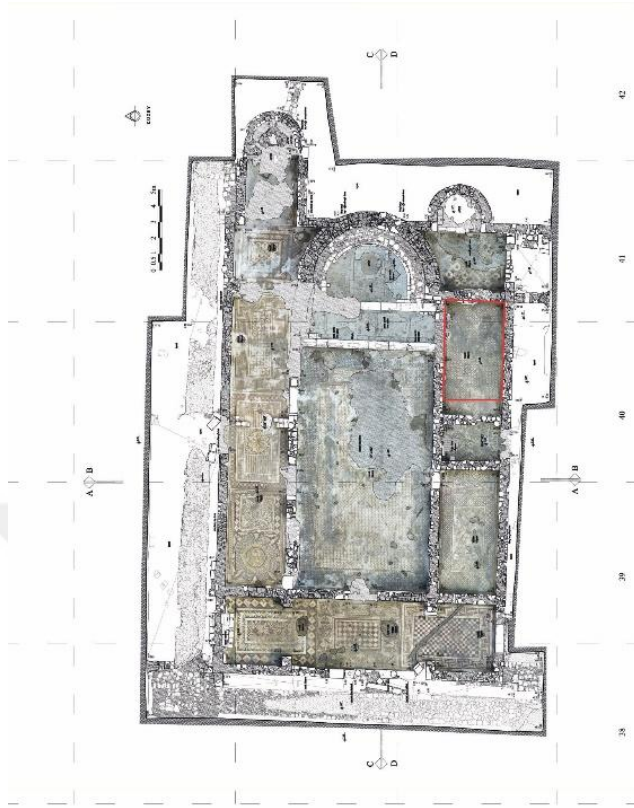
Yorum : Pano genel g  r  n  m   ve tessera ve renklerin uygulanan  s   d  zenlidir.

B Kilisesindeki Benzerleri: B Kilisesinde benzerleri bulunmamaktadır.

Karşılaştırma

Merkez Pano : Motifin benzerlerine Antakya' da Menander Evi (House of the Menander) mozaiği bord  r  nde, M.S. 3- 4 yy. (Levi, 1947: Pl.XLVib), Aion Evi   st tabakası (House of the Aion, Upper Level) mozaiğinde M.S. 6. yy. (LXXXIVc) tespit edilmiştir.

Kat. No. 18

Resim: 224-227, Çizim 17

Buluntu Yeri :Güney nefin son panosudur.

Mimari Kontekst: Doğusunda güney yan oda, kuzeyinde bema ve orta nef, güneyinde dış duvar yer almaktadır.

Buluntu Durumu ve Arkeolojik Veriler:Pano günümüze tüm halde korunarak gelmiştir.

Teknik özellikler ölçüler:6.10 x 3.67 m ölçülerinde dikdörtgen formdadır.

Döşeme Tekniği :Opus tessellatum.

Tessera Renkleri: Siyah, beyaz, bordo, sarı, gri ve turuncu renk tessera kullanılmıştır.

Tessera Yoğunluğu: Bordürde 66 T/dm², merkezde 68 T/dm². Tessera ölçüleri bordürde 0.012 m iken merkezde 0.009 m dir.

Tanım

Bordür Dışı Alan: Duvardan dış bordüre bordo renk bant geçişlidir.

Bordür : 1. ve 2. Panoyu çevreleyen testere dişi bordür 3. Panoyu çerçeve içine alan tek bordürdür. Testere dişi bordürden sonra iki sıra siyah bant ile merkez panoya geçilmektedir.

Orta Pano : Merkez pano, 5.79 x 3.15 m ölçülerindedir. Pano kesişen daire motiflerinden ve yazıtlı *Tabula Ansatadan* oluşmaktadır. Kesişen daire motifleri (Décor II, Pl 238b) ortogonal olarak düzenlenmiş ve tabula ansata dışında tüm yüzeyi kaplamaktadır. Kesişen daireler, kuzey-güney yönde 14 adet, doğu-batı yönde 25 adettir. Daireyi oluşturan beyaz renk mekikler dört adet tessera ile birleşmektedir. Dairelerin içerisi, merkezinde beyaz renk dişli karelerin bulunduğu iç bükey sekizgen bordo ve siyah renklidir. Yazıt, panonun batı kenarına bitişik, kuzeyde 5 adet, güneyde 2,5 adet daire arasına asimetrik olarak yerleştirilmiştir. Yazıt, 1.5 x 0.68 m ölçülerindeki tabula ansata içerisinde bulunmaktadır. Dıştan iki sıra içten bir sıra siyah tessera dizisinin sınırlandığı, içerisi bir sıra beyaz, bir sıra bordo ve üç sıra sarı ve turuncunun karışık kullanıldığı şerit tabula ansatanın dış sınırlarını oluşturmaktadır.

Yazıt, beyaz renk zemine siyah renkle yazılmıştır. Harfler 0.09 m yüksekliğindedir. Yazıtta;

φASCAMBATIOCEYZA

MENOCEKAPHOφOPH

CENYTIETPCWTHPIAC

AYTOYKETOYOIKOYAYTOY

“*Fl(avios) Sambatios, kendisinin ve ailesinin selameti için daha önceki adağı üzerine bunu (mozaiği) yaptırdı*” yazmaktadır.

Yorum : Pano genel dekorasyonu sade bir düzenlemeye sahiptir. Batı kenarda tabula ansata içinde yazıt olması panonun sadeliğini dengelemiştir. Tabula Ansata panoyu ortalamamıştır.

B Kilisesindeki benzerleri: Kesişen daire motifleri güney nef 1. panoda (Kat. No. 15)

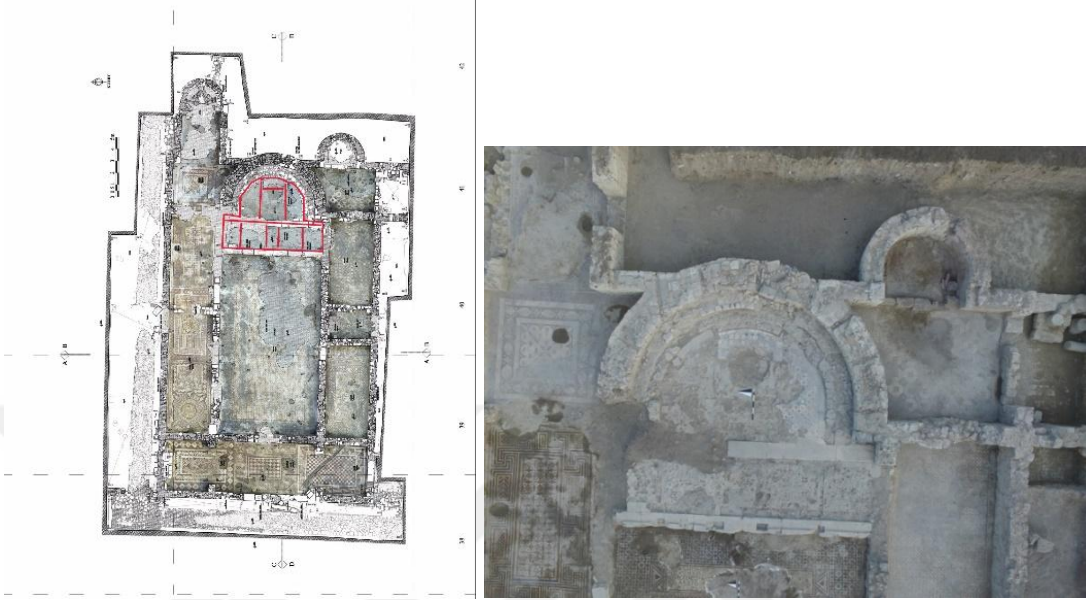
Benzerleri

Merkez Pano :Bkz. güney nef 1. pano (Kat. No.15) bordürü.

3.1.2.5 Bema Opus Sectile

Kat. No. 19

Resim: 228-237

B Kilisesi'nde tespit edilen *opus sectile*, sadece bema ile güney nef apsis zeminine döşenmiş olduğu görülür. Ancak, güney nef apsisinde duvar kenarındaki beyaz şerit parça dışında hiçbir iz dahi kalmamıştır. Bema zeminini süsleyen *opus sectile* panoları, dikey ve yatay doğrultuda döşenen düz beyaz şeritlerle sınırlandırılmıştır. Ortaya yakın noktasından kuzey-güney hatta döşenen 0.55 m genişliğinde beyaz renk şerit panoyu iki bölüme ayırmıştır. Bunlardan batı bölümü dikdörtgen bir plan gösterirken doğu bölümü apsis duvarından dolayı yarım daire görünümü almıştır.

Toplamda 9 adet panodan oluşan *opus sectile* döşemden, günümüze kısmen korunarak gelebilmiş 1, 4, 8 ve 9 nolu panolar tanımlanabilmektedir. 2 ve 5 nolu panolar ise *nukleus*teki izlerden kısmen tanımlanabilmektedir.

Batı bölümü: Bu bölüm templan pano arası 0.32 m genişliğinde dikdörtgen formda mermer şeritle sınırlandırılmış, bölümler arasında ise genişliği 0.17 m ile 0.19 m arasında değişen dikdörtgen biçimli beyaz mermer şeritler kullanılmıştır.

Batı bölümü, bant izlerinden beş bölüme ayrılmış olduğu gözlenmiş, sadece birinci bölümün küçük bir kısmının korunmuş olduğu görülmektedir.

1. Bölüm: Altıgen formda opus sectile döşeme kullanılmıştır. Altıgenlerin diyagonal yerleştirildiği ve tüm yüzeyi kapladığı nukleustaki izlerden anlaşılmaktadır.

2. Bölüm: 2 x 1.5 m ölçülerinde dikdörtgen planda olup korunamamıştır. Nukleustaki izlerden; kare, düzensiz altıgen ve daire formunda taşların kullanıldığı görülmektedir.

3. ve 4. Bölümler: 3. bölüm; 1.7 x 1.5 m ölçülerinde, 4. bölüm 3.7 x 1.5 m ölçülerinde olup korunamamıştır.

5. Bölüm: 3 x 1.5 m ölçülerinde olup güneydoğu köşesinde dört adet opus sectile korunmuştur. Bu bölümde opus sectile izleri daha belirgindir. Bölümün ortogonal düzenlemeye sahip olduğu, merkezinde altıgen taşların kenarlarına kare ve üçgen şekilli taşlar yerleştirilerek daire motifleri oluşturulduğu tespit edilmiştir.

Doğu Bölümü: Bemanın doğu bölümü döşemesi yarım daire planlı olup 5 bölüme ayrıldığı görülür. Batı bölümüyle arasında 0.50 m genişliğinde dikdörtgen formlu mermer plakaların kullanıldığı bir şerit ayırmaktadır. Bölümler, 0.17 m ile 0.19 m arasında değişen dikdörtgen formlu mermer plakaların kullanıldığı şeritlerle birbirinden ayrılmaktadır. 5, 6 ve 7. bölümler korunamamıştır.

Bemada 8. ve 9. bölümler en iyi korunmuş olanlarıdır. 8. bölüm; bemanın güney kenarında, zemini çeyrek daire formunda kaplamakta olup ortogonal olarak düzenlenmiştir. Bölümün güney kenarını turuncu ve beyaz renkte dikdörtgen formda plakalarla yapılmış şerit sınırlandırmaktadır. Merkezlerinde siyah, sarı ve turuncu renk daire mermerlerin kenarlarına dört adet bir kenarı iç bükey altıgen yerleştirilmesiyle oluşan sekizgen motifleriyle süslenmiştir. Daire kenarlarına yerleştirilen altıgenlerin merkezlerine ise kare taşlar yerleştirilerek dört kenarı düz dört kenarı içbükey sekizgen motifler oluşturulmuştur. Panonun genel dekorasyonu bu düzenlemeye sahip olup beş daire bu bütünlüğü bozmaktadır. Bu dairelerin

merkezlerinde büyük kare taşlar kenarlarına ise yamuk dikdörtgenlerin yerleştirilmesi ile sekizgen motifler oluşturulmuştur.

9. Bölüm, *Synthronon* önünde yer almaktadır. Ortagonal olarak düzenlenen panoda; sarı, bordo, siyah ve beyaz renkler kullanılmıştır. Bölümde, dört kenarında oval taşlar ile köşelerinde kare taşların bulunduğu konkav sekizgenlerin tekrarından oluşmaktadır. Sekizgenlerin köşelerine yerleştirilen karelerin yerini kenarlarda üçgen taşlar almaktadır.

Karşılaştırma: 9 no.lu panoda görülen motif, Herakleia Perinthos Şapelinde, M.S. 5-6 yy. (Yeşil-Erdek, 2014: Res.8), Hierapolis'te M.S. 5-6. yy. (Cottica, 2004: Tav, XXXVIII, H 6), Ksanthos'ta Doğu Bazilikası Orta Bizans yapısı döşemelerinde M.S. 11 yy. (Raynaud, 2009: fig. 141), İstanbul Kalender Cami Kuzey Kilisesinin opus sectilesi, M.S. 6. yy. (Guidobaldi,2009: 413-436, Fig 16-17), 10. pano, Hierapolis'te M.S. 5-6. yy. (Cottica, 2004: Tav, XXXIX, H 9, 11, 12), Kıbrıs'ta Kourion Bazilikasında M.S. 6. yy. (Guidobaldi, 414-436, fig.19) görülmektedir.

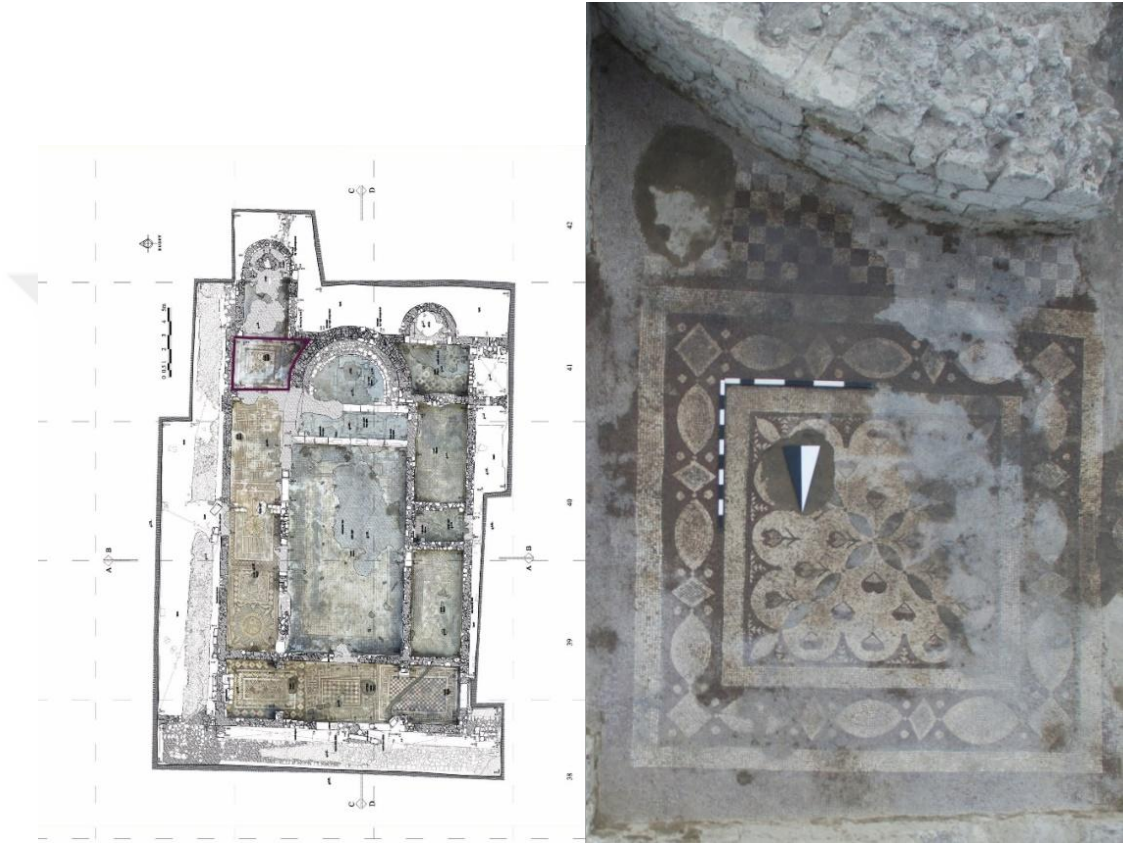
Batı bölümü 1. Pano; Hierapolis'te M.S. 5-6. yy. (Cottica, 2004: Tav.XXXVIII, H 3) tespit edilmiştir.

3.1.2.6. Kuzey Yan Oda Mozaikleri

Kuzey yan oda iki bölümden oluşmaktadır. (Resim238)

3.1.2.6.1. Kuzey Yan oda 1

Kat. No. 20

Resim: 239-243, Çizim 18

Buluntu Yeri :Kuzey yan oda, vaftiz havuzundan önceki bölüm.

Mimari Kontekst: Pano orta nef apsisinin kuzey kenarındadır. Apsis duvarından dolayı, pano asimetrik bir görünüm almış, genişliği batıda 4 m iken doğuda 5.38 m. dir. Pano, mekana göre düzenlendiğinden, mekanın güney bölümü ile merkezi ayrı tutulmuş olup iki bölüm halinde yapılmıştır. Birinci bölüm kare planda iken, ikinci bölüm orta nef apsis duvarından dolayı üçgen plandadır.

Buluntu Durumu ve Arkeolojik Veriler: Panonun güneydoğu köşesinde 0.56x0.48 m ile apsis duvarı yanında 0.97x0.65 m ölçülerinde iki *lacunae* bulunmaktadır.

Teknik Özellikler

Ölçüler :3.60x5.95x3.98 m ölçülerindedir.

Döşeme Tekniği :Opus tesellatum.

Tessera Renkleri:Siyah, beyaz, bordo, sarı, gri.

Tessera Yoğunluğu:1. Bölüm: Bordürde 40 ile 73 T/dm², orta pano 80 T/dm²

2. Bölüm: Orta pano 42 ile 71 T/dm²

Tanım

Bordür Dışı Alan:

Birinci bölüm : Bordo renkte olup genişlikleri kenarlarda farklılık göstermektedir. Bordür dışı alan kuzey ve doğu kenarda diğer kenarlara göre daha geniş yapılmıştır. Genişlikleri, kuzey kenarda; batıdan doğuya 0.40 m den 0.52 m ye, doğu kenarda; kuzeyden güneye 0.30 m den 0.37 m ye çıkmaktadır.

İkinci Bölüm : Birinci bölümün bordür dışı alanını oluşturan bordo renk zemin ikinci bölümün doğu ve güney kenarında dahada genişlemiştir. Orta nef apsis duvarından dolayı bu alanda oluşan köşenin büyük bir kısmı bordür dışı alan olarak bırakılmıştır.

Bordür : Literatürde boncuk dizisi olarak adlandırılmaktadır (Décor I. Pl.24e). Boncuk dizisini, bağlantısını dört adet tesseraanın sağladığı yatay yerleştirilen mekik ile kenarlarında beyaz renk nokta motiflerinin yer aldığı eşkenar dörtgenler oluşturmaktadır. Bordürü dıştan, genişliği 0.16-0.17 m arasında değişen beyaz renk şerit çevrelemekte, genişliği merkez panoyu çevreleyen beyaz renk

şeride kadar 0.42 ile 0.44 m arasında değişmektedir. Bordür; siyah renk tessera dizisinin sınırlandırdığı bordo renk zeminli, beyaz renktedir.

Merkez Pano :

1. Bölüm : Kare formundaki pano 1.73 x 1.67 m ölçülerinde, 0.17 m genişliğinde siyah konturlu beyaz renk şerit ile çerçeve içine alınmıştır. Pano, doğu kenar köşelerinde beyaz renk, batı kenar köşelerinde gri renkle başlayıp siyah renkle devam eden zeminlidir. Kare bezeme alanı içerisine çarpı motifi oluşturacak şekilde dizilen mekik dizisinden oluşmaktadır. (Décor II. Pl. 342a). Mekik dizisi ile dörde bölünen bezeme alanı üst üste yerleştirilmiş balık pulu motifi ile doldurulmuştur (Décor II. Pl.35). Bordo renk zemine işlenen bu desenler, doğu ve kuzeydeki bölümde beyaz renk iken güneydeki bölümde 2/3 kısmına beyaz 1/3 kısmına gri renk, batıdaki bölümün yarısına beyaz, diğer yarısına gri renk olarak işlenmiştir. Balık pulu motiflerinin içerisine, doğu ve batı bölümde; yaprak ve dalları siyah, çiçeği turuncu ve bordo renk gonca gül motifleri ile güney ve kuzey bölümde çiçeği turuncu ve bordo renk gonca gül ile süslendirilmiştir. Kenar boşluklarda bordo renk zemine beyaz renk yarım halde püsküllü rozet motifleri ile dolgu yapılmıştır.

İkinci Bölüm : Panonun güney kenarı apsis duvarından dolayı oval formdadır. Panoda, bordo renk zemine bordo ve beyaz renklerle dama tahtası deseni işlenmiştir (Décor I, 114f).

Yorum : Panonun genel dekorasyonunu bordür dışı alanın genişliğindeki orantısızlık asimetric olmasına neden olmuştur. Ancak merkez panoda kullanılan motifin simetric oluşu bunu dengelemektedir.

B Kilisesindeki benzerleri: Gül goncaları; orta nef mozağının orta panosunda (Kat. No.9), bordürdeki nokta motifleri; kuzey nef 1. pano (Kat

No.10) birinci bölümde, kuzey nef 2. pano (Kat No.11), güney nef 1. panoda (Kat. No. 15) kullanılmıştır.

Karşılaştırma

Bordür Motifleri:

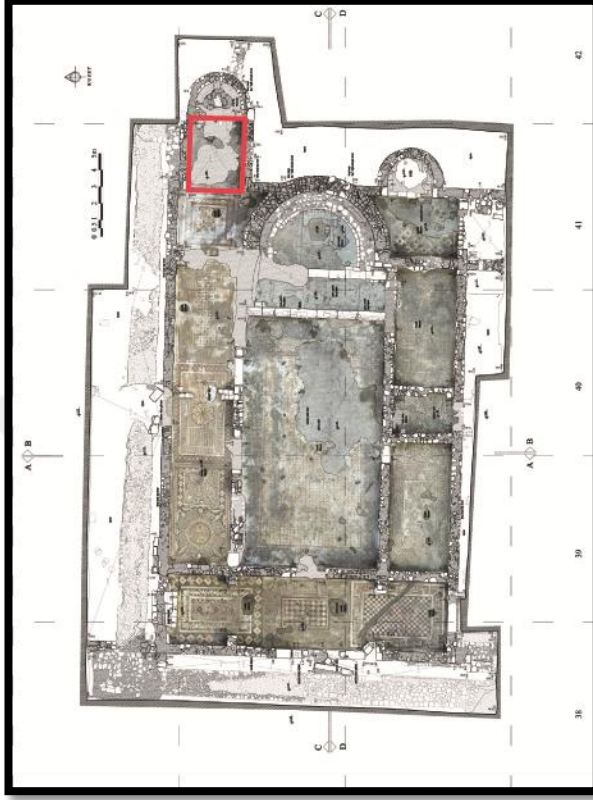
Bocuk Dizisi : Desenin bire bir benzeri bulunmamakla beraber yakın benzer örnekleri Türkiye’de yoğun olarak kullanılmıştır. Desenin tespit edilebilen benzer örnekleri, yatay ve dikey mekik motiflerinden oluşmaktadır. Desenin en yakın benzeri Antakya’da Haraparası Mahallesi’nde iki mozaikte (Two Mosaic With Floret Pattern-Arab Darası) M.S. 500 (Levi, 1947: CXXXVIIIe) ve Hadrianapolis’ Erken Bizans B Kilisesi narteks mozaïği bordüründe M.S. 6. yy ilk yarısı 7. yy başları (Patacı-Altun, 2014: 183-208, Fig.12), Germanicia mozaïği bordüründe, M.S.3-4 yy. (Ersoy,2012: 97-116,Res.1,5) görülmektedir. Diğer benzer örnekleri Antakya’da Briseis mozaïğinde (Mosaic of Briseis) M.S. 2. yy. (Campbell, 1988: 4/a 21), Anemurium’ da B1 16A mezarı mozaïğinde M.S. 3. yy. ortaları (Campbell,1998; 61, Res. 232,233), Aphrodisias Bazilika doğu nef mozaïğinde (M.S. 365-380, (Campbell,1991: 28-29, Res. 101, 102), Perge’ de, M.S. 4. yy.’ın 2. yarısı, 5. yy. ortaları (Işıklııkaya, 2016: Res. 31,33), batı portik batı A girişi, M.S. 5. yy.’ın ilk yarısı (Işıklııkaya, 2010: kat no 5/2, Res. 27, Kat. No.5/3 Res.28), Palaistra kuzey portik, M.S. 4. yy.’ın sonu 5. yy. başları (Kat no 10, Res. 87), Sagalassos’ ta Kentsel Köşk Yapısı, 58 nolu oda batı koridor mozaïği bordüründe (Urban Mansion Of Sagalassos, Corridor LVIII) M.S. 4. yy. sonu 5. yy başları (Uytterhoeven –Kökten –Corremans –Poblome –Waelkens, 2013: 373-407, Res.10), Bodrum Nekropolü 8 nolu mezar odası mozaïğinde M.S. 5. yy. (Parrish-Poulsen, 2009: Fig.12,13,14) tespit edilmiştir.

Merkez Pano : Merkez pano: çapraz dizilen mekik motifleri ile balık pulu motiflerin benzerini, Antakya’da Magdouh Mozaïğinde M.S. 500

(Levi,1947: 357, Pl. CXXXVIIa-b), Kuşlar Evi üst tabakası 2. Oda Mozağinde dolgu olarak, M.S. 500, (Levi,1, 1947: 366, Pl. CXXXVIII a), Antakya F Hamamı mozağinde M.S. 6. yy. (Pamir 2008: 955, Res.3), Ürdün, Yasileh Kilisesi güney nef mozağinde, M.S. 6. yy. (Nassar-Muheisen, 2010:182-198, Fig.14), Ege Adaları'ndan Carpato' da Aghia Anastasia Bazilikası mozağinde, M.S. 4. yy. sonları (Assimakopoulou-Atzaka,1984: 63-65, Tav.11a), Kıbrıs'ta Aghia Triada ad Aigialoussa bazilikası mozağinde, M.S. 5. yy. (Assimakopoulou-Atzaka,1984: Tav.11b), Ürdün Amman Üst Kilise (Quweismeh-Amman) mozağinde, M.S. 717 (Piccirillo,1989: Fig. 9), Ürdün Ma'in de Ed-Deir Manastırı mozağinde, (Piccirillo, 1989:Fig. 19), Ürdün, Monte-Nebo Mukhayyat Prete Giovanni Şapeli mozağinde M.S. 6. yy. ortaları (Piccirillo, 1985-1987: Fig. 7), Ürdün St. George Kilisesi kuzey nef mozağinde M.S. 535-36, (Piccirillo, 1993: 178, Fig. 244,245), Rihab Saint Menas orta nef mozağinde, M.S. 635, (Donceel-Voute, 1990: 207-220, Fig.6) tespit edilmiştir.

3.1.2.6.2.Kuzey Yan Oda 2

Kat. No. 21

Resim: 244-246, Çizim 19

Buluntu Yeri :Kuzey nef apsisinden önceki son mozaik panosudur.

Mimari Kontekst: Doğusunda vaftiz havuzu, kuzeyinde duvar, güneyinde giriş kapısı ve batısında kuzey yan oda birinci bölüm bulunmaktadır.

Buluntu durumu ve arkeolojik veriler:Çok az bir kısmı korunmuştur. Panonun batısı 2.76 x 2.68 m ölçülerinde, panonun doğusu ise 1.35 x 2.30 m ölçülerinde korunamamıştır.

Teknik Özellikler

Ölçüler :Panonun olması gereken ölçüleri, 4.36 x 3.22 m dir.

Döşeme Tekniği :Opus tesellatum.

Tessera Renkleri: Beyaz, siyah, bordo, sarı, turuncu ve gri

Tessera Yoğunluğu:Bordürde 72 T/dm², orta pano 83 T/dm².

Tanım

Bordür Dışı Alan:Duvar dan bordüre doğrudan geçişlidir.

Bordür : Bordür 0.51 m genişliğinde olup, içte ve dışta tesetere dışı motiflerinin çevrelediği (Décor I, Pl. 10g) ikili kalyks desenlidir (Décor I.pl. 62a). Testere dışı motifler, bordo zemine beyaz renk ile işlenmiştir. Ters ve düz yerleştirilen ikili kalyks motifleri, üç yapraklı, siyah renk dalgalı bir şeritle birbirinden ayrılmıştır. Siyah, beyaz, bordo ve sarı renklerin kullanıldığı kalyks motiflerinin çanağı, içe bakanların siyah iken dışa bakanların bordo renktedir.

Merkez Pano : Merkez pano diyagonal düzenlidir. Küçük bir kısmı korunan panoda, anahattını üst üste yerleştirilmiş gül goncalarıyla belirlenmiş, uç uca yerleştirilmiş karelerden oluşan, diyagonal düzenlenmiş ızgara deseninden oluşmaktadır. (Décor I. Pl.15j). Pano iki sıra beyaz ve iki sıra siyah renkte 0.06 m genişliğinde bantla çevrelenmiştir. Beyaz ve gri renk zemine siyah, bordo ve turuncu renklerle işlenmiştir. Merkezinde haç motifinin olduğu dörtlü gül goncası motif yer almaktadır.

Yorum : Büyük oranda korunamamış olan panonun genel dekorasyonu düzenlidir. Kullanılan renkler ve tesseralar titizlikle uygulanmıştır.

B Kilisesindeki Benzerleri: Çift kalyks motifi narteks 1. pano (Kat. No.5) bordüründe, testere dışı motifi, orta nef ile güney nef panoları (Kat. No. 9,15-18) dış bordüründe kullanılmıştır.

Benzerleri

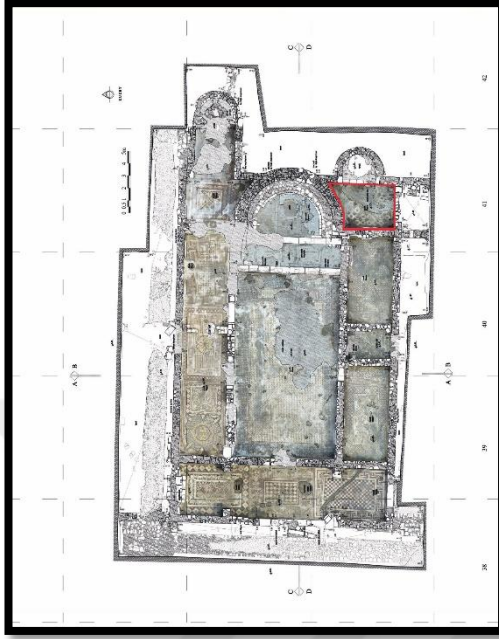
Bordür Motifleri

Çifte Kalyks :Çifte kalyks motifi için bkz. narteks 1. pano bordürü.

Merkez Pano : Antakya'da Büfe Evi Mozaïği üst tabakası 5 ve 4 nolu oda mozaïğinde (House Of The Buffet Supper Upper Level, room 5 and 4), M.S. 425, (Levi, 1947: 311-312, Pl CXXVIb, CXXVIId), Kuşlar Evi üst tabakası 2. Oda Mozaïğinde dolgu olarak, M.S. 500, (Levi,1, 1947: 366, Pl. CXXXVIII b) ve Ananeosis Mozaïğinde (Ananeosis Mosaic) M.S. 450 (Levi,2,1947: Pl. LXXIIIa), İncil yazıtlı mozaïğin orta panosunda (Mosaic of the Biblical İnscription), M.S 450, (Levi, I 1947: 320, 626, II, Pl.CXXXIb) tespit edilmiştir.

3.1.2.7. Güney Yan Oda Mozaïği

Kat No. 22

Resim: 247-250, Çizim 20

Buluntu Yeri :Güney nef doğu ucu.

Mimari Kontekst: Güney nefin doğusundaki yan odanın apsisten önceki bölümünü yamuk planda kaplamaktadır. Doğusunda apsis, kuzeyinde bema apsisi, batısında güney nef ve güneyinde yapıya sonradan eklenen mekan bulunmaktadır.

Buluntu Durumu ve Arkeolojik Veriler:Panonun güneydoğu köşesinde 0.56x0.48 m ile apsis duvarı yanında 0.97x0.65 m ölçülerinde iki *lacunae* yer almaktadır.

Teknik Özellikler

Ölçüler :5.43 x 4.03 x 3.66 m².

Döşeme Tekniği :Opus tesellatum.

Tessera Renkleri: Siyah, beyaz, bordo, sarı, gri, ve krem.

Tessera Yoğunluğu:Bordürde 41 T/dm², orta pano 72 T/dm²

Tanım

Bordür Dışı Alan:

Bordür : Panoyu, batıda ve kuzeyde 3 sıra bordo, 5 sıra beyaz, 1 sıra siyah ve 1 sıra bordo şerit 0.17 m, doğuda ve güneyde 16 sıra beyaz 1 sıra beyaz ve 1 sıra bordo renk şerit 0.27 m genişliğinde bordür çevrelemektedir.

Merkez Pano:

Birinci bölüm : Pano diyagonal olarak düzenlenmiş ve tüm yüzeyi kaplamaktadır. Burada desen, aralarında dişli karelerin bulunduğu üst üste ve yan yana sıralanmış sekizgen motiflerden oluşmaktadır (Décor I, Pl 27a). Sekizgen motifler, bordo renk zemine beyaz renk olarak işlenmiş dört kenarı dişlidir. Sekizgenler panonun kuzey kenarında mekan darlığından dolayı yarım olarak uygulanmıştır. Sekizgenlerin merkezinde, içinde sarı renk karelerin olduğu köşelerinde şevron motifleri olan bordo renk karelerle süslenmiştir. Sekizgenlerin aralarında ki karelerde ise, bordo zemine beyaz renk püsküllü çapraz haç (Décor I, Pl 4 k) motifi ile bezenmiştir.

İkinci bölüm : Orta nef apsis duvarına göre şekillenen bu bölüm, üçgen forma sahiptir. Panoda, tüm yüzeyi kaplayan beyaz ve siyah renklerden oluşan zik zak motifi kullanılmıştır.

Yorum : Pano genel dekorasyonunu oluşturan sekizgen motifleri kendi içinde homojen bir yapıda işlenmemiştir. Kullanılan tesseraların boyutlarında bir dengesizlik söz konusudur. Aynı gözlemler zik zak motifinde de görülür.

B Kilisesindeki Benzerleri: Zik zak motifi, narteks 2. pano (Kat. No. 6) köşe karesinde, güney nef 2. pano (Kat. No. 16) karelerinde, kuzey nef 1. pano (Kat No.10) birinci bölümü karesinde dolgu olarak kullanılmıştır.

Karşılaştırma

Merkez Pano

Sekizgen Motifi : Motifin benzerleri; Antakya'da C Hamamı 48 nolu oda (Bath C, Room 48) mozağında dolgu motifi farklı M.S. 350 (Levi, 1947: CXIXa), Yeşil Halı Evi 1 nolu oda üst tabakası ve alt tabakası (House of the Green Carpet, Room 1, Lower Level and Upper Level) mozağında bordür olarak M.S. 5. yy. (Levi,2,1947: Pl. CXXVIIIb-c), Phoenix Evi kuzeydoğu döşemesinde (House of the Phoenix) M.S. 425 (Levi,2,1947: Pl CXXXVa), Kavashlı Kilisesi (Kaoussie Church) doğu nefi mozağı bordüründe, M.S. 387, (Levi,2,1947: Pl.CXIIIb), Erzincan Altıntepe'de Mozaikli Kilise'nin kuzey nefi mozağında, M.S 6. yy. (Can, 2009: 1-9, Fig. 17), Kıbrıs'ta tarihlenen Soli Bazilikası güney nef mozağı 4. panoda M.S 4-6 yy. (Sabır, 2004: 64, Bkz. Çiz.7) tespit edilmiştir.

Zikzak Motifi : Antakya' da E Hamamı 3 nolu oda (Bath E, Room 3) mozağında dolgu olarak, M.S. 325, (Levi, 1947: Pl. CIXe), Menander Evi (Menander House) Mozağı 16 nolu odası Apollon ve Daphne mozağında (Apollon and Daphne Mosaic), M.S. 235-312 (Levi,1947:Pl.XLVIIa), F Hamamı altındaki yapının (Building Under Bath F) mozağında M.S. 325 (Levi, 1947: CVIII f) tespit edilmiştir.

3.2.BULUNTULAR KATALOĞU

3.2.1.A Kilisesi Buluntuları

3.2.1.1.Mimari Parçalar

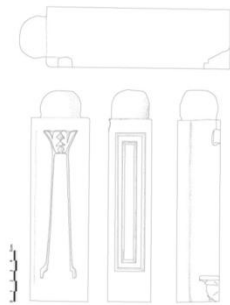
Kat. No. 1.

Sütunçe. Müze Env. No: 19521

Yeniyurt A Kilisesi Nartekste bulunmuştur.

Yük.97,5 cm. Gen. 26,5 cm

Beyaz mermer sütunçe, dikdörtgen gövdeli, yarım daire başlıklıdır. Bir yüzeyinde Korint başlıklı sütun, bir yüzeyi iç içe iki dikdörtgen bezemelidir. Templonda kullanılmış olmalıdır. Benzeri Ürdün'de M.S. 6-7 yy. (Sodini, 2003: 135, Fig. 36,38) Söz konusu kaynakta sütunçenin tarihlendirmesi yapılmadığından sütunçenin bulunduğu kilisenin yapım tarihi esas alınmıştır.

Kat. No. 2

Sütunçe.

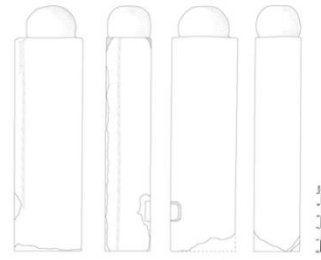
Müze Env. No: 19522

Yeniyurt A Kilisesi Nartekste bulunmuştur. Templonda kullanılmış olmalıdır.

Yük.97,5 cm. Gen. 26,5 cm

Beyaz mermer sütunçe, dikdörtgen gövdeli, yarım daire başlıklıdır.

Benzeri Ürdün'de M.S. 6-7 yy. (Sodini, 2003: 135, Fig. 36,38). Söz konusu kaynakta sütunçenin tarihlendirmesi yapılmadığından sütunçenin bulunduğu kilisenin yapım tarihi esas alınmıştır.

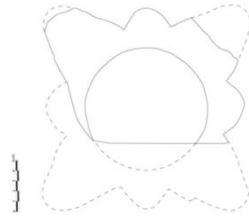
Kat. No.3.

Sütun Başlığı.

Yeniyurt A Kilisesi.

Beyaz mermer Korint Tipi Sütun Başlığı.

Benzeri, Harbiye M.S. 5. yy.'ın 2. yarısı (Stillwell: 1941:158-159, Pl.35, fig.86).

Kat. No.4

Sütunçe parçası.

A Kilisesi orta nef buluntusu.

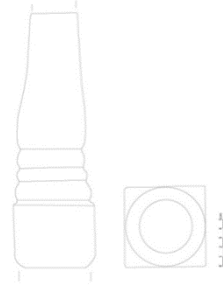
Yük. 30 cm. gen. 10 cm. dir.

Mermerden başsız sütunçe alt kısmı.

Kare formlu kaideli, daire formlu gövdelidir. Yukarı doğru incelmektedir.

Benzeri tarihlendirmenin yapılmadığı

Ürdün'de tespit edilmiştir (Sodini, 2003,143, Fig. 48).

Kat. No.5

Sütunçe parçası.

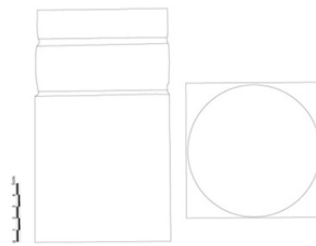
A Kilisesi orta nef buluntusu.

Yük 20.cm. gen. 11.5 cm. dir.

Mermerden başsız sütunçe, alt kısmı.

Benzeri tarihlendirmenin yapılmadığı

Ürdün'de tespit edilmiştir (Sodini, 2003, 143, Fig. 48).

Kat. No.6.

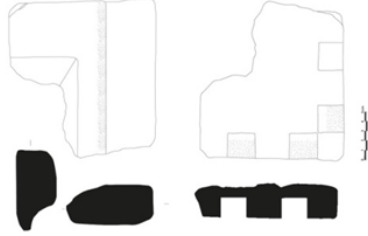
Diş kesimi

A Kilisesi Bema buluntusu.

Yük. 16 cm. gen. 15 cm. dir.

Mermer

İki kenarı diş motiflidir. Korniş köşesinde kullanılmış olmalıdır.

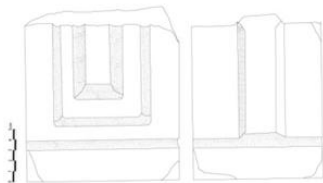

Kat. No.7

Sütunçe parçası.

Yeniuyurt A Kilisesi Nartekste bulunmuştur.

Yük. 18 cm. gen. 14 cm. Beyaz mermer. Dikdörtgen formlu, bir yüzeyinde kazıma teknikte iç içe iki dikdörtgen motiflidir. Bir kenarında parapet yuvası yer alır. Benzeri tarihlendirmenin yapılmadığı Ürdün'de tespit edilmiştir (Duval, 1989: 135, Fig. 36,38).

Kat. No.8

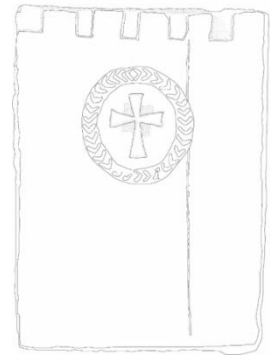
Haç Kabartmalı Dış Kesimi

A Kilisesi, kuzey nef girişinin batısında bulunmuştur.

Yük. 40 cm, gen. 28,5 cm. kal. 4 cm. dir.

Renk Munsell 5 YR 6/8

dikdörtgen formlu, üzeri balık kılıcı kabartma daire, içinde kabartma haç motiflidir. Üst kısmında 5 adet dış, ön yüzeyinde kalıp izi ve harç bulunmaktadır. Arka tarafı düz olup üzerinde harç kalıntıları vardır.

Kat. No.9

Haç Kabartmalı Dış Kesimi

A Kilisesi, kuzey nef girişinin batısında bulunmuştur.

Yük. 40 cm, Gen. 28,5 cm. Kal. 4 cm. dir.

Kiremit renk hamurlu, dikdörtgen formlu, üzeri çoğunlukla aşınmış balık kılıcı bezek kabartma daire içinde

kabartma haç motiflidir. Üst kısmında 5 adet diş, ön yüzeyinde kalıp izi ve harç bulunmaktadır. Arka tarafı düz olup üzerinde harç kalıntıları vardır.

Kat. No.10

Taç

Pişmiş toprak

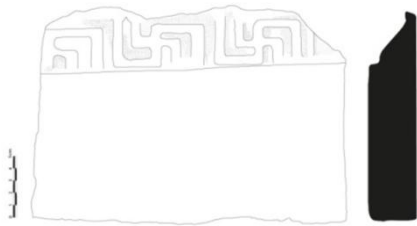
A Kilisesi orta nef buluntusu.

Yük 15 cm. Gen. 25 cm, Kal. 1.4 cm dir.

Kabartma alanı 5.5 cm genişliğindedir.

Renk Munsell, Hr.5 YR, 6/8

Dikdörtgen formlu tacın üst kenarı aralarında svastika motifinin bulunduğu meander motif kabartmalıdır.

Kat. No.11

Taç

Pişmiş toprak

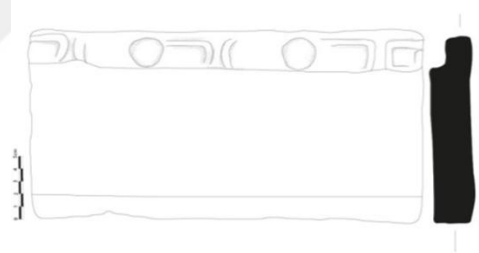
A Kilisesi, Güney nef girişinin batısında bulunmuştur.

Yük. 16.5 cm Gen. 34.5, Kal. 3.5 cm.

Kabartma alanı 3.5 cm genişliktedir.

Renk Munsell, 5 YR, 6/8

Dikdörtgen formlu tacın üst kenarı boncuk ve meander bezemelidir.

Kat. No.12

Taç

Pişmiş toprak

A Kilisesi, kuzey nef girişinin doğusunda bulunmuştur.

Gen. 34 cm. Yük. 18 cm. Kal. 3.5 cm.

Kabartma alanı genişliği 3.5 cm.

Renk Munsell, Hr.2.5 YR, 6/4

Dikdörtgen formlu tacın üst kenarı meander motif kabartmalıdır.

Kat. No.13

Diş Kesimi

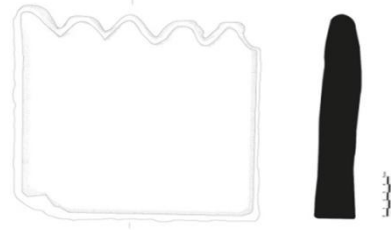
Pişmiş toprak

A Kilisesi, kuzey nef girişinin doğusunda bulunmuştur.

Yük. 30 cm. Gen. 27 cm. Kal. 4.3 cm.

Renk Munsell, 5 YR, 7/6

Kare formu plakanın üst kenarı zikzak şeklinde düzenlenmiştir. Diş kesimi pişmiş toprak örneklerle aynı amaçla kullanılmış olmalıdır.

Kat. No.14

Akanthus yaprağı biçimli konsol

Pişmiş Toprak

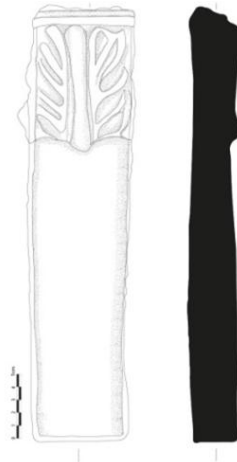
A Kilisesi, kuzey nef girişinin doğusunda bulunmuştur.

Yük. 39.2 cm. Gen. 9,2 cm, Kal. 4.5 cm.

Kabartma alanı 12x9.5 cm ölçülerindedir.

Renk Munsell, 5 YR, 6/8

Dikdörtgen formu, üst kısmı akanthus yaprağı bezemelidir.

Kat. No.15

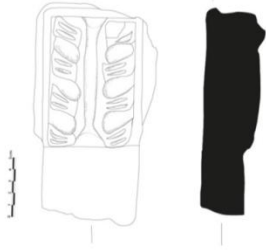
Akanthus Yapraklı Motifli Konsol
Pişmiş Toprak

A Kilisesi, kuzey nef girişinin doğusunda bulunmuştur.

Yük. 22 cm, Gen. 9,2 cm, Kal. 4.5 cm.

Kabartma alanı 12x9.5 cm

ölçülerindedir. Kırıktır. Kiremit rengi hamurludur. Dikdörtgen formlu, üst kısmı akanthus yaprağı bezemelidir. Orta kısmından aşağısı

Kat. No.16

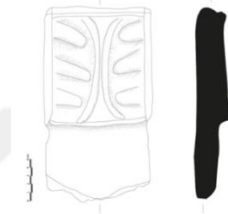
Akanthus Yapraklı Motifli Konsol
Pişmiş Toprak

A Kilisesi, kuzey nef girişinin doğusunda bulunmuştur.

Yük. 23 cm. Gen. 13 cm. kabartma alanı 14x13 cm ölçülerindedir. Alt tarafı eksiktir.

Renk Munsell, 2.5 YR, 6/8

Dikdörtgen formlu, üst kısmı akanthus yaprağı bezemelidir. Orta kısmından aşağısı kırıktır.

Kat. No.17

Akanthus Yapraklı Motifli Konsol
Pişmiş Toprak

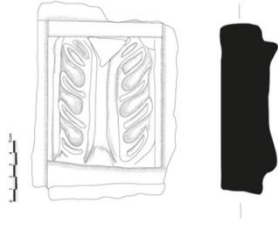
A Kilisesi, güney nefin dışında bulunmuştur.

Yük. 16 Gen. 11 cm. dir. Kabartma altı eksiktir. Kabartma kısmı 9,5x10.5 cm ölçülerindedir.

Renk Munsell, Hr.2.5 YR, 6/6

Dikdörtgen formlu, üst kısmı akanthus yaprağı bezemelidir. Kabartma kısmından aşağısı kırıktır.

Kat. No.18

Duvar Panosu Parçası.

Pimiş Toprak

A Kilisesi yüzey buluntusu.

Yük 22 cm. Gen. 18.5 cm. Kal. 5 cm dir.

Renk Munsell 2.5 YR 6/8

Büyük oranda eksiktir. Kenarlarındaki eksiklerden dolayı üçgenimsi bir form almıştır. Ön yüzeyinde kazıma tekniğiyle yapılmış bir figürün belden aşağı kısmı bulunmaktadır. Figürün ayakları yanlara doğru durmaktadır. Üzerinde yana doğru savrulmuş pelerini bulunur.

Kat. No.19.

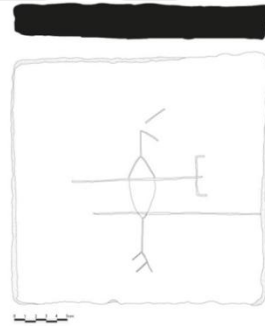
Monogramlı Tuğla

A Kilisesi kuzey nef yüzey buluntusu.

Yük 27.2 cm, Gen. 26 cm, Kal. 4.5 cm dir.

Renk Munsell HR 5 YR 7/6

kare formlu, bir yüzeyi monogramlıdır. Ortasında kabartma ovali kesen dik ve yan kesen çizgiler, çizgilerin bitiminde 3 harf bulunmaktadır. Çok aşınmış olduğundan iyi görünmemektedir.

Kat. No.20.

Monogramlı Tuğla

A Kilisesi kuzey yüzey buluntusu.

Yük 29 cm. Gen. 26.5 cm. Kal. 3.5 cm dir.

Renk Munsell HR 5 YER 6/8

kare formlu tuğlanın bir köşesi eksiktir. Ön yüzeyinde monogram yer almaktadır. Ortasında kabartma ovali kesen dik ve yan kesen çizgiler, çizgilerin bitiminde H, K ve E harfleri bulunmaktadır.

3.2.1.2. Metal Objeler

Kat.No.21.

1 Libra/Litra

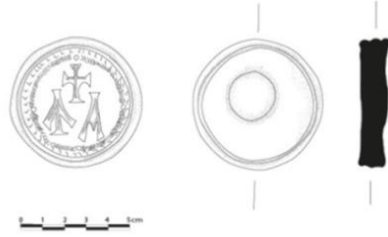
Bronz Ağırlık

A Kilisesi, kuzey nef girişinin doğusunda bulunmuştur.

Ağırlık 322.10 gr.

Çap.6,5 cm, Kal. 1.4 cm.

Üst ve alt kenarı yükseltilmiş, çevresi çift yivli, bir yüzeyi düz olup pul şeklinde eklentisi bulunmaktadır. Ön yüzeyi, çelenk içinde üstte haç (†) motifi, altta yan yana birim işareti “A” yer almaktadır. Bizans ağırlığı Roma ağırlığının devamı niteliğinde 1 litra ise en büyük ağırlık birimidir.(Tekin 2007,32-35)

3.2.1.3. Pişmiş Toprak Kaplar

Kat. No.22.

Testi

A Kilisesi apsis buluntusu.

Yük. 15.02 cm. ağız çapı 4.2 cm, dip çapı 6 cm. dir.

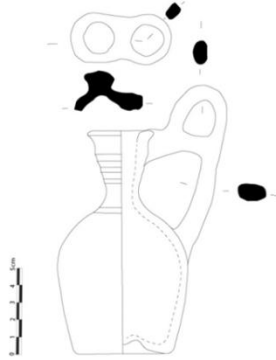
Hamur rengi, 7,5 YR 8/4

Az miktarda mika, kum katkılıdır.

Tek bir çift kulplu ve buna birleştirilmiş tutamaklı kapağı bulunan testi. Dış bükey dar ağızlı, gövdeye doğru incelen boyunlu, geniş gövdeli, ağız omuz arası kulplu, düz diplidir. Dip ve gövdesindeki küçük bir kısım tamir edilmiştir.

Bu tip testilerin benzerlerini Lmyra'da M.S. 6.7. yy.'a tarihlenen testi örneklerinde görmekteyiz. Çiftli tek kulplu bu tür testilerin benzerlerini, Xanthos, Kıbrıs ve Kilikya bölgelerinde

görülmektedir. (Vroom,2012:343-358,Fig.3-5)

Kat. No.23

Testi

A Kilisesi apsis buluntusu.

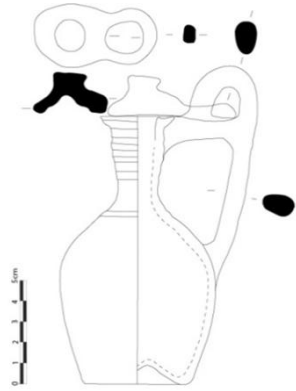
Yük. 15.3 cm. ağız çapı 4 cm. dip çapı 6 cm. dir.

Az miktarda mika, kireç katkılıdır.

Tek bir çift kulplu ve buna birleştirilmiş tutamaklı kapağı bulunan testi. Dış bükey dar ağızlı, gövdeye doğru incelen boyunlu, geniş gövdeli, ağız omuz arası kulplu, düz diplidir. Dipten gövdeye doğru tamirli olup kulpu kararmıştır.

Bu tip testilerin benzerlerini Lmyra'da M.S. 6.7. yy.'a tarihlenen testi örneklerinde görmekteyiz. Çiftli tek kulplu bu tür testiler, Xanthos, Kıbrıs ve

Kilikya bölgelerinde görülmektedir. (Vroom,2012:343-358,Fig.3-5)

Kat. No.24

Haç Damgalı Kap Parçası

A Kilisesi apsis buluntusu.

9x10 cm ölçülerindedir.

Hamur rengi, 10 R 6/8, astar rengi 10 R 5/8

Üzerinde haç damgası bulunan seramik parçası kırmızı renktedir. Haç yan kollarının arasında ovaler ve yukarı kolun ucundan aşağı sarkan şerit bulunur.

M.S. Erken 7. yy. (Waage, 1948:51-57, Fig34)

3.2.2. B Kilisesi Buluntuları

3.2.2.1 Mimari Parçalar

Kat. No. 25

Vaftiz Kasesi

B Kilisesi, narteksin güney ucunda bulunmuştur.

Yük. 52 cm. Gen. Dip 11.5 cm. Gövde 12 cm dir.

Beyaz mermerden armudi gövdeli gövde kaide arası bilezik formlu, yuvarlak kaidelidir. Bir yüzeyinde bilezikten üst ucuna doğru gövde uzunluğunda kabartma haç motif yer almaktadır. Üst kısmı kırık olan tek parça halinde mermer bloğun üst kısmı çanak şeklinde düzenlenmiş olmalıdır. Kaunos Palaestra Terası Kubbeli Bazilikasında üst kısmı çanak şeklinde düzenlenmiş sütun formundaki vaftiz kasesi olabileceği belirtilen mimari öge B Kilisesi Haç Motifli mermeri andırmaktadır. Her

ikisinde de haç motifi bulunmaktadır. (Güzererler Sağman,2007:Res.153,154)

Kat. No. 26

Pilaster.

B Kilisesi Güney nef, batı ucunda bulunmuştur.

Yük.28 cm. üst Gen.30.5 alt gen. 28 cm. dir.

Harbiye M.S. 5. yy.'ın 2. yarısına tarihlenen Korint tipi sütun başlığının bezemesine benzemektedir. (Stillwell: 1941:158-159, Pl.35, fig.86)

Kat. No.27.

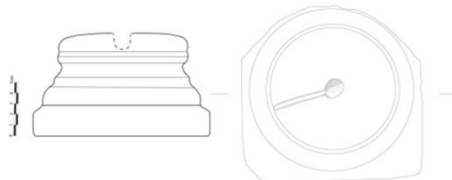
Sütun kaidesi

B Kilisesi Güney nef, doğu ucunda bulunmuştur.

Beyaz mermer.

Yük. 12.8 cm. alt çap 20 cm., üst çap 15 cm. dir.

Attik İon kaide tipindedir. Üzerinde yer yer altın yaldız kalıntıları yer almaktadır. Pencere sütun kaidesi olarak kullanılmış olmalıdır. Benzeri, Harbiye M.S. 4. yy.'ın sonu M.S. 5. yy. başları. (Stillwell: 1941:158-159, Pl.39, fig.135)

Kat. No. 28

Pilaster

B Kilisesi kuzey nef dışında bulunmuştur.

Yük.43 cm. Gen. 70 cm.

Yaprak aralarındaki deliklerde matkap kullanılmıştır.

Benzeri M.S. 3. yy'ın 2. Yarısı (Stillwell: 1941:158-159, Pl.34, fig.41)

Kat. No.29.

Sütun Başlığı

B Kilisesi kuzey yan oda doğu dışında bulunmuştur.

Yük 24 cm., Gen. Üst gen. 48 cm. alt çap 25 cm. Alt kısmı kırıktır.

Benzeri, Harbiye M.S. 5. yy.'ın 2. yarısı. (Stillwell: 1941:158-159, Pl.35, fig.86)

Kat. No. 30

Taç

Pişmiş toprak

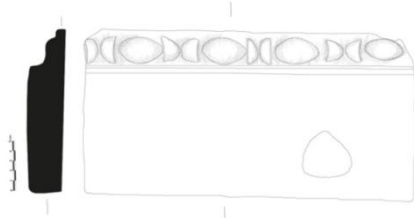
B Kilisesi güney nef dışında bulunmuştur.

Yük. 18,2 cm Gen. 36,5 cm, Kal. 4 cm, kabartma alanı 3.5 cm. dir.

Renk Munsell, HR 10 R, 6/6

Dikdörtgen formlu tacın üst kenarı çocuk dizisi bezemelidir. Tamdır.

M.S. 5.-6.YY

Kat.No.31

Taç

Pişmiş toprak

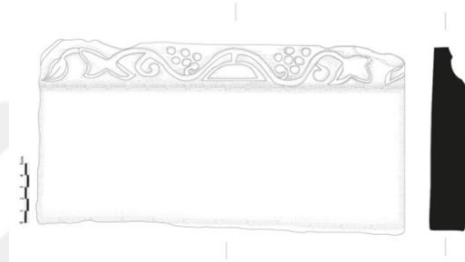
B Kilisesi güney nef dışında bulunmuştur.

Yük. 18 cm. Ken. 36.2 cm. Kal. 3.5 cm dir.

Kabartma alanı 4 cm dir.

Renk Munsell, HR 10 R, 6/6

Dikdörtgen formlu tacın üst kenarı asma yaprağı ve üzüm salkımı bezemelidir. Tamdır.

Kat.No.32

Taç

Pişmiş toprak

B Kilisesi kuzey yan odada bulunmuştur.

Yük. 18,2 cm Gen. 36,5 cm. Kal. 4 cm.

Kabartma alanı genişliği 3.5 cm. dir.

Dikdörtgen formlu tacın üst kenarı boncuk dizisi bezemelidir.Tamdır.

Kat. No.33.

Taç

Pişmiş toprak

B Kilisesi.

Yük. 18,2 cm Gen. 36,3 cm. Kal. 4 cm.

Kabartma alanı genişliği 3.5 cm. dir.

Dikdörtgen formlu tacın üst kenarı boncuk dizisi bezemelidir. Tamdır.

Kat.No.34

Taç

Pişmiş toprak

B Kilisesi kuzey yan oda bulunmuştur.

Yük. 18,2 cm Gen. 36,3 cm. Kal. 4 cm.

Kabartma alanı genişliği 3.5 cm. dir.

Dikdörtgen formlu tacın üst kenarı boncuk dizisi bezemelidir. Sol üst köşesi kırıktır.

Kat. No.35

Taç

Pişmiş toprak

B Kilisesi.

Yük. 18 cm Gen. 36 cm. Kal. 4 cm.

Kabartma alanı genişliği 3.5 cm. dir

Dikdörtgen formlu tacın üst kenarı boncuk dizisi bezemelidir.

Ortadan kırıktır.

Kat.No.36

Taç

Pişmiş toprak

B Kilisesi güney nefte bulunmuştur.

Yük. 18,2 cm. Gen. 36,3 cm. Kal. 4 cm.

Kabartma alanı genişliği 3.5 cm. dir.

Dikdörtgen formlu tacın üst kenarı asma yaprağı ve üzüm salkımı bezemelidir.

Kırıktır.

Kat.No.37

Taç

Pişmiş toprak

Pişmiş toprak

B Kilisesi kuzey yan odada bulunmuştur.

Yük. 18.1 cm, Gen. 36 cm. Kal. 4 cm dir. Kabartma alanı genişliği 3.5 cm dir.

Dikdörtgen formlu tacın üst kenarı asma yaprağı ve üzüm salkımı bezemelidir. Tamdır.

Kat.No.38

Taç

Pişmiş toprak

B Kilisesi güney nefte bulunmuştur.

Yük. 18.1 cm Gen. 22 cm, Kal. 4 cm dir.

Kabartma alanı genişliği 3.5 cm dir.

Dikdörtgen formlu tacın üst kenarı asma yaprağı ve üzüm salkımı bezemelidir. Kırıktır.

Kat.No.39

Haç Kabartmalı Diş Kesimi

B Kilisesi orta nefte bulunmuştur

Yük. 22 cm. Gen. 20 cm. Kal. 4 cm. dir.

Kırıktır.

Kiremit renk hamurlu, dikdörtgen formlu, üzeri çoğunlukla aşınmış çelenk içinde kabartma haç motiflidir. Arka tarafı düzdür.

Kat.No.40

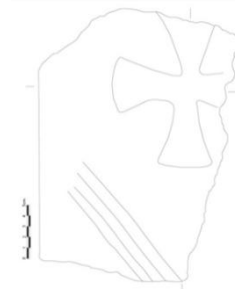
Diş Kesimi

B Kilisesi.

Yük. 30 cm, Gen. 21.3 cm, Kal. 3.5 cm dir.

Renk Munsell, HR 5 YR 5/6

Üç kenarı kırık. Ortasında haç kabartması bulunur.

Kat.No.41

Diş Kesimi

B Kilisesi orta nefte bulunmuştur

Yük. 22 cm, Gen. 20 cm. Kal. 4 cm. dir.

Kırıktır.

Kiremit renk hamurlu, dikdörtgen formudur. Ön yüzeyi parmakla çapraz yivlendirilmiştir. Arka tarafı düzdür.

Kat.No.42

Taç ve Diş Kesimi

B Kilisesi.

Kiremit renk hamurludur. Dikdörtgen formudurlar.

Soldaki; taç. dikdörtgen formlu olup üst kenarı boncuk dizisi bezemelidir.

Sağdaki; diş kesimi parmakla çapraz yivlendirilmiştir.

İkiside kırıktır.

Kat.No.43

Bordür

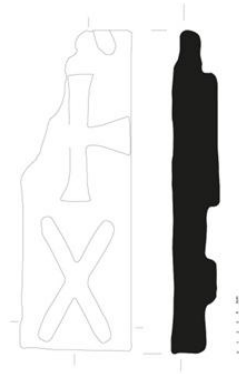
Pişmiş toprak

B Kilisesi buluntusu.

Yük. 32 cm, Gen. 11 cm Kal. 5 cm dir.

Renk Munsell HR 2.5 YR 6/8

Dikdörtgen formlu plakanın üzerinde X ve haç kabartması bulunmaktadır. Haç kabartmasının üst tarafında bir kabartmanın parçası yer almaktadır. Plaka muhtemelen iki "X" kabartma motifi arası haç kabartmalıdır. Form olarak pişmiş toprak konsol örneklerine benzemektedir. Ancak bu örneğin tüm yüzeyi kabartmalıdır. Bu örnekler kilise duvarını süsleyen panoların bordürü olarak kullanılmış olmalıdır.

Kat.No.44

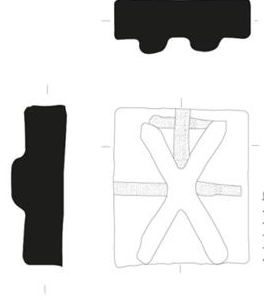
Taç ve Diş Kesimi

B Kilisesi.

Kiremit renk hamurludur. Dikdörtgen formludurlar.

Soldaki Taç. Dikdörtgen formlu tacın üst kenarı boncuk dizisi bezemelidir.

Sağdaki; üst kısmında 1 adet diş İkiside kırıktır.

Kat.No.45

Bordür

Pişmiş toprak

B Kilisesi buluntusu.

Yük. 13 cm, Gen. 10.1 cm, Kal.4 cm dir.

Kabartma alanı 3.5 cm dir.

Renk Munsell, HR 7.5 YR 6/6 , Boya rengi 10 R 8/6

Üzerinde X kabartması bulunan plakanın bir kısmı korunmuştur. Kabartmanın üzeri ve araları muhtemelen haç motifi oluşturulacak şekilde boyanmıştır.Kat. No.43'ün benzeridir.

Kat.No.46

Akanthus Yaprığı Motifli Konsol

Pişmiş Toprak

B Kilisesi kuzey yan odada bulunmuştur.

Soldaki; Dikdörtgen formlu plakanın üzerinde haç kabartması bezemesi bulunmaktadır. Kırıktır.

Sağdaki; Yük. 39.2 cm. Gen. 9,2 cm. Kal. 4.5 cm. Kabartma alanı 12x9.5 cm ölçülerindedir.

Dikdörtgen formlu konsolun üst kısmı akanthus yaprağı bezemelidir. Kabartma alanı kırmızı boyalıdır. Tamdır.

Kat.No.47

Akanthus Yapraklı Motifli Konsol
Pişmiş Toprak

B Kilisesi.

Soldaki; Kabartma alanı 12x9.5 cm ölçülerindedir. Kırıktırlar.

Sağdaki; Yük. 39.2 cm. Gen. 9,2 cm, Kal. 4.5 cm. Kabartma alanı 12x9.5 cm ölçülerindedir.

Konsolların üst kısmı akanthus yaprağı bezemelidir.

Tamdır.

Kat.No.48

Akanthus Yapraklı Motifli Konsol
Pişmiş Toprak B Kilisesi.

Üst kısmı akanthus yaprağı bezemelidir.
Kırıktır.

3.2.2.2. Pişmiş Toprak Kaplar**Kat.No.49**

Sürahi

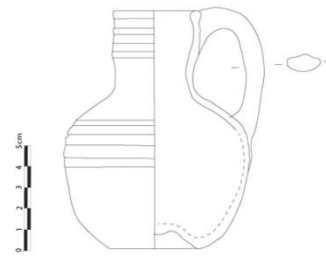
B Kilisesi buluntusu.

Yük. 13.4 cm. Ağız Çap 5 cm, kaide çapı 5 cm dir.

Hamur rengi 5 YR 7/6, astar rengi 10 YR 8/2

Ağız kenarı kırık ve tamirli olup noksandır. Ağız gövde arası tek kulplu, gövdesinde ve ağızda yivler bulunmaktadır.

M.S. 11 yy. (Waage,1948; 79-108, fig.96)

Kat.No.50

Kandil

B Kilisesi.

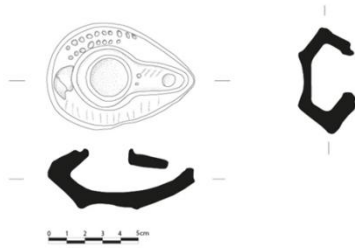
Yükseklik 4 cm, Uz. 9,2 cm. Gen. 6.9 cm. fitil deliği 1.1 cm. iç yük. 2.4 cm.

Küçük taneli, kireç az miktarda mika ve ince kum katkılıdır.

Hamur rengi 7.5 YR, 7/6

Yuvarlak sivri burunlu, daire gövdeli, küçük dik kulplu, yuvarlak diskus delikli, gövde üstü enine geniş yivlidir. Diskustan fitil deliğine giden yağ oluğu bulunur. Dış yüzey korozyonlu, kulbu kırıktır. Fitil deliğinde kullanımdan dolayı yanık izleri vardır. Tamirlidir.

Benzeri, Erken Bizans Dönemi (Waage:67, PlXII, Fig.1843,1842), Erken 5. yy. (Goldman,1950: 97, grup XIX, fig. 308)

Kat.No.51

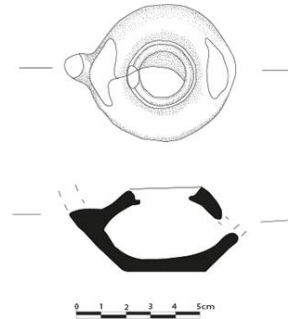
Kandil:

B Kilisesi, güney nef mozaiği üzerinde bulunmuştur.

Yükseklik 3.7 cm, Uz. 7.5 cm, Çap 6.2 cm. Kaide Çapı 3.5 cm.

Yağ haznesi yukarı genişletilmiş, diskus deliği iç bükey olarak yapılmış, yuvarlak formudur. Daire gövdelidir. Ağız omuz arası kulpludur. Fitil deliği kırık olup çıkıntılı olması gerekir. Kulp, fitil deliği kırık, gövdesi tamirlidir. Fitil deliğinde yanık izleri vardır. Kireç, kum, ince taşçık katkılı hamurludur.

Benzeri M.S. 7. yy. (Waage: 1941:68, fig.82, 60a188)

DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Tezin konusunu oluşturan Yeniyurt A-B Kiliseleri'nin konumu itibariyle araştırmacıların belirttiği üzere Roma döneminde *cursus publicus*, Geç Antik Çağda ise Hac Yolu üzerinde kaldığı düşünülmektedir. Yapılan araştırmalarda kiliselerin bulunduğu alanlara değinilmemiş olması, alanın etrafının çevrili ve tarım arazisi olarak kullanılıyor olmasından kaynaklı olabilir. Yüz dönümü aşkın bir alan içerisinde birbirinden bağımsız halde konumlanmış A ve B Kiliseleri dışında, alanda kazısı hiç yapılmamış iki yerleşim daha bulunmaktadır. Bu yerleşim alanlarındaki yüzey buluntuları, kazısı yapılan A ve B Kiliseleri buluntularıyla paralel özellikler göstermektedir. Kazısı yapılmayan bu iki alanda da kilise yapılarının olduğu ihtimaller arasında olup özellikle B Kilisesinin güneydoğusunda yer alan yerleşim yerindeki cam tesseralar bu ihtimali güçlendirmektedir.

2012-2015 yılları arasında Hatay Müze Müdürlüğüne yapılan kurtarma kazıları, kiliselerin yapısını oluşturan ana bölümlerine yönelik olmuştur. Hem A hem de B kilisesinde, kilise yapılarının dışında başka yapıların da olduğu, alanlardaki yüzey bulgularından anlaşılmaktadır. Kazıların yapılmadığı diğer iki alanda olması muhtemel yapılar da bunlara eklenince bölgede geniş bir ibadet ve yerleşim alanı olduğu söylenebilir. Bu durumda kiliselerin bulunduğu bu alanlardaki olması muhtemel yapıların *katagogia* olduğu düşünülebilir. Kaesareia'lı Başpiskopos Basileios'un isteğiyle yapılan, hacı adaylarının kalabilecekleri kutsal yerlere yakın ayrı konaklama yerleri, hac yolu üzerinde bulunan ve aynı dönemde kullanıldığını düşündüğümüz A ve B Kiliselerinin bulunduğu alan içinde söylenebilir.

A-B Kiliseleri Mimarisi

A Kilisesi Mimarisi

A Kilisesi, doğu-batı eksenli, üç nefli bir bazilikadır. Kilise, batısında; kuzey-güney ekseninde uzanan dikdörtgen planlı narteks, narteksin doğusunda nartekse dik uzanan doğu-batı eksenli dikdörtgen planlı orta ve yan neflerden oluşmaktadır. Yan nefler ana neften, her iki yanda kare forma yakın sütun kaidesi dizileri ile

ayrılmaktadır. Neflerin toplam genişliği narteks uzunluğundadır. Orta nefin doğusunda apsisli bema bulunmaktadır. Kuzey nef ile güney nefin doğusunda bemanın dışına uzatılmış apsisli yan odalar mevcuttur. Kuzey nef doğu ucunda yer alan kuzey yan oda, doğuya doğru uzatılarak güney neften daha uzun yapılmıştır. Kiliseye; orta nef batı kenardan, kuzey nefe batı ve kuzey kenarlardan birer giriş bırakılmıştır. Güney nef duvarlarının büyük bir kısmının korunmamış olması nedeniyle bu alanda giriş kapısı olup olmadığı konusunda bir veri ele geçmemiştir. Yan odalardaki asimetrik durum dışında yapının genelinde görülen simetri anlayışı güney nefte de kuzey nefte olduğu gibi giriş kapılarının olması gerektiğini düşündürmektedir. A Kilisesi, aynı bölgede yer alan; planı, yapım tekniği ve ele geçen pişmiş toprak mimari bezeme elemanlarının büyük benzerlik gösterdiği B Kilisesi ile yakın benzerlikler göstermektedir. A Kilisesinde olduğu gibi B Kilisesi kuzey yan odası, doğuya doğru uzatılarak diğer neflerden daha uzun yapılmıştır. B Kilisesi kuzey ve güney nefleri giriş kapılarına bakılırsa A Kilisesinde giriş kapıları için yukarıda öne sürdüğümüz önerinin yerinde olduğu görülür.

A Kilisesi plan bakımından Antakya'da, 1936 yılında kazısı yapılmış M.S. 500'lü yıllara tarihlenen Maşuklu Kilisesi (Church in Machouka) (Levi, 1947: 365-369, fig.152,153), benzemektedir. Sadece temeli korunmuş Maşuklu Kilisesinin bema ve yan odaları korunamamıştır. Nefleri daha uzun inşa edilmiş olduğu görünen kilisenin tabanı mozaikle döşenmiştir. Benzer plana sahip kiliseleri; Suriye ve Ürdün'de görmekteyiz. Ürdün'de M.S. 640'tan önce yapıldığı belirtilen Khirbet Es Samra Saint Pierre Kilisesi planı, yan odaların doğuya doğru uzatılması açısından A Kilisesi ile benzer olduğu görülür. (Desreumaux-Humbert, 2003, 27, fig.7). Ürdün Umm-al Rasas'ta M.S. 6. yy.'ın 2. yarısına tarihlenen Saint Etienne kompleksinde de (Duval, 2003: 67, fig.23) benzer planın olduğu söylenebilir. Bu kilisede de yan odaların doğuya doğru uzatıldığı görülmektedir. Güney yan odasının kare planlı olup apsise yer verilmeyişi nefleri ayıran kaidelerin sayısının az ve daha küçük boyutta inşa edilmiş olması gibi farklı yanlar dışında çok büyük bir farkın olmadığı görülür. Suriye'de M.S. 487 yıllarına tarihlenen Michaelion Kilisesi'nde de (Canivet, 2003:195,fig.5) benzer bir planın olduğu görülür. Bu kilisede de yan odaların yapının doğusuna doğru uzatıldığı görülür. Kare planda düzenlenen bu yan odalar kilise simetrisini değiştirmeden inşaa edilmiştir. Yapı plan olarak benzese de ölçü olarak Yeniyurt A Kilisesi'ne oranla daha küçük inşa edilmiştir. Ürdün'de M.S. 559 yılına

tarikhlenen Church of İsaiah Kilisesi'nin planında benzer olduğu gör÷l÷r. (Piccirillo, 1980-1984, 220, Pl CXXXVIII). Bu kilisede de neflerin düzenlenişi ve beşer adet sütun kaideleri ile ayrılması benzer bir özelliktir. Yan odaların apsisli olduğu ancak bemanın doğusuna uzatılmadığı gör÷l÷r. Yeniyurt A ve B Kilise'lerinin en yakın benzeri ise Knidos'ta tespit edilmiştir (Doksanaltı-Sevmen-Karaoğlan-Özgan-Aslan:2015,Res.6,7,8). D Kilise'si olarak adlandırılan kilisenin özellikle kuzey yan odası Yeniyurt kiliselerinde olduğu gibi orta nef apsisinin doğusuna uzatıldığı gör÷l÷r. Özellikle, A Kilisesi kuzey yan odasına benzediği gör÷len D Kilisesi kuzey yan odasının tek başına bir şapel planı verdiği gör÷l÷r. Knidos D Kilise'sinin planı, neflerin düzenlenişi ve ölç÷leri bakımından Yeniyurt kiliselerine oldukça benzer olduğu gör÷lmektedir.

A Kilisesi'nde ele ge÷en mimari dekorasyonda kullanılan pişmiş toprak süsleme öğeleri Antik Çağ mimarisinde kullanılan mermer mimari bezemelerinin pişmiş toprak yansımalarıdır. Özellikle Roma İmparatorluğunda, tapınak, tiyatro sahne binası cephesi (scaenae frons), nymphaion, tak, hamam gibi anıtsal yapıların geisonunda gör÷len; diş kesimi, konsol, boncuk dizisi ion kymationu Lesbos kymationu gibi bezemeleri barındıran kademeli olarak düzenlenmiş özgün mimari bezeme tipi yer almaktadır. İmparatorluğun Batı ve Doğu eyaletlerinde anıtsal boyuttaki yapıların tümünde gör÷len mimari bezeme anlayışı, yukarıda saydığımız farklı bezeme tiplerinin tümünün tek bir mermer blok üzerine büyük bir ustallıkla uygulandığı bilinmektedir.

Harbiye Tiyatrosu Kornişi M.S. 2. yy. (Stillwell,1941:165, Fig. 177) (Resim 263), Aspendos tiyatrosu, Tiyatro Sahne Binası Cephesi (Scaenae Frons) Konsollu Geisonu (Ge÷ Antoninuslar – Erken Severuslar Dönemi) (Resim 264), Perge, Severuslar Çesmesi (Nymphaion) Konsollu Geisonu (Ge÷ Severuslar Dönemi), Perge, Kavsak Nymphaionu Konsollu Geisonu (Septimius Severus - Caracalla Dönemi) (Resim 265), Anazarbos Kent Kapısı Konsollu Geisonunda (Erken Severuslar Dönemi), (Türkmen,2007: Kat.135,138,141,143) gör÷len mimari bezeme türleri A Kilisesinde ele ge÷en pişmiş toprak plakalardaki bezemelerle benzer nitelikler göstermektedir. Tek parça mermer blok üzerinde bir arada bulunan tüm bezeme türlerinin her bir örneğinin, küçük boyutlardaki pişmiş toprak plakalara yansıtıldığı gör÷lmektedir. Yukarıda birkaç örneğini verdiğimiz konsollu geison örneklerinde gör÷len diş kesimi, konsol, boncuk dizisi, ion kymationu, Lesbos

kymationu gibi bezeklerin pişmiş toprak plakalara tek tek uygulanarak, A Kilisesi duvarları cephesinin üst bölümünde bezemeli alanların zeminden görünecek şekilde üst üste kademeli yerleştirilerek bir konsollu geison şeklinde düzenlendiği söylenebilir.

Bununla ilgili ikinci bir öneride pişmiş toprak bezeme öğelerinin, yapının kapı kornişlerinde kullanılmasıyla ilgilidir. Buna uygun benzer bir uygulamayı Mersin’de M.S. 5. yy’a tarihlenen Alahan Manastırı’nda görmekteyiz. Manastırda; Yeniyurt Kiliseleri’nde ele geçen pişmiş toprak konsol mimari öğelerinin mermerle yansıtılmış biçiminin kapı üst bölümü ile kornişlerde kullanıldığı görülür (Gough,1967-68: 455-464, Fig.8).

A Kilisesi’nde ele geçen, yapının dekorasyonunda kullanılan pişmiş toprak plaka örneklerinden üzerinde haç motifi ve dış kesimi bulunan öğenin, konsollu geison örneklerinde görüldüğü gibi yapının üst bölümünün alt kısmında kullanıldığı ve yukarı kademeli olarak konsol ve sonrasında taç kullanılarak yapıya mimari bir estetik kazandırılmış olabilir. A Kilisesi’nde ele geçen pişmiş toprak mimari öğelerinde, bezek alanı dışında kalan diğer kısımlarındaki harç kalıntıları böyle bir uygulama olduğu varsayımını güçlendirmektedir. A Kilisesi’nde çoğu parça halinde; 125 adet konsol, 51 adet taç, 80 adet dış kesimi ve 91 adet monogramlı tuğla ele geçmiştir. Verilen bu istatistiksel verilere; kaçak kazılar ve toprak sürümü sonrası buluntuların alana dağılması, kurtarma kazısının tüm alanda yapılmamış olması gibi faktörlerin de eklenmesi ve buluntu sayılarının buna göre değerlendirilmesi gerektiği unutulmamalıdır.

B Kilisesi Mimarisi

B Kilisesi, A Kilisesi’nin 285 m doğusunda, sahilin 580 m kuzeyindedir. 29x17.50 m ölçülerindeki kilise doğu-batı eksenli üç nefli bir bazilikadır B Kilisesi’nin batısı, kuzey-güney ekseninde uzanan dikdörtgen planlı narteks, narteksin doğusunda nartekse dik uzanan doğu-batı eksenli dikdörtgen planlı orta ve yan neflerden oluşmaktadır. Yan nefler, ana neften, her iki yanda kare forma yakın sütun kaidesi dizileri ile ayrılmaktadır. Neflerin toplam genişliği narteks uzunluğundadır. Orta nefin doğusunda apsisli bema bulunmaktadır. Kuzey nef ile güney nefin doğusunda apsisli yan odalar mevcuttur.

B Kilisesi plan olarak A Kilisesi ile büyük benzerlikler göstermektedir. Yakın ölçülerde inşaa edilmiş olan her iki kilisede yan odalar yapının doğusuna doğru uzatılmıştır. Kuzey yan odaları farklı özellikler göstermektedir. Vaftiz odası olarak kullanılmış olduğunu varsaydığımız bu oda A Kilisesinde daha geniş ölçülerde inşaa edilerek tek başına bir şapel planı verdiği görülür. A Kilisesi kuzey yan odası kuzey neften daha geniş ölçülerde inşaa edilmişken, B Kilisesinde, kuzey nefin genişliğine daha yakın ölçüde inşaa edildiği bu nedenle yapı simetriğine daha uygun olduğu görülür. Dikdörtgen ve kare formda bazalt taşlarla inşa edilen A Kilisesi duvarların yapım tekniği B Kilisesi'nde özellikle Kuzey Yan Oda duvarıyla aynı tekniktedir. B Kilisesi'nde kuzey yan oda hariç yapının genelinde duvarlar, orta ve küçük ölçekte poligonal bazalt taşlar kullanılarak inşaa edilmiştir. B Kilisesi'nin A Kilisesi'nden diğer bir farkı da vaftiz havuzunun bulunmasıdır.

B Kilisesi planı A Kilisesi ile yukarıda değindiğimiz bazı hususlar dışında benzer nitelikler taşıdığı görülür. A Kilisesi'ne benzeri olarak yukarıda değinilen Antakya Maşuklu Kilisesi ile Suriye ve Ürdün'deki kilise örnekleri B Kilisesi ile de karşılaştırma açısından ele alınabilir.

B Kilisesi'nin, ele geçen buluntular bakımında da A Kilisesi ile ortak bir yanı bulunmaktadır. Ele geçen pişmiş toprak mimari bezemelerin A Kilisesi'nde görülen örneklerle aynı teknikte yapıldığı ve hatta bazı örneklerin aynı olduğu görülmektedir. Ele geçen bu buluntuların çok sayıda olması B Kilisesi mimari dekorasyonun A Kilisesi ile benzer olduğunu göstermektedir. Bu haliyle Antik çağ mimari bezeme anlayışının pişmiş toprak mimari öğelere yansıtılarak Geç Antik çağda devam ettiğini, bunu A Kilisesi'nde olduğu gibi B Kilisesi için söylemek de yerinde olacaktır.

B Kilisesi'nde çoğu parça halinde; 55 adet konsol, 38 adet taç, 48 adet dış kesimi ve 15 adet monogramlı tuğla ve 38 adet pişmiş toprak bordür ele geçmiştir.

A-B Kiliseleri Mozaikleri

Tez kapsamında incelenen Yeniyurt A ve B Kiliseleri mozaikleri üç farklı döşeme tekniği kullanılarak yapılmıştır. Bunlar; *Opus Tesellatum*, *Opus Vermiculatum* ve *Opus Sectile* teknikleridir. Yeniyurt kiliselerinde en yaygın olarak

kullanılan teknik ise *opus tesellatum* tekniğidir. A Kilisesi güney ve kuzey nef mozaikleri *opus vermiculatum-opus tesellatum* tekniğinde, A Kilisesi kuzey yan oda ile B Kilisesi güney, kuzey ve orta nefleri ve kuzey yan oda ile güney yan oda *opus tesellatum* tekniğinde, A Kilisesi güney yan oda ile B Kilisesi beması *opus sectile* tekniği ile döşenmiştir. A ve B Kiliselerinde ele geçen renkli cam ve altın yaldızlı cam *tesseraların* kiliselerin duvarların bir bölümünün mozaikle döşendiğini göstermektedir (Resim 251,252,253). Ayrıca ele geçen fresk parçası duvarlarda fresk kullanıldığını göstermektedir (Resim254). Yukarıda kataloglar halinde tanımlanan 22 adet mozaik panosunun karşılaştırmaları özellikle yakın bölgelerde tespit edilen benzerleri ile yapılmıştır. Özellikle mozaik alanında zengin bir koleksiyona sahip Hatay ve Türkiye'deki diğer bölgeler ile; Suriye, İsrail, Ürdün, Kıbrıs, Makedonya, Yunanistan, Ege Adaları ve Avrupa'daki benzerleri ile karşılaştırmaları yapılmıştır.

A Kilisesi Mozaikleri

Kuzey nef mozağinde (Kat. No.1) genel şemayı oluşturan birbirine ilmiklerle bağlanan daire motifleri konut alanlarında işlendiği gibi yoğunlukla kiliselerde işlendiği tespit edilmiştir. Tespit edilen en erken örneklerinin M.S. 4. yy.'a tarihlendirildiği ve şemanın M.S. 8. yy.'a kadar kullanıldığı görülmektedir. Pano genel şemasını oluşturan ilmikli dairelerin, yaygın bir şekilde kullanıldığı, ancak daire içlerini süsleyen dolgu motiflerinde geometrik, bitki, eşya ve hayvan gibi farklı dolgu motiflerinin ele alındığı görülür. Bazen bu dairelerin merkezleri sade bırakılmış, bazen de tüm dairelerde aynı geometrik motifler tekrar edilmiştir. Örneğin, M.S. 4. yy'ın sonu 5. yy'ın başına tarihlenen Perge Palaistra Mozağinde geometrik motifler kullanılmışken, M.S. 500 e tarihlenen Phoneix Evi Mozaığı ve İncil yazıtlı mozaığın güneyindeki mozaikte bitkisel motifler kullanılmıştır. Bazı örneklerde de bu dairelerde hayvan figürleri, bitki ve eşya motifleri beraber kullanılmıştır. M.S. 5. yy'ın sonu 6. yy'ın başına tarihlenen Ürdün, Piskopos Leontios Kilisesi mozaığında bitki ve eşya motifleri işlenmişken, M.S. 550-575 yıllarına tarihlenen Yunanistan Nikopolis A Bazilikası mozaığında (Resim255) hayvan ve bitki motifleri betimlenmiştir.

A Kilisesi kuzey nef mozaığı panosunda asıl dikkat çekici olan KTHCIC figürüdür. M.S. 4. yy. da popüler olan figür; şehir mimarı, binanın gücü, kurucu gibi

anlamlar taşımaktadır. (Michaelides, 1989: 192). Pano düzenlenişi açısından Hatay'da çok sayıda benzer örneklerine rastlanmaktadır. Pano merkezindeki madalyon içerisine işlenen figürlerin bulunduğu mozaiklerin genel şeması M.S. 4-5 yy.'larda da yoğunlukla kullanıldığı görülmektedir. A Kilisesi'ndeki KTHCIC figürünün yapıldığı yapının kilise olması dışında diğer mozaiklerle genel şema açısından pek bir farkın olmadığı görülmektedir. Tespit edilen benzer örneklerin tümünde olduğu gibi figür madalyon içerisine yerleştirilerek yanına ismi yazılmıştır. Ancak, tüm mozaiklerde figürün ismi KTICIC olarak yazılmışken A Kilisesi mozağinde üçüncü harfte 'eta' kullanılarak KTHCIC olarak yazılmıştır. Ayrıca, ismin yazılış yönünün de diğer figürlerinkinden farklı olduğu görülmektedir. Benzer örneklerin tümünde harfler soldan sağa sıralanmışken A Kilisesinde yukarıdan aşağıya sıralanmıştır. Hatay'da üç benzer örneği bulunan figürün en yakın benzeri ise M.S. 5. yy.'a tarihlendirilen Kıbrıs Kourion'da Eustolios Kompleksi mozağinde görülmektedir. İki mozaikte de figür, bir madalyon içinde ve elinde de ölçü aletine benzer bir nesne tutmaktadır. Figürün kilise mozağine işlenmesi dolayısıyla, kendisine yüklenen sıfatlar kilise yapısı ve cemaatiyle ilişkilendirilebilir.

Güney nef mozağinde (Kat No 2.) içinde muhtelif hayvan ve insan figürlerinin bulunduğu doğa tasviri işlenmiştir. Panoda en fazla iki figürün birbiriyle bağlantılı olduğu görülür. Figürler işlenirken herhangi bir mekan sınırlaması yapılmamıştır. Dikdörtgen plandaki panoda figürler dört kenara bakacak şekilde işlenmiştir. Bu şekilde doğa tasvirlerinin yer aldığı mozaikleri M.S. 4.yy. ile 5. yy.'larda görmekteyiz. Hatay'da M.S. 5. yy.'a tarihlenen Philia Salonu (Hall of Philia) (Resim 256) mozağinde, M.S. 6. yy.'a tarihlenen Martyrion Mozağinde, A Kilisesi Mozağinde olduğu gibi figürler bir doğa içinde bağımsız olarak işlenmiştir. Suriye'de, M.S. 483-485 yıllarına tarihlenen Photios Bazilikası mozağinde, M.S. 487 yılına tarihlenen Michaelion mozağinde de yine doğa içinde yer alan figürler işlenmiştir.

B Kilisesi Mozaikleri

Narteks 1. Panoda (Kat. No.5) kullanılan motifler tespit edilebilen kadarıyla benzerleri en erken M.S. 350 en geç M.S. 6. yy' a tarihlenen ve yoğunlukla

imparatorluğun doğu eyaletlerinde kullanıldığı görülen mozaiklerde tespit edilmiştir. Anadolu, Suriye, Filistin, İsrail, Ürdün ve Kıbrıs gibi bölgelerde kullanıldığı görülen panoya en yakın benzer örnekler Türkiye ve Kıbrıs'ta görülmektedir. Pano genel şemasının aksine kullanılan dolgu motifleri Türkiye ve diğer bölgelerde yoğunluklu olarak kullanıldığı görülmektedir. M.S. 5. yy.' a tarihlenen Anemurium Kutsal Havariler Kilisesi (Holy Apostles Church) narteks mozaïği (Resim 257), hem kalyks motifli bordürü hem de merkez pano dekorasyonu açısından B Kilisesi narteksi birinci panosunu andırmaktadır.

İkinci pano (Kat. No.6) için en erkeni M.S. 350 yılına, en geçi M.S. 6. yy.' a tarihlenen benzer örneklerinin Anadolu'da yaygın olarak kullanıldığı görülür. Anadolu dışında Ürdün, Kıbrıs ve Yunanistan'da da kullanıldığı da tespit edilmiştir. Merkez panodaki sadeliğe karşın bordürdeki zengin desenin sevilerek kullanıldığı görülmektedir. Bordürü ve dolgu motifleri hem kiliselerde hem de diğer yapıların zeminini süslemede kullanılmıştır.

Bordürün, güneybatı köşesindeki kare panoda dolgu motifinin bezeme anlayışı, Antakya'da M.S. 450 yılına tarihlenen Ananeosis Mozaïğinde (Levi,1947: 320, CXXXId) görmekteyiz. Ananeosis Mozaïğinde merkez panoda bir karede kullanılan üç ayrı dolgu motifi, B Kilisesi narteksi köşe panosu ile benzeşmektedir. Bu karelerde kullanılan motifler farklı olsa da motiflerin kullanılış şemasındaki benzerlik, B Kilisesi mozaiklerinin yapım tarihi açısından önemli bir veridir.

Üçüncü panoda (Kat. No.8) kullanılan motifleri özellikle de dama tahtası motifinin en erken örneği Geç Hellenistik dönemde, en geç örneği M.S. 5. yy.'da kullanıldığı tespit edilmiştir. İmparatorluğun doğu eyaletlerinde Anadolu'da ve Batı eyaletlerinde kullanıldığı görülen motifin; Anadolu, Kıbrıs, Yunanistan ve Makedonya'da kullanıldığı görülmektedir. Bu panoda asıl dikkati çeken ise pano bordürüdür. Az sayıda örneği tespit edilebilen bu motif Hatay'a en yakın bölgelerden Adana ve Kıbrıs' ta kullanıldığı görülmüştür. Yüzey araştırmasında tespit edilip ve herhangi bir tarihlendirmenin yapılmadığı Adana Koyunevi Mozaïği örneği ile Dört Yol B Kilisesi narteksi 3.panosu mozaïğinin aynı atölyenin ürünü olabileceğini düşünmek uygun olacaktır.

Orta nefte (Kat. No.9) kullanılan motifler konut mimarisinde ve kiliselerde aynı yoğunlukta kullanıldığı görülmektedir. Hatay'da yoğun olarak kullanıldığı görülen motif yedi örnekte tespit edilmiştir. Tespit edilen en erken örneği M.S. 350 en geç örnekleri ise M.S. 6. yy.' a tarihlendirilmektedir. Hatay' da özellikle M.S. 5. yy.'a tarihlenen Büfe evi üst tabaka mozaïğı, M.S. 500'e tarihlenen Phoenix Evi Mozaïğı (Resim 258), Haraparası Mahallesi, F Hamamı ve Maşuklu Kilisesi mozaikleri oldukça benzer olduğu görülmektedir.

Kuzey nef birinci pano birinci bölümde (Kat. No.10), literatürde “kanatlı sekizgen” olarak adlandırılan desen, merkezinde madalyon ve madalyon dışındaki sekizgen kenarlarına yerleştirilen karelerden oluşmaktadır. Sevilerek kullanılan kanatlı sekizgen deseni, özellikle kilise yapılarında yaygın olarak kullanıldığı görülür. Desen; bir panoda tek olarak kullanıldığı gibi yana yana tekrar eden örnekleri de bulunmaktadır. Benzerlerine; Anadolu, Suriye, İsrail ve Makedonya'da rastlanmaktadır. Antakya'da beş adet mozaikte tespit edilen desenin en erken örneği M.S. 235-312 yıllarına tarihlendiğı, en yakın benzerinin ise M.S. 425'e tarihlenen Büfe Evi mozaiginde (Resim 259) kullanıldığı görülmektedir. Her iki mozaikte de içinden aşağıya sarkan üzüm dallarının çıktığı kantharos bulunmaktadır. Antakya dışında Anadolu'da geniş bir coğrafyada sevilerek kullanılan bu desen, İmparatorluğun doğu ve batı eyaletlerinde çok tercih edilmiştir. En geç örneği M.S. 5. yy'a tarihlenen desenin, ilk başlarda villa ve evlerin tabanını süslediğı görülürken, sonraki dönemlerde merkezine kantharos yerleştirilerek kiliselerde tabanın süslemesinde sıklıkla tercih edildiğı tespit edilmiştir.

Kuzey nef birinci pano ikinci bölüm (Kat. No.10) genel şeması benzerlerinden farklı bir üslupla karşımıza çıkmaktadır. Farklı varyasyonlarıyla yakın benzerleri tespit edilebilen örneklerin ise Anadolu'da kullanıldığı görülmektedir. En erken örneğin M.S. 450 yıllarına, en geç örneğin ise M.S. 5-6. yy.'a tarihlendiğı görülen desenin benzerleri sade ve kolay algılanabilir bir görüntüye sahipken, B Kilisesi Mozaiginde girift bir görüntüye sahip olduğu görülür. B Kilisesinde; benzer örneklerinde kullanılan dolgu motifleri yerine, daire ve mekikleri oluşturan örgü ve halatların kalın tutularak merkezdeki boşlukların darlaştırıldığı görülmektedir.

Kuzey nef İkinci panoda (Kat. No.11) kullanılan bordür ve merkez panoda kullanılan motifler erken dönemlerde villa ve evlerin mozaiklerinde ve yaygın olarak İmparatorluğun doğu eyaletlerinde kullanıldığı tespit edilmiştir. Anadolu, Suriye, Ürdün ve Kıbrıs' ta tespit edilebilen örneklerden sekizgen motiflerinin en erken M.S. 387 en geç 5. yy.'a tarihlendiği, iç bordürde kullanılan svastika motifli meander motifi ise en erken M.S. 425'de en geç M.S. 6-8 yy. da kullanıldığı görülür. Merkez panoda kullanılan sekiz kollu yıldız motifi çoklu olarak kullanıldığı gibi B Kilisesi mozağinde olduğu gibi tekli olarak kullanıldığı da görülmektedir. Bu açıdan M.S. 387 yılına tarihlenen Kavashlı Kilisesi kuzey nefinde ki sekiz kollu yıldız motifine oldukça benzer olduğu görülür. Tespit edilebilen en erken örneklerin ise Severuslar döneminde (M.S. 193-235), en geç örneğinin ise M.S. 6. yy da kullanıldığı tespit edilmiştir.

Kuzey nef üçüncü pano (Kat. No.13) Merkez panoda köşe noktaları uç uca gelecek şekilde yan yana ve alt alta yerleştirilmiş "mekik yıldızları" motifinin en erken örneği, M.S. 115 en geç örneği M.S. 5. yy da kullanıldığı görülmektedir. Anadolu' da yaygın olarak kullanılan motif İmparatorluğun batı eyaletlerinde sadece İspanya' da bir örnekte tespit edilebilmiştir. Bordür Phoenix Evi Yakınındaki mozaikte olduğu gibi meanderin hatlarını giyoş ve halat oluşturmaktadır.

Güney nef, birinci panonun (Kat. No.15) tespit edilen benzerleri en erken M.S. 193-235 ile en geç M.S. 6. yy.' a tarihlendirildiği görülmektedir. Anadolu ve İsrail' de tespit edilen örneklerin özellikle genel dekorasyonu açısından tespit edilen benzerleri M.S. 6. yy. 'a tarihlendirildiği görülmektedir. İmparatorluğun doğu eyaletlerinde kullanılan desenler özellikle Antakya' da daha yoğun olarak karşımıza çıkmaktadır. Antakya'da M.S. 4. yy.'ın sonu, 5. yy.'ın başına tarihlenen Phoenix Yakınındaki Mozaik bunun güzel bir örneğidir.(Resim 260)

Güney nef ikinci ve üçüncü pano (Kat. No.16,18) mozaïği sade bir düzenlemeye sahip olup çok yaygın olarak kullanılmıştır. Anadolu, Suriye ve Ürdün' de tespit edilebilen benzer örneklerin özellikle kilise yapılarında kullanıldığı bunun yanında evlerin ve villaların mozaiklerinde de sevilerek kullanıldığı görülmektedir. Bordür olarak en erken örneği M.S. 350 yılına, en geç örneği M.S. 5-6. yy. tarihlenen desenin bire bir benzeri tespit edilememiştir. Literatürde Çift Anahtarlı Meander

olarak adlandırılan ve genelde bordür olarak kullanılan desenin B Kilisesinde farklı bir varyasyonla kullanıldığı görülür. Tespit edilen tüm örneklerde bordürlerde tekli olarak kullanılan meanderler burada çift halde kullanılmıştır. Yaygın olarak kullanılan merkez panonun tespit edilebilen en erken örneği ise Antakya’ da 387 yılına tarihlenen Kavaslı Kilisesi mozağında, en geç benzer örnekleri ise M.S. 5. yy. tarihlendirildiği görülmektedir. Suriye’de, M.S. 4. yy’ın sonu 5. Yy’ın başına tarihlenen Apameia Katedral Mozağının (Resim 261) Yeniuyurt Mozağına oldukça benzer olduğu görülür.

B Kilise Güney Yan oda panosunda (Kat. No.22) kullanılan sekizgen ve zikzak motifleri hem bordür olarak hem de orta pano süslemesi olarak kullanıldığı görülmektedir. Tespit edilebilen en erken örneklerin M.S. 4. yy. en geç örneğin ise M.S. 6. yy.’ a tarihlendirildiği tespit edilmiştir. Antakya’da sık rastlanılan desenin bir benzerini’de M.S 6. yy.’a tarihlenen Erzincan Altıntepe mozağında (Resim 262) görmekteyiz.

Kuzey yan oda 1. panonun (Kat. No.20) genel dekorasyonu bakımından düzenlidir. Merkez pano deseni B Kilisesinde tekli olduğu gibi çoklu olarak kullanıldığı örnekler de bulunmaktadır. Desen evlerde ve yoğunlukla kiliselerde kullanılmıştır. Desenin en erken örneklerine M.S. 4. yy, da en geç örneklerine M.S. 7. yy.da rastlanmaktadır. Desen genellikle İmparatorluğun doğu eyaletlerinde, Anadolu, Ürdün, Kıbrıs, Mısır ve Ege Adalarında kullanılmıştır. İkinci panodaki desenin benzerleri Hatay’da dört mozaikte tespit edilmiştir. Genellikle evlerde kullanılan desenin tespit edilen benzerleri, en erken M.S. 425’ e en geç örneğinin ise M.S 6. yy.’ın başına tarihlendirildiği görülmüştür.

SONUÇ

A Kilisesi’nin kuzey nefi ile güney nefi *opus vermiculatum-opus tesellatum* kuzey yan odası *opus teselatum* ve güney yan odası *opus sectile* teknikte döşenmiştir. Bu döşemelerde geometrik desenler ve figüratif bezeme bir arada kullanılmıştır. A Kilisesi mozaikleri; kompozisyon, konu ve figürlerin panonun genel şeması içindeki dağılımı itibariyle Geç Antikçağ özellikleri gösterir. Bu döşemeler için en yakın benzerler Anadolu, Suriye, İsrail, Ürdün, Kıbrıs, Yunanistan, Makedonya ve İtalya’da tespit edilmiştir. A Kilisesi mozaiklerindeki kompozisyon; konu, figürlerin

panonun genel şeması içindeki dağılımı Geç Antik Çağ mozaiklerinde işlenmiştir. Benzer örnekler ile yapılan karşılaştırmalar ve A Kilisesi mozaiklerinin teknik, stilistik ve ikonografik özellikleri doğrultusunda kilisenin M.S. 5. yy.'a tarihlendirilmesi gerektiğini göstermektedir

B Kilisesi'nin narteksi, nefleri, kuzey yanodası ile güney yan odası birinci bölümü *opus tesellatum* tekniğinde döşenmiş, bema ile güney yan oda ikinci bölümü *opus sectile* döşemelidir. B Kilisesi Mozaikleri kuzey nef 1. pano birinci bölümdeki iki ördek figürü dışında tamamı geometrik motiflerden oluşmaktadır. B Kilisesi mozaik döşemeleri için en yakın benzerler Anadolu, Suriye, Filistin, İsrail, Ürdün, Kıbrıs, Yunanistan, Makedonya, İspanya ve Ege Adalarında tespit edilmiştir. Benzer örnekleri ile yapılan karşılaştırmalar ve B Kilisesi mozaiklerinin teknik ve stilistik özellikleri doğrultusunda kilisenin M.S. 5. - 6. yy.'a tarihlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Yeniyurt A ve B Kiliseleri 2012-2015 yılları arasında gerçekleştirilen kazılar kapsamında ilk kez ortaya çıkarılmış olup mimari kalıntıları, mozaik döşemeleri ve tespit edilebilen küçük buluntuları ile birlikte kendi içerisinde kapalı bir buluntu topluluğu oluşturması dolayısıyla önem taşır. Mimari özellikleri ve mozaik döşemeleri bu kiliseler için M.S. 5. ve 6. yüzyıl tarihine işaret etmekte olup bu tarihlendirme küçük buluntular ve mimariye bağlı plastik eserler ile de desteklenmektedir. Kiliselerin yakınında, başka yapıların varlığına işaret eden bulguların olması, bölgede geniş bir ibadet ve yerleşim alanının varlığına işaret eder. Coğrafi konumu itibarıyla hac yolu üzerinde yer aldığı anlaşılan Yeniyurt A ve B kiliselerinin, Kaesareia'lı Başpiskopos Basileios'un isteğiyle yapılan, hacıların konaklamasına yönelik bir *katagogia* içerisinde yer aldığını ve aynı dönemde kullanılmış olduğunu söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Akalın, A. G. (2009), Erythrai Kazısı 2007 Sezonu Çalışmaları *Kazı Sonuçları Toplantısı*, 30/4. (139-158)
- Assimakopoulou-Atzaka P. (1984), I Mosaici Pavimentali Paleocristiani in Grecia, *XXXI Corso di Cultura Sull'arte Ravennate e Bizantina, Ravenna*, 7- 14 Aprile. (13-75)
- Alföldi, R. - Ward, P. J. (1980), Justinian Mosaic Pavements İn Cyrenaican Churches Monografie Di Archeologia Libica- XIV, L'erma di Bretschneider-Roma
- Al-Muheisen, Z., Nassar, M. (2012), The Second Church at Yasileh in Jordan and its Mosaics, *Roman, and Byzantine Studies*, 52, (661-683)
- Balmelle, C. v.d.(1985), *Le decor geometrique de la mosaïque romaine*. Repertoire graphique et descriptif des compositions lineaires et isotropes, Paris: Picard.
- Balmelle, C. v.d. (2002), *Le decor geometrique de la mosaïque romaine II*, Repertoire graphique et descriptif des decors centres, Paris, Picard.
- Balty, J. (1984), Les Mosaïques de Syrie au 5e Siecle Leur Repertoire *Byzantion* 54/2 ,437-484.
- Berti, F. (1987). Studi Su Iasos Di Caria, Venticinque Anni Di Scavi Della Missione Archeologica Italiana, 1987- American Academy İn Rome.
- Bayburtluoğlu, C. (2006) Arykanda Kazıları, *AKMED*.
- Budde, L. (1969), *Antike Mosaiken in Kilikien I, Fruhchristliche Mosaiken in Misis-Mopsuhestia*, Recklinghausen: Bongers.
- Budde, L. (1972), *Antike Mosaiken in Kilikien II*, Die heidnischen Mosaiken.
- Buzov, M. (1998), Early Christian Mosaics On The Adriatic Coast *Vjesnik Za Arheologiju I Historiju Dalmantinsku*, Supl. Vol. 87-89, Radovi XIII. *Medunarodnog Kongresa Za Starokrscansku Arheologiju*, Split-Porec 25. 9. 1.10.1994), Arheoloski Muzej.
- Biebel, F. M. (1928-1930), "Mosaics" Gerasa City of the Decapolis, *An Account Embodying the Record of a Joint Excavation Conducted by Yale University and the British School of Archaeology in Jerusalem* (1928-1930) and Yale University and the American Schools of Oriental Research (1930-1931, 1933-

- 1934), American Schools of Oriental Research, New Haven, Connecticut 1938.(297-383)
- Blazquez, J. M. (1980-1984) Unveröffentlichte und Wenig Bekannte Mosaiken Aus Spanien *La Mosaïque Greco-Romaine IV.*,293-210.
- Campbell, W.A (1933-1936), *Antioch On The Orontes II, The Excavations 1933-1936* Ed. Richard Stillwell.
- Campbell, W.A.(1937-1939), *The Martyrion At Seleucia Pieria* Antioch On The Orontes III, The Excavations 1937-1939 Ed. Richard Stillwell, 35-54.
- Campbell, D. Sheila (1979) Roman Mosaic Workshops in Turkey. *American Journal of 1979 Archaeology*, Vol. 83.(287-292)
- Campbell, S. (1988), The Mosaics of Antioch Pontifical Institute of Mediaeval Studies, *Deustches Archaeologisches Institut Abteilung Istanbul*.
- Campbell, S. (1991), *The Mosaics of Aphrodisias in Caria* Toronto, Institute of Mediaeval Studies.
- Campbell, S. (1996), Signs Of Prosperity In The Decoration Of Some 4th-5th c. Buildings At Aphrodisias *Aphrodisias Papers 3, Including The Papers Given At The Fourth International Aphrodisias Colloquium* Held At King's College, London On March, 1992, Ed. Charlotte Roueche ve R. R. R. Smith, Ann Arbor, Mi.,187-199.
- Campbell, S. (1998), *The Mosaic of Anemurium*. Pontifical Institute of Mediaeval Studies, Toronto
- Can, B. (2009), Erzincan Altıntepe Church With Mosaic. *Journal Of Mosaic Research*, 3, 5-13.
- Canivet, P. (2003), Architecture et Liturgie Dans La Jordanie Byzantine. *Leglises de Jordanie et Leurs Mosaïques*, Institut Français du Proche-Orient, Amman-Beyrouth-Damas, Beyrouth
- Cottica, D. (2004), Pavimenti in Opus Sectie Dall'insula A Hierapolis Di Frigia. *Rivista Di Archeologia*, Anno XXVIII, Editör; Giogio Bretschneider.
- Çelik, Ö. (2012), Erzin (Epiphaneia) Roma Dönemi Hamam Mozaikleri, *Yüksek Lisans Tezi*, Hatay.
- Çıtakoğlu, H. (2016), Bursa/Hisar Bölgesi Mozaikleri ve Geometrik Desen Repertuarı. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9, 1-32.

- Dauphin, C. (1987), *The Development of the Inhabited Scroll. In Architectural Sculpture and Mosaic Art From Late Imperial Times To The Seventh Century A.D.* Centre National de la Recherche Scientifique, Paris-France.
- Demir, A. (2016), *Çağlar İçinde Antakya*, Dafne Kitap 7, Araştırma Dizisi 1, genişletilmiş 2. Basım, Kağıthane-İstanbul.
- De Matteis, Lorella M. (1900-1945), *Mosaici Di Cos.* Dagli Scavi Delle Missioni Italiane E Tedesche Monografie Della Scuola Archeologica Di Atene E Delle Missioni Italiane In Oriente XVII.
- Desreumaux, A.- Humbert J. B. (2003), *Architecture et Liturgie Dans La Jordanie Byzantine. Les 2003 Leglises de Jordanie et Leurs Mosaïques*, Institut Français du Proche-Orient, Amman-Beyrouth-Damas, Beyrouth.
- Doksanaltı, E. M.,- Sevmen, D. - Karaoğlu, İ. - Özgan, Christine-Aslan, E., (2015). *Knidos Kazı ve Araştırmaları, 37. Kazı Sonuçları Toplantısı*, 3. Cilt.Erzurum.
- Donceel-Voute, P. (1990), *Le VIIe siècle dans les mosaïques du Proche Orient*, VI *Coloquio Internacional Sobre Mosaico Antiguo*, Palencia- Merida.
- Dunbabin, M. D. K. (1999), *Mosaics of the Greek and Roman World*, Cambridge University Press.
- Duval, N. (2003), *Architecture et Liturgie Dans La Jordanie Byzantine. Leglises de Jordanie et Leurs Mosaïques*, Institut Français du Proche-Orient, Amman-Beyrouth-Damas, Beyrouth–2003.
- Ersoy, A. (2012), *Kahramanmaraş Merkez Germanicia Antik Kenti Mozaikli Alan 2009-2010 yılı Kurtarma Kazısı. 20. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, 25-29 Nisan 2011, Bodrum. Ankara-2012 (97-116)
- Fernandes-Galianu, D. (1980), “Influencias Orientales en la Musivaria Hispanica”, *Mercoledì*, 10 Settembre 1980, Presiedono le Sedute, Maurice Chehab, Pedro de Palol Salellas.
- Fradkin, A. (1999), *Animal Figures in the Basilical Building Mosaics at Roman Sepphoris, Lower Galilee, Israel*, *Near Eastern Archaeology*, 62, 4.
- Ünal, A. - Girginer, K. S. (2007). *Kilikya-Çukurova, İlk Çağlardan Osmanlılar Dönemine Kadar Kilikya’da Tarihi Coğrafya*, Tarih ve Arkeoloji, İstanbul: Homer Yayınevi.
- Goldman, H. (1950), *Excavations At Gözlü Kule, Tarsus, The Hellenistic and Roman Period*. Princeton, New Jersey, Princeton University Press.

- Gough, Michael, (1967-68), *Alahan Monastery, A Masterpiece of Early Christian Architecture*. The Metropolitan Museum of Art, The Metropolitan Museum of Art Bulletin 26.
- Guidobaldi, A. G. (1993), *L'opus Sectile Pavimentale In Area Bizantina*. Aiscom, Associazione Italiana Per Lo Studio E La Consevazione Del Mosaico, Atti Del 1 Colloquio.
- Guidobaldi, A. G. (2009), The Marble Floor Decoration in Constantinople: Prolegomena to a Corpus. *XI. Uluslararası Antik Mozaik Sempoiumu*, Editor Mustafa Şahin, Bursa-2009. (413-436)
- Güzererler Sağman, N. (2007), Kaunos Paleastra Terası Kubbeli Bazilikası Restorasyon Projesi, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Henderson, P. (t. y.). *The Christian Mosaics of Byzantine Palestine Towards an Interpretation*. Volume 2, Corpus of the Christian, Figurative Mosaics of the Holy Land. Hild, Friedrich,
- Hellenkemper, H. (1990), *Tabula Imperii Byzantini Kilikien und Isaurien I-II Teill 5*. Viyana: Der Österreichien Akademie Der Wissenchaft.
- Işıklıkaya, I. R. (2010), Perge Mozaikleri Macellum, Güney Hamam ve Geç Dönem Meydanı Doğu Portiği, *Doktora Tezi*, İstanbul-2010.
- Işıklıkaya, I. R. (2016), “Perge Mozaik Atölyeleri ve Akdeniz Havzası Mozaik Ekolleri İçerisindeki Yeri” *Adalya, AKMED- Antalya*, No: XIX, 169-228.
- Kızıl, A.-Özyurt Özcan H. (2009), Milas Ahmet Çavuş Mahallesi’nden Çıkan Mozaikler, *JMR*, 3, 15-30.
- Kolarik, Ruth. E, (1987), *Mosaic of the Early Church at Stobi*. Dumbarton Oaks Papers, Studies On Art Archeology in Honor of Ernst Ktzingen on His Seventy-Fifty Birtday, 295-306.
- Kolarik, Ruth, Petrovski, M. (2014), Technical Observations on Mosaics at Stobi. *Studies In The Antiquities Of Stobi*, 2, Observations On Mosaic At Stobi, 65-109.
- Konyar, E. (2007), Kizzuvatna’nın Doğu Sınırları: Adana Osmaniye ve Kahramanmaraş Höyüklerinde 2006 Yılı Araştırmaları *ANMED*, 5.
- Kitzinger E. (1951), *Studies on Late Antique and Early Byzantine Floor Mosaics: I. Mosaics at Nikopolis*. Dumbarton Oaks Papers, Vol. 6, 81-122, Dumbarton Oaks, Trustees for Harvard University.

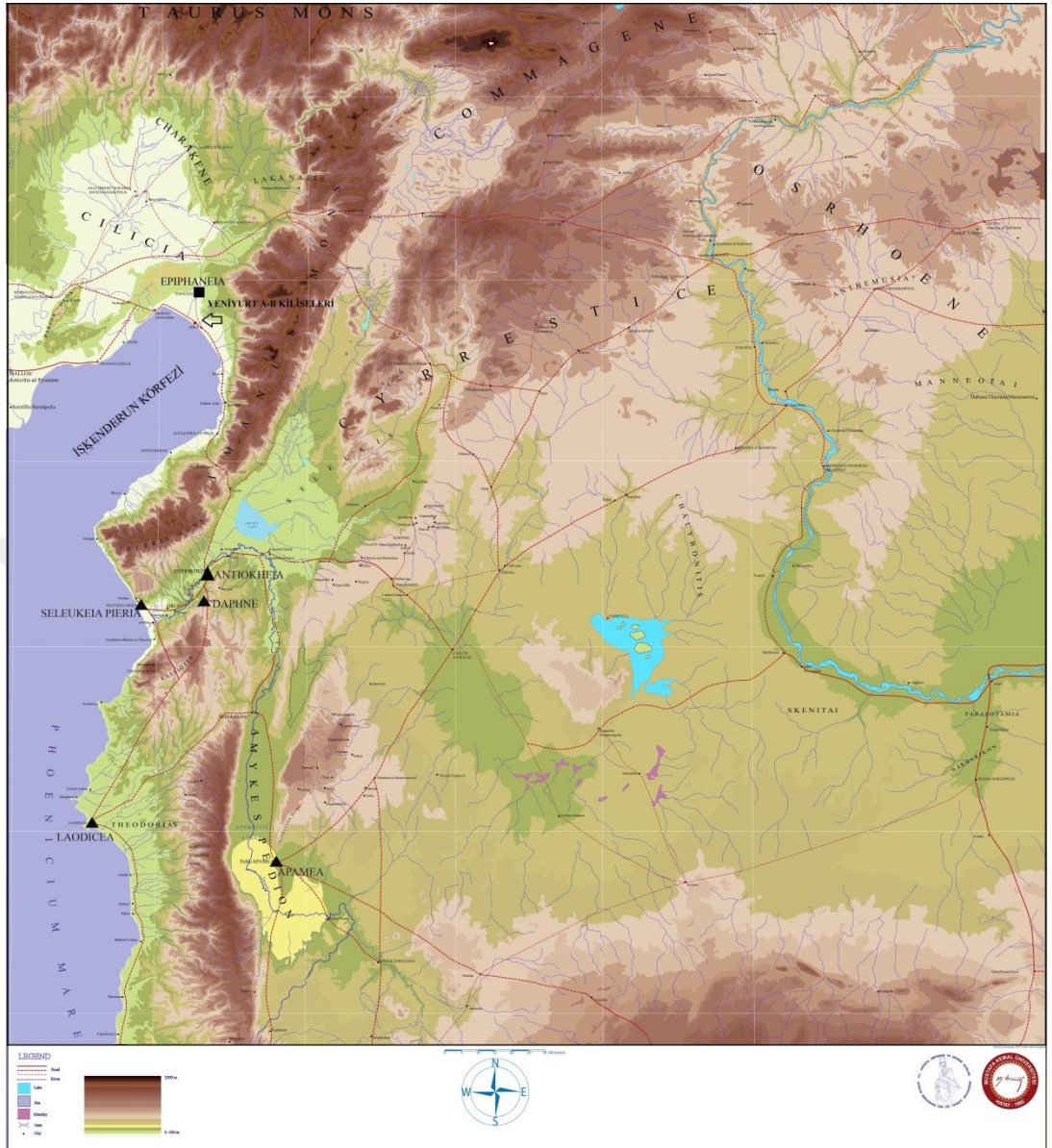
- Kurt, M. (2008), Que Ülkesi ve Yeni Asur Devletinin Anadolu Politikası Bakımından Önemi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, X (3) 185-195.
- Lassus, Jean (1938), *Une Villa de plaisance a Yakto*. Antioch On The Orontes II, The Excavations 1933-1936. (95-147)
- Levi, D. (1947), *Antioch Mosaic Pavements* Volume 1, Princeton: Princeton University Press.
- Levi, D. (1947), *Antioch Mosaic Pavements* Volume 2, Princeton: Princeton University Press.
- Liv, T. (1984), *Byzantion*. Revue Internationale des Etudes Byzantines Fondée en 1924, American Academy In Rome.
- Milburn, R. (1988), *Early Christian Art and Architecture*, M. Robert, Los Angeles.
- Michalides, D. (1989), The Early Christian Mosaic of Cyprus. *American Schools of Oriental Research*, The Biblical Archaeologist, Vol. 52 No. 4 From Ruins to Riches: CAARI on Cyprus
- Nassar, M.- Al-Muheisen, Z. (2010), Geometric Mosaic Pavement Of Yasileh In Jordan. *Palestine Exploration Quarterly* 142, (3), 182-198.
- Nassar, M., Turshan, N. (2011), Geometrical Mosaic Pavements of The Church of Bishop- Leontios at Ya'Amun (Northern Jordan). *Palestine Exploration Quarterly*, 143 (1), 41-62.
- Nassar, M. (2015), The Geometric Mosaics at Qusayr Amra in Context. *Greece, Roman, and Byzantine Studies*. Duke University, 55 (2), 414-430.
- Önal, M. (2017), *Urfa Edessa Mozaikleri*. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı, Zonguldak 2017.
- Ovadia, Ruth and Asher (1987), *Mosaic Pavements in Israel*, Bibliotheca Archaeologica.
- Özyurt-Özcan H. (2013), Akkaya'daki Çatalçam Bazilikasına Ait Döşeme Mozaikleri *Olba* XXI, 457-488.
- Özet, A. (2009), Bodrum-Torba Monastery Mosaic. Uludağ University 2009 Press, Uludağ University Mosaic Research Center Series – 3, JMR-3, Director, Mustafa Şahin.
- Pamir, H. (2009), “Alalakh'dan Antiocheia'ya Hatay'da Kentleşme Süreci” *MKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (12), 258-288.

- Pamir, H. (2008), Antakya (Antiocheia ad Orontes)' daki Bazı Hamam Yapılarının Yeniden Değerlendirilmesi, F. Hamamı, Narlıca Hamamı ve Çekmece Hamamı, *Euergetes Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu'na 65. Yaş Armağanı*, 945-962 Suna-İnan Kırac Akdeniz Medeniyelerini Araştırma Enstitüsü Antalya.
- Parrish, D. – Poulsen, B. (2009), Late Antique Tombs with Mosaic in Ancient 2009 Halikarnassos. Uludağ University Press, Uludağ University Mosaic Research Center Series – 3, *JMR*–3, Director, Mustafa Şahin. (721-733)
- Patacı, S. – Altun, S. (2014), Paphlagonia Hadrianapolis'i Erken Bizans B Kilisesi 2014 Mozaikleri ve İkonografik Analizi. *Arkeoloji Dergisi*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir.
- Piccirillo, M. (1980-1984), *The Byzantine Mosaics of Jordan As An Historical Source-II*. La Mosaïque Greco-Romaine, IV, 219-243.
- Piccirillo, M.(1986-1991), Il Complesso Di Santo Stefano A Umm Al-Rasas – Kastron, Mefaa In Giordania, *Liber Annus*.
- Piccirillo, M.(1989), Recenti Scoperte Di Archeologia Cristina In Giordania. *Persee*, Publications de l'Ecole française de Rome.
- Piccirillo, M.(1993), *The Mosaic Of Jordan*, Amman: American Center of Oriental Research,
- Poulsen, B. (2012), Identifying Mosaic Workshops in Late Antiquity Epigraphic Evidence and a Case Study. *Jornal of Roman Archaeology*, JRA Supplementary Series Number 92, E.; J.H Humphrey, Portsmouth, Rhode Island, 129-144.
- Harper, Richard P., - Wikinson, Tony J (1975), Excavations at Dıbsi Faraj, Northern Syria, 1972-1974: A Preliminary Note On The Site And Its Monuments with an Appendix. *Dumbarton Oaks Papers*, 29, 319-338.
- Quatember U. - Scheibelreiter V -Sokolicek, A. (2009), Neue Forschungen zur Kuretenstrasse von Ephesos: *Akten des Symposiums für Hilke Thur vom 13. Dezember 2006 an der Österreichischen Akademie der Wissenschaften*, Ed.: S. Ladstätter, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Viyana, 2009 Die Sogenannte Alytarchenstoa An Der Kuretenstrasse Von Ephesos, 111-153.
- Raynaud, M.-P. (2009), *Corpus of the Mosaics of Turkey I, Lycia, Ksanthos 1 The East Basilica*, Uludağ University Mosaic Research Center Series 2, Uludağ University Press, Bursa.

- Russel, J. (1989), Christianity At Anemurium (Cilicia), *Persee*, 1621-1637.
- Roberti, M. M. (1994), Novi Musaici Della Villa Romana Di Desenzano. *La Mosaïque Greco-Romaine IV*, Paris, 107-120.
- Sabır S. (2004), Kuzey Kıbrıs'taki Geç Roma-Bizans Yer Mozaikleri, *Yüksek Lisans Tezi*, İzmir: ege Üniversitesi.
- Salman, B. (2007), "Orta Euphrates Mozaikleri Işığında Edessa ve Samosata Mozaikleri", *Doktora Tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı.
- Sayar, H. M. (2006), Historical Development of Urbanization in Cilicia in Hellenistic and Roman Periods. *Atti del convegno internazionale Cividale delo friuli*. 247-257.
- Sayar, H. M. (2007), Mersin, Adana, Osmaniye ve Hatay İlleri 2006 Yılı Yerleşim Arkeolojisi ve Tarihi Coğrafya Çalışmaları" *ANMED*, 131, 127-132.
- Sodini Jean-Pieere (1970), Mosaiques Paleochretiennes de Grece. *Bulletin de Correspondance Hellenique*. 94, 699-753.
- Sodini Jean-Pierre (2003), Architecture et Liturgie Dans La Jordanie Byzantine. *Les 2003 Leglises de Jordanie et Leurs Mosaiques*, Institut Français du Proche-Orient, Amman-Beyrouth-Damas, Beyrouth, 123-145.
- Stillwell, R 1941, Catalogue of Architecture. *Antioch On The Orontes III*, The Excavations 1937-1939, Ed. Richard Stillwell, USA, 150-170.
- Şahin, Hamdi (2007), Doğu Dağlık Kilikya: Polis Jhora İlişkileri Üzerinde İlk Düşünceler. *Colloquium Anattolicum VI*. İstanbul: Tüek Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü.
- Tebby, S. (1994), Geometric Mosaics of Roman Britain. *Journal Of Roman Archaeology*, Supplementary Series Number 9, Held at Bath, England, On September 5-12, 1987, Ed., Peter Johnson, Roger Ling and David J. Smith, Ann Arbor, MI.
- Tekin, O. (2007), Bizans Ağırlıkları, Harput Kazısından Bir Örnek. *Toplumsal Tarih, Aylık Tarih Dergisi*, 168.
- Tiryaki, A. (2016), Rhodiapolis Piskoposluk Kilisesinin Geometrik Desenli Taban Mozaikleri. Kilikya Üniversitesi Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi, *OLBA XXIV*, Mersin, 505-534.

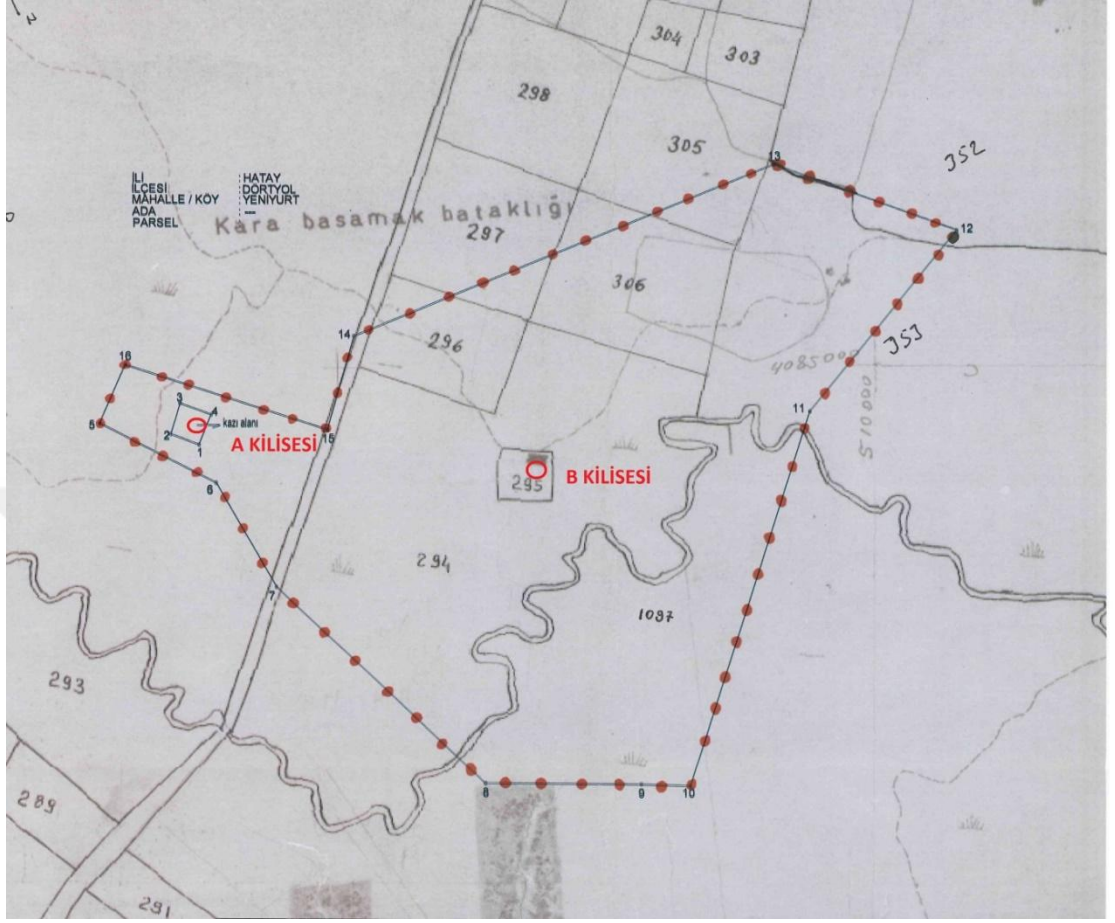
- Tok, E. (2001), Erken Bizans Zemin Mozaiklerine Sardes Örneğinde Bir Bakış. *Sanat Tarihi Dergisi*, XI, İzmir, 135-160.
- Toprak, H. (2017), Antalya Müzesi Kaleiçi 129 ada 2-11-18 Parsel Kurtarma Kazısı. *Anmed*, Anadolu Akdeniz Arkeoloji Haberleri Bülteni
- Tsaferis, V. (1985), Mosaics and Inscriptions From Magen. *Bulletin of the American Schools of Oriental Research*, 258, 17-32.
- Tülek, F. (2005), Kilikya Bölgesi Mozaikleri Araştırması: Ovalık Kilikya 2001-2003 23. *Araştırma Sonuçları Toplantısı* Antalya, 1, 397-404.
- Tülek F. (2012), Burnaz, Doğu Akdeniz’de Kayıp Bir Antik Liman, *Arkeoloji ve Sanat*, 140, Mayıs-Ağustos, 175-192.
- Türkmen, M. (2007), Pamphylia ve Kilikia’da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi, *Doktora Tezi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Bilim Dalı, Klasik Arkeoloji Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Uytterhoeven, Inge – Kökten, Hande- Corremans- Markku– Poblome, Jeroen- Waelkens, Marc- (2013), “Late Antique Private Luxury. The Mosaic Floors of the Urban Mansion of Sagalassos (Ağlasun, Burdur – Turkey)” *Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes*, Wien, 82, 373-407.
- Vroom, J. (2012), 40 Jahre Grabung Limyra, *Akten des internationalen Symposions*, Dezember 2009, Wien, 3.(5).
- Waage, F.O (1941), *Antioch On The Orontes III, The Excavations 1937-1939*, Ed. Richard Stillwell, USA 1941
- Waage, F.O (1948), Hellenistic and Roman Tableware of North Syria. *Antioch On The Orontes IV*, Ceramic and Islamic Coins Ed. Frederick O. Waage. USA 1948, 1-60.
- Waage, F.O (1948), The Glazed Pottery. *Antioch On The Orontes IV*, Ceramic and Islamic Coins Ed. Frederick O. Waage. USA, 79-108.
- Yeşil Erdek, Ş. (2014), Perinthos-Herakleia Bazilikası Taban Döşemelerinin Konservasyonu. *Uludağ University Journal Of Mosaic Research*, Aıema-Turkey, 61-76.
- Yıldız, A. (2007), *Kaleler Şehri Osmaniye*. Ankara: Payda Yayınları.

EK 1. HARİTA KUZEYDOĞU AKDENİZ, A-B KİLİSELERİNİN KONUMU.

Kaynak: Antakya Hipodrom ve Çevresi Kazısı

EK 2. 1/5000 ÖLÇEKLİ HARİTA, A-B KİLİSELERİ KONUMU

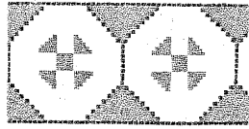
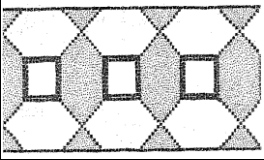

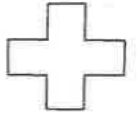
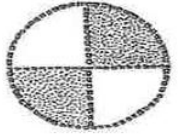
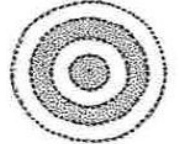
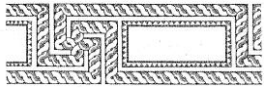
Kaynak: Hatay Müze Müdürlüğü Arşivi.

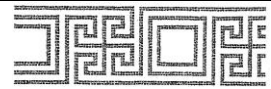
EK 3. YENİYURT MOZAIKLERİNDEKİ GEOMETRİK MOTİFLER İÇİN TÜRKÇE TERMİNOLOJİ TEKLİFİ*

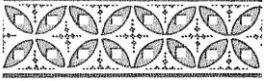
Çizim (Le Desin)	LDG Çizim No. (Planche No)	Yeniyurt Kat. No.	Yeniyurt'taki Bezeme Türü	İngilizce	Türkçe Teklif	Açıklama
	Décor I, Pl. 2k	2	Bordür Deseni	As 2j, the squares horizontally bichrome	Diş motifi	
	Décor I, Pl. 4L	9	Bordür dolgusu	polychrome band of squares with an inscribed saltire of tassels	Çevresi püsküllü tessera diziliimli haç motifi.	Yeniyurt örneklerinde motif bir adetten oluşmakta, haç motifinin çevresinde hem püskül hem de şevron motiflerine yer verilmiştir.
	Décor I, Pl. 10g	3,9,15,16, 18,21	Bordür Deseni	Serrated saw-tooth pattern	Testere dişi*	
	Décor I, Pl. 10g	10	Bordür Deseni	As 10g but polychrome	Yana yana yerleştirilmiş, kenarları tırtıklı üçgen dizisi	Yeniyurt örneğinde üçgenlerin aralarında boşluklar bırakılmıştır.
	Décor I, pl. 15c	5 10	Bordür Deseni	As15 a but with the squares (and hourglasses) serrated.	Aralarında kum saati oluşturacak şekilde, tek sıra halinde dizilmiş, kenarları tırtıklı kare dizisi.	Yeniyurt örneğinde kare merkezleri rozet ile doldurulmuştur.
	Décor I, pl. 15f	13	Dolgu motifi	With the third colour in the hourglasses.	Anahatları dörtlü tessera dizisinden oluşan, yan yana ve uç uca yerleştirilmiş karelerden oluşan diyagonal ızgara deseni	
	Décor I, pl. 15g	17	Orta pano	Trichrome development of (With the third in the third colour in the hourglasses)	İç içe yerleştirilmiş ve kenarları tırtıklı işlenmiş karelerden oluşan, diyagonal düzenlenmiş ızgara deseni. Kenarlarda iç içe yerleştirilmiş üçgen motifleri oluşur.	

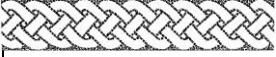
* Türkçe desen terminolojisi için Işıklıaya 2010 temel alınmıştır.

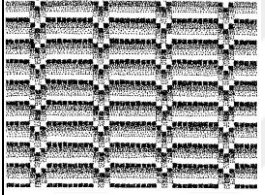
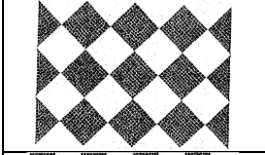
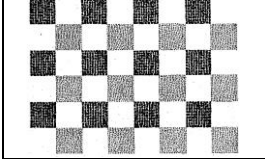
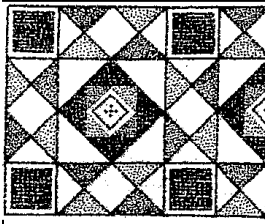
	Décor I. Pl.15j	21	Orta Pano	As a but outlined with lines of superposed and opposed tassels.	Anahattı üst üste yerleştirilmiş gül goncalarıyla belirlenmiş, uç uca yerleştirilmiş karelerden oluşan, diyagonal düzenlenmiş ızgara deseni	
	Décor I. Pl.24e	20	Bordür deseni	Horizontally particoloured polyhchrome jewelled band of tangent horizontal lozenges and horizontal ellipses with a beadlet on either side of the end of each lozenge	Boncuk dizisi. Yatay yerleştirilmiş mekikler ve bunların arasına yerleştirilmiş eşkenar dörtgenlerden oluşan boncuk dizisi.	Yeniyurt örneğinde kenardaki boş alanlara nokta motifleri konulmuştur.
	Décor I, Pl. 27a	1 22	Kat 1’de bordür Kat. 20’de orta pano	Trichrome row of adjacent outlined octagons, the ground in counterchanged colours.	Yan yana yerleştirilmiş sekizgenler dizisi.	Yeniyurt örneğinde sekizgenlerin aralarındaki karelerde püsküllü çapraz haç motifi yer alır
	Décor I, Pl. 28b	11	Bordür Deseni	Row of irregular, outlined octagons intersecting on the shorter sides (forming in each a central square and four surrounding oblong hexagons)	Tek sıra halinde düzenlenmiş, kesişen sekizgenler dizisi. (Kesişim alanlarında uzun altıgenler ve bunların arasında küçük kareler oluşur)*	
	Décor I. Pl. 34b	8	Bordür deseni	Polychrome striped T Meander al made with an asymmetrically shaded band.	Dönüşümlü olarak içe ve dışa bakacak şekilde yerleştirilmiş ‘T’ biçimli meander.	

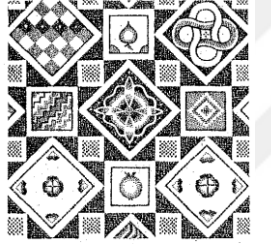
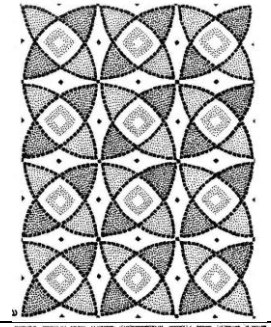
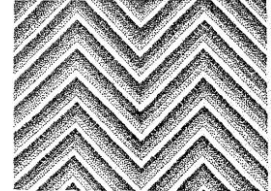
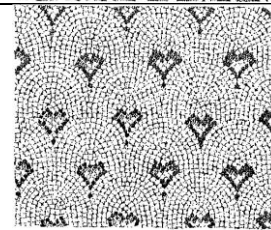
	Décor II. s.37	9	Bordür dolgu motifi.	Cross	Haç motifi	Motif Yenyurt mozağinde içerisi 1,3 ve 4 sıra diyagonal dizilimli tessera sıralarından oluşmaktadır.
	Décor II. s.38	9	Bordür dolgu motifi.	Circle of peltae	Çifte pelta / Birbirine dönük yerleştirilmiş iki peltadan oluşan daire*.	
	Décor II. s.38	9	Bordür dolgu motifi.	Circle of four quadrants	Dörde bölünmüş daire.	Yenyurtta dairenin dörde ve sekize bölünmüş örnekleri bulunmaktadır.
	Décor II. s.38	9 16	Bordür dolgu motifi.	Circle of four spindles	Bir çember oluşturacak şekilde uç uca yerleştirilmiş dört mekikten oluşan daire*.	Kat. 16 da merkezinde dişli kare motif yer alır.
	Décor II. s.38	9 16	Bordür dolgu motifi.	Cible	Hedef tahtası deseni	Yenyurt örneğinde desen iç içe iki daire şeklindedir.
	Décor I, pl.39b	13	Bordür deseni	Swastica meander of spaced single-retuned swastikas in guilloche with a horizontal rectangle in each space.	Kare / dikdörtgenlerle dönüşümlü olarak yerleştirilmiş tek dönüşlü svastika meander dizisi.	Yenyurt örneğinde kenarlarda dikdörtgen, köşelerde karelerle aralıklıdır.

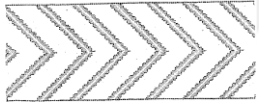
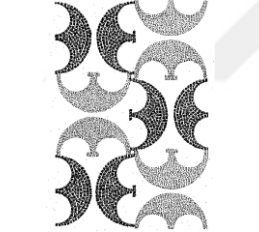
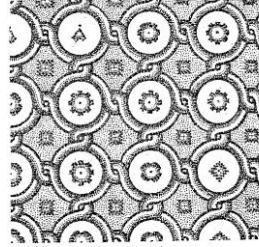
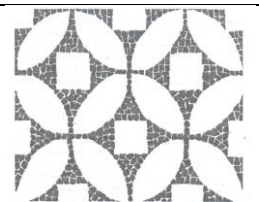
	Décor II. s.39	5	Orta pano dolgu motifi.	Chevrons	Kolları şevron biçimli haç motifi	Motif orta pano ve bordürde dolgu olarak kullanılmıştır.
	Décor II. s.39	9	Bordür dolgu motifi.	Cross of aligned motifs, here florets	Çapraz dizilişli dörtlü tesseraların oluşturduğu haç motifi.	
	Décor II. s.39	9	Bordür dolgu motifi	Floret	(Uç uca yerleştirilmiş dört püskülden oluşan) “rozet motifi”	Yeni yurt örneklerinde çaprazın kenarlarında, püskül, kenarlarında şevron bulunan üçgen ve şevron motiflerine yer verilerek bir çok varyasyonda kullanıldığı görülür.
	Décor I, Pl. 40a	11	İç bordür	Swastica-meander of spaced recessed and double reverse-returned swastikas with a square in each space.	Kare / dikdörtgenlerle dönüşümlü olarak yerleştirilmiş svastika meander dizisi	
	Décor I, Pl 40e	6 16	Bordür deseni	Bichrome latchkey-meander of spaced upright double latchkeys with a square in each space.	Kare / dikdörtgenlerle dönüşümlü olarak yerleştirilmiş ikili kilit meander dizisi	Kat. no. 6’da panonun kenarlarında dikdörtgen, köşelerinde ise kare motifleri yer alır. Kat. no. 16’da meander motifi yan yana iki sıradan oluşmaktadır.

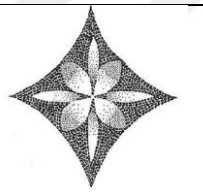
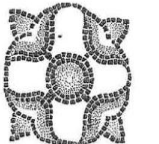
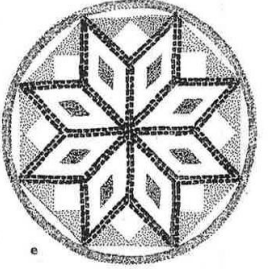
	Décor II.s.40	13	Orta pano dolgu motifi	Croos of four ogives	Çapraz mekik motifi (mekik yıldızı)	
	Décor II. s.40	9	Bordür dolgu motifi.	Swastika	Svastika motifi.	
	Décor II. s.42	9 16	Bordür dolgu motifi.	Salomon knot	Hız. Süleyman düğümü*.	
	Décor I. Pl.43b	7,14	Orta pano deseni	Bichrome variety of a, the circles in counterchanged colours.	Yan yana sıralanmış daire deseni.	
	Décor II, sf. 43	10	Dolgu motifi	“Silver-plate” motif	Gümüş tepsi motifi*.	
	DécorII,sf. 43	1	Dolgu motifi	Var. Turning	Sekiz ilmikli düğüm	Yeniyurt örneğinde dört kenarına gül goncası yerleştirilmiştir.
	Décor I. Pl.46b	6	Bordür dolgu motifi.	Polychrome variety of a (the spindles here quasi-tanget	Aralarında mekik motifleri oluşturacak şekilde düzenlenmiş kesişen daireler dizisi.	Desen Yeniyurt örneğinde, yapraklar ortadan bir şeritle ikiye bölünmüştür. Dört yaprağın merkezinde

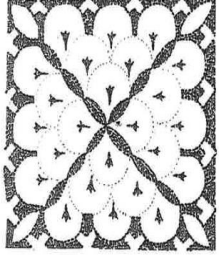
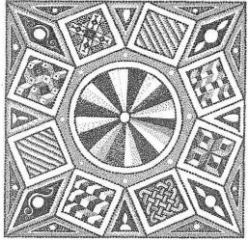
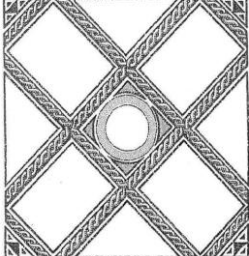
						kareler, kenar boşluklarda ise şevron motifleri ile süslüdür.
	Décor II. s.50	13	Dolgu motifi	Palme	Palmiye motifi.	
	Décor II; s. 50	9	Orta pano tabula ansata içinde	Hedera with leveas.	Hedera yaprağı.	
	Décor I.pl. 62a	5 21	Bordür Deseni	Polychrome row of adjacent trifid calices, aternately inverted, horizontally and identically shaded.	Yatay yönde ters ve düz yerleştirilmiş ikili polikrom kalyks deseni.	
	Décor I,pl.64d	12	Orta pano	Ivy scroll.	Sarmaşık sarmalı*	
	Décor I, Pl. 73b	2	Bordür Deseni	Outlined four-strand guilloche ground.	Dörtlü giyoş	
	Décor I. Pl.83 c	9	Bordür dolgu motifi.	Row of spaced upright hederæ (the stem dividing into curling tendrils pendat on either side)	Aralıklı hedera dizisi Her iki tarafta gövdede ikiye bölünüp aşağı kıvrılan dalları bulunur.	Yeniyurt örneğinde tek olarak işlenmiştir.
	Décor I.Pl.75b	1	Bordür Deseni	Polycrome tightly braided round-tongued double guilloche opened to from eyelets, on a coloured ground.	Polykrom olarak işlenmiş ikili, gözlü giyoş	
	Décor I.Pl.101b	1 9 10	Bordür Deseni	Wave pattern (normal)	Dalga motifi*	

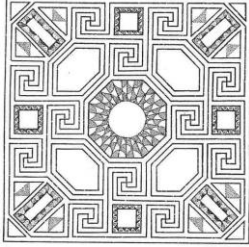
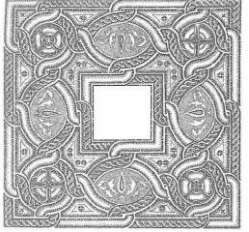
	Décor I, 112e	11	Orta pano.	Polychrome pattern of striped bands and triple filets of superposed stepped chevrons, the rows of four repeating colours forming a rainbow pattern.	Yan yana yerleştirilmiş çizgiler ve şevronlardan oluşan gökkuşağı motifi	
	Décor I, Pl 114a	6	Orta pano deseni	Chessboard-pattern	Diagonal olarak düzenlenmiş dama tahtası deseni	Yeniyurt'taki örnekte desen çok renkli olarak işlenmiştir.
	Décor I, 114f	6,8,20	Orta pano deseni	Trichrome chessboard-pattern of single tesserae, creating the effect of a grid.	Çok renkli dama tahtası deseni	
	Décor I, 145g	9	Bordür deseni	Polychrome variety of 145a, with the intersections enclosing a parallel square, and the rectangles bearing a central poised square tangent to two opposed triangles, with the effect of a diagonal grid of bands.	Merkezinde farklı motiflerin kullanıldığı kareleri çevreleyen geometrik motifli kesişen şeritler deseni. Ortogonal olarak düzenlenmiş kesişen şeritler deseni. Diagonal olarak yerleştirilmiş dolgu motifleri dolayısıyla, ortogonal desenin üzerine diagonal olarak düzenlenmiş ikinci bir kesişen şeritler deseninin yerleştirildiği izlenimini vermektedir.	Yeniyurt'taki örnekte farklı dolgu motifleri kullanılmıştır.

	Décor I. Pl. 147a	16	Orta pano	Grid of bands bearing poised squares of two sizes tangent at the opposite corners (the larger at the intersections) creating the effect of crosses circumscribing the compartments.	Kesişim noktalarına ve aralarında oluşan boş alanlara uç uca değecek şekilde, düz ve diyagonal olarak yerleştirilmiş farklı büyüklükte karelerle zenginleştirilmiş olan şeritler deseni*.	
	Décor I. 246a	13	Orta pano	Polychrome orthogonal pattern of tangent saltires of intersecting spindles with an inscribed poised convex square, forming concave lozenges, and creating the effect of intersecting circles	Köşe noktaları uç uca gelecek şekilde yan yana ve alt alta yerleştirilmiş “mekik yıldızları”*. Yıldızların arasında içbükey kenarlı eşkenar dörtgen alanlar oluşmaktadır.	Desen Yeniyurt’ta dörtlü baklava diliminden oluşmaktadır.
	Décor I. Pl. 199b	6,16, 22	Bordür dolgu motifi.	Zigzag rainbow pattern of simple filets.	Zik zak biçimli gökkuşağı deseni.	
	Décor I. Pl. 219c	3 9	Orta pano deseni	Monochrome tesserae laid in a lattice-pattern of three-dimensional outlined adjacent scales in frontal perspective. (here with polychrome rosebuds)	Yan yana ve üst üste yerleştirilmiş tek renkli balık pulu deseni. Desen balık pullarının birleşim noktalarında gonca gül motifleri ile zenginleştirilmiştir.	

	Décor I. Pl.222a	5	Orta pano dolgu motifi.	Row of spaced and superposed notched and symmetricaly.	Şerit içinde polikrom şevron deseni.	
	Décor I. Pl.222e	5	Orta pano dolgu motifi.	Trichrome variety of d with alternate pairs in alternating colours on a monochrome ground.	Aralarında sarmaşık yaprağı bulunan sırt sırta yerleştirilmiş pelta motifi*.	Yeniyurt örneğinde pelta motifi sırt sırta iki adet olup bordo zemine beyaz renkle işlenmiştir.
	Décor I. Pl. 235a	1	Orta pano deseni	Polychrome orthogonal pattern of circles in asymmetrically shaded bands interloped tangentially, forming irregular concave octagons (the axial sides the shorter)	Aralarında içbükey sekizgenler oluşturacak şekilde birbirine ilmiklerle bağlı daireler deseni*	Yeniyurt mozağinde dairelerin içleri değişik hayvan figürü ile eşya ve bitki motifleri ile süslenmiştir. Daireler aralarında ise sekizgen yerine içbükey kare motifler yer almaktadır.
	Decor I, 237 b	3	Bordür Deseni	As, 237a but with hollow spindles.	Aralarında mekik motifleri oluşturacak şekilde düzenlenmiş kesişen daireler motifi. Desen iki renkli olarak işlenmiş olup mekik motiflerinin hatları iki sıra tessera ile belirlenmiştir*.	Yeniyurt örneğinde tek sıra halinde bordür olarak işlenmiştir. Merkezleri dişli kare ile doldurulmuştur.
	Décor II, Pl. 238b	15,1 8	Bordür.	Bichrome variety of a, the concave squares (here with an inscribed concave square), the colours counterchanged.	Aralarında mekik motifleri oluşturacak şekilde düzenlenmiş kesişen daireler motifi. Dairelerin merkezinde birer kare yer almaktadır*.	

	Décor II. Pl.255d	9,10	Bordür dolgu motifi.	Unitary rosette of 4 noncontiguous elements as superposed tassels (here the center as square of four tesserae) (floret with tassels)	Merkezde tek tessera etrafında birleşen “püsküllü rozet motifi”*	Yeniyurt Kat 9 da, püsküller artı oluşturacak şekilde dizilmiştir.
	Décor II. Pl.275	9	Bordür dolgu motifi.	Compound rosette of 8 adjacent elements 4 as spindle-shaped petals and 4 as broad spindle- shaped petal (here around a point, on black ground)	Dört ince ve dört kalın olmak üzere toplam sekiz adet mekik biçimli yapraktan oluşan rozet motifi.	Yeniyurt örneğinde motif daire içinde verilmiştir.
	Décor II. Pl.255e	9,16	Bordür dolgu motifi.		Daire içerisine yerleştirilmiş, yaprakları mekik biçimli dört yapraklı rozet motifi*.	
	Décor II. Pl.259 d	15	Orta pano dolgu motifi	Unitary rosette of 4 contiguous elements , as bifid calyxs with apex (Here the center as large circle)	Merkezdeki dairenin dört köşesine diyagonal olarak yerleştirilmiş dörtlü kalyks motifi.	Yeniyurt örneğinde yarım işlenmiştir.
	Décor II, pl. 289e	11	Orta pano	Star of eight lozenges inscribed in a circle. Here the intervals bearing a triangle with inscribed square set around the star, creating the effect of an octagon.	Daire içerisine yerleştirilmiş sekiz kollu yıldız motifi. Daire ile yıldız motifin kolları arasında kalan alanlar küçük kare ve üçgen motifleri ile doldurulmuştur.	

	Décor II. Pl. 342a	20	Orta pano	Pseudo-Shield of scales, in a square, in 4 sections framed by the diagonals, the sections as monochrome scales, the diagonals as rows of spindles	Kare bezeme alanı içerisine çarpı motifi oluşturacak şekilde dizilen mekik dizisi. Mekik dizileriyle dörde bölünen bezeme alanı üst üste yerleştirilmiş balık pulu motifi ile doldurulmuştur.	
	Décor II, Pl 373a	10	Orta pano	Centralized pattern, in a square and around a poised octagon, of 8 lateral squares adjacent to the octagon and of 4 lozenges in the corners contiguous to the latter and adjacent to the squares, forming lateral triangles (here outlined, the octagon with a circle) (starred octagon)	Kanatlı sekizgen. Uç noktası üzerine yerleştirilmiş bir sekizgen ve bunun her kenarına bitişik olarak yerleştirilmiş karelerden oluşan merkezi motif. Karelerin arasında kenarlarda üçgen, köşelerde ise baklava biçimli alanlar oluşur*	Yeniyurt'taki örnekte desenin merkezindeki madalyonun içerisinde bir kantharos betimlenmiştir.
	Décor II.pl. 379b	5	Orta pano deseni	Centralized pattern, in a square and around a circle, of 4 rectangles with small concave sides along the diagonals, adjacent to the central circle, forming quadrants in the corners and lateral trapezoids, with the effect of a saltire (here outlined and in row of	Diagonal olarak yerleştirilmiş ve dik açılı olarak kesişen şeritlerden oluşan merkezi desen.	Yeniyurt'taki örnekte desen yan yana yerleştirilmiş birden fazla modülden oluşmaktadır.

				ogives, the intervals with various motifs)		
	Décor II. Pl 387 b	15	Orta pano	Centralized pattern, in a square and around an octagon, of 4 pairs of superposed oblong hexagons perpendicular to the diagonals, forming lateral T's, all of these motifs adjacent to each other (here outlined the T's organized as swastika-meander and square) (decor pl 180g)	Kare içerisine yerleştirilmiş ve bir sekizgen etrafında düzenlenmiş, kolları svastika biçimli haç motifleri ve bunların arasında oluşan alanlara yatay olarak yerleştirilmiş uzun altıgenlerden oluşan merkezi desen.	Yeniuyurt'taki örnekte desen yan yana yerleştirilmiş birden fazla modülden oluşmaktadır.
	Décor II; Pl.405a	10	Orta pano	Centralized expert of a grid-pattern of bands bearing circles and ellipses (Decor pl 149c): in a square and around a square, 4 circles in the corners and 4 lateral ellipses perpendicular to the medians, these motifs interlooped tangentially (here in simple guilloche and cable, appearing as strapwork) (Decor, pl 82c)	İkili giyoş ve halatlardan oluşan, birbirine ve merkezdeki kareye ilmiklerle bağlanmış daire ve mekik deseni.	

			9	Orta nef bordür dolgu motifi.		Spiral motifi	
			9	Orta nef bordür dolgu motifi.		İki sıralı çapraz dizimli dörtlü tesseraların oluşturduğu haç motifi.	
			9	Orta nef bordür dolgu motifi.		Kolları birer üçgenle sonlanan haç motifi	
			9	Orta nef bordür dolgu motifi.		Üst üste yerleştirilmiş artı ve çarpı motifinden oluşan, merkezinde bir daire yer alan “güneş ışını” motifi	
			9	Orta nef bordür dolgu motifi.		Çifte balta motifi	
			9	Orta nef bordür dolgu motifi.		Karşılıklı yerleştirilmiş dörtlü dalga motifi.	

		9	Orta nef bordür dolgu motifi.		Köşe noktası üzerine yerleştirilmiş eşkenar dörtgen ve bunun içine 45° açıyla yerleştirilmiş küçük kare motifi	
		9	Orta nef bordür dolgu motifi.		Diagonal olarak yerleştirilmiş ve kenarları tırtıklı işlenmiş, her karesi dörder tesseredan oluşan dama tahtası motifi.	
		9	Orta nef bordür dolgu motifi.		Bkz. yuk. Dama tahtası motifi dört ana yönde, içerisine yerleştirildiği daire motifine kollarla bağlanmıştır.	
		9	Orta nef bordür dolgu motifi.		Bkz. yuk. Dama tahtası motifinin köşeleri dört ana yönde, ikişer şevronla zenginleştirilmiştir.	
		9	Orta nef bordür dolgu motifi.		Ortasına bir daire yerleştirilmiş haç motifi. Motif hedef tahtası motifini çağrıştırmaktadır.	
		9	Orta nef bordür dolgu motifi.		Alpha motifi	

		9	Orta nef bordür dolgu motifi.		Omega motifi	
		9	Orta nef bordür dolgu motifi.		Meyve figürü	
		9	Orta nef bordür dolgu motifi.		Vazo motifi	
		9	Orta nef bordür dolgu motifi.		Sürahi motifi	

		1	Kuzey nef dolgu motifi		Stilize ağaç motifi	
---	--	---	---------------------------	--	---------------------	--

RESİMLER

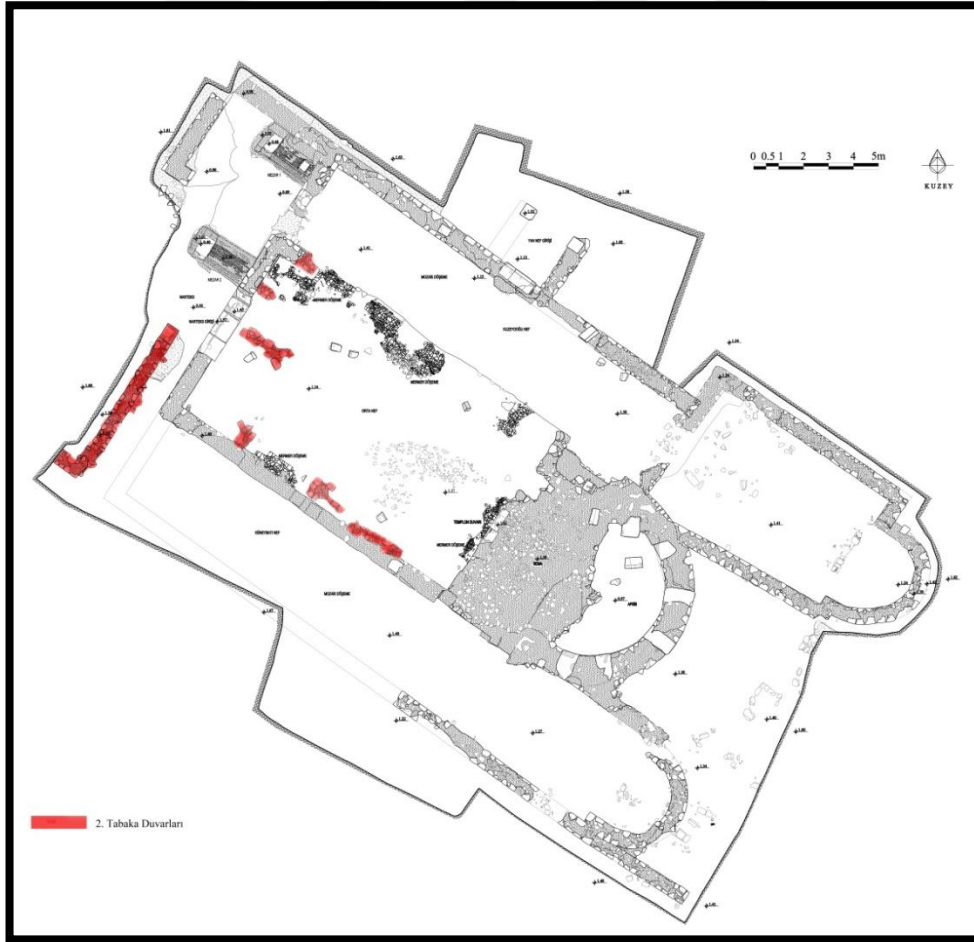
Resim 1: A-B Kiliseleri Hava Görünüşü.

Resim 2:A-B Kiliseleri Hava Görünüşü.

Resim 3: A Kilisesi

Çizim 1: A Kilisesi planı.

Resim 4: A Kilisesi, narteks.

Resim 5: Narteks doğu duvarı.

Resim 6: Narteks, mezarları.

Resim 7: Orta nef.

Resim 8: Orta nef girişi.

Resim 9: Orta nef mermer duvar kaplaması.

Resim 10: İkinci evreye ait duvarlar.

Resim 11: İkinci evreye ait duvarlar.

Resim 12: Kuzey nef.

Resim 13: Kuzey duvarı, kullanılan taşlar.

Resim 14: Kuzey nef batı girişi.

Resim 15: Kuzey nef kuzey girişi.

Resim 16: Güney nef.

Resim 17: Bema

Resim 18: Apsis duvarı.

Resim 19: Kuzey Yan Oda.

Resim 20: Güney Yan Oda.

Resim 21: Narteks, Mezar 1

Resim 22: Narteks, Mezar 2

Resim 23: B Kilisesi genel görüntüsü.

Çizim 2: B Kilisesi Planı

Resim 24: Narteks.

Resim 25: Narteks, batı duvarı.

Resim 26: Narteks, batı girişi.

Resim 27: Narteks, doğu duvarı, orta nef kısmı.

Resim 28: Narteks, güney duvarı, mermer blok taban.

Resim 29: Narteks, kuzey duvarı, bazalt basamak.

Resim 30: Nartekste yer alan payeler.

Resim 31: Nartekste yer alan payeler.

Resim 32: Narteks batı girişı, sütun ve dikdörtgen biçimli blok.

Resim 33: Orta nef batı girişi.

Resim 34: Orta nef, kuzey paye.

Resim 35: Orta nef, güney paye.

Resim 36: Orta nef, kuzey sütun kaideleri ve ikinci evre duvarı.

Resim 37: Orta nef, batı duvarı, mermer kaplama.

Resim 38: Orta nef, güney, ikinci evre duvarı.

Resim 39: Kuzey nef, ikinci evrede kapatılan batı girişi.

Resim 40: Kuzey nef, sıvalı kuzey duvarı.

Resim 41: Kuzey nef, ikinci evre duvarı.

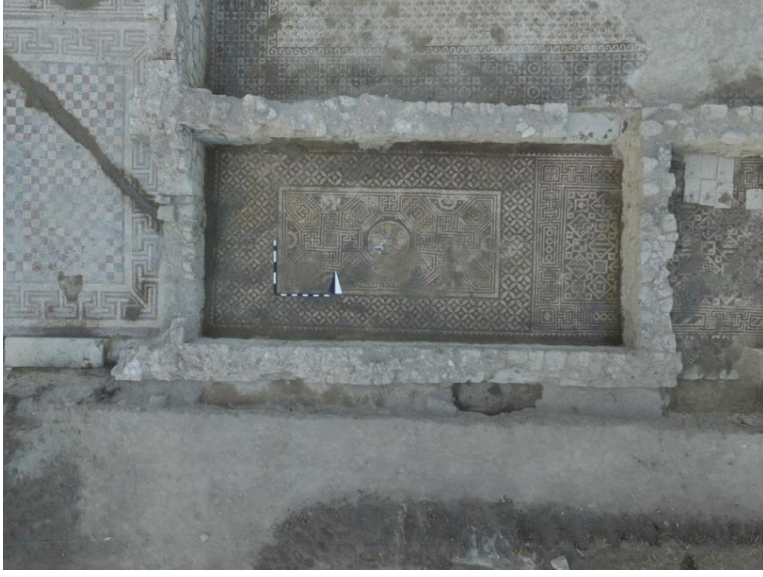
Resim 42: Kuzey nef, kuzey girişi.

Resim 43: Güney nef, poligonal bazaltdan güney duvarı.

Resim 44: Güney nef, ikinci evrede kapatılan batı girişi.

Resim 45: Güney nef ikinci evre, 1 nolu mekan.

Resim 46: Güney nef ikinci evre, 2 nolu mekan.

Resim 47: Güney nef ikinci evre, 3 nolu mekan.

Resim 48: Güney nef ikinci evre, 4 nolu mekan.

Resim 49: Bema.

Resim 50: Bema, stylobat.

Resim 51: Kuzey yan oda, vaftiz havuzu.

Resim 52: Kuzey yan oda, duvarı ve vaftiz havuzu.

Resim 53: Kuzey yan oda, dış yüzeyi.

Resim 54: Kuzey yan oda, vaftiz havuzu.

Resim 55: Kuzey yan oda, güney girişi.

Resim 56: Güney yan oda.

Resim 57: Güney yan oda duvarı.

Resim 58: Güney yan oda apsisi.

Resim 59: Kuzey Nef Mozaïği, genel görüntüsü.

Resim 60: Kuzey nef batı girişi dış bordürü detayı.

Resim 61: Kuzey nef batı girişi; dış bordürü giyoş ve iç bordürü dalga motifi detayı.

Resim 62: Kuzey nef, KTHCIC figürü.

Resim 63:Ördek.

Resim 64: Dağ Keçisi.

Resim 65: figür.

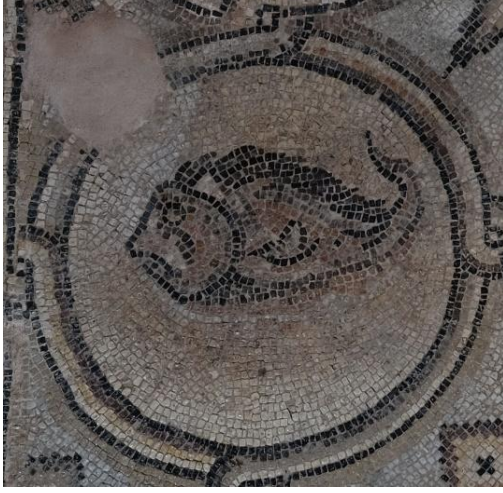
Resim 66: Kuş.

Resim 67: Keklik.

Resim 68: Ağaç.

Resim 69: Balık.

Resim 70: Yunus Balığı.

Resim 71: Balık.

Resim 72: Boğa.

Resim 73: Geyik.

Resim 74: Figür.

Resim 75: Domuz.

Resim 76: Figür.

Resim 77: Figür.

Resim 78: Ağaç.

Resim 79: Figür.

Resim 80: Kuş.

Resim 81: Kuş.

Resim 82: Figür.

Resim 83: Balık.

Resim 84: Ahtapot.

Resim 85: Sepet, C-10 nolu figür.

Resim 86: Kuş, D-10 nolu figür.

Resim 87: A-11 nolu figür.

Resim 88: B-11 nolu figür.

Resim 89: Bildircin.

Resim 90: Kuş.

Resim 91: Figür.

Resim 92: Sekiz ilmikli düğüm motifi.

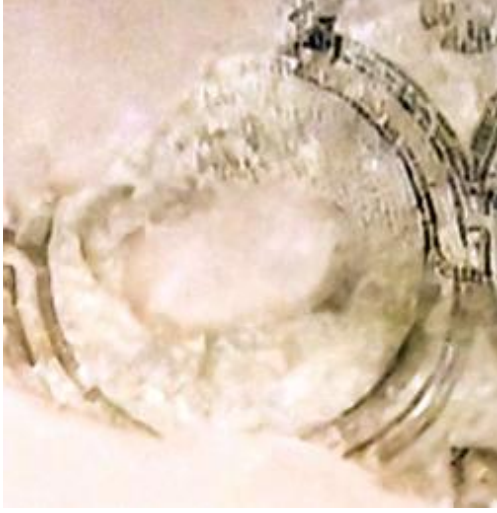
Resim 93

Resim 94: Kuş.

Resim 95: Figür.

Resim 96: Kuş.

Resim 97: Balık.

Resim 98: Figür.

Resim 99: Figür.

Resim 100: Figür.

Resim 101: Kuş.

Resim 102:Hindi.

Resim 103:

Resim 104:

Resim 105: Kaplan

Resim 106: Kafes.

Resim 107: Balık

Resim 108: Sepet.

Resim 109: Balık.

Resim 110: A Kilisesi Güney nef mozaïği genel görüntüsü.

Resim 111: A Kilisesi Güney nef, bordür.

Resim 112: Ayı, 1 nolu figür.

Resim 113: Keçi, 2 nolu figür.

Resim 114: Devekuşu, 3 nolu figür.

Resim 115: 4 nolu figür,

Resim 116: 5 nolu figür.

Resim 117: 6 nolu figür.

Resim 118: Zebra, 7 nolu figür.

Resim 119: 8 nolu figür.

Resim 120: Kobra ve Tavşan, 9 nolu figür.

Resim 121: 10 nolu figür.

Resim 122: Yılan, 11 nolu figür.

Resim 123:Mongo, 12 nolu figür.

Resim 124: Fil ve Sürücüsü, 13 ve 14 nolu figür.

Resim 125: At ve Sürücüsü, 15 ve 16 nolu figür

Resim 126: Mücadele eden aslanlar, 17 nolu figür.

Resim 127: 18 nolu figür.

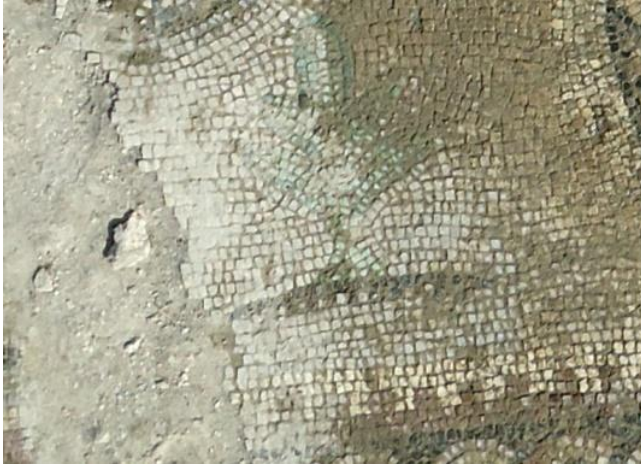
Resim 128: 1 ve 2 nolu ağaç.

Resim 129: 3 nolu ağaç.

Resim 130: 1 nolu ot.

Resim 131: 2 nolu ot.

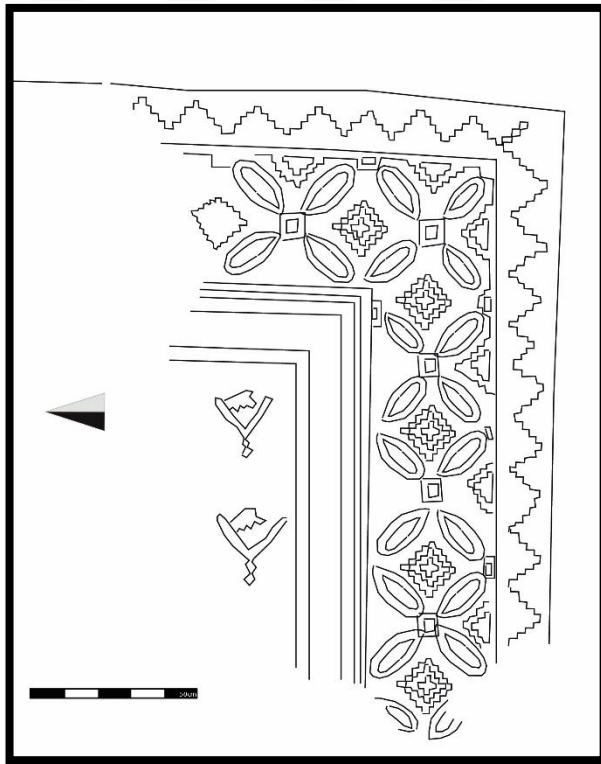
Resim 132: 3 ve 4 nolu ot.

Resim 133: Güney nef, bema güneyi.

Resim 134: Kuzey yan oda.

Çizim 3: A Kilisesi Kuzey yan oda mozaïği.

Resim 135: Güney yan oda, opus sectile döşeme.

Resim 136: Güney yan oda, opus sectile, 1. bölüm.

Resim 137: Güney yan oda, opus sectile döşeme, 2. bölüm.

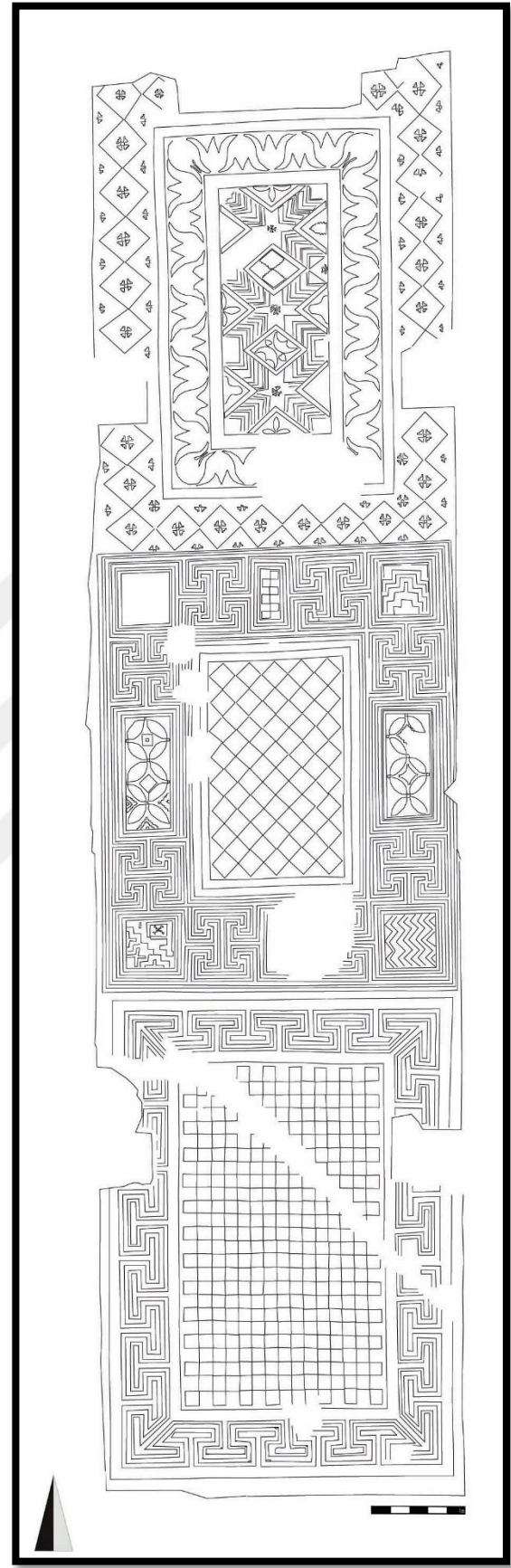
Resim 138: Güney yan oda, opus sectile döşeme, 3. bölüm.

Resim 139: Güney yan oda, opus sectile döşeme, 4. bölüm.

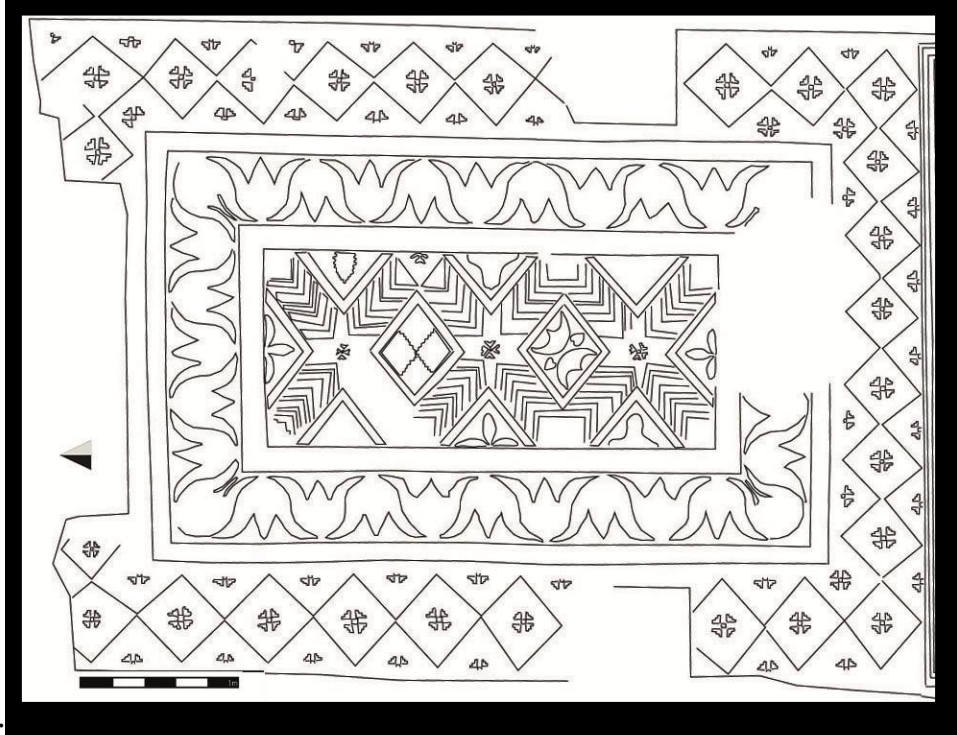
Resim 140: Orta nef mermer taban döşemesi.

Resim 141: Nartkes mozaik panosu genel görüntüsü. Çizim4: B Kilisesi Narteks mozaik pano

Resim: 142: Narteks 1. pano genel görüntüsü.

Çizim 5: B kilisesi narteks mozaiği 1. pano.

Resim 143: Narteks 1. pano mozaik döşeme genel görüntüsü.

Resim 144: Narteks 1. pano, dış bordür detayı.

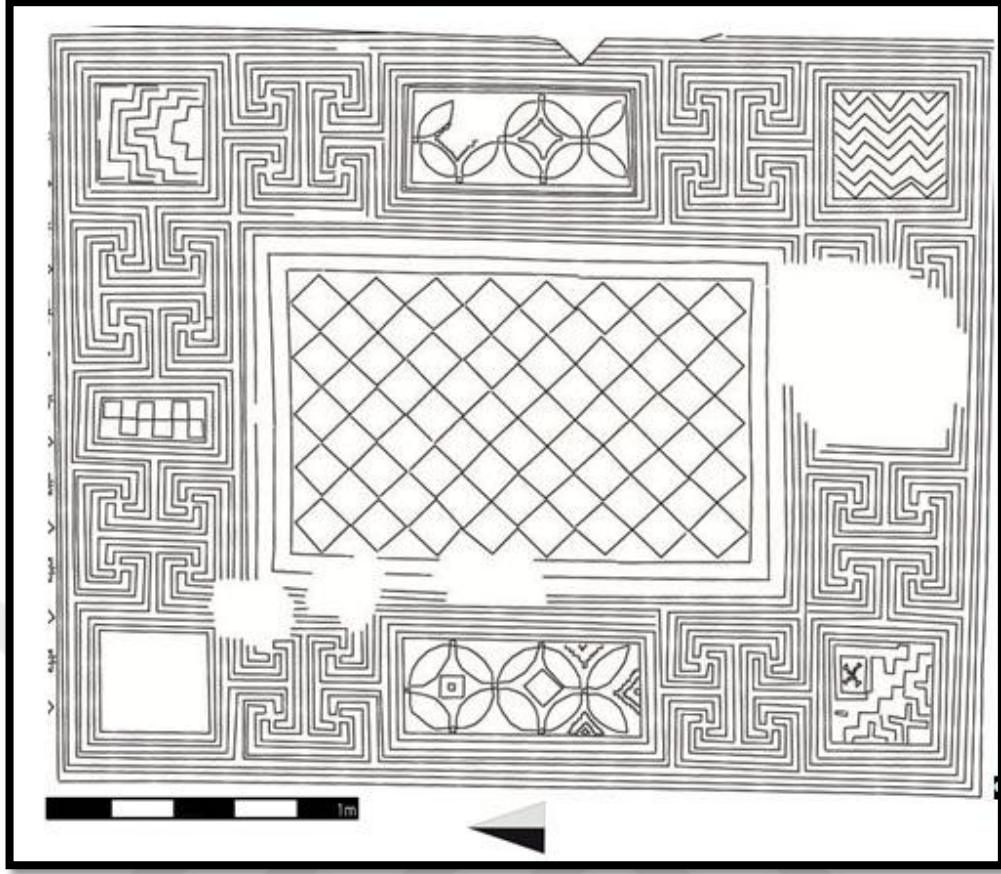
Resim 145: Narteks 1. pano, iç bordür detayı.

Resim 146: Narteks 1. pano merkezi genel görüntüsü.

Resim: 147: Narteks 2. pano genel görüntüsü.

Çizim 6: B kilisesi Narteks mozaïği 2. pano.

Resim 148: Narteks 2. pano mozaik döşem, genel görüntüsü.

Resim 149: Narteks 1. pano mozaik döşem, bordür detayı.

Resim 150: Narteks 1. pano, mozaik döşem bordür detayı.

Resim 151: Narteks 1. pano, mozaik döşem bordür detayı.

Resim 152: Narteks 1. pano mozaik döşem, bordür detayı.

Resim 153: Narteks 1. pano mozaik döşem, bordür detayı.

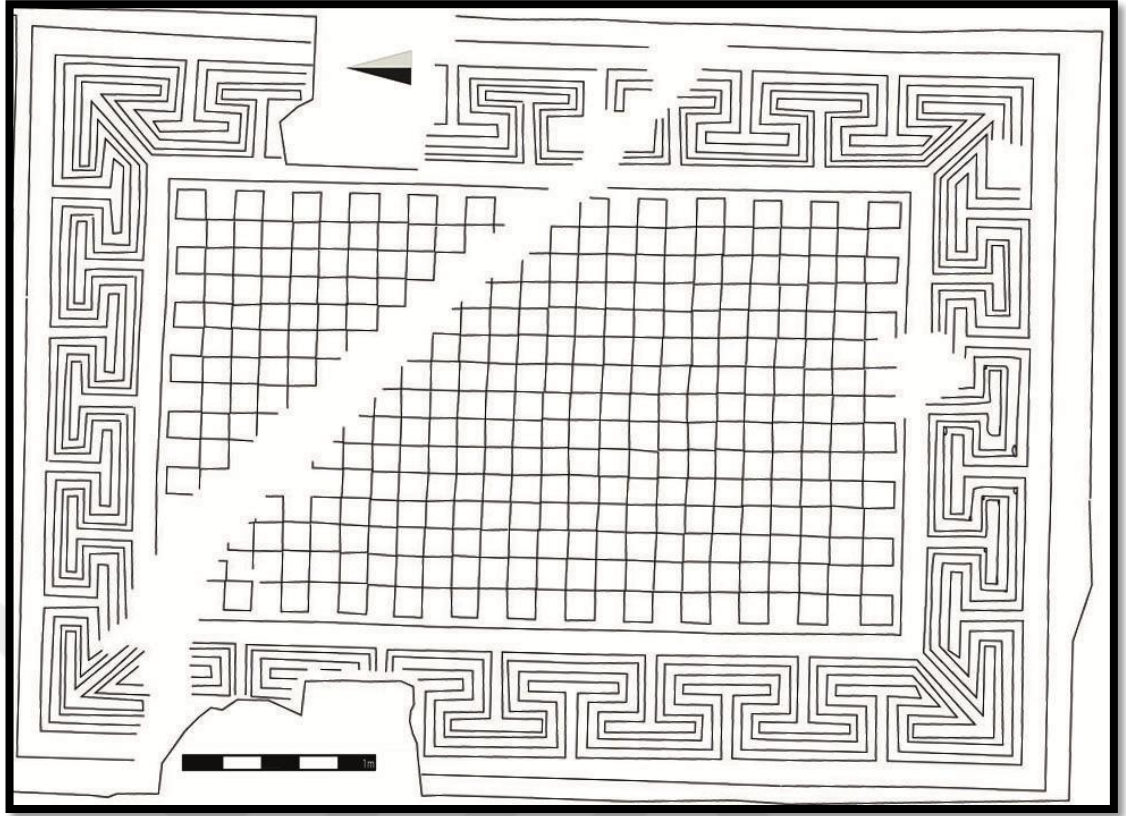
Resim 154: Narteks 2. pano mozaik döşem, merkez pano detayı.

Resim 155: Narteksten orta nefe giriş eşiği, mozaik döşem detayı.

Resim 156: Narteks 3. pano genel görüntüsü.

Çizim 7: B kilisesi narteks mozaïği 3. pano.

Resim 157: Narteks 3. pano mozaik döşem, genel görüntüsü.

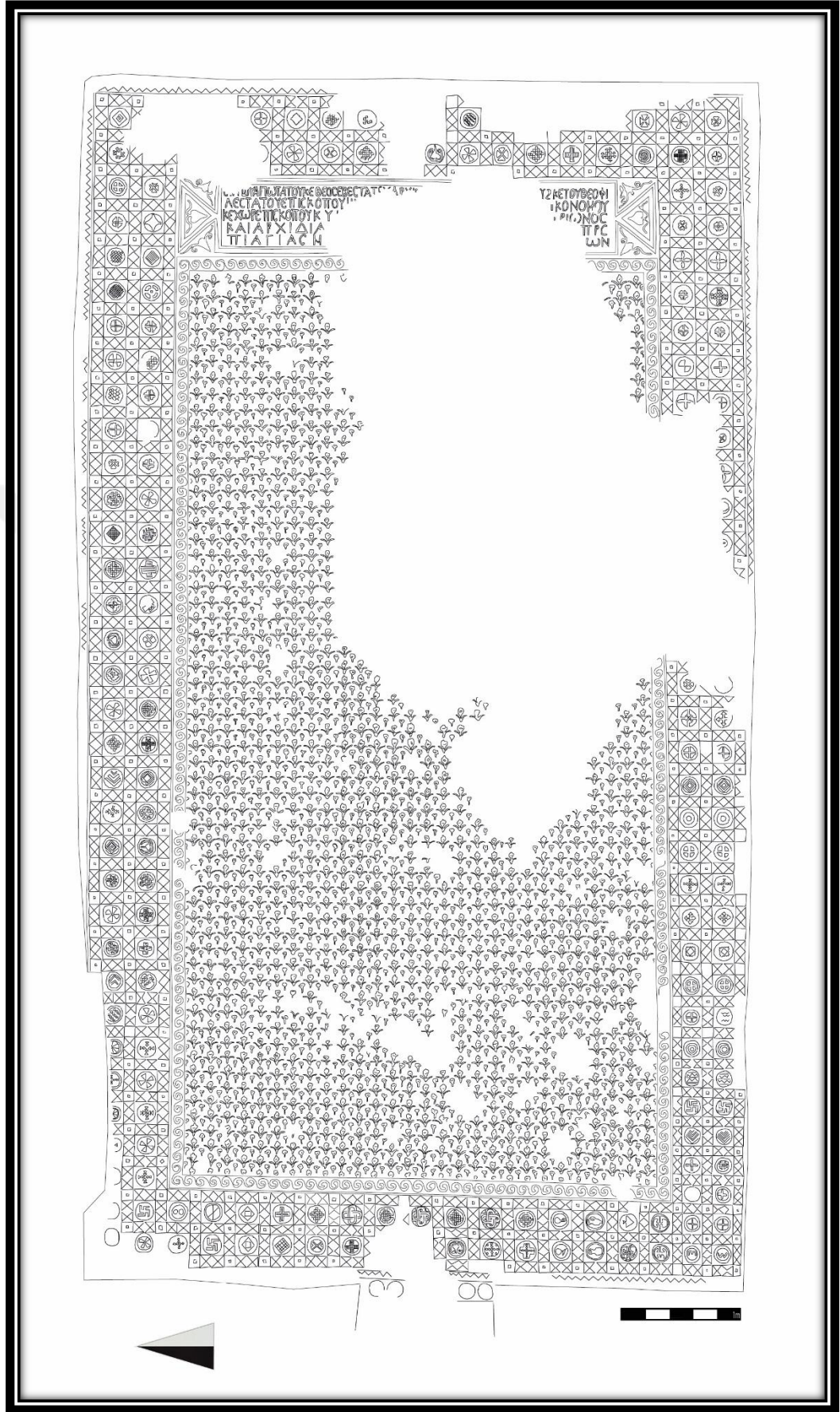
Resim 158: Narteks 3. pano mozaik döşem dış bordürü.

Resim 159: Narteks 3. pano mozaik döşem, merkez pano detayı.

Resim 160: Orta nef mozaik pano genel görüntüsü.

Çizim 8: B kilisesi Orta nef mozaïği.

Resim 161: Orta nef, bordür detayı.

Resim 162: Orta nef, bordür detayı.

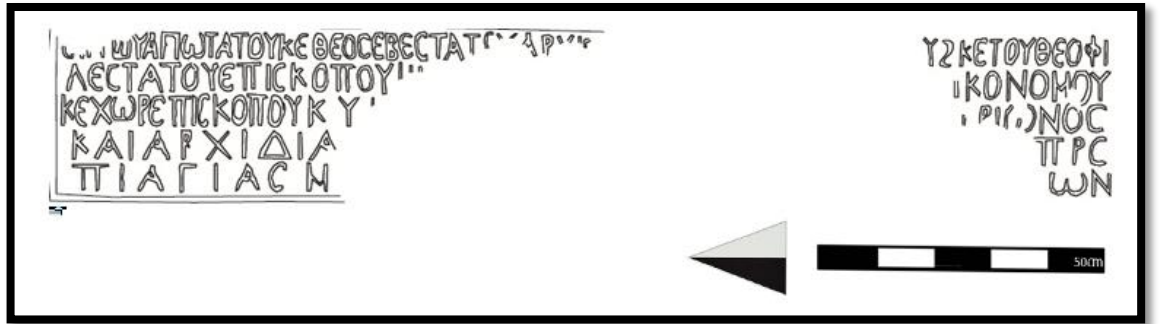
Resim 163: Orta nef, bordür detayı.

Resim 164: Orta nef, bordür ve orta pano mozaik döşem detayı.

Resim 165: Orta nef yazıtlı mozaik döşem.

Çizim 9: B kilisesi orta nef yazıtlı mozaik pano.

Resim 166: Kuzey nef genel görüntüsü.

Resim 167: Kuzey nef 1. Pano genel görüntüsü.

Resim 168: Kuzey nef 1. pano 1. bölüm genel görüntüsü.

Çizim 10: B kilisesi kuzey nef 1. pano, birinci bölüm

Resim 169: Kuzey nef 1. pano birinci bölüm genel görüntüsü.

Resim 170: Kuzey nef 1. pano, birinci bölüm merkezi detayı.

Resim 171: Kuzey nef 1. pano bordürü, dalga motifi detayı.

Resim 172: Kuzey nef 1. pano birinci bölüm, gümüş tepsi ve kare motifleri detayı.

Resim 173: Kuzey nef 1. pano birinci bölüm, gümüş tepsi ve kare motifi detayı..

Resim 174: Kuzey nef 1. pano birinci bölüm, gümüş tepsi ve kare motifi detayı.

Resim 175: Kuzey nef 1. pano birinci bölüm, gümüş tepsi ve kare motifi detayı.

Resim 176: Kuzey nef 1. pano birinci bölüm, gümüş tepsi ve kare motifi detayı.

Resim 177: Kuzey nef 1. pano birinci bölüm, ördek figürü.

Resim 178: Kuzey nef 1. pano birinci bölüm, ördek figürü.

Resim 179: Kuzey nef 1. pano 2.. bölüm genel görüntüsü.

Çizim: 11: B kilisesi kuzey nef 1. pano,2. bölüm

Resim 180: Kuzey nef 1. pano, ikinci bölüm genel görüntüsü.

Resim 181: Kuzey nef 1. pano ikinci bölüm, kuzey kenar iç bordürü detayı.

Resim 182: Kuzey nef 1. pano ikinci bölüm, doğu kenar iç bordürü detayı.

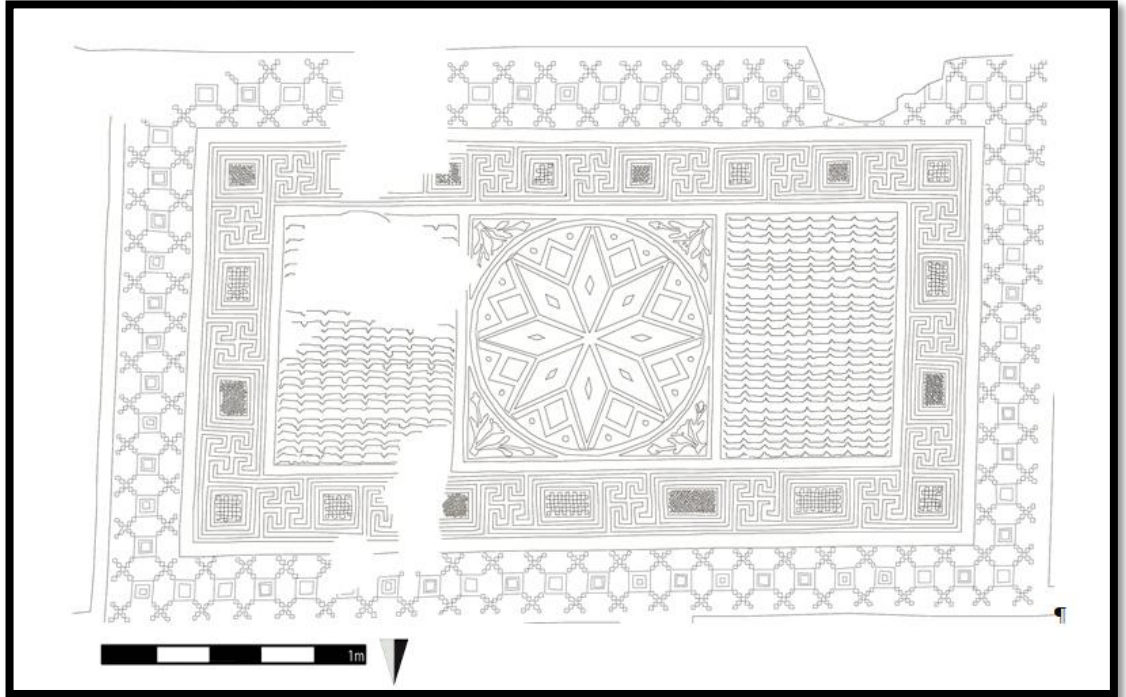
Resim 183: Kuzey nef 1. pano ikinci bölüm, daire ve iğ motifi detayı.

Resim 184: Kuzey nef 1. pano ikinci bölüm, merkezdeki kare motif detayı.

Resim 185: Kuzey nef 2. pano genel görüntüsü.

Çizim 12: B kilisesi kuzey nef 2. pano.

Resim 186: Kuzey nef 2. pano genel görüntüsü.

Resim 187: Kuzey nef 2. pano, dış bordür detayı.

Resim 188: Kuzey nef 2. pano, iç bordür detayı.

Resim 189: Kuzey nef 2. pano, iç bordür detayı.

Resim 190: Kuzey nef 2. pano, iç bordür detayı.

Resim 191: Kuzey nef 2. pano, iç bordür detayı.

Resim 192: Kuzey nef 2. pano, iç bordür detayı.

Resim 193: Kuzey nef 2. pano, iç bordür detayı.

Resim 194: Kuzey nef 2. pano, birinci bölüm detayı.

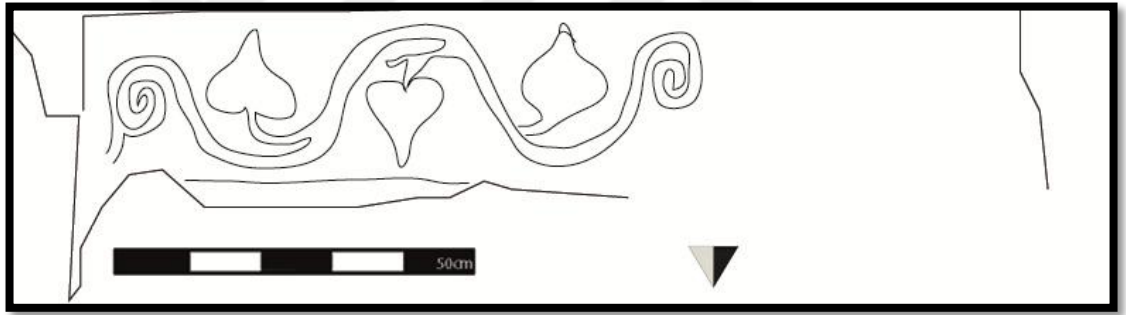
Resim 195: Kuzey nef 2. pano, ikinci bölüm detayı.

Resim 196: Kuzey nef 2. pano, üçüncü bölüm detayı.

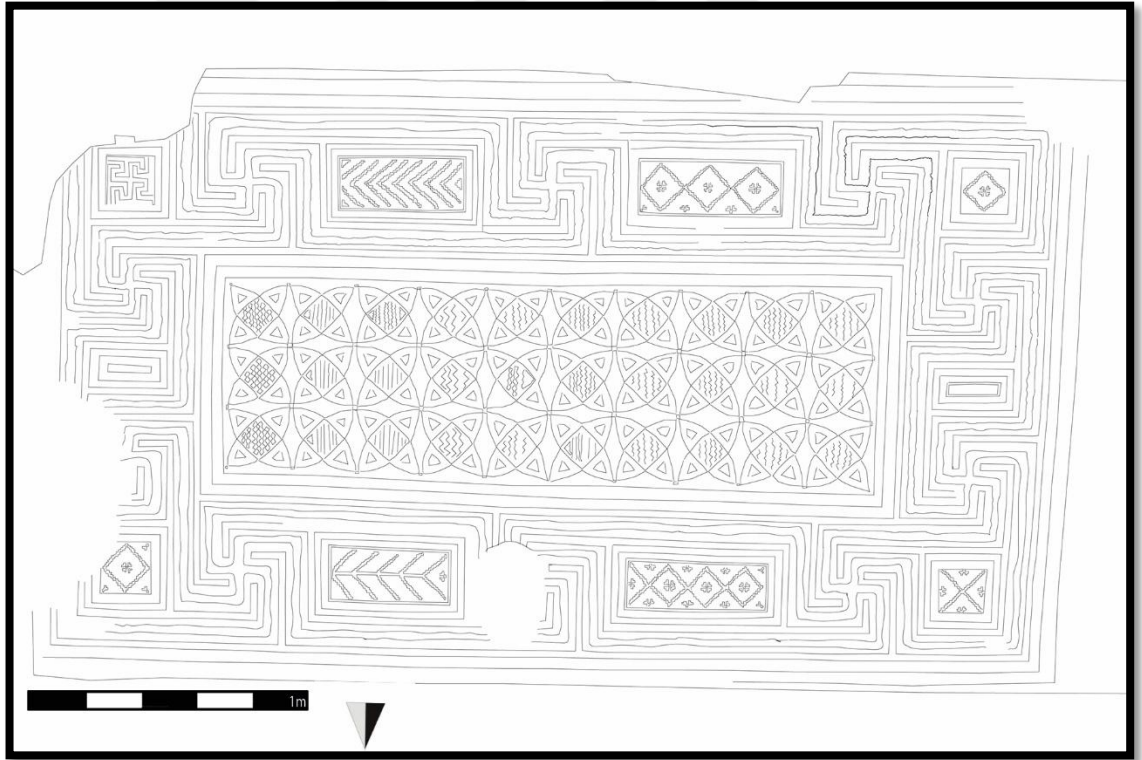
Resim 197: Kuzey nef kuzey girişı, sarmaşıık sarmalı motifi.

Çizim 13: B kilisesi kuzey nef kuzey girişı, sarmaşıık sarmalı motifi.

Resim 198: Kuzey nef 3. pano genel görüntüsü.

Çizim:14: B kilisesi kuzey nef 3. Pano.

Resim 199: Kuzey nef 3. pano mozaik döşem genel görüntüsü.

Resim 200: Kuzey nef 3. pano, bordür detayı.

Resim 201: Kuzey nef 3. pano, bordür detayı.

Resim 202: Kuzey nef 3. pano, bordür detayı.

Resim 203: Kuzey nef 3. pano, bordür detayı.

Resim 204: Kuzey nef 3. pano, bordür detayı.

Resim 205: Kuzey nef 3. pano, bordür detayı.

Resim 206: Kuzey nef 3. pano merkezi detayı.

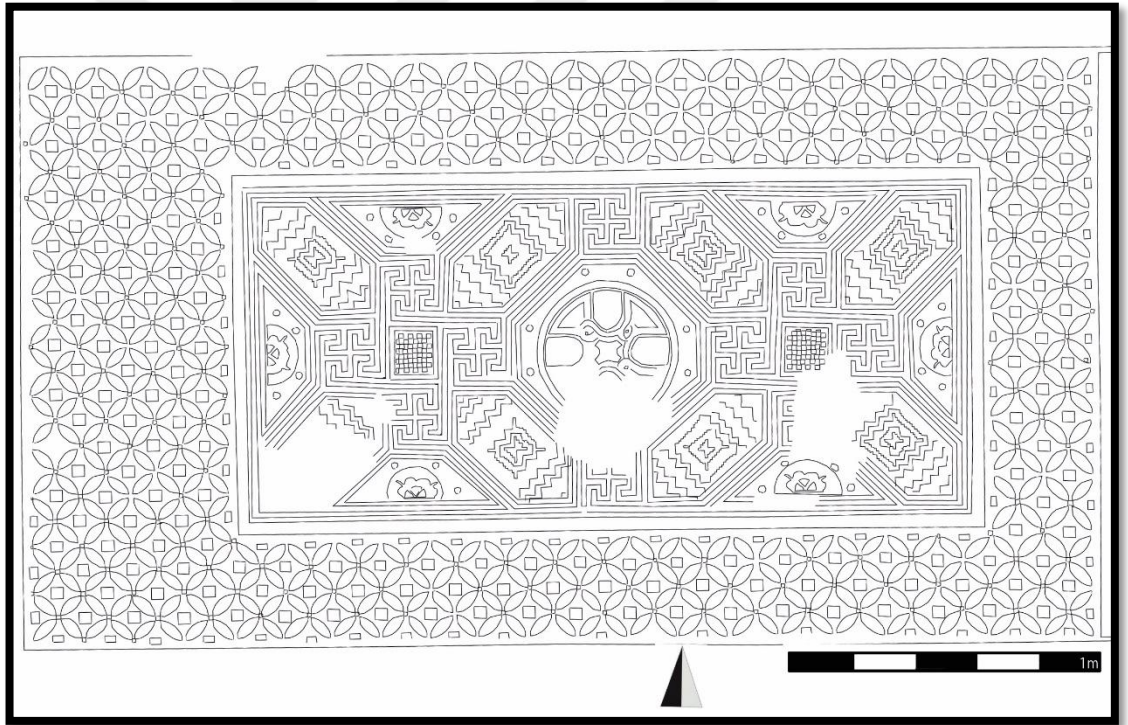
Resim 207: Kuzey nef yan oda giriş eşiği mozaik döşem detayı.

Resim 208: Güney nef mozaik panosu genel görüntüsü.

Resim 209: Güney nef 1. pano genel görüntüsü.

Çizim:15: B kilisesi güney nef 1. Pano.

Resim 210: Güney nef 1. pano bordürü detayı.

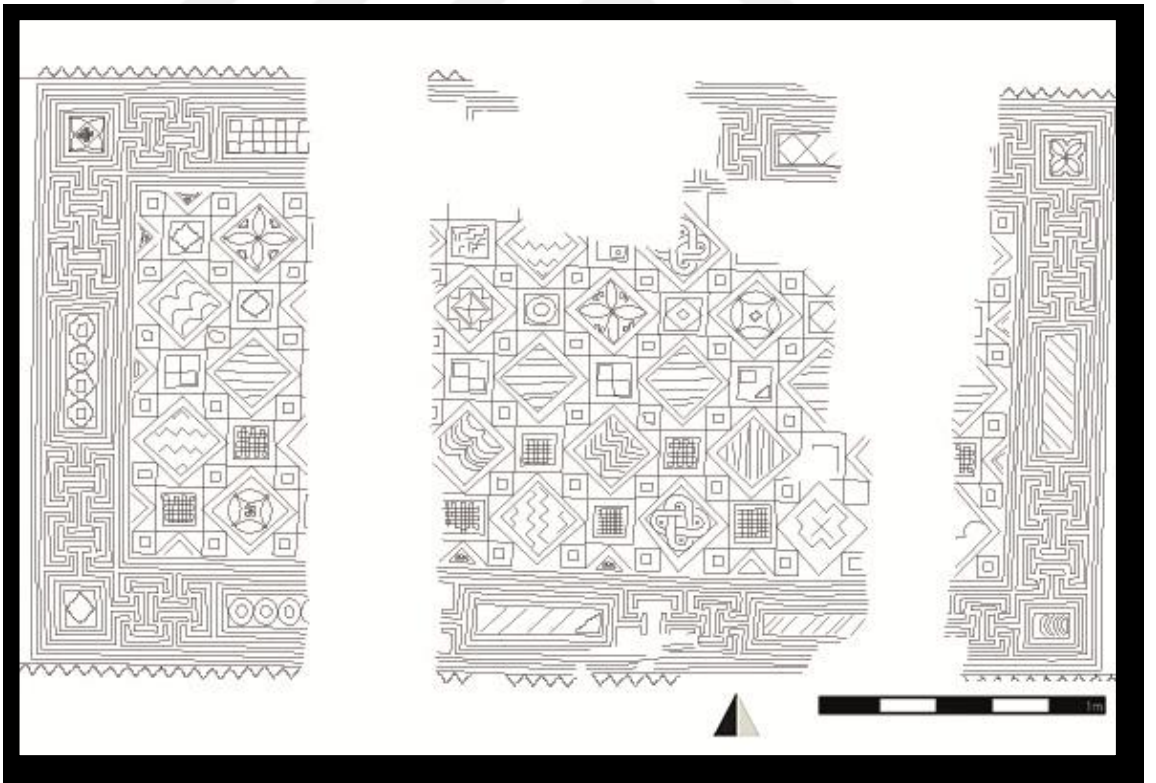
Resim 211: Güney nef 1. pano, orta bölüm detayı.

Resim 212: Güney nef 1. pano orta bölüm detayı.

Resim 213: Güney nef 2. pano genel görüntüsü.

Çizim 16: B kilisesi güney nef 2. pano.

Resim 214: Güney nef 2. pano mozaik döşem genel görüntüsü.

Resim 215: Güney nef 2. pano bordürü detayı.

Resim 216: Güney nef 2. pano bordürü detayı.

Resim 217: Güney nef 2. pano Bordürü detayı.

Resim 218: Güney nef 2. pano bordürü detayı.

Resim 219: Güney nef 2. pano bordürü detayı.

Resim 220: Güney nef 2. pano bordürü detayı.

Resim 221: Güney nef 2. pano bordürü detayı.

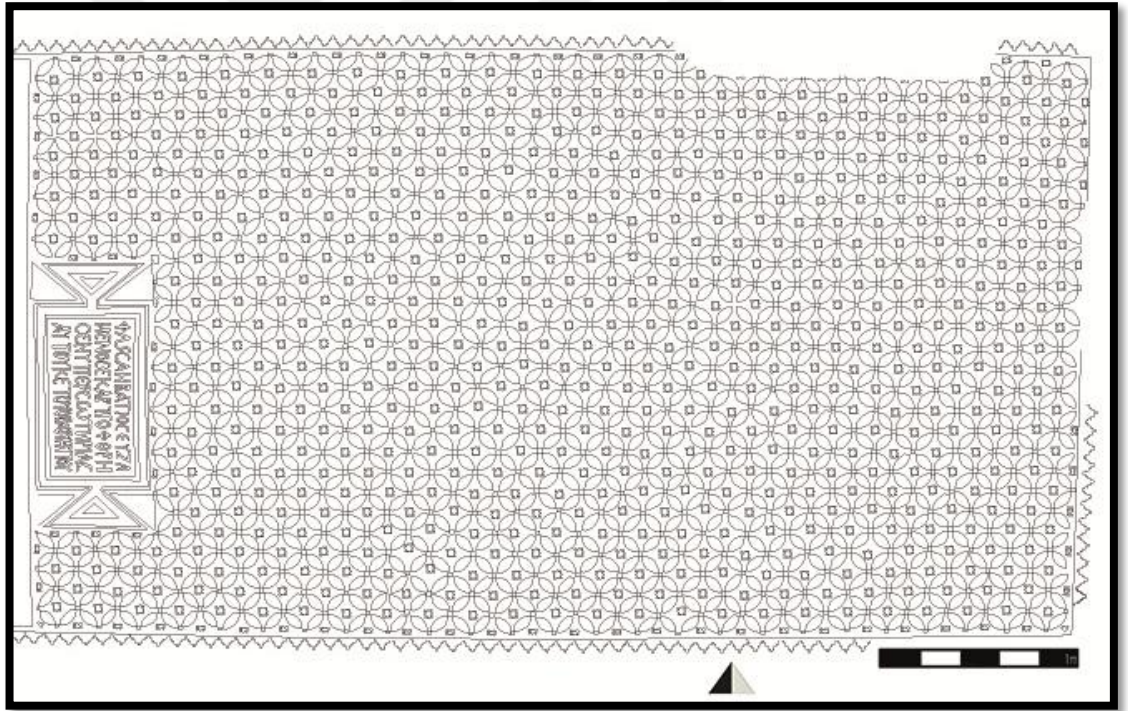
Resim 222: Güney nef 2. pano bordürü detayı.

Resim 223: Güney nef güney giriş eşiği mozaik döşem detayı.

Resim 224: Güney nef 3. pano genel görüntüsü.

Çizim 17: B kilisesi güney nef 3. Pano.

Resim 225: Güney nef 3. pano genel görüntüsü.

Resim 226: Güney nef 3. pano, yazıtlı bölüm.

Resim 227: Güney nef 3. pano detayı.

Resim 228: Bema, opus sectile döşeme.

Resim 229: Bema batı bölümü, opus sectile döşeme.

Resim 230: Bema batı bölümü, 1. Bölüm opus sectile döşeme.

Resim 231: Bema batı bölümü, 2 ve 3. bölüm opus sectile döşem izleri.

Resim 232: Bema batı bölümü, 4. bölüm opus sectile döşem izleri..

Resim 233: Bema batı bölümü, 5. bölüm opus sectile döşem izleri..

Resim 234: Bema doğu bölümü opus sectile döşeme genel görüntüsü..

Resim 235: Bema doğu bölümü 1. pano opus sectile döşem izleri.

Resim 236: Bema doğu bölümü 1. pano opus sectile döşem izleri.

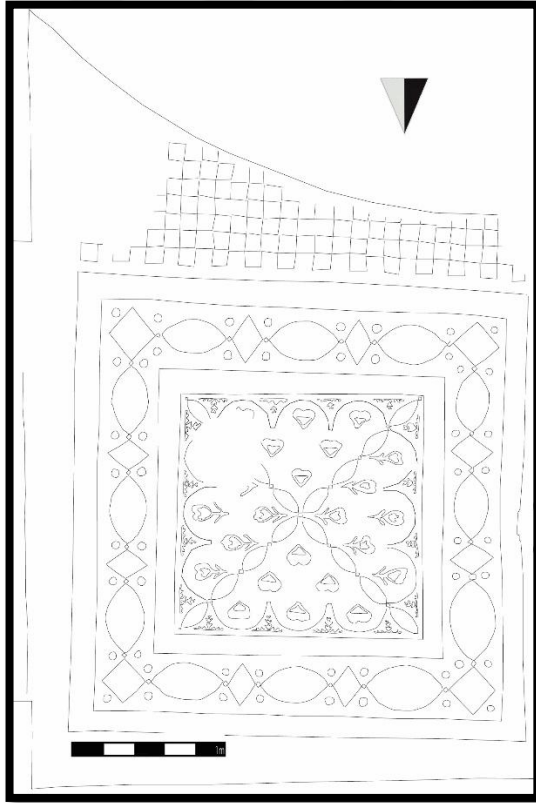
Resim 237: Bema doğu bölümü 1. pano.

Resim 238: Kuzey yan oda genel görüntüsü.

Resim 239: Kuzey yan oda 1 genel görüntüsü.

Çizim18: B kilisesi kuzey yan oda 1.pano.

Resim 240: Kuzey yan oda 1.bölüm, mozaik pano genel görüntüsü.

Resim 241: Kuzey yan oda 1, birinci bölüm bordürü detayı.

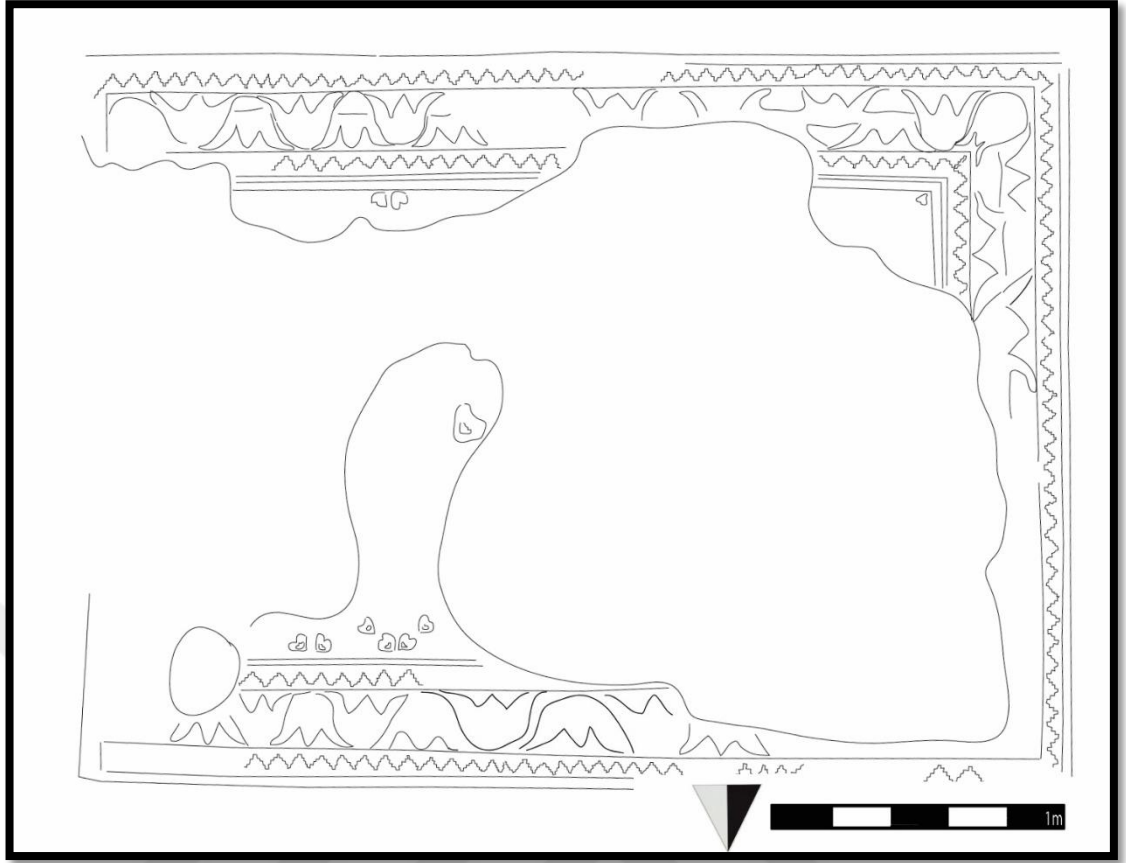
Resim 242: Kuzey yan oda 1, birinci bölüm orta pano detayı.

Resim 243: Kuzey yan oda 1, ikinci bölüm, dama tahtası motifi.

Resim 244: Kuzey yan oda 2, mozaik pano genel görüntüsü.

Çizim 19: B kilisesi kuzey yan oda 2.pano.

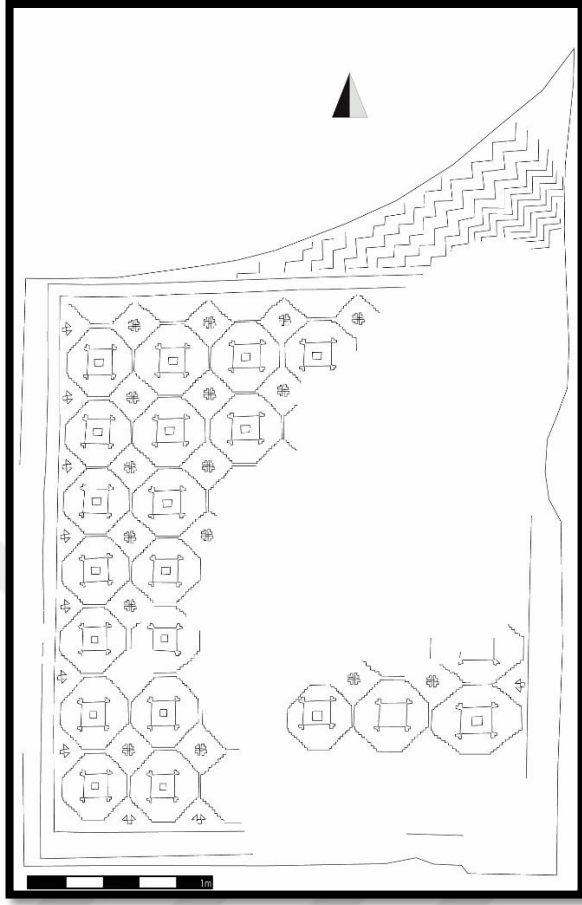
Resim 245: Kuzey yan oda 2, bordür detayı.

Resim 246: Kuzey yan oda 2, merkez pano ve bordür detayı.

Resim 247: Güney yan oda genel görüntüsü.

Çizim 20: B kilisesi güney yan oda mozaïği.

Resim 248: Güney yan oda mozaik pano genel görüntüsü.

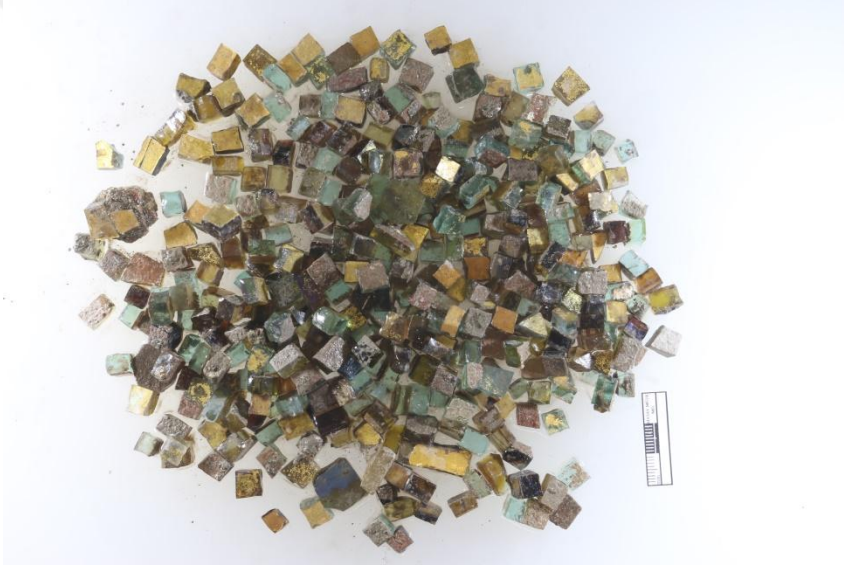
Resim 249: Güney yan oda, birinci bölüm merkez pano detayı.

Resim 250: Güney yan oda, ikinci bölüm detayı, zikzak motifi.

Resim 251: A Kilisesi cam tesseraları.

Resim 252: B Kilisesi cam tesseraları.

Resim 253: B Kilisesi duvar mozaïği parçası.

Resim 254: B Kilisesi, fresk parçası.

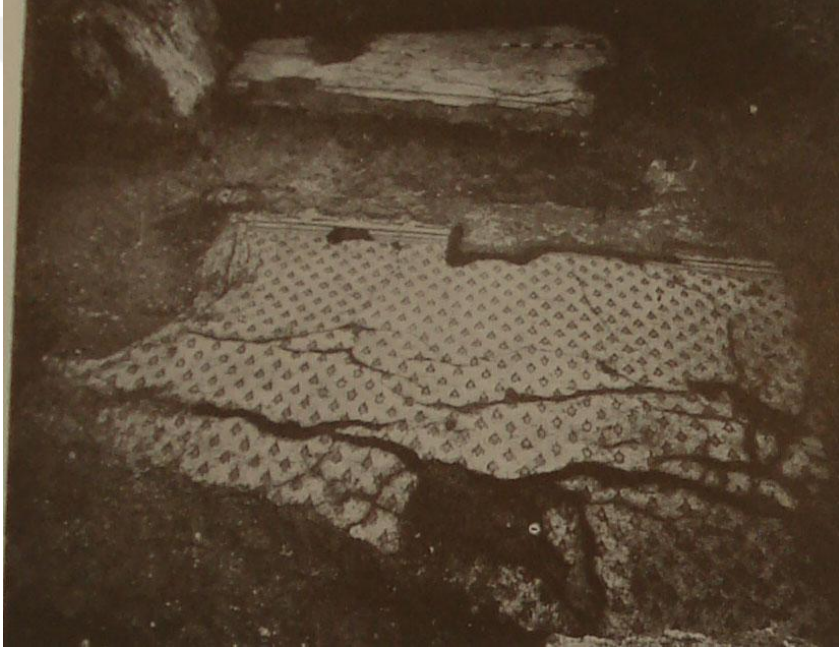
Resim 255: Yunanistan Nicopolis A Bazilikası narteks mozaïği. (M.S. 550-575)
Kaynak: Sodini, 1970, 5)

Resim 256: Antakya' da Philia Salonu mozaïği (M.S. 5. yy)
(Kaynak: Levi, 1947, 133)

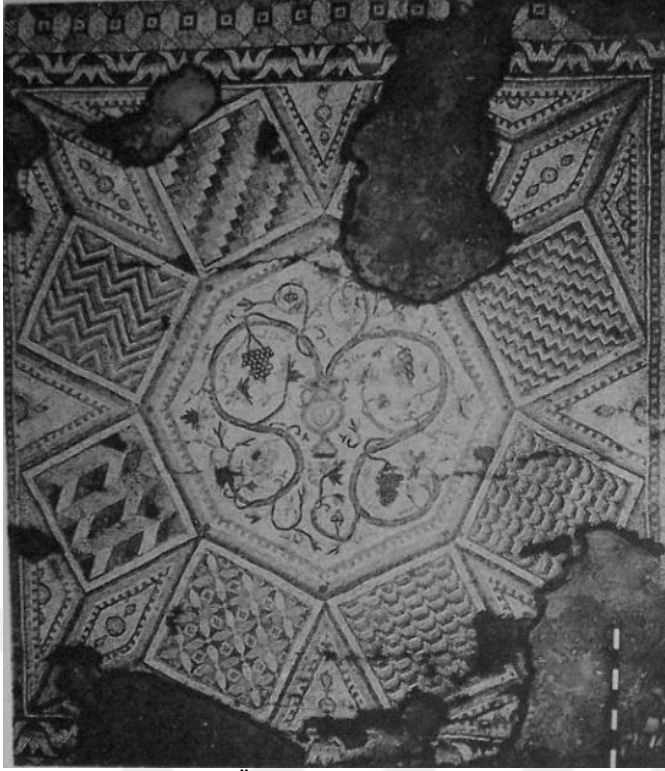

Resim 257: Anemurium Kutsal Havariler Kilisesi narteks mozaïği (M.S. 5. yy)
(Kaynak: Campbell, 1998: Pl.12)

Resim 258: Phoenix evi mozaïği (House of the Phoenix) M.S. 500

(Kaynak: Levi, 1947, Pl CXXXIV)

Resim 259: Büfe Evi Üst tabakası mozaïği. (M.S 425)
(Kaynak: Levi,1947, Pl CXXVa)

Resim 260: Antakya Phoenix Evi Yakınındaki Mozaik, (M.S. 4. yy Sonu 5. yy Başı.)
(Kaynak: Levi,1947, Pl CXXIIIb)

Resim 261: Apameia Katedral Mozaïği (M.S. 4. yy sonu 5. yy başı)

(Kaynak: Balty: 1984:Pl 2)

Resim 262: Erzincan Altıntepe mozaïği (M.S 6. yy.)

(Kaynak: Can, 2009: Fig. 17)

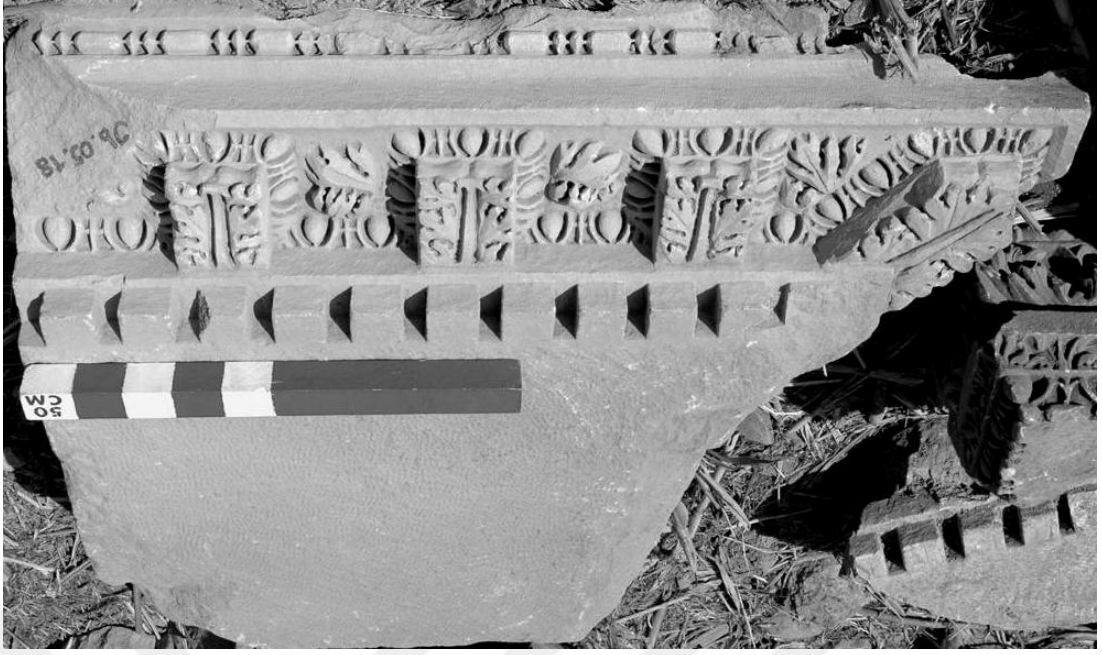
Resim 263: Harbiye Tiyatrosu korniş (M.S. 2.yy.)

(Kaynak: Stillwell,1941 Antioch On The Orontes III:165, Fig. 177)

Resim 264: Aspendos, Tiyatro Sahne Binası Konsollu Geison

(Geç Antoninuslar – Erken Severuslar Dönemi) (Kaynak:Türkmen,2007,Kat.no.135)

Resim 265: Perge Nymphaionu, Konsollu Geison (Septimius Severus - Caracalla Dönemi)
(Kaynak:Türkmen,2007,Kat. No.141)